

**normals i diferents: unes
relacions complicades**

societat i delinqüència

Juli Sabaté, Departament de Sociologia, UB

<u>1.- normals i diferents</u>	2
1.- l'estructura social: un recordatori	
2.- normals i diferents, unes relacions complicades	
3.- un model d'anàlisi: relacions d'oposició, minoria, depreç, desviació, i delinqüència. La delinqüència és una de les relacions entre normals i diferents	
4.- variables que expliquen la relativitat de les relacions entre normals i diferents	
5.- annex: poder i ordre, normes i valors	
<u>2.- estructura demogràfica, normals i diferents</u>	23
1.- la vida: l'estoc de població és impensable sense la vida	
2.- fluxos demogràfics: moviments migratoris, normals i diferents	
3.- fluxos demogràfics: moviment natural de la Població, normals i diferents en la gestió social del sexe	
4.- estoc demogràfic: edat, normals i diferents	
5.- estoc demogràfic: gènere, normals i diferents	
6.- estoc demogràfic: assentament de la població, normals i diferents	
7.- relació amb el medi, normals i diferents	
<u>3.- estructura econòmica, normals i diferents</u>	100
1.- productivitat antagònica: agressions contra la propietat i delinqüència utilitària	
2.- improductivitats	
3.- marginalitat productiva	
4.- consum: normals i diferents	
5.- treball: normals i diferents	
6.- l'economia, factor delictiu	
<u>4.- estructura política, normals i diferents</u>	150
1.- estat, normals i diferents, i delinqüència	
2.- agressions contra l'estat	
3.- agressions de l'estat	
<u>5.- estructura cultural, normals i diferents</u>	197
1.- treball i control social	
2.- salut i control social	
3.- alimentació i control social	
4.- parentiu i control social	
5.- transmissió de coneixements i control social	
6.- comunicació i control social	
7.- creences i control social	
8.- canvi cultural i control social	

1.- Normals i diferents

En l'ofici de sociòleg la societat és sempre la variable independent, faltaria més!. Aquest text, per tant, proposa hipòtesis per explicar com cada societat fabrica i desfabrica les relacions entre normals i diferents: cada societat té les seves normalitats i les seves diferències.

Per tant la delinqüència (que és una d'aquestes relacions) s'explica per la societat:

- si la delinqüència és el conjunt de les relacions socials en la que s'agredeixen béns estratègics,
- cada societat té la seva delinqüència perquè cada societat té els seus béns estratègics (per ser precisos caldria reconèixer que "els que manen en cada societat" tenen els seus béns estratègics i els defineixen com els béns estratègics de tota la societat),
- i per tant cada societat té les seves agressions contra béns estratègics: la seva delinqüència.
- D'altra banda, com que agredir no és normal sinó diferent: la delinqüència és una relació entre normals i diferents
- Conclusió: la societat és la variable independent clau per explicar la delinqüència i la criminalització: la societat és la que fabrica i desfabrica la delinqüència.
- Cal, per començar, un brevíssim recordatori sobre l'estructura social

1.- l'estructura social: un recordatori

La Sociologia com la resta de les ciències socials té una doble perspectiva d'anàlisi, **micro i macro**: que són dues maneres complementàries d'estudiar societat,

- L'anàlisi de l'**acció social** dels individus (perspectiva micro)
- L'anàlisi de l'**estructura social** (perspectiva macro)

Són dues anàlisi **complementàries i no contradictòries**: perquè l'estructura social condiciona l'acció dels individus i l'acció dels individus construeix l'estructura social.

En el benentès que tant l'acció com l'estructura són asimètriques per la desigualtat social: sempre mana algú.

1.- Acció i estructura: diferents anàlisis

Les dues perspectives són complementàries, però diferents.

- La perspectiva micro-acció és concreta i visible, i per tant immediata a l'anàlisi.
- En canvi la perspectiva macro-estructura és abstracta, una mica menys visible i poc immediata a l'anàlisi.

Per posar un exemple molt contemporani:

- **L'acció** d'educar un nen es fa amb comportaments concrets i visibles; i per tant en podem fer una anàlisi immediata: només cal observar i explicar aquests comportaments i la relació social que s'hi va establir.
- **L'estructura** condiciona l'acció educativa: si l'acció d'educar un nen a la nostra societat és molt diferent de la que hi ha o hi havia en altres societats, és per l'impacte de l'**estructura social**: els canvis demogràfics (hi ha menys nens), econòmics (els nens no treballen), polítics (els drets dels nens), i culturals (els nens són molt valorats).
- Per tant, si a la nostra societat l'educació dels nens és més lleugera o líquida, no és perquè els educadors siguin més bons o més dolents sinó pels canvis en l'estructura social que condicionen l'acció educativa.

La societat és acció (perspectiva micro):

Els individus inter-actuem constantment amb els altres, i això ho fem a través dels:

- **rols** (papers) que tenim (tots tenim molts rols, perquè cada relació que tenim amb els altres la fem amb un rol).
- els rols tenen les seves normes (formals o informals, explícites o implícites) i les sancions corresponents.
- tots els rols tenen els seus **status** (la valoració que els altres fan del rol).
- I la societat vindria a ser el resultat de tots els rols/status de tots els seus individus.

La societat és estructura (perspectiva macro):

La societat és un sistema organitzat, és a dir **una estructura**. Una definició operativa de l'estructura social se segueix de l'enunciat, segons el qual "**la nostra espècie sobreviu gràcies a que produeix, per tant requereix algun tipus de direcció i desenvolupa algun estil de vida**". Aquest enunciat permet observar quatre àmbits en qualsevol societat: **la població, l'economia, la política i la cultura**. L'estructura de la societat condiona la vida i l'acció dels individus.

L'estructura demogràfica (la població) es probablement la menys visible i la més important perquè en ser la que organitza els assumptes més bàsics (la vida i la mort), és la que defineix els marcs de totes les relacions socials.

L'estructura econòmica és més visible i ens organitza les relacions socials lligades a la supervivència de l'espècie.

L'estructura política (avui l'estat) és molt visible perquè s'encarrega de gestionar la societat (a partir dels poders de les estructures demogràfica i econòmica). L'estat és, doncs, el gerent.

L'estructura cultural és la més visible perquè és la que organitza la manera com vivim cada dia (és l'estructura de la quotidianitat): ara bé la cultura (és a dir la manera de viure) depèn de com som (demografia), de com sobrevivim (economia), i de com ens "gerenciem" (política)

Si féssim un "índex d'eficàcia estructural", l'estructura demogràfica seria l'estructura de major eficàcia (i la menys visible) en l'organització de l'estructura social, mentre l'estructura cultural seria la més visible i la de menor eficàcia estructural.

Per això, en aquest text es dóna molta importància a l'estructura demogràfica en la fabricació de normals i diferents i les seves relacions.

La taula que segueix esquematitza la seqüència organitzativa de les quatre estructures i enumera els seus principals components

Som una espècie	que sobreviu produint	Per tant amb algun tipus de direcció	i algun estil de vida.
població	economia	Política (la gerència)	cultura
<i>dinàmica</i> 1. Moviment natural de la població (natalitat i mortalitat) 2. Moviments migratoris	<i>tècnicament</i> : els sectors econòmics primari: extracció (agricultura), secundari: transformació (indústria), terciari: distribució (serveis).	<i>l'Estat</i> : tres tasques (legislar, executar, jutjar) a diferents nivells (central, autonòmic, local)	la cultura: el fons i la forma de l'estil de vida: la quotidianitat els sistemes de transmissió cultural: institucionals (parentiu-família, coneixements-escola, comunicació-mèdia/xarxes creences-esglésies)
<i>estructura</i> 1. Edat 2. gènere, 3. població activa, 4. assentament	<i>socialment</i> divisió del treball (qui fa què)	amb algun tipus de participació (directa o indirecta, voluntària o forçada)	no institucionals (grups primaris, xarxes socials)

2.- L'estructura condiona l'acció: fa més o menys probable l'acció

La relació de l'estructura social amb l'acció dels individus és la següent: **l'estructura condiona l'acció**, és a dir que la societat explica l'acció dels seus individus en termes de probabilitat. **L'estructura social, doncs, fa més o menys probable l'acció: no la determina.**

Per concretar-ho, es proposa un exemple de cada estructura per a una primera anàlisi de les relacions entre l'estructura i l'acció (sempre en termes de probabilitat):

1.- població:

Estructura: Baixa natalitat (derivada de la baixada de la mortalitat).

Acció: les dones d'avui **probablement** tenen menys fills que les seves mares i les seves àvies, no perquè estimin menys els nens sinó perquè l'estructura demogràfica les condiona a un comportament de baixa natalitat.

2.- economia

Estructura: Precarització del mercat de treball (derivat de la reducció del temps de treball humà necessari).

Acció: els treballadors d'avui és **probable** que tinguin un comportament individualista, no perquè siguin menys solidaris que els d'abans sinó perquè l'estructura econòmica els condiona a tenir por (per exemple: por a perdre la feina i no trobar-ne una altra).

3.- política

Estructura: sistema democràtic: eleccions

Acció: és **probable** que els polítics d'avui tinguin **una mica més** de cura de la corrupció, no perquè siguin més bones persones que els d'abans sinó perquè l'estructura els condiona (si són massa corruptes poden perdre les eleccions... o no).

4.- cultura

Estructura: hedonisme (derivat de l'estil de vida contemporani de llarga esperança de vida, benestar econòmic, i un sistema polític de garanties).

Acció: és **probable** que els joves d'avui s'esforcin menys i s'ho vulguin passar més bé que els d'ahir (**probabilitat**), no perquè siguin més mandrosos que els seus pares i els seus avis, sinó perquè l'estructura cultural els està condicionant a comportar-se així.

3.- l'anàlisi estructural: autonomia relativa

L'estudi a escala macro de les relacions entre normals i diferents comporta necessàriament l'anàlisi de l'impacte que hi té l'estructura social, comptant òbviament amb el reconeixement de l'**autonomia de les estructures parcials**, perquè:

1. la societat funciona com un tot articulat (és un sistema compost per parts que interdepenen)
2. per tant, totes les seves estructures interdepenen (per exemple, els canvis demogràfics van relacionats amb els econòmics, els polítics i els culturals), de manera que no hi sol haver grans desajustos en l'impacte de les diferents estructures social en la vida de la societat
3. encara que les quatre estructures tenen autonomia pròpia: per exemple, la política o la cultura poden anar avançades o endarrerides en relació als canvis demogràfics i/o econòmics, i també poden accelerar o retardar processos iniciats en les estructures demogràfica i/o econòmica
4. tanmateix, l'estructura demogràfica és, conjuntament amb l'econòmica, la més potent (i les que més condionen), seguint la lògica explicativa dels clàssics "*primum vivere et deinde philosophare*" (que el Marx del segle XIX va traduir com "*No és la consciència dels homes la que determina la realitat; sinó la realitat social és la que determina la seva consciència*").
5. per tant, cal analitzar autònomament tant l'impacte de tota l'estructura social, com el diferent ritme de cada estructura.

4.- estructura i canvi

Aquest text explica les relacions entre normals i diferents a partir de l'estructura social, comptant amb la seva evolució,

1.- perquè qui mana a l'estructura social determina què és normal i què es diferent en cada lloc i en cada moment.

2.- i com que l'estructura no és estàtica sinó dinàmica: els canvis demogràfics, econòmics, polítics i culturals, modifiquen el que es normal i el que és diferent

Perquè tot canvia. Canvien la gent (la demografia), el treball (l'economia), els estats (la política), i l'estil de vida (la cultura).

La gent (la demografia): La revolució demogràfica (baixada de la mortalitat, allargament de l'esperança de vida, i consegüent baixada de la natalitat) ha allunyat la mort, ha alliberat la dona de la subordinació i el sexe de la reproducció, i ha capgirat les piràmides de població. La mateixa revolució demogràfica feta en dos llocs i dos moments diferents (societats del primer món i societats del tercer món) ha donat resultats contradictoris: les primeres tenim unes poblacions estancades i envellides, i les segones tenen poblacions excessives, estan sobrades de gent jove, i per tant generen fluxos migratoris.

El treball (l'economia): El sistema econòmic de lliure competència ha esdevingut estructuralment anòmic, i la reducció del temps de treball humà necessari està transformant l'economia (hi ha menys

feina i més gent per fer-la) modificant també les relacions socials extra econòmiques i tota la vida social.

L'Estat (la Política): Estem passant d'uns estats severos (Leviathan) a estats-empresa de serveis: avui l'estat és un empresa de serveis amb el conseqüent canvi en la relació amb els seus ciutadans: de súbdits a clients (i el client sempre té la raó). Al redós d'aquest canvi, a part de les agressions contra l'estat, llargament estudiades, ara es comencen a criminalitzar i fins i tot definir com delinqüència les agressions de l'estat.

L'estil de vida (la cultura): Estem passant d'un estil de vida de morir aviat i produir per subsistir, marcat per la limitació (i la por així com també l'esforç) - a un estil de vida de viure molt, de produir i consumir molt, marcat per la llibertat i l'hedonisme, donant com a resultat una cultura urbana i associativa, i cada cop menys comunitària.

Tots els canvis s'emmarquen en un doble eix paradoxal:

1.- d'una banda, el procés de racionalització creixent, ha portat a estructures cada cop més enormes i poderoses (corporatitzades) on l'individu sembla comptar molt poc.

2.- Tanmateix, d'altra banda, la importància de l'individu està creixent: l'individu és avui subjecte com mai no ho havia estat en tota la història.

Un resultat del aquest doble eix és l'ambivalència amb que vivim avui: el protagonisme de l'individu en contraposició amb la seva debilitat en front de les grans corporacions

5.- conclusió: en aquest text mana l'estructura.

Aquest text es planteja des de la perspectiva estructural: explica les relacions entre normals i diferents com un resultat de l'estructura social i la seva evolució, perquè és qui mana a cada estructura social qui decideix què és normal i què es diferent. No s'analitzarà, doncs, l'acció dels individus, sinó a partir de les estructures que els condicionen i expliquen.

Aquesta opció no exclou la importància de l'acció, tanmateix la perspectiva estructural és la que millor explica com la societat fabrica i desfabrica normals i diferents (i per tant, com els sociòlegs expliquem la delinqüència).

2.- normals i diferents, unes relacions complicades

1.- Unes de les relacions socials més complicades que tenim els éssers humans són les que establim entre normals i els diferents.

- Els normals són els normals, encara que soni a perogrullada
- I els diferents poden ser:
 - a) socialment valorats: (en aquest cas són l'élite de la societat, sigui econòmica, sigui política, o cultural, esportiva, mediàtica, etc.)
 - b) socialment disvalorats (fent servir llenguatge col.loquial en podríem dir "pringats"): en aquest cas la relació entre normals i diferents pot revestir diverses manifestacions. Les cinc que farem servir són les relacions **d'oposició, minoria, depreci, desviació i delinqüència.**

2.- definició del que és normal i diferent:

Una elemental seqüència lògica permet definir socialment el que és normal i el que és diferent:

- ¿què defineix socialment la majoria dels comportaments socials?: la normalitat.
- ¿què defineix la normalitat?: fer cas a la norma (normes i valors), perquè normal ve de norma. Segons el diccionari: "*normal és que és conforme a la norma, que no es desvia*"
- ¿què (qui) defineix la norma?: el que mana (el poder), tal i com s'argumentarà a continuació
- ¿i què defineix el poder?, és a dir, quina és l'arrel del poder (d'on surt el poder?): la desigualtat social. Tant a escala micro (acció) com a escala macro (estructura), les relacions socials solen ser asimètriques, i per això habitualment en tota relació algú s'imposa i mana (té el poder).
- Es a dir: la desigualtat social (i el poder que se'n deriva) són el punt de partida de la relació entre normals i diferents (i per tant, del control social)

micro i macro,

1.- a escala micro, la desigualtat social sol expressar-se a través dels rols-status, i dels seus petits **poders** (els rols de pare, de profe, d'empresari donen el poder de definir la normalitat a escala dels seus àmbits de poder)

2.- a escala macro, la desigualtat social sol expressar-se a través dels grans poders estructurals. Per posar dos exemples,

b) les classes socials manifesten la desigualtat: la classe dominant mana, té el poder i per tant defineix què és normal i què es diferent (a través nombrosos recursos escampats per tota l'estructura social): per exemple, si el seu poder prové de la propietat privada dels mitjans de producció, és lògic que defineixi com normal el respecte a la propietat privada)

a) els canvis demogràfics manifesten i modifiquen la desigualtat social: per exemple, la revolució demogràfica modifica el poder de gènere (que abans era exclusivament masculí) i modifica el poder de les generacions (per exemple, quan hi havia pocs vells, aquests manaven i "**podien**" definir el que era normal i el que era diferent; en canvi, ara quan hi ha molts vells, manen menys i per tant tenen menys poder per definir el que és normal i diferent)

3- els que manen, doncs, defineixen el que és normal i el que és diferent (el poder defineix el que és normal i el que és diferent)

3.1.- La definició de Weber segueix essent prou vàlida: "*Poder és la probabilitat d'imposar la pròpia voluntat en una relació social, encara que sigui contra tota resistència i sigui quin sigui el fonament d'aquesta probabilitat*". El poder és doncs resultat de la desigualtat social (algú s'imposa en una relació social: algú guanya) i és inseparable de la relació en la qual s'exerceix.

3.2.- Si la desigualtat social fa que les relacions socials siguin asimètriques, "algú" hi sol imposar la seva voluntat. Qui ho fa guanya, i per tant està en condicions de "poder" definir el que és normal i el que és diferent. Per exemple: el pare, el profe, l'empresari, la classe dominant, la nació victoriosa, l'imperi, etc. **manen** –tenen poder, imposen la seva voluntat- i per tant defineixen el que és normal i el que és diferent.

Ser normal o diferent no és, doncs, un assumpte moral sinó social: depèn del poder, depèn d'haver guanyat. En aquest punt és útil recordar la frase atribuïda a Churchill en una conversa amb el general Sir Hastings Ismay en relació a la definició dels criminals de guerra després de la segona guerra mundial: *"Nuremberg demostra que té una importància suprema **guanyar**. Vostè i jo estaríem en un embolic molt gran si no haguéssim guanyat"* (citada a Joanna Bourke, "la segona Guerra mundial, història de les víctimes", ed. Empúries, p. 217)

3.3.- D'altra banda, qui guanya fa dues operacions immediates:

- a) **Legitimació**: convertir el poder en autoritat, és a dir que l'altre o els altres estiguin disposats a obeir i fer cas al que mana (i evitar el desgast del poder)
- b) **Normalització**: un cop legitimat el que mana, la normalitat consisteix en fer-li cas i obeir. Això és la normalització, i així és com a qualsevol societat es va definint el que és normal i el que és diferent. I la normalització es fa amb les **normes** i els **valors**: tàndem llargament estudiat per la sociologia, que es dóna a escala macro i a escala micro. Per tant, el que és normal és actuar d'acord amb les normes i els valors, que va imposant el poder corresponent .
 - **la normalitat** és la identificació amb les normes i els valors definits pel poder, i que precisament per això són majoritaris
 - **la diferència** és la manca d'identificació amb les normes i els valors definits pel poder.... o bé la identificació amb normes i valors diferents

4- Per tant, els normals i els diferents són:

Els normals són els que fan cas: es comporten d'acord amb les normes i arriben als valors

Els diferents són els que no fan cas:

1. trenquen

- les normes amb que es defineix la normalitat: per exemple, no robar o no matar
- per tant, i en línies generals, es tracta de comportaments, no situacions
- i en conseqüència, són actives.

2. no arriben:

- als valors amb que es defineix la normalitat: per exemple, la salut o el treball.
- per tant, i en línies generals, es tracta de situacions, no comportaments;
- i en conseqüència, són més passives que actives.

Els diferents són els individus o grups amb els que no es dóna la normalització (tant sigui perquè la trenquen com perquè no hi arriben). Els diferents són, doncs, individus o grups que interpel·len al poder (s'hi enfronten o el contesten o el pateixen o no hi arriben).

1. Sigui activament (comportament) o passivament (situació)
2. conscientment o inconscientment
3. volent o sense voler
4. individualment o col·lectivament
5. pacíficament o violentament
6. amb orgull o amb fatalisme
7. amb legitimació pròpia o sense legitimació pròpia
8. amb capacitat de pressió social o sense capacitat de pressió social
9. amb organització o sense organització

A partir d'aquí, com que es tracta de relacions socials, el poder i els normals reaccionen. Per això es controla els diferents. Per això les normes i els valors tenen sancions, i per això les sancions són diverses (segons sigui la diferència). Les relacions entre normals i diferents es poden donar a tot arreu, a escala micro (en una família, en una aula, al lloc de treball, en un grup d'amics, etc.), i a escala macro.

5.- relativitat

La desigualtat social varia en el temps i en l'espai: per tant varien els que manen, varien el poder i el seu exercici, i en conseqüència varien les definicions de normalitat i diferència:

- Temps: el que és normal avui pot ser diferent demà o potser va ser diferent ahir; i a la inversa el que és diferent avui pot ser normal demà o va poder ser normal ahir

- Espai: el que normal aquí pot ser diferent en un altre lloc; i a la inversa el que és diferent aquí pot ser normal en un altre lloc.

Exemple:

no és mateix l'ordre (i per tant la normalitat i la diferència) d'una societat amb

- molta gent que viu molt de temps (població)
- rica, terciaritzada i consumista (economia)
- un règim polític democràtic (política)
- i un estil de vida hedonista (cultura)

que l'ordre (i per tant la normalitat i la diferència) d'una societat amb

- poca gent que viu poc temps (població)
- pobra, agrícola i amb economia de subsistència (economia)
- polítiques absolutistes (política)
- i un estil de vida basat en l'esforç i el sacrifici (cultura)

6.- estructura social i relacions entre normals i diferents.

Per exemple, fent un primer catàleg seguint les quatre estructures parcials, es podria fer el següent llistat dels diferents:

Demografia: els individus i grups que ocupen les cohorts extremes de la piràmide de població (nens i vells); els individus i grups –immigrants o no- que componen minories ètniques o culturals; i els individus i grups que malgrat ser majoritaris són socialment subalterns (negres en règim d'apartheid, dones en societats masculines, etc)

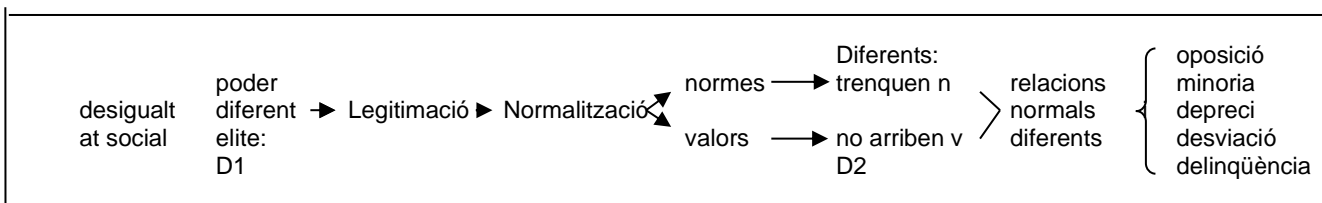
Economia: els individus i grups que no produeixen (per causes sociopolítiques, físiques, àdhuc biològiques: atur, malalties, incapacitats, etc), o produeixen marginalment o produeixen en contra de la norma (els que roben)

Política: els individus i grups que no participen o participen en contra en qualsevol de les manifestacions de la política.

Cultura: els individus i grups que trenquen o no arriben a les definicions socials de normalitat (sobre tot pel que fa a la salut i al sexe)

les estructures	Població	economia	politica	cultura
normalitat	frequències majoritàries en la piràmide de població	productivitat i consum defints pel poder econòmic	participació definida pel poder polític	definicions socials o culturals de normalitat
diferència	extrems de la piràmide. Minories ètniques i majories subalternes	No produir o no consumir (o fer-ho en contra); marginalitat productiva	no participació (activa o passiva, voluntària o involuntària)	Trencament o no assoliment d'aquestes definicions

7.- un quadre sinòptic de les relacions entre normals i diferents

(d1: diferents elite; d2: diferents pringats)

3.- una mateixa diferència pot comportar relacions d'oposició, minoria, depreci, desviació, i delinqüència

L'exposició precedent permet entendre que les relacions entre normals i diferents presenten una amplíssima fenomenologia que cobreix una enorme gamma de relacions socials. Més encara, una mateixa diferència (comportament o situació) pot generar relacions socials diferents i fins i tot contradictòries: relativitat, doncs. I la relativitat de les relacions entre normals i diferents és objecte de l'anàlisi sociològica perquè depèn de l'estructura social així com també de l'acció dels individus;

El model d'anàlisi: com que els normals i els diferents es relacionen de moltes maneres, hem construït un model per a la seva anàlisi amb cinc tipus ideals de relació que pretenen ser una tipologia prou exhaustiva i suficient.

- **Oposició:** la relació entre normals i diferents pot ser d'**oposició** al poder (i canvi de la normalitat) per part dels diferents,
- **Minoria:** la relació entre normals i diferents pot ser demanda d'un status específic per part dels diferents: relacions de **minoria**
- **Depreci:** la relació entre normals i diferents pot ser de **depreci** quan els diferents no assoleixen **els valors** normals
- **Desviació:** la relació entre normals i diferents pot ser **desviació** quan els diferents trenquen **les normes**
- **Delinqüència:** la relació entre normals i diferents pot ser **delinqüència** quan els diferents trenquen les **normes que protegeixen béns estratègics**. En aquesta relació caldrà distingir entre "**delinqüència**" –la definició- i "**criminalització**" -la relació.-)

Queda clar, doncs, que no tots els diferents són desviats, o criminalitzats o delinqüents. I també queda clar que la delinqüència no és res més que la diferència que fa més por, o que és més perillosa, o que molesta més (als que han definit la normalitat)

El model no contempla les relacions dels **diferents que volen esdevenir normals**, perquè això és el procés de normalització, que és l'equivalent a un procés de desclassament quan hom vol canviar de classe social (també es pot entendre com el procés de mobilitat social ascendent)

La iniciativa en la relació:

En general, en els dos primers tipus de relació (oposició i minoria), **la iniciativa sol ser dels diferents** (els diferents s'oposen a la normalitat o els diferents reclamen un reconeixement per part dels normals),

Mentre en els tres tipus següents, **la iniciativa sol ser dels normals** (els normals deprecien, consideren desviats, o criminalitzen els diferents). En línies generals, el tipus de control predominant en aquests tres tipus de relació sol ser el següent:

- En les relacions de depreci, el menyspreu
- En les relacions de desviació, l'exclusió
- En les relacions de delinqüència, l'eliminació

Totes les combinacions són possibles:

Tal com s'acaba de dir, les relacions entre normals i diferents estan marcades per la **relativitat**. Per exemple, en una mateixa societat i en una mateixa relació entre normals i diferents, els normals es poden relacionar amb els diferents

- Definint-los com a delinqüents i/o criminalitzant-los
- Considerant-los desviats
- Depreciant-los
- Reconeixent-los un status de diferents
- Acceptant-los com oposició

I els diferents es poden relacionar amb els normals

- Oposant-se al que és normal i volent-ho canviar
- Exigint un status de diferent (relacions de minoria)
- Sentint-se depreciats
- Considerant-se desviats
- Assumint que són delinqüents

Ergo, i assumint la diferent iniciativa en la relació:

- Quan els diferents s'oposen o reclamen reconeixement (relacions d'oposició i minoria), els normals poden acceptar aquests tipus de relació o poden no acceptar-ho, i en aquest cas estableixen relacions de depreci, desviació o delinqüència/criminalització
- Quan els normals deprecien, consideren desviats, o criminalitzen i/o defineixen com a delinqüents als diferents, els diferents poden assumir aquestes tres maneres de relacionar-se amb els normals (sentint-se depreciats, desviats o assumint que són delinqüents i/o criminalitzats) o poden oposar-se o reclamar reconeixement (relacions d'oposició o minoria)

Estructura i acció: totes les combinacions es poden donar simultàniament:

Acció: Un mateix comportament diferent, pot comportar les cinc relacions del model: oposició, minoria, depreci, desviació i criminalització i/o delinqüència, per la força de l'acció dels individus. El model es pot aplicar a cada una de les relacions entre normals i diferents des de la perspectiva micro (cada relació és una interacció concreta, visible, observable, i immediata a l'anàlisi),

Estructura: tanmateix, és l'estructura social la que explica la major o menor probabilitat i freqüència de les cinc relacions del model. Com que l'estructura condiciona l'acció, cada relació entre normals i diferents s'explica des de les condicions estructurals (perspectiva macro: abstracta, menys visible i poc immediata a l'anàlisi)

Tot i que estructura i acció són dues perspectives complementàries en l'anàlisi sociològica de les relacions entre normals i diferents i el control social, aquest text es concentra en l'enfocament estructural, considerant la societat com a variable independent

Per tant, estructura social i model OMDDD:

- 1.- L'estructura social és la variable independent clau per a l'anàlisi de les relacions entre normals i diferents, perquè qui mana a cada estructura social defineix què és el normal i què és el diferent en cada lloc i en cada moment
- 2.- L'estructura social explica la major o menor probabilitat i freqüència de que es donin les diferents relacions del model, així com el seu major o menor predomini.

1.- Relacions d'Oposició (iniciativa dels diferents)

Els diferents s'oposen a la normalitat, i volen canviar-la i crear-ne una de nova.

Per tant, els diferents pretenen aconseguir el poder i establir una nova legitimitació per definir una nova normalitat amb unes noves normes i uns nous valors; i així es relacionen amb els normals.

(exemples:

- els que roben per finançar una revolució,
- les opcions sexuals diferents que volen canviar la normalitat sexual,
- els que maten per alliberar el seu poble
- els okupes que volen canviar el mercat immobiliari, etc)

control social: els normals poden admetre o combatre la pretensió dels diferents d'establir relacions d'oposició.

- Si ho admeten, aquests normals es sumen a la voluntat de canvi de la normalitat amb els diferents. Un exemple poden ser les relacions que es solen establir en els moments de qualsevol revolució independentment del seu resultat... i si guanyen, la revolució triomfa i es dona el canvi de normalitat.
- Si ho combaten, els normals poden depreciar, considerar desviats, o criminalitzar i/o definir com delinqüents els diferents. El control social s'exerceix amb qualsevol de tres relacions en que la iniciativa és dels normals: depreci (és a dir menyspreu), desviació (exclusió), o criminalització (eliminació). Els normals no necessiten oposar-se als diferents: els deprecien, els consideren desviats o els criminalitzen/defineixen com a delinqüents.

- Relacions d'oposició versus relacions de criminalització (els extrems del model). Es sol donar una correlació entre oposició i criminalització: com més perilloses per als que manen són les relacions d'oposició més es solen criminalitzar i fins i tot definir com delinqüència

Una descripció elemental: nou característiques comparables (probabilitat)

Les relacions d'oposició es poden donar amb major probabilitat quan una diferència és viscuda i és vista (realitat i percepció) com:

1. un comportament (actiu)
2. conscient,
3. volent (expressament)
4. col·lectiu,
5. amb orgull
6. amb legitimació,
7. disposant d'algun tipus d'organització,
8. tenint capacitat de pressió social
9. i tant se val que sigui pacífic o violent (ambdues característiques poden ser compatibles).

Oposició instrumental i oposició expressiva:

Oposició Instrumental: Un comportament diferent pot establir relacions d'oposició només com una eina per canviar la normalitat (i no per a que aquest comportament pugui arribar a ser normal). Ex. matar en un procés revolucionari és una eina per canviar la societat i no implica que matar hagi d'arribar a ser el comportament normal

Oposició Expressiva: Un comportament diferent que vol arribar a ser el normal (no només una eina per canviar la normalitat. Ex. els comportaments sexuals que comporten voluntat de canvi de la normalitat sexual.

2.- Relacions de minoria (iniciativa dels diferents)

Els diferents no s'oposen a la normalitat ni volen canviar-la, només **reclamen un status de diferent** socialment reconegut. Es tracta de poder ser diferent amb un reconeixement social. Per tant, el diferent que estableix relacions de minoria: no qüestiona el poder i no vol una nova normalitat, només pretén viure la seva diferència amb algun tipus de reconeixement social

Tanmateix, **ull al concepte de minoria:** el terme "minoria" té diverses acepcions. Per exemple, el Casares diu: "*minoria es una parte menor de los individuos que componen una colectividad*", i la wikipèdia: "*El término minoría se refiere a un grupo de población humana numéricamente minoritario y con ciertas creencias y costumbres, que permiten identificar a sus miembros entre todos los habitantes de la comunidad a la que pertenecen*". En aquest model que pretén explicar les relacions entre normals i diferents, la minoria **no es defineix per la quantitat de diferents sinó pel tipus de relació que aquests volen establir:** les relacions de minoria no impliquen "ser menys quantitat de gent" sinó "ser uns diferents que reclamen reconeixement social".

(exemples: els que roben per sobreviure en un context de privació o crisi sense voler canviar el sistema econòmic, les opcions sexuals diferents que sense voler canviar la normalitat sexual demanen que la seva orientació sexual sigui socialment reconeguda, els que maten si no hi ha més remei –per defensar-se per exemple-, els okupes que no volen canviar el mercat immobiliari i només pretenen viure tranquils, etc.)

control social: els normals poden acceptar o refusar la pretensió dels diferents d'establir relacions de minoria.

- Si les accepten, les relacions de minoria comporten l'acceptació social del dret a la diferència.
- Si les refusen, poden fer-ho depreciant els diferents, considerant-los desviats o criminalitzant-los. Es a dir, amb **menyspreu, exclusió, o eliminació**

- Més encara, així com les relacions d'oposició es solen confrontar amb les de criminalització/delinquència, la relació quan es refusen les relacions de minoria sol ser la de **depreci**, i en aquest cas, el control social s'exerceix bàsicament a través del **menyspreu**

Nota sobre els savis: El concepte de “savis” encunyat per Goffman és útil per a l'anàlisi de les relacions de minoria: en aquestes relacions, **els savis** són persones normals la situació dels quals les porta a estar molt informades de la vida dels diferents, simpatitzar i ser acceptats per ells. La importància dels savis en l'establiment de relacions de minoria entre diferents i normals està empíricament demostrada al llarg d'aquests darrers anys.

Una descripció elemental: les nou característiques comparables (probabilitat)

Les relacions de minoria es poden donar amb major probabilitat quan una diferència és viscuda i és vista (realitat i percepció) com:

1. un comportament o una situació
2. conscient, (amb diferents graus de consciència)
3. volent (expressament)
4. col·lectiu o individual,
5. amb algun tipus d'orgull
6. amb arguments que només reclamen respecte,
7. disposa d'algun tipus d'organització,
8. té capacitat de ressò social dels seus arguments
9. i és fonamentalment pacífic/a,

3.- Relacions de depreci (iniciativa dels normals)

Els diferents no arriben als valors normals (els normals es relacionen amb els diferents considerant que aquests no arriben als valors normals)

És una diferència per situació: una diferència passiva. Els diferents, doncs, estan en una situació que els impedeix assolir la normalitat (sobre tot si es dóna en situació de pobresa)

Les relacions de depreci poden presentar dues manifestacions:

- 1.- Els normals consideren que els diferents no arriben als valors normals.
- 2.- l'autodepreci: el depreci pot ser també el sentiment amb que els diferents viuen la seva relació amb els normals: els diferents s'auto-menysvaloren

(exemples:

- els normals consideren que els que roben no arriben als valors normals de dignitat i respecte a la propietat privada ¡sobre tot si són pobres!. D'altra banda, els que roben es poden autodepreciar, sobre tot si són pobres.
- els normals consideren que les opcions sexuals diferents no arriben als valors del sexe normal, i els diferents poden viure la seva sexualitat amb vergonya i automenyspreu.
- els que maten no arriben als valors normals perquè són covards o agressius,
- els okupes no arriben als valors normals –per exemple convivència, higiene, etc.)

Control social: com que les relacions de depreci es donen quan no s'arriba als valors, les sancions més usuals són les morals, i la manifestació més usual és el **menyspreu**

Una descripció elemental: nou característiques comparables (probabilitat)

les relacions de depreci es poden donar amb major probabilitat quan una diferència és viscuda i és vista (realitat i percepció) com:

1. una situació (per tant, passiva)
2. conscient (amb diferents graus de consciència) o inconscient
3. més aviat sense voler
4. mal viscuda (fatalisme, vergonya, etc..)
5. individualment,
6. sense arguments per a reclamar ni respecte ni legitimitat,

7. ni disposa d'organització
8. sense capacitat de ressò social dels seus arguments
9. fonamentalment pacífic/a, però amb manifestacions de vegades agressives

4.- Relacions de desviació (iniciativa dels normals)

Els diferents trenquen normes (els normals es relacionen amb els diferents considerant que aquests trenquen normes).

Els diferents agredeixen els normals en qualsevol dels seus béns, trencant les normes que els protegeixen. L'agressió pot ser real o perceptual (construïda socialment: recordeu Thomas, *el que definim com a real, acaba sent real en les seves conseqüències*). És una diferència activa.

(exemples:

els que roben en poca quantitat també agredeixen als normals i trenquen normes;

els individus amb opcions sexuals diferents agredeixen als normals trencant normes del bon ús del sexe, normes religioses, costums, etc.

els okupes agredeixen als normals i trenquen normes d'urbanitat, ordenances municipals, etc.).

Distinció entre desviació i depreci: la desviació és activa-comportament; en canvi el depreci és passiu-situació (el comportament es desvia, mentre la situació és depreciada.)

Control social: els normals es relacionen amb els diferents defensant-se de l'agressió real o imaginada (defensant la normalitat), considerant-los desviats i en conseqüència aplicant-los sancions. Com que la desviació implica **trencar normes**, el control s'exerceix amb les sancions corresponents a les normes trencades. En general, el control que s'aplica a qui ha trencat normes és bàsicament la seva **exclusió** del grup dels normals i no tant la seva eliminació (l'exclusió pot ser física o moral, temporal o permanent, parcial o global)

Una descripció elemental: les nou característiques comparables (probabilitat)

Les relacions de desviació es poden donar amb major probabilitat quan una diferència és viscuda i és vista (realitat i percepció) com:

1. un comportament que trenca normes
2. conscient (amb diferents graus de consciència) o inconscient
3. volent o sense voler
4. més aviat viscuda amb fatalitat (tot i que no sempre)
5. i individualment,
6. sense arguments per a reclamar ni respecte ni legitimitat,
7. no disposa d'organització
8. sense capacitat de ressò social dels seus arguments
9. fonamentalment pacífic/a, però amb manifestacions de vegades agressives

5.- Relacions de Delinqüència/Criminalització (iniciativa dels normals)

els diferents trenquen les normes que protegeixen els béns estratègics de la societat (els normals consideren que els diferents trenquen les normes que protegeixen els béns estratègics –o més importants- de la societat).

Els diferents agredeixen els normals en els seus béns més importants o estratègics, trencant, per tant, les normes que els protegeixen (que en aquest cas acostumen a ser lleis). L'agressió pot ser real o perceptual (perquè "*el que definim com a real, acaba sent real en les seves conseqüències*"). És una diferència activa.

Per tant, la delinqüència no és res més que la diferència que fa més por, o que és més perillosa, o que molesta més.

(exemples:

- els que roben agreeixen als normals en un bé estratègic com és la propietat,
- els individus amb opcions sexuals diferents agreeixen als normals en un bé estratègic com és la continuació de l'espècie o la identitat sexual dels normals,
- els que maten agreeixen als normals en un bé estratègic com és la vida,
- els okupes agreeixen als normals en un bé altament estratègic –el mercat immobiliari-, etc.).

distinció entre delinqüència i desviació

- desviació és trencar qualsevol norma,
- delinqüència és trencar només les normes que protegeixen els béns estratègics de la societat (per tant, mentre tota delinqüència és desviació, no tota la desviació és delinqüència: la delinqüència és una part de la desviació). La diferència entre delinqüència i desviació depèn, doncs, únicament d'una sola variable: la **perillositat** (agressió a les àrees més sensibles de cada societat, i que per tant estan protegides per les normes més fortes: les lleis).

Control social: els normals es relacionen amb aquests diferents criminalitzant-los: aplicant-los les sancions més dures, principalment l' exclusió del grup i/o la seva **eliminació** (física o moral, temporal o permanent, parcial o global)

Una descripció elemental: nou característiques comparables

Les relacions de delinqüència es solen donar amb major probabilitat quan una diferència és viscuda i és vista (realitat i percepció) com:

1. Comportament que trenca normes relatives a béns estratègics
2. conscient, (amb diferents graus de consciència)
3. volent o sense voler
4. col·lectiu o individual,
5. amb orgull o fatalisme
6. sense arguments per a reclamar respecte ni legitimació,
7. amb variables graus d'organització,
8. sense capacitat de ressò social dels seus arguments
9. fonamentalment agressiva (amb o sense violència)

Ull a la distinció entre delinqüència i criminalització:

- **la delinqüència és una definició política**
- **la criminalització és una relació social**

La diferència entre criminalització i delinqüència és crucial per a l'anàlisi de la Sociologia:

La **delinqüència** és la definició que fan els estats (i només els estats, per això és una definició política) de que un comportament agreeix un bé estratègic i trenca la norma que el protegeix (una llei). Els estats ho solen catalogar als codis penals (els codis penals no "creen" o "generen" la delinqüència, només la "cataloguen") i d'aquesta manera un bé estratègic esdevé un bé protegit ("jurídicament" protegit). **Delinqüència** és, doncs, la denominació formal (l'etiqueta) que els estats donen als comportaments que agredint béns estratègics trenquen les lleis.

La **criminalització**, en canvi, és una relació social en la que la població (o una part d'ella) se sent agredida en algun bé estratègic, estigui o no protegit el bé per una llei (hi hagi o no una norma que el protegeixi), i sigui realment o sigui només en la percepció. Per tant, la població (o una part d'ella) vol excloure i/o eliminar els diferents que han agredit un bé estratègic. Les relacions de **criminalització** depenen de variables d'acció (òbviament depèn de cada ésser humà) i sobre tot de variables d'estructura (les més pròpies de la sociologia): són els canvis demogràfics, econòmics, polítics i culturals els que fan que la gent se senti agredida o es deixi de sentir agredida en algun bé estratègic.

Delinqüència i criminalització solen coincidir. Així ho expliquen tant la lògica social com la lògica del poder (si no hi ha correspondència entre definició política i relació social, hi ha crisi: el poder no normalitza prou). Ara bé, delinqüència i criminalització poden no donar-se amb simultaneïtat. Es el que passa per exemple quan:

Hi ha criminalització prèvia a la delinqüència: el procés de criminalització pot ser previ a la definició política de delinqüència: es dona quan els normals són agredits o senten que són agredits en béns importants, i reaccionen definint i exclouent/eliminant els diferents que els agredeixen. Aquests processos socials de definició i exclusió/eliminació poden tenir base real o no (realitat versus percepció); i es poden fer:

- informalment o formalment
- espontàniament o organitzadament
- I hi poden intervenir i/o liderar diversos empresaris morals (predicadors, intel·lectuals, polítics, periodistes, etc), fins arribar als poders legislatius que estableixen o modifiquen les lleis.

Si el procés culmina i s'arriba a la intervenció de l'estat, la criminalització esdevé delinqüència: l'estat confirma la relació de criminalització definint l'agressió com delinqüència (incorporant-la al corpus jurídic, habitualment a través del codi penal).

Hi pot haver criminalització posterior a la delinqüència: el procés social de criminalització també pot ser posterior a la delinqüència (pot ser una conseqüència de l'establiment de les lleis)

La delinqüència pot ser anterior i posterior a la criminalització: de la mateixa manera, la definició la delinqüència pot fer-se d'acord amb un procés previ de criminalització, i pot fer-se sense cap procés previ de criminalització.

Per tant, la cosa va així:

- **criminalització:** agressió a un bé estratègic, encara que no hi hagi lleis que el protegeixin. L'agressió pot ser real o només perceptual. Lògicament, si la relació de criminalització triomfa, l'estat l'acabarà definint com delinqüència incorporant-la al codi penal.
- **delinqüència:** l'estat defineix que un comportament agredeix un bé estratègic i per tant el protegeix per normes amb rang de llei. I això pot ser independent del procés de criminalització. Es a dir, **els normals criminalitzen i l'estat tipifica o penalitza** (l'estat defineix la delinqüència amb els **tipus penals**).

Utilitat i expressió: rics i pobres, delinqüència i criminalització

L'expressió **Delinqüència utilitària** es refereix a les agressions que pretenen aconseguir alguna utilitat (diners, per exemple); per tant solen ser agressions més o menys racionals (ajusten els mitjans –hora, lloc, tecnologia, intensitat- als fins –la utilitat que es vol aconseguir), i en conseqüència poden ser previsibles (prevenció, dissuasió, etc. i elaboració de mapes i calendaris) i mesurables quantitativament

La **Delinqüència expressiva** pot ser:

a) les agressions que "expressen" (ira, por, frustració, rancúnia, etc) i que per tant solen ser vàlvula d'escapament d'alguna pressió (individual/emocional encara que l'origen sigui social); solen ser explosives i no necessàriament racionals (de vegades se les anomena "gratuïtes") i en conseqüència la seva previsió s'adreça a les condicions de la pressió inicial que explica l'agressió. També poden ser mesurables quantitativament, tanmateix potser la millor aproximació es la comprensió qualitativa.

b) l'expressió d'una manera de ser quan es viscuda pels agredits (les víctimes, els normals) com una agressió a un bé molt important (estratègic).

La distinció entre delinqüència i criminalització funciona prou bé a l'hora d'analitzar aquestes dues grans vessants de la delinqüència, la utilitària i l'expressiva

Les agressions utilitàries són les que pretenen aconseguir alguna utilitat (diners, per exemple); per tant solen ser comportaments més o menys racionals (ajusten els mitjans –hora, lloc, tecnologia, intensitat- als fins –la utilitat que es vol aconseguir). En conseqüència poden ser previsibles (prevenció, dissuasió, elaboració de mapes i calendaris, etc.), analitzables, i mesurables quantitativament (amb dades primàries –enquesta- i secundàries –estadístiques registrals-).

a) delinqüència. Tots els estats solen tenir definits aquests tipus penals en les seves legislacions, tant si els agressors són rics com si són pobres, tant si tenen alguna malaltia o carència psíquica o física com si estan sans i estalvis.

b) criminalització. La desigualtat social es variable independent de la molt diferent criminalització d'aquestes agressions: per exemple, els agressors amb algun tipus de poder no pateixen relacions de criminalització (o les pateixen excepcionalment).

Per tant, assumint que tothom pot agredir utilitàriament, rics i pobres, quan s'atribueix la delinqüència a la pobresa (o s'afirma que la millora de les condicions de vida farà disminuir la delinqüència), s'està cometent un error clamorós perquè es limita l'anàlisi a la criminalització (on la desigualtat social és clau) i es deixen de banda les agressions reals i la definició de delinqüència (on la tipificació dels codis penals sol ser avui igual per a tots: rics i pobres).

D'altra banda, i seguint amb la necessària distinció entre delinqüència i criminalització, la insistència en que la privació, la pobresa, els guettos i la marginalitat porten a la delinqüència, a part de ser clamorosament errònia (on porten és a la criminalització!), indirectament està dient que els rics no tenen res a veure amb la delinqüència: que els rics no delinqueixen!.

(I això és analíticament greu i socialment imperdonable).

Les agressions expressives:

a) **delinqüència.** Molts estats solen tenir també definides penalment les agressions que "expressen" (ira, por, frustració, rancúnia, etc) i que per tant solen ser vàlvula d'escapament d'alguna pressió (individual o social); aquestes agressions poden ser dutes a terme tant per rics com per pobres, i tant si els agressors tenen alguna malaltia o carència psíquica o física com si estan sans i estalvis.

b) **criminalització:** l'expressió d'una manera de ser quan es viscuda com una agressió a un bé molt important (estratègic) novament s'explica per la desigualtat social: l'exemple més utilitzat és el de l'homosexualitat tant a les societats on l'homosexualitat està definida com delinqüència (hi pot haver delinqüència i criminalització) com a les societats on l'homosexualitat no està definida com delinqüència (en aquestes només hi ha criminalització per part dels segments de la població que se senten agredits). Obviíssissimament hi ha molts més exemples (des de la immigració fins l'okupació). L'expressió més anecdòtica de la desigualtat social en aquesta criminalització és aquella divertida frase en castellà "el señorito y el chofer han salido de juerga, han bebido mucho y han regresado como dos cubas; el señorito está indispuesto y el chofer está borracho".

4.- Variables que expliquen la relativitat de les relacions entre normals i diferents

La principal variable que explica la probabilitat, la freqüència i el predomini amb que es donen les cinc relacions del model és l'estructura social. Tanmateix, hi ha tres variables més que hi influeixen: el poder, el tipus de diferència i el punt de vista dels actors.

1.- l'estructura social és la variable independent bàsica en l'ofici de sociòleg. Qui mana a cada estructura social imposa les seves definicions de normalitat i diferència (i de béns estratègics i de les seves agressions). Com que l'estructura social es dinàmica, els seus canvis són també variable independent. A més, una mateixa estructura social sol travessar diferents conjuntures que poden modificar les relacions entre normals i diferents.

Les altres tres variables es poden explicar de la següent manera:

2.- Manar o no manar: el poder

Tal i com s'acaba de veure en els paràgrafs anteriors, la primera variable que relativitza les relacions entre normals i diferents és l'exercici o la proximitat a qualsevol mena de poder: econòmic, polític, organitzatiu o corporatiu, institucional, familiar, mediàtic, acadèmic, etc., com a mínim per les següents raons

1. perquè els que manen són els qui defineixen la normalitat.
2. perquè el poder és una gran eina de defensa contra el control social
3. perquè els que manen solen comptar amb la presumpció de respectabilitat
4. perquè els diferents amb poder poden invisibilitzar les seves diferències (i les agressions des del poder solen ser opaques, ergo amb alta probabilitat d'impunitat)
- 5.- i perquè en el cas de les relacions de delinqüència/criminalització, raríssimament són criminalitzats encara que delinqueixin i que les seves agressions siguin molt més perilloses per a la societat

3.- el tipus de diferència

Les relacions entre normals i diferents depenen del tipus de diferència que es pot analitzar amb les dues variables següents:

1. diferència **activa** o comportament versus diferència **passiva** o situació. La diferència activa sol trencar les normes; la diferència passiva no arriba als valors. Per tant, interpel·len diferentment els normals i la reacció social hi és també diferent.
2. El **grau** de "perillositat" o "molèstia" que creen els diferents. Bàsicament amb tres indicadors:
 - la proximitat o llunyania amb el poder
 - **L'àmbit** on es dóna la diferència (si es dóna en un àmbit estratègic de la societat sol ser criminalitzada)
 - La **intensitat** de la diferència

4.- el punt de vista dels actors: els significats

Un mateix comportament o situació pot ser reivindicat per uns i criminalitzat pels altres. Per tant, els significats que els éssers humans donem a les nostres accions constitueixen la primera variable de la relativitat.

Exemples:

Ocupar un pis buit, robar als rics per donar-ho als pobres (Robin Hood), contractar treballadors il·legalment, fer ús de la violència política (que els normals anomenen terrorisme), estimar la gent del mateix sexe, i un llarg etcètera:

- per a uns éssers humans té el significat d'un comportament delictiu, desviat, o en tot cas menyspreable,
- mentre per a d'altres éssers humans pot ser un comportament digne de reconeixement o reivindicat com una manera d'oposició a la normalitat

Tanmateix, **la percepció dels normals és la majoritària** perquè és la que deriva del poder i té el recolzament de les normes, dels valors i de les sancions:

- per tant, el punt de vista dels normals és el que sol definir les relacions amb els diferents (la definició dels normals)
- tant és així, que molt sovint els diferents es viuen i es veuen a sí mateixos tal com els han definit els normals (per exemple com a desviats, depreciats, o delinqüents)

4.1.- mínim annex sobre els significats dels normals i les seves estratègies

Els normals es poden relacionar amb els diferents de diferents maneres (amb els cinc tipus ideals del model), perquè els normals poden tenir diverses concepcions dels diferents i per tant diverses estratègies del que cal fer amb ells. La heterogeneïtat es palesa, doncs, en diferents **estratègies** de relació que poden ser enteses d'acord amb la següent lògica:

1. Segons la concepció que els normals tenen de la societat en general,
2. solen tenir una concepció dels diferents,
3. Per tant se'n deriva una **estratègia** de què fer amb ells
4. Que es concreta en determinades polítiques i intervencions

A continuació es presenta un esquema amb quatre tipus ideals d'estratègies.

Estratègia 1

1. la concepció de la societat és estàtica i immutable (una societat tancada), per tant es considera que la desigualtat és natural (l'ordre és naturalment immutable i els éssers humans som desiguals no només socialment sinó també naturalment). Per tant, és natural que els normals siguin normals i que els diferents siguin diferents.

2. concepció dels diferents: són individus que alteren l'ordre natural i immutable de la societat, i són una clara disfunció. La diferència es tracta o d'un mal imputable només a l'individu o grup diferent (dolenteria, perversió, etc), es pot tractar d'un càstig més o menys diví (probablement per culpes anteriors pròpies o familiars).
3. estratègia: clarament repressiva
4. intervencions concretes: amagar, excloure, tancar, fins i tot exterminar les diferències

Estratègia 2

1.- la concepció de la societat és estratificada i oberta (més aviat per consens) , per tant, corresponent a societats obertes amb mobilitat social i amb desigualtat merament social (els éssers humans som iguals per naturalesa i desiguals només socialment).

2.- concepció dels diferents:

- individus que s'enfronten a la societat (per exemple trencant la normes)
- individus que n'han quedat despenjats (per exemple no arribant als valors o quedant marginats).

3.- estratègia: Repressió per als que s'enfronten (amb desigual interès en la seva reinserció o rehabilitació) i algun tipus d'atenció material per als que han quedat despenjats

4.- intervencions:

- contundents per als que s'han enfrontant (tancar, excloure, etc.)
- mecanismes de reinserció (amb desiguals voluntat i inversió)
- serveis socials per als que han quedat despenjats.

Estratègia 3

1.- concepció de la societat: conflicte (lluita de classes). La desigualtat social resulta del domini d'una classe sobre les altres, la classe dominant té el poder i imposa les seves definicions dels diferents. La desigualtat social depèn més del sistema de classes que de l'individu

2.- concepció dels diferents:

- individus que han quedat despenjats,
- alguns dels quals s'enfronten a la societat.

3.- estratègia:

- repressió per als que s'enfronten i responsabilització de la societat tant en la definició de les diferències com en la rehabilitació o reincorporació dels diferents
- atenció no només material, sinó també moral (terapèutica, simbòlica) per als que han quedat despenjats

4.- intervencions: tancar i excloure si cal,

- contundents per als que s'han enfrontant (tancar, excloure, etc.)
- responsabilitzant els normals dels diferents (reinserció crítica se'n deia abans).
- serveis personalitzats per als que han quedat despenjats.

Estratègia 4

1.- la concepció de la societat és la d'un sistema irracional definit pel poder (conflicte multidimensional de poders)

2.- concepció dels diferents: són detonants o indicadors de la irracionalitat social, són resultat del conflicte de poders.

3.- estratègia:

- reivindicar el diferent i
- confrontar-lo amb la societat, com l'únic que pot evidenciar la irracionalitat social (segons la teoria de l'anomenat "bon salvatge" no contaminat per la societat).

4.- intervencions: totes aquelles que permetin desvetllar les contradiccions de la societat (inicialment, les propostes de desinstitucionalització o el desassilament formaven part d'aquesta estratègia).

5.- annex: poder i ordre, normes i valors, el control social

La conseqüència de la normalització és l'establiment d'un **ordre** (qui té el poder estableix l'ordre: a la classe l'ordre acadèmic l'estableix el professor, en una empresa o organització l'estableix el cap, en una família l'estableix el pare o la mare depèn de qui tingui el poder domèstic, a tota la societat l'estableix la classe dominant, etc.). L'ordre s'estableix fonamentalment amb els dos mateixos elements amb que es fa la normalització: **les normes i els valors**. Òbviament el **tipus d'ordre** (per tant, de normes i de valors) dependrà del tipus de relacions socials que reguli (no és el mateix l'ordre acadèmic que l'ordre domèstic o l'ordre en una empresa... o l'ordre social en general). Aquest breu annex fa un mínim repàs a l'ordre i al tàndem normes - valors

1.- l'ordre

L'ordre té dos components: l'empíric (es pot observar en les relacions socials) i el normatiu (la norma). Tanmateix, els dos components empíric i normatiu són inseparables en la realitat: és a dir,

1.- si **empíricament** observem que hi ha regularitats,

2.- és perquè hi **ha normes** a tots els escenaris d'interacció entre les persones, perquè a tots els escenaris hi ha fluxos de poder: a casa, a la Universitat, a la feina... àdhuc en un grup informal, a la societat sencera, etc.

L'ordre a les societats complexes: a les nostres societats desenvolupades som molts i molt diferents, fent moltes coses i molt diferents, movent-nos molt: per tant hi ha moltíssims espais de relació i moltíssims fluxos de poder. Hi ha un ordre i unes normes i uns valors dominants, que coexisteixen amb d'altres ordres, normes i valors. Per tant:

a) hi ha fronteres menys clares entre normal i diferent, conforme i desviat (és la relativitat)

b) tots podem ser normals en algunes relacions i diferents en d'altres (com que tots tenim molts rols, podem ser normals en uns rols i diferents en d'altres).

2.- normes i valors, els patrons culturals

Normes i valors són els fonaments (normatius i valoratius) tant de l'acció (micro) com de l'estructura (macro): són el patró cultural (allò que patroneja la nostra vida en societat). Bàsicament, però, cal estudiar l'eficàcia de la **norma**:

2.1.- funció de les normes:

es pot sintetitzar (amb una petita dosi d'ironia) dient que les normes són **Dr. Jekyll i Mr. Hyde**

- Duna banda, les normes són Mr. Hyde (el dolent) perquè limiten, coarten, reprimeixen
- Però d'altra banda, les normes són Dr. Jekyll (el bo) perquè permeten la comunicació.

Cal insistir en el segon aspecte per entendre millor l'eficàcia de les normes en qualsevol ordre: paradoxalment, és gràcies a les limitadores normes que els éssers humans ens podem entendre.

- com que tots (si més no, els normals) adequem el nostre comportament a la norma (fem o diem el mateix), això garanteix que ens entenem (per exemple, tots fem servir el mateix codi lingüístic, i per això ens entenem. O, per posar un altre exemple, tots ens aturem davant d'un semàfor vermell per deixar passar els que el tenen verd: i així ens entenem)
- Les normes permeten la previsió: podem preveure el que farà o dirà l'altre, i per això som significatius (per seguir amb l'exemple, passem amb semàfor verd perquè preveiem que els que el tenen vermell s'aturen: això ens fa significatius, és a dir que ens comuniquem)

2.2. tipus de normes i sancions

Les normes són tan variades com els tipus d'ordre. S'acostuma a classificar-les en tres grups de menor a major codificació: costums (pràctiques arrelades a les quals hom ajusta el comportament normalment no escrites ni codificades); directrius tècniques o reglaments (normes generalment escrites –tot i que n'hi ha de merament verbals- codificades amb diversos graus de formalització i amb una fenomenologia variadíssima: un horari de classe, el reglament d'una empresa, una ordenança municipal, etc.); i lleis (el nucli dur, les normes que regulen els àmbits estratègics)

En funció d'aquests tipus de norma, hi ha les sancions. Les normes funcionen i són eficaces perquè van acompanyades de sancions. Les sancions poden presentar múltiples formes, d'acord amb la multiplicitat de normes: físiques, econòmiques, socials, penals (àdhuc sobrenaturals si convé). També poden ser formals i informals

2.3.- norma i individu

L'eficàcia de les normes es dona també a escala micro: les normes patronegen cada individu, que és normal en la mesura en què les segueix. D'una banda, perquè cada individu aprèn les normes en el seu procés de socialització; i d'altra banda perquè les segueix en les seves relacions socials (això és el que els manuals clàssics anomenaven "*orientació normativa de l'acció*").

2.4.- normes i valors

Normes i valors són un tàndem indissoluble que es reforça mútuament: les normes reforcen els valors i els valors reforcen les normes. Les normes són les regles del joc i els valors són les definicions morals del que està bé i malament. La norma és racional i objectiva i el valor té un component afectiu i major càrrega subjectiva.

Les regles del joc recolzen les definicions morals... i aquestes definicions morals al seu torn recolzen les regles del joc

característiques dels valors

Els valors tenen un component afectiu i major càrrega subjectiva que les normes:

- 1.- del component afectiu se'n deriven: l'adhesió als valors, la fortalesa dels valors, i la seva resistència o persistència.
- 2.- del component subjectiu se'n deriven: la ambigüitat dels valors, la relativitat dels valors (els valors tenen una relativitat superior a les normes pel seu caràcter subjectiu) i el conflicte de valors
- 3.- D'altra banda, tant el caràcter afectiu com la subjectivitat, també expliquen que la jerarquia de valors sigui diferent de la jerarquia normativa.

3.- el control social

En la tradició sociològica, el concepte de **control social** és molt ampli i té una llarguíssima història (que no resseguiem pas aquí!). Avui, es sol parlar dels dos tipus de control (el formal i l'informal) i dels quatre nivells de control (l'intern i l'extern que pot ser immediat, institucionalitzat general i institucionalitzat polític)

3.1.- control formal i informal:

Una cita clàssica de tota la vida: "El control social es el conjunto de mecanismos que tratan de garantizar que los individuos se someten a las normas establecidas. Es llevado a cabo mediante distintos mecanismos dando lugar al control formal y al informal.

- Control social formal: mecanismos con que cuenta el Estado para implantar el control social. Son, fundamentalmente, la Policía, la Administración de Justicia e Instituciones Penitenciarias. Su función es garantizar el cumplimiento de la norma, aplicando sanciones en caso de que ésta no sea observada.
- Control social informal: aquellas instancias que hacen que las pautas de conducta sean interiorizadas por el individuo, es un proceso de socialización llevado a cabo por la familia, la escuela, el entorno laboral, los medios de comunicación, la religión, las amistades,... Posee una lógica y unas normas propias, distintas de las legales o jurídicas, cuya finalidad es la integración de la persona en la sociedad.

<http://www.ascolcrim.es/articulos/cuaderno04.htm>

3.2.- els quatre nivells de control

intern i extern que pot ser immediat, institucionalitzat general i institucionalitzat polític. Aquesta és la descripció dels quatre nivells del control social:

- 1.- intern: un control social intern (de tipus moral) a partir de l'autodisciplina o autocontrol dels individus, que els obliga a respectar normes i valors perquè se n'ha interioritzat l'obligatorietat durant el procés de socialització.

El control funciona amb autosancions

2.- immediat: un control social extern de tipus comunitari, que resulta de la pressió informal directa immediata que el medi social proper exerceix sobre l'individu.

El control funciona amb sancions informals

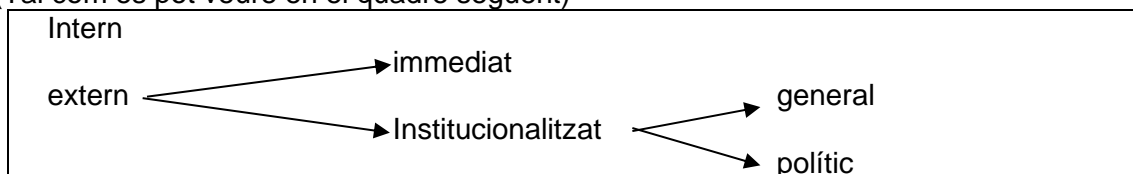
3.- institucionalitzat general: un control social extern de tipus associatiu (Toennies), que resulta de la pressió formal que organitzacions específiques exerceixen sobre l'individu.

El control funciona amb sancions formals no polítiques

4.- institucionalitzat polític: un control social extern de tipus associatiu (Toennies), que resulta de la pressió formal l'estat amb el monopoli de la violència legítima exerceixen sobre l'individu. Això ho fa el sistema de justícia penal. El control policial és, doncs, una part d'aquest tipus de control

El control funciona amb sancions formals polítiques

(Tal com es pot veure en el quadre següent)

política i delinqüència: el dispositiu de control: una darrera descripció específica sobre el control formal que es du a terme des de l'estructura política (l'estat)

1.- La política criminal i les polítiques de seguretat són una part del sistema polític on hi intervenen els tres components de l'estructura política (els tres poders) amb una oportuna divisió del treball

- el legislatiu comença la preacció social marcant els espais protegits amb la norma: definint la delinqüència... i obrint portes a la criminalització
- el judicial decideix quines persones o grups han trencat els espais protegits per la norma: definint el delinqüent
- l'executiu defineix la política criminal i les polítiques de seguretat (estratègies i tàctiques de prevenció i repressió) i defineix el delicte (la magistratura quotidiana de la Policia la fa definir el delicte: les seves estadístiques enumeren els "delictes" coneguts per la Policia):

2.- el sistema de justícia penal és el conjunt d'institucions (policia, tribunals, presons) encarregades d'assegurar la darrera ratio d'aquest control.

Tanmateix, aquí el control social es concentra en les relacions entre normals i diferents. Així doncs, i en aquest text, el control social només té que veure amb la reacció i preacció dels normals davant dels diferents, i pot funcionar

- abans de la relació (la pre-acció) i
- després de la mateixa (la reacció social pròpiament dita)

1.- La preacció es pot donar sobre fets i sobre persones:

1.1.- La preacció sobre fets consisteix en els processos de definició del que és normal i del que és diferent (amb l'establiment del patró cultural dominant en una societat i sobre tot amb l'establiment de les normes, per exemple els codis penals, que indiquen o assenyalen els fets que són agressions a béns estratègics, és a dir delinqüència)

1.2.- La preacció sobre les persones consisteix en els processos previs de definició dels individus o grups que seran diferents (per exemple els processos de criminalització dels individus o grups que seran etiquetats com diferents agressors de béns estratègics).

2.- la reacció pròpiament dita es pot fer també sobre fets i sobre persones

2.1.- La reacció sobre els fets consisteix en la seva desvalorització o revalorització (és a dir, mantenir-los com a diferents o normalitzar-los)

2.2.- La reacció sobre les persones consisteix en castigar-les o perdonar-les.

(per exemple, si es tracta de castigar, la reacció consisteix en les molt diverses manifestacions del càstig: rehabilitació, reinserció, tractament, guarició, tancament, extermini, etc. Si es tracta de perdonar, la reacció consisteix en les molt diverses manifestacions del perdó: total, parcial, etc.)

2.- estructura demogràfica: població i relacions entre normals i diferents

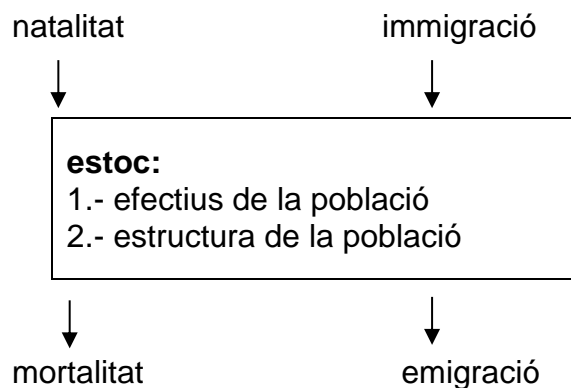
Previ: un recordatori sobre la població

La població és l'estructura més important perquè és la que connecta amb els temes fonamentals de la vida (néixer i morir, l'edat i el sexe). Per tant és la que més explica (és la variable independent més utilitzada en totes les ciències socials), i és (conjuntament amb l'estructura econòmica) la que més influeix en les relacions entre normals i diferents. Tanmateix, abans de veure l'impacte de la població en les relacions entre normals i diferents, cal fer-ne un breu recordatori

La població és un estoc (de gent) constantment renovat per quatre fluxos (dos naturals: natalitat i mortalitat i dos socials: immigració i emigració).

Per tant, quan parlem de població, parlem **d'estructura** i de **dinàmica**:

- **l'estructura demogràfica** (l'estoc), analitzable en els efectius d'una població i en les principals variables que l'organitzen (les més rellevants són l'edat i el sexe, la relació amb l'activitat econòmica i l'assentament)
- **la dinàmica demogràfica**: dos fluxos de entrada i dos de sortida.
 - entrada: un natural (natalitat) i un social (immigració)
 - sortida: un natural (mortalitat) i un social (emigració).
 - Els naturals són el MNP (moviment natural de la població)
 - Els socials són els MM (moviments migratoris).

L'estoc de la població (com qualsevol altre estoc) funciona mirant de mantenir un doble equilibri:

- Un equilibri interior: a l'estoc hi ha d'haver de tot i en proporció més o menys equilibrada
- Un equilibri exterior: l'estoc de la població comparteix amb els altres estocs que hi ha al planeta i competeix amb ells.

I aquest doble equilibri és un bé estratègic perquè d'ell depèn la supervivència de l'espècie.

La transició (o revolució) demogràfica (T/RD)

L'estructura poblacional s'ha vist transformada per la transició/revolució demogràfica (T/RD), que consisteix bàsicament en la baixada de la mortalitat i la posterior baixada de la natalitat.

La baixada de la mortalitat comporta una major durada de la vida, per tant un allargament de l'esperança de vida. Per exemple, a Espanya:

- A començament del segle XX, l'esperança de vida era de 34 anys (33 els homes i 35 les dones)
- L'any 2017, l'esperança de vida ha estat de 83 anys (80 els homes i 86 les dones)

Vivim més del doble que els nostres avis (o besavis). I això afecta molt a l'hora de decidir què és normal i què és diferent. Una altra conseqüència és que si les persones "durem" més temps i hi ha menys naixements, la població és més vella.

La seqüència: durant molt temps la cosa va anar així:

- 1.- l'esperança de vida era breu perquè hi havia alta mortalitat (l'espècie humana estava poc protegida contra inclemències, atacs d'altres espècies, etc.),
- 2.- per tant, hi havia alta natalitat (per poder compensar l'alta mortalitat),
- 3.- i escassos moviments migratoris (tal com els entenem avui).

En conseqüència, el creixement demogràfic era mínim; i quan ultrapassava els límits que permetien els recursos disponibles, es restablí l'equilibri amb una mortalitat catastròfica (fams, epidèmies, guerres, etc.)

Al darrer segle, la població ha crescut amb la següent lògica:

1.- Primer va baixar la mortalitat (començament de la T/RD), i es va desequilibrar l'estoc:

- A l'interior: si el flux natural de sortida –la mortalitat- es redueix, i el d'entrada –la natalitat- segueix molt obert, hi ha excedent demogràfic.
- Amb l'exterior: la relació de l'estoc humà amb els altres estocs del planeta es modifica: si l'estoc humà incrementa (si hi ha més població), hem de gastar més dels altres estocs del planeta (altres espècies, aigua, aire, gas, petroli, etc.)

2.- Per tant, l'espècie humana ha buscat un nou equilibri:

- D'una banda obrint el flux de sortida social –l'emigració-: els excedents demogràfics surten (són els potents fluxos migratoris del darrer segle i mig)
- I d'altra banda es redueix el flux d'entrada natural: és la baixada de la natalitat.

Per tant, la transició/revolució demogràfica (**T/RD**) és el procés:

- d'una població amb molta mortalitat, molta natalitat i poca esperança de vida, (i poc mòbil),
- a una població amb poca mortalitat, poca natalitat i llarga esperança de vida, (i molt mòbil).

A les societats del primer món va ser endògena i es va anar fent al llarg de més de 100 anys; en canvi a les del tercer món ha estat exògena i l'estan fent en menys de 50 anys.

Al primer món, la T/RD va seguir el ritme de les altres revolucions socials (industrial, política, etc.)

Per tant, les tensions produïdes pel canvi demogràfic es van digerir (i s'estan digerint) amb un nivell de conflicte social prou assumible per l'estructura social

En canvi, al tercer món ha estat en part provocada per la intervenció exterior (sobre tot des de la 2GM i l'actuació de les agències de la ONU, -OMS, FAO, àdhuc UNESCO-). Per tant, el ritme ha estat més accelerat i descompassat en relació a les seves estructures econòmiques, polítiques i culturals. Per tant, les tensions produïdes pel canvi demogràfic estan essent digerides per aquestes societats amb més dificultats i amb un nivell de conflicte més elevat (fins i tot amb episodis de mortalitat catastròfica). L'indicador més clar el constitueixen els moviments migratoris que des d'aquestes societats s'adrecen al món desenvolupat.

En conseqüència, cal analitzar dos escenaris socials derivats de la T/RD que afecten les relacions entre normals i diferents

- d'una banda unes poblacions poc fecundes, envellides, altament urbanitzades, i amb immigració (a Europa i el món desenvolupat).
- i d'altra banda unes poblacions encara fecundes, joves, en procés d'urbanització, i amb emigració (més pobresa a les societats del tercer món).

La T/RD transforma l'estructura social sencera

En termes demogràfics, la baixada de la **mortalitat** comença la revolució demogràfica, i per tant, la **natalitat** només pot baixar quan ha baixat la mortalitat. Són faves comptades: quan hi ha alta mortalitat hi ha d'haver alta natalitat, i per tant quan hi ha baixa natalitat **només pot ser** perquè ha baixat la mortalitat. Per tant, segons com és la mortalitat (alta o baixa: variable independent), és la natalitat (alta o baixa: variable dependent). I en relació a les altres tres estructures, cal associar la T/RD amb l'economia, la política i la cultura (**en termes de probabilitat i en línies generals**):

Per tant, hi sol haver alta mortalitat i alta natalitat

- **demografia**: no hi pot haver baixa natalitat amb alta mortalitat, perquè l'espècie humana desapareixeria
- **economia**: això es dona **probablement** en societats de baix nivell econòmic: economies de subsistència i preferentment agrícoles
- **política**: això es dona **probablement** en societats sense estat o amb estats severs (Leviathan) que no garanteixen sistemes públics eficients de protecció i seguretat social
- **cultura**: això es dona **probablement** en societats amb baixos nivells **cultural**, educatiu, científic i mèdic. També baix nivell higiènic-sanitari-alimentari.

En aquest tipus de societat, i sempre en termes de probabilitat, probablement l'habitat sol ser dispers, probablement la família és unitat de producció i seu de la vida social, probablement hi ha escasses escolarització i informació, i probablement hi ha una forta presència religiosa.

I en canvi, hi sol haver baixa mortalitat i baixa natalitat

- **demografia**: si hi ha baixa natalitat és perquè ha baixat la mortalitat

- **economia:** això es dona **probablement** en societats d'**economia rica**, industrial i terciària, amb fortes pautes de consum
- **política:** això es dona **probablement** en societats on l'**estat** garanteix sistemes eficients de protecció i seguretat social (sovint estat del benestar)
- **cultura:** això es dona **probablement** en societats amb elevats i potents nivells **cultural**, educatiu, científic i mèdic. Lògicament, els nivells higiènic, sanitari, i l'alimentació també solen ser elevats

En aquestes societats, i en termes de probabilitat, probablement l'hàbitat sigui concentrat, la família nuclear i unitat de consum, probablement hi ha molta escolarització i informació, i probablement la presència religiosa ha deixat pas a la secularització i les creences a la carta.

Les hipòtesis per a l'anàlisi: l'impacte de T/RD en les relacions entre normals i diferents

La T/RD suposa, doncs, enormes canvis demogràfics i també socials: desequilibris i nous reequilibris. L'assignatura només analitza els que afecten les relacions entre normals i diferents i el seu control, i ho fa a partir dels següents assumptes:

1.- La vida: la població és impensable sense la vida: la vida és un bé estratègic a la gran majoria de societats, i la T/RD ha augmentat el seu valor. Respectar la vida és normal i agredir-la és diferent, i en ésser un bé estratègic, les agressions contra la vida solen implicar relacions de delinqüència i criminalització. Tanmateix, i d'acord la relativitat de les relacions socials, agredir la vida no necessàriament és diferent, i agredint-la també es poden establir relacions d'oposició, de minoria, de depreci i de desviació.

equilibri intern: la T/RD ha implicat als dos fluxos demogràfics (migratori i natural) modificant l'equilibri intern i afectant les relacions entre normals i diferents i el seu control:

2.- Moviments migratoris, normals i diferents: l'estructura social (sobre tot la T/RD) és la variable independent de les migracions, tant en les societats d'origen com en les societats d'arribada, on les relacions entre immigrants i autòctons son relacions entre normals i diferents i on es poden donar processos de criminalització i delinqüència dels immigrants.

3.- Moviment natural de la Població i gestió social del sexe: La T/RD explica el pas de la gestió social del sexe utilitària (sexe-reproducció) a l'expressiva (sexe-comunicació). Així, en termes generals, abans de la T/RD la gestió social del sexe és utilitària, per tant el sexe expressiu i les opcions sexuals diferents viuen relacions de depreci, desviació i/o criminalització, mentre després de la T/RD la gestió va esdevenint expressiva i les opcions sexuals diferents mantenen també relacions de minoria i fins i tot d'oposició.

4.- l'estoc demogràfic: l'edat. La T/RD ha modificat l'estoc demogràfic pel que fa a l'edat en dos aspectes rellevants per a les relacions entre normals i diferents: hi ha més grups d'edat amb molt desiguals graus de poder social i hi ha canvis en les relacions amb els extrems de la piràmide de població (nens i vells: de molts nens i pocs vells a pocs nens i molts vells)

5.- l'estoc demogràfic: gènere: abans de la T/RD, l'home defineix la normalitat i la dona és subalterna (diferent) i criminalitzada quan reclama canviar la normalitat i superar la seva submissió, d'altra banda, les agressions contra la dona són normals. Després de la T/RD s'eliminen les condicions estructurals de la subordinació i criminalització de la dona, i les agressions contra la dona són criminalitzades i definides com delinqüència

6.- l'estoc demogràfic: assentament: la T/RD (conjuntament amb la revolució industrial) és a la base del pas del camp a la ciutat

7.- l'equilibri extern: la relació amb el medi: El creixement de la població i del consum dels recursos naturals està posant en risc l'equilibri extern de la nostra espècie (la relació amb el medi) fent que el planeta terra sigui un bé estratègic: per primer cop a la història del món mundial, considerem que algunes de les nostres relacions amb el medi són agressions.

1.- la vida (i les seves agressions)

L'anàlisi de les relacions entre normals i diferents en relació a la vida i a les seves agressions comença amb un mínim recordatori estadístic de les dades més rellevants (taxes de mortalitat i natalitat, i esperança de vida).

baixada de la mortalitat, increment de l'esperança de vida i baixada de la natalitat (a Espanya)

any	T.B. de mortalitat	TM infantil	T.B. de natalitat	Esperança de vida		
				promig	homes	dones
1900	30.0	175	34.8	34.76	33.85	35.70
1910	24.4	152	34.5	41.73	40.92	42.56
1920	23.5	148	29.8	41.15	40.26	42.05
1930	19.0	118	29.2	49.97	48.38	51.60
1940	17.9	115	21.6	50.10	47.12	53.24
1950	11.6	81	21.4	62.10	59.81	64.32
1960	9.1	43	21.4	69.85	67.60	72.16
1970	8.5	21	20.0	72.36	69.57	75.06
1980	8.0	14	16.9	75.62	72.50	78.61
1990	8.5	9	10.2	77.05	73.10	80.15
2000	8.9	4	9.9	79,3	75,9	82,7
2010	8.3	3	10.4	82,1	79,1	85,1
2017	9.1	3	8.4	83.0	80,2	85,7

- A començament del segle XX a Espanya neixien 35 nens i morien 30 persones per cada mil habitants. L'esperança de vida promig era de 35 anys (era tan breu, entre d'altres motius, perquè hi havia una elevadíssima taxa de mortalitat infantil)
- A començament del segle XXI a Espanya neixen 9 nens i moren 8 persones per cada mil habitants. L'esperança de vida promig és de 83 anys (comptant que la mortalitat infantil ha quasi desaparegut).

Aquest canvi demogràfic ha influït en el canvi global de l'estructura social espanyola, i al seu torn, l'estructura poblacional ha estat influïda pels canvis en les altres estructures de la societat.

Les dades que s'acaben de presentar serveixen per formular el següent plantejament:

la hipòtesi plantejada:

1.- La vida humana és un bé estratègic, per tant el normal és respectar-la i agredir-la és diferent. Com que la vida és un bé estratègic, les agressions contra la vida solen estar criminalitzades i definides com delinqüència. Ara bé, relativitat:

1.1.- no totes les agressions a la vida impliquen relacions de delinqüència i/o criminalització: en les agressions contra la vida es poden donar també les altres relacions del model omddd

1.2.- la consideració de la vida com el principal bé estratègic **no** és universal: hi ha estructures socials on la vida no és el principal bé estratègic

2.- Impacte de la T/RD: Si la vida ha estat sempre un bé estratègic, LA T/RD ha reforçat encara més el seu valor amb tres impactes

- 1.- l'allargament de l'esperança de vida amplia el seu valor a aspectes abans no reconeguts com les altres agressions físiques i psíquiques
- 2.- l'allargament de l'esperança de vida implica la qualitat de vida: com més temps vivim, més temps tenim per fruit de la vida. Dues implicacions: reconeixement del dret a viure dignament i reconeixement del dret a morir dignament (ex. l'eutanàsia)
- 3.- l'allargament esperança de vida multiplica el valor de la vida dels individus: l'individu és important. com més temps vivim, més temps tenim per a la nostra individualitat .

1.1.- La vida humana és un bé estratègic per tant respectar-la és normal i agredir-la és diferent

La vida és un bé fonamentalment demogràfic. Ara bé, és molt més que merament demogràfic: és un bé "sine qua non" (és a dir, sense el qual no es pot fruit de cap altre bé). Es podria dir que, en general, és el principal bé estratègic.

Dos indicadors socials com exemple del valor estratègic de la vida poden ser:

Declaració Universal dels Drets Humans ONU, 1948, Article 3

Tota persona té dret a la vida, a la llibertat i a la seva seguretat.

Constitució espanyola, 1978, Article 15

Tothom té dret a la vida i a la integritat física i moral, sense que, en cap cas, ningú no pugui ser sotmès a tortura ni a penes o tractes inhumans o degradants.

Per tant, si és un bé estratègic:

- és **normal** respectar-la i en conseqüència, agredir-la és **diferent**.
- En el benentès que l'agressió pot presentar manifestacions diverses: menystenir-la, limitar-la, eliminar-la, etc
- Com que la vida és un bé estratègic, les agressions contra la vida solen estar **criminalitzades** i definides com **delinqüència**.

Un indicador de la definició de delinqüència d'aquestes agressions és el codi penal de qualsevol país, per exemple l'espanyol:

Article 138: *El qui mati a altri ha de ser castigat, com a reu d'homicidi, amb la pena de presó de deu a quinze anys.*

Article 139: *S'ha de castigar amb la pena de presó de quinze a vint anys, com a reu d'assassinat, el qui mati a altri (...) amb traïdoria, per preu, recompensa o promesa, amb encrueliment, augmentant deliberadament i inhumana el dolor de l'ofès.*

Article 142: *1. El qui per imprudència greu causi la mort d'altri ha de ser castigat (...) a la pena de presó d'un a quatre anys. 2. Quan l'homicidi imprudent es cometi utilitzant un vehicle de motor, un ciclomotor o una arma de foc, s'ha d'imposar així mateix, i respectivament, la pena de privació del dret a conduir vehicles de motor i ciclomotors o la privació del dret a la tinença i portament d'armes. 3. Quan l'homicidi es cometi per imprudència professional s'ha d'imposar a més la pena d'inhabilitació especial per exercir la professió, ofici o càrrec.*

ara bé, relativitat:

1.- El model omddd en l'anàlisi de les agressions contra la vida

No totes les agressions a la vida impliquen necessàriament relacions de delinqüència i/o criminalització, perquè agredint la vida es poden establir (o mirar d'establir) relacions d'oposició, de minoria, de depreu i fins i tot de desviació (encara que aquesta darrera és improbable en ser la vida

un bé estratègic). Per tant, el model omddd permet l'anàlisi de les agressions contra la vida. Vegem-ho:

Relacions d'oposició

Hom pot agredir la vida oposant-se a la normalitat i volent-la canviar. Aquestes relacions d'oposició poden ser instrumentals i expressives. Exemples:

Instrumentals: les agressions contra la vida en un context de descolonització i/o alliberament nacional, les morts (per exemple de soldats i policies) en un context de revolució social: en aquests casos les agressions pretenen canviar la normalitat i proposar-ne una de nova (i no pas necessàriament convertir les agressions contra la vida en un comportament normal)

Expressives: un exemple pot ser l'eutanàsia plantejada com a solució **normal** a tots els deterioraments irreversibles de la qualitat de vida o fórmula **normal** de morir segons la voluntat de l'individu que la vulgui posar en pràctica

Relacions de minoria

Hom pot agredir la vida sense oposar-se ni voler canviar la normalitat, reclamant només la possibilitat de fer-ho:

Un exemple pot ser l'eutanàsia plantejada només com a solució **excepcional** a deterioraments irreversibles de la qualitat de vida (no pas com solució **normal** o fórmula **normal**). Agredir algú en defensa pròpia també pot implicar relacions de minoria, tota vegada que només es reclama la possibilitat de fer-ho.

Relacions de depreci

Els normals deprecien les agressions (i els agressors) contra la vida quan entenen que no arriben als valors normals de respecte a la vida. La relació de depreci es pot donar autònoma o es pot donar associada a la de criminalització

Per exemple quan s'atribueix un component de covardia als suïcides o a altres agressions contra la vida, així com als individus que posen en risc la seva pròpia vida... o als que es plantegen l'eutanàsia

Relacions de desviació

Agredir la vida trenca normes, per tant implica desviació. Tanmateix, com les normes que es trenquen protegeixen un bé estratègic, rarament hi ha només una relació de desviació, essent la relació més probable la de criminalització i/o delinqüència.

Relacions de criminalització/delinquència

La criminalització i definició com delinqüència de les agressions contra la vida humana i la supervivència (tant de cada individu com de tota la societat) és una lògica conseqüència de la consideració de la vida com un bé estratègic.

- **Criminalització:** hi ha processos de criminalització, en els que els normals consideren que els agressors atempten contra un bé estratègic
- **Delinqüència:** els estats hi solen intervenir penalitzant les agressions (tipus penals): hi ha definició política de delinqüència.

Per tant, normalment hi ha criminalització i hi ha definició de delinqüència. Tanmateix, la criminalització i fins i tot la definició de delinqüència són relatives, com es veurà a continuació:

2.- la vida no sempre és el principal bé estratègic: relativitat de les relacions de criminalització/delinquència:

Situant l'anàlisi en les relacions de criminalització/delinquència, és empíricament certa la consideració de que la vida com el principal bé estratègic **no** és universal perquè hi ha societats on els que manen (el que tenen el poder) defineixen que hi ha altres béns més estratègics que la vida (el territori, els recursos naturals, un mercat que cal obrir, l'honor, el leviathan, la disciplina, l'escarment, l'estalvi econòmic, etc.). En aquests casos, els que manen fan unes definicions del que és normal i del que és diferent i del que és un bé estratègic (i hi posen les normes i els valors corresponents) que fan que agredir contra la vida no sigui una agressió contra un bé estratègic, pugui ser fins i tot un comportament normal, com es veurà a continuació.

En definitiva, **la criminalització/delinquència de les agressions contra la vida humana** és socialment relativa, seguint la tesi d'aquesta assignatura:

- Varia segons la definició que en fan els que manen
- Varia segons el desigual poder que es té a l'estructura social (per exemple, no és el mateix la vida d'un europeu que la d'un immigrant subsaharià, i tampoc és el mateix la vida d'un ciutadà lliure del segle XXI que la vida d'un esclau de qualsevol altre segle)
- Varia segons la conjuntura (per exemple no es el mateix la vida humana en temps de pau que en temps de guerra)
- Varia segons el punt de vista dels actors (no és mateix la pena de mort aplicada per un estat Leviathan que la pena de mort dictada per una banda mafiosa)
- Varia segons el tipus o intensitat de l'agressió (per exemple, no és el mateix treure-li la vida a algú expressament que atropellar-lo accidentalment i produir-li la mort)

Veiem alguns exemples amb una mica més de detall:

1.- **La guerra.** Qualsevol guerra implica l'obligatorietat de matar; matar és, doncs, el comportament normal, perquè hi ha altres béns més estratègics que la vida (el territori, uns recursos naturals, l'honor d'un país, l'orgull d'uns dirigents, etc). Aquests altres béns són tan estratègics que

A) resulten més importants que la vida (precisament cal matar o morir per aquests altres béns)

B) en una guerra es criminalitza i es defineix com delinqüents precisament els que no maten (els objectors i desertors són definits com a delinqüents, i paradoxalment solen ser condemnats a mort, i els covards, a més, pateixen relacions de depreci).

Per tant, l'agressió a un bé estratègic consisteix en no matar, i és criminalitzada per la importància d'aquests béns superiors a la vida humana (el territori, els recursos, l'honor o l'orgull, etc.). Matar (l'enemic) no és, doncs, un comportament criminalitzat, sinó el comportament normal.

Neitzel, Sönkle i Welzer, Harald.- Soldados del tercer reich, testimonios de lucha , muerte y crimen, Ed. Crítica 2012

Durante la II Guerra Mundial, Gran Bretaña y EE UU retuvieron a cerca de un millón de prisioneros alemanes y un programa de escuchas secretas arrojó material sobre la forma de luchar y de matar del Ejército alemán en la II Guerra Mundial. Los prisioneros hablaban con total libertad entre ellos sin tener ni idea de que eran escuchados. La diversidad de los espionados es completa, con todos los currículos militares imaginables, desde soldados ordinarios, tropa corriente, hasta generales. El libro –cuya base son los 150.000 páginas de los registros de esas escuchas- muestra la percepción histórica de la guerra de los soldados en tiempo real –sin que el paso del tiempo pueda maquillar los recuerdos-, presentando una visión desde el interior a través de los propios ojos de los soldados que participaron la guerra.

El análisis: luchar, matar y morir

Cargarse a tiros

“yo también participé en la gran matanza masiva de anteaer. En el primer vagón me temblaba un poco la mano al disparar pero uno se acostumbra. En el décimo vagón apuntaba ya con calma y disparaba con toda seguridad contra todas aquellas mujeres, y los niños, y los bebés. No olvidaba que yo también tengo dos bebés en casa, con los que estas hordas se habrían portado igual, sino diez veces peor”

En el segundo día de la guerra en Polonia tuve que lanzar bombas sobre una estación de tren. Ocho de las 16 bombas cayeron en la ciudad en medio de las casas. Esto no me hizo sentirme precisamente alegre.

Al tercer día me resultaba indiferente y al cuarto día hasta me apetecía. ...

Es increíble como se pudre uno con esas tareas. Ya te lo decía, el primer día me sentó fatal. Pero entonces me dije mierda, ordenes son órdenes. El segundo y el tercer día me dije a la mierda todo. Y el cuarto día empecé a pasármelo bien....

Cómo reacciona la gente cuando los aviones les disparan así desde lo alto, Se vuelven locos. La mayoría se quedaban tumbados. En sí mismo, bestial. Y en cuanto se echan a correr, los idiotas, sólo conseguían que yo tuviera un buen blanco por mas tiempo...

Volábamos en formaciones de seis y habíamos recibido órdenes de disparar contra todo lo que no fuera militar. Nos cargamos a mujeres y niños de cochecitos

Para mí, lanzar bombas se ha convertido en una necesidad. Emociona de lo lindo, es un sentimiento fantástico. Es tan bonito como cargarse a alguien a tiros....

Estética de la destrucción

Un stuka hizo algo colosal. Hundió un buque de guerra inglés. Voló así por encima, lanzó una bomba y alcanzó el pañol de municiones. El stuka reventó aquel buque...

Cuando lanzas una bomba contra el costado de un barco. Enseguida tienes un agujero salvaje. En un barco de vapor, eso era en el crepúsculo y lo podíamos ver nosotros mismos. Entró a mitad del barco y con una gran columna de humo se fue a pique. Como sopaba algo de viento fresco se podía ver algo...

diversión

me lo cargaba todo: autobuses en las calles, trenes de civiles. Teníamos órdenes de machacar las ciudades. Yo disparaba contra todos y cada uno de los ciclistas...

Y entonces hicimos algo muy bonito: hicimos instalar delante un cañón de dos centímetros, luego volamos sobre las calles a baja altura y cuando nos cruzábamos con coches encendíamos las luces y ellos se pensaban que tenían delante otro coche. Y entonces abríamos fuego con el cañón. Fue muy bonito, de veras que nos divertimos mucho

Crímenes de guerra: matar como fuerzas de ocupación

La guerra no cae en la anomia mientras decenas de miles de civiles británicos perdieron la vida bajo la lluvia de bombas alemanas y cientos de pilotos británicos cayeron hechos trizas por las ametralladoras, era tabú liquidar a un piloto que se hubiera lanzado en paracaídas. En el aire y en tierra regían normas diferentes que eran —a pesar de los quebrantamientos- asombrosamente consistentes.

Era común que se liquidara a los partisanos puesto que ellos desde posiciones emboscadas mataban a los soldados alemanes.

“Cada vez que en los periódicos aliados se hace constar con orgullo el balance mensual: se han destruido tantos cientos de trenes y se han reducido a cenizas tantas fábricas, se ha matado a tantos oficiales y a tantos soldados de la tropa... ¡Pues sí, maldita sea! ¿Acaso los otros no van a tener derecho, cuando pillan a la gente, de cargársela a tiros? Es algo normal y natural pero siempre lo cuentan como crímenes de guerra”

“cuando se cargaban a uno de los nuestros, ahí no hacía falta que ningún teniente ordenara nada: pistolas fuera y mujeres y niños, todo lo que veían fuera”

“Reventamos un transporte de niño... para nosotros fue todo un placer”.

“En Italia, a cada lugar al que llegábamos, el teniente escogía al azar 20 hombres”, “Todos para el mercado, se acercaba uno con tres ametralladoras —rrr...¡rum!- y todos tiesos.

“A un francés le pegué un tiro por detrás. Iba en bicicleta”. “¿Te quería capturar?”. “Ni por asomo. Era que yo quería la bicicleta”.

Crímenes contra prisioneros de guerra

En el frente

¿Qué hacíais con aquellos chavales?, Nos los cargábamos. Las mujeres luchaban como cosacas. ¿Y qué hacíais con las mujeres?, También las liquidábamos...

Una vez hicimos un prisionero y salió la cuestión de si debíamos cargárnoslo o dejarle que se marcara. Le dijimos que se fuera porque queríamos dispararle por detrás...

Una vez que estaba en Riga utilicé unos pocos prisioneros rusos para la limpieza, luego le pregunté al soldado qué debía hacer con ellos cuando ya no los necesitara, y el me dijo “les pegasen tiro y los dejas tiesos”...

En los campos

Cuando trasladaban a los rusos, a los prisioneros no se les daba nada de comida, entre tres o cuatro días hasta que la diñaban...

Los muertos y los heridos

Qué hicieron cuando llegaron los primeros heridos de Rusia? ¿qué hicieron con los que estaban medo inválidos? ¿qué hicieron con ellos? ¿Sabes tu lo que hicieron con ellos allí en los hospitales? Pues darles algo para que al día siguiente pasaran mejor vida...

Se marcharon como hombres sanos, para defender a la patria, tuvieron mala suerte, un tiro en la cabeza o vete a saber, inválidos de guerra y se comen nuestro pan, ya no pueden aportar nada, van a estar siempre sufriendo; una persona en este estado no hace falta que viva, ¡zas! Y lista. Se morían con toda la discreción, ¡en pago a sus heridas!

todas las guerras y sus marcos de referencia

Los soldados tienen una misión que cumplir y se esfuerzan por cumplirla. Para hacerlo contemplan el mundo como profesionales: ahí abajo no hay nadie que no sea sospechoso. Lo que desde fuera parece cinismo (y así se comentó en los medios de comunicación) no es más que la confirmación profesional de que se ha hecho un buen trabajo. El enemigo se define con alguien a quien hay que matar:

Venganza por los nos hicieron, nos hacen y nos podrían hacer: *“Piloto y copiloto, los dos, tienen tiros en la cabeza... Dos tios excelentes... Estoy más decidido que nunca a hacer todo lo posible para que estos cabrones repulsivos desaparezcan de la faz de la tierra...”*

Sin hacer prisioneros: *Incluso en las situaciones desesperadas, los alemanes solían luchar hasta el final y se negaban a rendirse, después, cuando se les había agotado la munición rendían y rogaban compasión, pero como muchos estadounidenses perdían la vida en este intermedio, a menudo nuestra tropas mataban a los alemanes (oficial del ejército americano)*

La guerra como Trabajo: *Aquí hay un trabajo que está por hacer, Cada día hay que tomar decisiones difíciles que no se pueden tomar a la ligera. Mi experiencia es inestimable. Este trabajo necesita a quien lo sepa hacer a conciencia. En las últimas semanas hemos matado a más de 1.500 hombres en una sola operación*

Conclusión sobre la violencia

la mayoría de víctimas de la segunda guerra mundial las provocó la violencia. Todas las guerras muestran que es inadecuado irritarse por esto y extrañarse de que cuando hay guerra haya seres humanos que mueran o queden tullidos. Cuando hay guerra es así. En lugar de esto sería preferible preguntarse si y en qué condiciones sociales puede conseguirse que el ser humano deje de matar, porque el marco de referencia guerra exige comportamientos y desarrolla estructuras de oportunidad en los que la violencia no puede ser limitada o contenida. Cuando se cesa de definir la violencia como una desviación, uno aprende más sobre la sociedad y el modo en que esta funciona. Es decir, cuando se incluye la violencia, en sus diversas formas, en el inventario de las posibilidades de actuación social, desde este momento se ve que estas siempre son también comunidades de exterminio. El ser humano mata por toda clase de motivos. Y el soldado mata porque es su trabajo.

“Toda la cuestión de lo que está permitido y lo que no, se reduce en última instancia a una cuestión de poder. Cuando uno tiene el poder todo está permitido”

2.- La pena de mort

La pena de mort és una agressió contra la vida (si més no, de la persona sentenciada, i és independent de l'agressió per la qual se la condemna).

L'existència de la **pena de mort** és un indicador de que hi ha altres béns més estratègics que la vida humana (per exemple, el poder de l'estat-leviathan, la importància de la disciplina, la utilitat de l'escarment, fins i tot la venjança, etc). Més encara, com que la pena de mort la imposa **qui té poder** (per exemple un estat), està legitimada i és una acció de govern **normal**.

L'assumpte de la pena de mort és un excel·lent indicador de la tesi segons la qual la delinqüència és cosa del poder:

- Si el que mata té poder queda legitimat (tant si és un estat, com un exèrcit victoriós, un dictador o un “netejadore ètnic”): **si qui agredeix ho fa en l'exercici del seu poder**, l'agressió és un comportament **normal**. Agredir contra la vida és, doncs, normal si el poder ho legitima i normalitza
- Ara bé, quan es perd el poder i desapareixen la normalitat i la legitimitat, llavors sí que es poden criminalitzar les agressions contra la vida que s'han fet des del poder: alguns exemples poden ser:
 - Els judicis de Nuremberg que van jutjar i condemnar els dirigents nazis per les agressions que havien fet quan manaven,
 - El tribunal penal internacional que intenta jutjar les matances ètniques o socials (per exemple als Balcans),
 - Algunes recuperacions de la democràcia a Llatinoamèrica (no a Espanya) han comportat judicis als antics dictadors i els seus funcionaris per les morts i altres agressions dutes a terme durant les seves dictadures.

Un indicador de la relativitat de la delinqüència: guerra i pena de mort

Assumint que les lleis son indicadors socials (“indiquen” el que preocupa), cal recordar que el mateix article 15 de la constitució espanyola que diu que *“Tothom té dret a la vida i a la integritat física i moral”, segueix dient: “Resta abolida la pena de mort, llevat d'allò que puguin disposar les lleis penals militars per a temps de guerra”*. Es a dir, queda clar que la vida és molt important, però també queda clar que en temps de guerra les lleis militars tenen més poder: en temps de guerra l'estat Leviathan pot matar a aquells que no matin.

3.- L'estalvi econòmic

L'estalvi econòmic pot ser un bé més estratègic que la vida humana (per exemple un sistema de salut que per estalviar diners, retalla prestacions sanitàries, redueix medicaments, elimina proves de diagnòstics, o deixa una plantilla hospitalària infradotada, posant en risc la vida dels usuaris).

La relativitat del valor de la vida es manifesta en que fins ara, mai ningú no havia criminalitzat una administració pública per aquest estalvi, tot al contrari, se la qualificava d'eficient, responsable o racional; i molt menys ningú no es plantejava la seva definició com delinqüència.

Tanmateix, els sociòlegs han d'estudiar si, al rebufl de la crisi econòmica dels darrers anys, està començant un procés de criminalització d'aquest estalvi; i si aquest procés s'està començant a donar sense correspondència amb la definició de delinqüència, es confirma que estem en una crisi social que acabarà o bé modificant la delinqüència o bé dificultant i eliminant el procés de criminalització).

Un altre exemple el constitueix l'empresari que per estalviar-se diners no pren les mesures de seguretat per als seus treballadors i posa en risc la vida dels mateixos (pràctica definida com a delinqüència, encara que amb una molt desigual criminalització: s'havia començat a **criminalitzar** abans de la crisi econòmica, i ara amb les elevades taxes d'atur sembla que es descriminalitza, com es veurà en els temes d'economia)

4.- la lluita per la supervivència

Agredir contra la vida pot ser normal si forma part de la lluita per la supervivència:

quan es maten uns individus per tal que en sobrevisquin uns altres, per exemple les morts humanes en conflictes per recursos escassos (sobretot en societats d'estructura tribal): en aquests casos, la supervivència pot implicar eliminar l'altra o altres tribus.

Tanmateix, el món desenvolupat ho criminalitza (i penalitza la tribu derrotada) amb denominacions com "matança ètnica" o "genocidi").

També quan han de morir individus per salvar un grup (per exemple en una catàstrofe, o "neteja ètnica").

El genocidi de Ruanda

Ruanda es un país pequeño, de elevada densidad demográfica y relieve ondulado, situado en la región de los Grandes Lagos, en el África oriental. Ruanda sufrió en 1994 la peor matanza de su historia. Un total de 800.000 muertos y dos millones de refugiados fue el resultado en solo cien días. La matanza la llevaron a cabo los miembros de la etnia hutu contra los tutsi

Tutsi es un pueblo que conformaba la elite gobernante en los reinos africanos tradicionales situados en el sur de la zona occidental interlacustre de África centro-oriental, en los actuales Ruanda y Burundi y en una pequeña parte de la vecina Tanzania. Al parecer, conformaban una minoría que no sobrepasaba el 16% de las sociedades que dominaban; es decir, de 7 millones de personas que poblaban Ruanda en 1994, los tutsis no llegaban al millón.

Hutu es un pueblo de agricultores que forman el núcleo de población de los reinos tradicionalmente situados entre el lago Victoria Nyanza y la serie de lagos que hay al oeste del Rift Valley de África centro-oriental, en los actuales Ruanda y Burundi.

Oficialmente, el genocidio de los tutsis en Ruanda, tuvo lugar en 1994, mas anteriormente hubo varias matanzas, hasta llegar a la de 1994. Las causas de esa matanza tienen que ver con la posesión de las riquezas naturales del país. Los tutsis, en su mayoría ganaderos, habían sido favorecidos por los colonialistas alemanes, y cuando estos fueron derrotados en la Primera guerra mundial fueron sustituidos por los belgas, que siguieron con la misma política, en detrimento de los hutus. Así, mientras los tutsis recibían una cierta educación y sus jefes eran alzados a puestos políticos con sus migajas económicas, los hutus —agricultores— eran relegados, se les negaba el acceso a las escuelas, enseñanza, etc.,. Siendo mayoritarios en el país, eran sometidos por la minoría tutsi que los trataba como a siervos. Los misioneros católicos, se dedicaron a adoctrinar a los hutus y a inculcarles el sentimiento de ocupar su lugar mayoritario en el país.

Contexto histórico

En el albor de la estructura social ruandesa, los pigmeos de la etnia twa eran los primeros habitantes. Más tarde se incorporarían los hutus, de origen bantú. Los hutus tendían a consagrar sus trabajos en actividades destinadas a la agricultura, y esto provocó que los twa fueran desplazados como grupo predominante. Así, fue aumentando el número de hutus. Entre los siglos XIV-XV, los tutsis, que venían mayoritariamente de Etiopía, consiguieron asentarse en Ruanda. Y, aunque los hutus eran el grupo social más numeroso, los tutsis consiguieron hacerse con las riendas del poder. Posiblemente, esto se explica debido a que estos últimos se encargaban de tareas de ganado, y el mantenimiento y cuidado de los animales se traducía en poder político.

A partir del siglo XIX, comienza el proceso colonizador de África: las grandes potencias europeas llevaron a cabo una expansión sobre el continente y, como es evidente, esta expansión se tradujo en diversos conflictos sobre qué territorios colonizados pertenecían a cada Estado. El territorio de Ruanda-Urundi y la

parte continental de Tanzania fueron designados, tras la celebración de la Conferencia de Berlín (1884), bajo control alemán y esta zona pasó a denominarse África Oriental Alemana. La citada Conferencia de Berlín se convocó debido a las continuas tensiones entre los estados europeos provocadas por el control de África, cuya solución pasaba por dividir el continente y dar a cada país una fracción ajustada a su poder e intereses en el continente. Al Imperio alemán le fue adjudicada una zona conocida como África Oriental Alemana, que comprendía los actuales territorios de Ruanda, Burundi y la mayor parte de Tanzania. Este territorio fue administrado por los alemanes hasta su derrota en la I Guerra Mundial, momento en el que Bélgica tomó el control del mismo. Ruanda, junto con Burundi – que en esta época eran un mismo país-formaban un fideicomiso. Los fideicomisos eran los antiguos Mandatos de la Sociedad de Naciones, es decir, territorios que habían sido colonias de los países derrotados en la I Guerra Mundial. Ruanda y Burundi eran un Mandato tipo B, esto significa que eran territorios cuya independencia no podía ser resuelta debido a su bajo nivel de desarrollo y problemas sociales internos, necesitando la administración de otro país. En el caso de Ruanda el problema eran las tensiones existentes entre hutus y tutsi, que datan del siglo XVI, pero que se recrudecieron durante el siglo XX con la dominación extranjera, ya que las metrópolis favorecían a determinados grupos poblacionales para que les fuera más fácil dominar un territorio. Los belgas dieron este trato de favor a la etnia tutsi, la etnia dominante desde el siglo XVI, aumentando aún más si cabe las diferencias entre ellos. Buen ejemplo de ello es el hecho de que hasta 1950 los tutsi eran los únicos que tenían derecho a la educación. A diferencia de la estancia de los alemanes, la entrada belga supuso considerables modificaciones socioculturales en el país, como la expansión del catolicismo y la difusión del francés como lengua oficial. Aun así, los belgas empezaron a involucrarse en la realización de diferentes experimentos sobre los ruandeses con el fin de registrar las posibles diferencias físicas y psicológicas de las distintas etnias o, dicho de otra manera, destacar cuál era la raza superior entre hutus y tutsis. Tal como parece, un color de piel más claro, una nariz menos gruesa y su despuntada altura fueron suficientes para la definitiva consolidación de los tutsis en el poder, con el apoyo de los belgas. En consecuencia, los hutus fueron condenados a trabajar en actividades más sufridas y fatigosas. Incluso algunos servicios, como la educación, fueron exclusivamente reservados para los tutsis. A principios de la década de los treinta, los líderes belgas promovieron la creación y el funcionamiento de tarjetas identificativas. De este modo, cada ruandés podría ser diferenciado como hutu o tutsi. La institucionalización de la estigmatización racial era ya un hecho y la situación recordaba notoriamente al *apartheid* sudafricano...

Caracterización, actores, tiempo, espacio

El papel de los países occidentales en el conflicto ruandés ha sido y es muy marcado. Bélgica, potencia colonial, optó desde el principio de su dominio por privilegiar a la minoría tutsi y convertirla en élite. La Iglesia expandió la noción de su superioridad respecto de los hutus y los colocó en los puestos clave de la administración colonial. En cuanto a la ONU, que en 1993 envió una misión al país (MINUAR) con la finalidad de contener la escalada de violencia, optó por la pasividad cuando se inició el genocidio.

Causas del conflicto: el problema de fondo es la posesión de la tierra -un bien cada vez más escaso en una época de crecimiento demográfico que enfrenta a ambas comunidades, agricultora una, pastoral la otra. En la base del conflicto actual se encuentra el miedo de los tutsis a ser exterminados y el miedo de los hutus a ser explotados.

El contexto sociopolítico: la situación en la que tienen lugar los acontecimientos de 1994 es de angustia económica: el campesinado se encuentra ahogado por la falta de tierras y por una pobreza creciente. El proyecto genocida se pone en marcha como alternativa a la implantación de un plan internacional de paz promovido por varios países africanos (Acuerdos de Arusha) y que preveía que hutus y tutsis compartieran el poder político.

Papel de los medios de comunicación occidentales: el genocidio propiamente dicho no fue filmado ni fotografiado ni contó con demasiados redactores. Los reporteros fueron llamados a sus sedes simplemente porque lo que ocurría "en el fin del mundo" no interesaba.

<http://queaprendemoshoy.com/el-genocidio-de-ruanda-i-sus-causas/>

<http://www.geocities.ws/adsdosreis/lyn/II.14.html>

<http://eloT/RDenmundial.com/2016/10/17/cronica-genocidio-anunciado-hutus-tutsis/>

5.- l'altruisme

totes les agressions contra la pròpia vida dels martiris religiosos (en qualsevol de les seves manifestacions i creences: màrtirs cristians, suïcides islamistes, kamikazes orientals, etc.), així com les agressions contra altres vides d'aquests darrers (els suïcides islamistes, o els kamikazes orientals)

6.- la defensa.

Quan algú mata per defensar-se, i la societat ho reconeix qualificant-ho de "legítima defensa", no és pas criminalitzat

Matar per defensar-se no sol ser criminalitzat, i a més tampoc no és definit com delinqüència si la societat ho reconeix qualificant-ho de "legítima defensa".

1.2.- Impacte de la T/RD

La vida ha estat sempre un bé estratègic. Això és obvi. Tanmateix, la T/RD ha fet que sigui encara més estratègica; només cal recordar les dades dels extrems de la taula d'abans:

any	Taxa bruta de natalitat	Taxa bruta mortalitat	TM infantil	Esperança de vida		
				Promig	homes	dones
1900	34.8	30.0	175	34.76	33.85	35.70
2016	8.4	9.1	3	83.0	80,2	85,7

A començament del segle XX cada any a Espanya naixien 35 nens i morien 30 persones per cada mil habitants, l'esperança de vida era de 35 anys. A començament del segle XXI neixen 9 nens i moren 8 persones per cada mil habitants, l'esperança de vida és de 83 anys.

l'allargament de la vida modifica l'estructura poblacional i tota l'estructura social sencera, i té impacte en les relacions entre normals i diferents: la vida és un bé encara més estratègic

- 1.- amplia el valor de la vida a aspectes abans no reconeguts: per exemple la llibertat i la integritat
- 2.- implica la qualitat de vida:
- 3.- multiplica el valor dels individus: **l'individu és important.**

1.- l'allargament de la vida amplia el seu valor a aspectes abans no reconeguts

En societats anteriors a la T/RD, les integritats física i psicològica no eren necessàriament aspectes valorats; les agressions contra la integritat o la llibertat de les persones eren comportaments normals (en tot cas, no criminalitzats): tortura i esclavitud eren normals.

L'allargament de la vida ha comportat la consideració de la integritat i la llibertat com a béns: ara respectar-les és el normal, i agredir-les és diferent. Més encara, sovint han esdevingut béns estratègics, i per tant agredir-les no només és un comportament diferent sinó també criminalitzat i eventualment definit com delinqüència. Aquestes agressions representen un bon catàleg dels canvis en el que és normal i el que és diferent. Poden ser:

Agressions físiques (per exemple, els càstigs físics i les lesions en la seva enorme fenomenologia, mutilació, castració, esterilització, etc.) i

Agressions psíquiques: les agressions contra la llibertat (coaccions, amenaces, xantatges, detencions, assetjament sentimental i sexual, segrestos, àdhuc els anomenats delictes contra la seguretat: abandonaments familiars, no socórrer, etc).

Entrant en l'anàlisi de les relacions que s'estableixen a partir d'aquestes agressions, es pot dir el següent:

- 1.- està empíricament comprovada la creixent definició d'aquestes agressions com a comportaments diferents
- 2.- Els agressors poden establir (o pretendre establir) relacions d'oposició i de minoria:
 - relacions d'oposició quan es vol tornar a la normalitat anterior on, per exemple, els que manaven podien disposar del cos i l'ànima dels seus subordinats, o quan es pretén recuperar el recurs a la força per establis les relacions socials.
 - Relacions de minoria, quan no es planteja un retorn a la normalitat anterior sinó únicament el reconeixement de l'excepcionalitat d'aquestes agressions per la seva utilitat de cara a l'ordre social.
- 3.- Tanmateix, les relacions més probables son les de:
 - Depreci: se les suposa covardes i poc heroiques, i sobre tot no arriben als valors de respecte a la integritat i la llibertat: aquest és el terreny específic de a les relacions de depreci

- Desviació: són comportaments que trenquen normes de tot tipus (laborals, familiars, etc. etc.) sobre el respecte a la integritat i la llibertat, per tant poden generar relacions de desviació.
- Criminalització i Delinqüència, òbviament a les societats amb alta esperança de vida, es poden definir com a delinqüència i criminalitzar aquestes agressions. Un indicador pot ser el catàleg del codi penal espanyol:

<p>Article 147: El qui, per qualsevol mitjà o procediment, causi a altri una lesió que menyscabi la seva integritat corporal o la seva salut física o mental, ha de ser castigat</p> <p>Article 149: El que causi a un altre, per qualsevol mitjà o procediment, la pèrdua o la inutilitat d'un òrgan o membre principal, o d'un sentit, la impotència, l'esterilitat, una greu deformitat, o una greu malaltia somàtica o psíquica, es castiga.</p> <p>Article 150: El qui causi a altri la pèrdua o la inutilitat d'un òrgan o d'un membre no principal, o la deformitat, ha de ser castigat</p> <p>Article 154: Els qui es barallin entre si, escometent-se tumultuàriament, i utilitzant mitjans o instruments que posin en perill la vida o la integritat de les persones, han de ser castigats</p> <p>Article 163: El particular que tanqui o detingui a altri i el privi de la seva llibertat ha de ser castigat</p> <p>Article 164: El segrest d'una persona en què s'exigeixi alguna condició per posar-la en llibertat s'ha de castigar</p> <p>Article 169: El qui amenaci una altra persona de causar a ella, a la seva família o a altres persones amb les quals estigui íntimament vinculada un mal que constitueixi delictes d'homicidi, lesions, avortament, contra la llibertat, tortures i contra la integritat moral, la llibertat sexual, la intimitat, l'honor, el patrimoni i l'ordre socioeconòmic, ha de ser castigat</p> <p>Article 172: El qui, sense estar-hi legítimament autoritzat, impedeixi a un altre amb violència fer el que la llei no prohibeix, o el compel·leixi a fer el que no vol, sigui just o injust, ha de ser castigat</p> <p>Article 173: El que infligeix a una altra persona un tracte degradant, i menyscaba greument la seva integritat moral, es castiga</p>
--

4.- Depreci versus delinqüència: Val a dir que en aquestes agressions hi ha més depreci (i eventualment menys criminalització) que en les agressions contra la vida.

Perquè matar algú és una agressió absoluta contra un bé absolut (és una agressió que elimina la vida): per tant, i paradoxalment, quan l'agressió consisteix en matar:

- bé es justifica del tot i es legitima: sigui com normalitat (matar en temps de guerra, la pena de mort, etc.), sigui com oposició (matar per fer una revolució), bé es condemna del tot (delinqüència i criminalització)
- Per, tant, el depreci es queda curt: la reacció dels normals quan s'ha matat algú és molt més potent que el mer depreci, per tant la relació social que s'hi dona mereix molt més la criminalització i la delinqüència.

En canvi, les agressions contra la integritat física i psíquica “només” són devaluadores (reductores, limitadores) de la vida d'algú (no són una agressió absoluta contra un bé estratègic), per tant, les relacions que s'estableixen a partir d'aquestes agressions no són només les de Criminalització i Delinqüència, i fins i tot desviació (són comportaments que trenquen normes sobre el bon ús del cos), sino també les de depreci perquè els agressors no arriben als valors contemporanis de respecte a la integritat personal

2.- l'allargament de la vida implica la qualitat de vida

Com més temps vivim, més temps tenim per fruit de la vida. Aquesta és la base demogràfica de l'aparició del concepte “qualitat de vida” abans inexistent, amb dues implicacions per a les relacions entre normals i diferents i el control social:

- 1.- la reivindicació del dret a viure dignament
- 2.- la reivindicació del dret a morir dignament

1.- la qualitat de vida comporta la reivindicació del dret a viure dignament

Avui es reivindica –com mai abans- la “qualitat de vida” de la majoria d'individus en situació de diferència per qualsevol discapacitat física o psíquica. Així ho evidencien, per exemple, els enormes canvis en les relacions entre els normals i els diferents per alguna discapacitat física o psíquica: la T/RD (combinada novament amb els canvis a les altres tres estructures) explica el procés que va:

- de relacions on predominava la **criminalització** d'aquests individus, perquè si no podien produir o no responien a un ideal racial estaven agredint béns estratègics de les seves societats (per exemple l'Alemanya de 1933 a 1945): per tant es donava una relació d'expulsió i en determinades conjuntures socials també directament d'extermini.
- Així com també de relacions de **depreci** (perquè no arribaven als valors normals de salut o integritat física o psíquica)
- Al predomini de les relacions de **minoria** (és a dir, al reconeixement del seu status de diferents) amb multitud d'exemples empírics que ho confirmen: edificis i instal·lacions adaptades -ascensors al metro, rampes d'accés-, adequació als llenguatges específics -subtitulació per a sords i us del llenguatge Braille-, etc. Probablement a aquest predomini de les relacions de minoria s'hi ha arribat amb la intervenció de diversos "**savis**" com les associacions de familiars o de professionals mèdics amb la seva legitimació científica.

2.- la qualitat de vida comporta la reivindicació del dret a morir dignament.

L'eutanàsia com exemple: la vida no té sentit si no es pot viure amb qualitat. Per tant la hipòtesi analítica és que la criminalització de l'eutanàsia i la seva definició com delinqüència té els dies comptats. El procés de descriminalització de l'eutanàsia ja ha començat (només cal anar a la sala de vetlla de qualsevol tanatori), i la seva destipificació com delinqüència pot arribar aviat.

Aquest important canvi social es pot explicar per l'acció combinada de les modificacions a les quatre estructures (no només pel canvi demogràfic):

- revolució demogràfica: incrementa la població vella (dintre de trenta anys, tres de cada deu espanyols seran vells), i per tant incrementen les probabilitats de que hi hagi més població hiperdependent i amb manca d'autonomia personal, malalties irreversibles –sense curació real-, degradació i processos dolorosos irrecuperables.
- Economia: increment del sobrecost econòmic públic i privat, tant el relatiu a la mera supervivència (les pensions) com el de l'atenció sanitària: d'impossibilitat d'atenció per part del sistema públic de salut i d'enormes sobre costos per a l'atenció privada (sobre tot en casos d'irreversibilitat)
- Cultural: incrementaran –en una cultura hedonista!- el dolor físic i psicològic individual i col·lectiu, així com el desgast familiar (incrementarà constantment el percentatge de famílies amb aquestes situacions). Simultàniament la secularització religiosa decrementarà el poder de les diferents esglésies per mantenir a tota costa la vida dels seus fidels. Conseqüentment, la moral individual i col·lectiva anirà virant cap a l'acceptació de l'eutanàsia.
- Política: la hipòtesi culmina amb la probabilitat de que els estats, amatents a les demandes dels seus ciutadans, aniran reduint la seva definició de delinqüència de l'eutanàsia fins a la seva destipificació.

Per tant, i a part de l'envelliment, la qualitat de vida pot fer preferible l'eutanàsia a un dolor o una impossibilitat irrecuperable.

- Sigui la qualitat de vida d'una persona malalta o impedida que prefereix morir a malviure
- Sigui una reacció ètica contra l'acarnissament terapèutic
- Sigui el benestar moral i l'equilibri psicològic del nombre creixent de famílies afectades
- Fins i tot, l'estalvi econòmic del diner públic.

Per tant, com que hi pot haver béns més importants que la vida, són altament probables la descriminalització i la despenalització de l'eutanàsia. El procés serà previsiblement lent per l'enorme potència dels valors previs, i pot començar amb l'establiment de relacions de minoria. I això tant en termes individuals (una persona pot decidir que sense qualitat no val la pena viure) com socials (no és el mateix l'eutanàsia en societats poc envellides i amb poca esperança de vida que en societats envellides i amb esperança de vida llarga –amb un increment de la despesa pública previsiblement creixent i amb efectes perversos com l'acarnissament terapèutic-).

I heus aquí un camp d'anàlisi específicament reservat a la Sociologia.

3.- l'individu és important: canvis en el control social

1. Com més temps vivim, més temps tenim per a la nostra individualitat (per exemple, per fer projectes a llarg termini). Aquesta és la base demogràfica de l'actual reivindicació de l'individu. Ara

bé, en la creixent importància de l'individu no només hi compta la revolució demografia sinó també els canvis a les altres tres estructures

- l'increment de l'esperança de vida i la millora de la qualitat de vida han donat a cada individu una major consciència de les seves capacitats vitals i de l'ús que en poden fer: **Com que visc més sóc important**
- la revolució postindustrial ha convertit els individus de productors en consumidors, és a dir, clients, i els clients sempre tenen la raó. (Tanmateix, la reducció del temps de treball humà necessari introdueix risc/precarietat en les capacitats de consum). **Com que consumeixo (i produeixo, sóc important)**
- les permanents revolucions polítiques (universalització de les democràcies formals) han anat posant en les mans dels individus els destins de les seves societats **Com que voto, sóc important)**
- i l'accelerada revolució cultural els ha obert les portes del saber (potser només de la informació més que del saber, però tant se val, és la informació allò que dona poder), i l'estil de vida hedonista pivota sobre el plaer de l'individu: **Com que tinc coneixements i informació i he de ser feliç, sóc important**

2. En conseqüència, l'individu és "definidor". L'individu contemporani és molt més "definidor" que abans, per tant és molt més criminalitzador i descriminalitzador que abans, (sobre tot en els assumptes no expressament definits en els codis penals). Un exemple és la normalitat "moral" (sexe, drogues i rocanrol) on les fronteres entre el que és normal i el que és diferent són avui molt permeables i per tant cada individu pot criminalitzar o descriminalitzar tant el sexe diferent, com les drogues legals o les il·legals (independentment de les lleis i els canvis legislatius)

3. L'individu contemporani té drets i ho sap (cosa que no sempre passa amb els deures): la conseqüència són les majors dificultats per a tots els sistemes de control social. Un exemple el constitueix la dificultat de les sancions: l'individu contemporani no accepta fàcilment les sancions, i en conseqüència, a les normes els trontolla el principal factor de la seva eficàcia

4. La pèrdua d'importància social de les religions transcendents (que es pot associar amb la secularització), amb tres implicacions: la pèrdua d'un poderós agent de control social (no només informal, sinó també formal en moltes societats), l'anomia del suïcidi durkheimià (la secularització és també una "condemna" a la pèrdua de referents i protecció socials), i la dificultat de trobar un recanvi laic a l'aportació de les religions al control social.

5. el predomini de l'**hedonisme** amb el canvi de valors que comporta: de l'esforç al plaer. (Els nostres avis venien al món a patir, ara venim al món a passar-nos-ho bé).

- si l'esforç és un valor a la baixa, es lògica la crisi dels valors disciplinaris i sacrificials i per tant s'entén la crisi dels sistemes clàssics de control social
- si el plaer és un valor a l'alça, s'entén l'actual criteri d'identificació del que està bé o malament a partir del que ens agrada o no agrada... i per tant se segueix entenent la crisi dels sistemes clàssics de control social.

D'altra banda, l'abast de l'hedonisme no només afecta als segments demogràfics més hedònics (la joventut), sinó que també està arribant als vells, que malgrat la seva previsible major rigidesa moral l'estan introduint en la seva vida i relacions (malgrat que socialment, l'envelliment de la població fa més probable l'increment del conservadorisme)

Canvi de valors associat:

De l'esforç / austeritat / transcendència	A l'hedonisme / consum / secularització
---	---

població: la mort és una variable propera, economia: treball industrial i riquesa lenta,	→	població: la mort queda lluny, economia: terciarització i riquesa especulativa i ràpida,
política: Leviathan, estat dur cultura: estil de vida reprimat	→	política: estat empresa, ciutadà client cultura: estil de vida lliure

L'impacte, doncs, de la T/RD en l'individu mereix una anàlisi específica en relació al control social, tota vegada que els sistemes tradicionals no estan en condicions d'abastar el gran canvi que s'hi ha produït. **L'individu és, doncs, important: és un bé estratègic.**

Conclusió: l'allargament de la vida incrementa el seu valor

Una proposta analítica general. En línies generals –molt generals-, com a hipòtesi de treball i assumint la preeminència de l'estructura demogràfica, es pot considerar el diferent valor de la vida associant-lo als canvis socials produïts a partir de les quatre grans revolucions dels segles XVIII i XIX, que van afectar les altres tres estructures, a més de la demogràfica:

- Població: la revolució demogràfica (la vida s'allarga),
- Economia: la revolució industrial (produïm i consumim ergo la vida es pot disfrutar),
- Política: la revolució francesa (tothom té dret a la vida) i
- Cultura: la il·lustració (la vida de tots els individus val el mateix).

Esquemàticament doncs (i assumint el risc de caricatura de tot esquema i reconeixent que l'anàlisi estructural és sempre probabilístic) es poden considerar dos escenaris (dos tipus ideals) de distinta valoració de la vida, a partir d'associar les quatre estructures:

1. **demografia:** (esperança de vida)
2. el tipus d'**economia** corresponent
3. l'estructura **política** més probable
4. i el patró **cultural** que més s'hi ajusta

Escenari 1.- abans de la revolució demogràfica

l'estructura social és la d'una **població probablement** amb alta mortalitat, alta natalitat i poca esperança de vida; **probablement** amb **economia** escassament desenvolupada (economies de subsistència, preferentment agrícoles); **probablement** amb **estats** Leviathan (estats severos, durs i legitimacions tradicional o carismàtica) o inexistència d'estats; i **probablement** amb una **cultura** feta d'un estil de vida de sacrifici i amb forta presència religiosa.

La vida i l'individu en aquestes estructures socials:

- La vida és important. És un bé estratègic, oïdà!
- Ara bé, és probable que hi hagi altres béns més estratègics i per tant, les agressions contra la vida tal volta puguin estar menys criminalitzades i eventualment menys penalitzades.
- escassa o nul·la criminalització i delinqüència de les altres agressions físiques i psíquiques.
- qualitat de vida: ni tan sols existeix el concepte
- L'individu no importa gaire (viu poc temps, consumeix poc, sap poc, mana poc, té poques relacions socials, no fa projectes a llarg termini, no té seguretats).
- El control social funciona amb homogeneïtat i potència tant l'informal com el formal. Hi sol haver correspondència entre el control intern, el control extern immediat, i el control extern institucionalitzat.

Normals, diferents, delinqüència i criminalització:

En aquestes societats, doncs, segueix essent respectar la vida és el normal, i agredir-la és diferent (i criminalitzat i definit com delinqüència) . Tanmateix, hi pot haver agressions contra la vida no només no criminalitzades ni definides com delinqüència, sinó que ni tan sols considerades agressions, i poden ser comportaments normals i fins i tot exemplars. Per exemple:

- La pena de mort (treure-li la vida a algú) no només no està criminalitzada ni és delinqüència, sinó que sol ser un comportament normal i legitimat dels poders polítics corresponents (amb

estat o sense). Les legislacions d'aquestes societats contempnen la pena de mort perquè Leviathan o l'escarment són més importants que la vida humana.

- D'altra banda, en aquestes societats les agressions contra la vida poden ser comportament normal, i formar part de lluites pel poder (religiós, econòmic, tribal, racial), tot relacionant-se amb la mateixa supervivència demogràfica (les mal anomenades matances tribals).
- Un grup pot treure-li la vida a un diferent que atemoreix o molesta ("llei de Lynch"), i individus forts i/o hàbils poden agredir la vida d'individus dèbils o maldestres ("llei del més fort").
- També cal comptar amb la normalitat de les agressions contra la vida quan es fan amb argument religiós (o legitimació religiosa), tant les individuals (martiris cristians, kamikazes orientals, atemptats suïcides islàmics) com les de tipus col·lectiu (les guerres santes, siguin de la religió que siguin): en tots aquests cassos, si es guanya no hi ha ni criminalització ni definició de delinqüència i fins i tot poden ser considerades socialment exemplars
- Per acabar, i fent una petita excursió per la història de les societats, mai no es van criminalitzar ni molt menys definir com delinqüents: els amos dels esclaus que disposaven de la vida dels seus esclaus (en societats amb mode de producció esclavista), ni els senyors feudals que disposaven dels servents de la gleba (en societats amb mode de producció feudal), ni els capitalistes de la primera revolució industrial que feien treballar homes, dones i nens sense cap dret laboral (societats amb model de producció capitalista), ni els colonitzadors ni les potències imperials que van agredir sistemàticament les vides de les persones que vivien als territoris colonitzats. Tots aquests poderosos de cada època van **disposar i agredir les vides** d'aquells a qui van explotar sense que en aquell moment ningú (o quasi ningú) els criminalitzés i sense que aquestes pràctiques fossin definides com delinqüència. Només la història i els canvis socials posteriors han permès una certa criminalització "a posteriori" d'aquelles agressions.

En síntesi, en aquestes societats hi ha una certa **probabilitat** de que hi hagi béns més estratègics que la vida, i en conseqüència les agressions contra la vida poden estar menys criminalitzades i/o definides com delinqüència.

Escenari 2.- després de la revolució demogràfica

l'estructura social és la d'una **població probablement** amb baixes mortalitat i natalitat i llarga esperança de vida; **probablement** amb **economia** desenvolupada (economies riques, industrials i terciàries); **probablement** amb **estats** empresa de serveis i garantistes; i **probablement** amb una **cultura** feta d'estils de vida hedonistes i secularitzats

La vida i l'individu en aquestes estructures socials:

- La vida és important i hi ha pocs béns més estratègics que la vida. Les agressions contra la vida solen estar molt criminalitzades i definides com delinqüència.
- Creixents criminalització i tipificació de les agressions físiques i psíquiques.
- Qualitat de vida: Criminalització dels comportaments que la impedeixen, i correlativa descriminalització dels comportaments que l'afavoreixen
- L'individu és important (viu molt temps, consumeix molt, sap molt, mana i vota, té moltes relacions socials, pot fer projectes a llarg termini, vol i exigeix seguretats materials)
- El control social és heterogeni: crisi del control social informal (Intern i extern immediat) i major recurs al control formal (l'extern institucionalitzat).

Normals, diferents, delinqüència i criminalització:

En aquestes societats, en general, les agressions a la vida solen estar molt criminalitzades i definides com delinqüència. Per seguir amb els mateixos exemples:

- **La pena de mort** ha anat desapareixent i les seves legislacions ja no la solen contemplar: treure la vida ja no és un comportament normal i legitimat dels poders polítics. La vida humana és més important que el Leviathan o l'escarment. Hi ha alguna excepció més o menys anacrònica com la d'alguns estats del Nord d'Amèrica, fàcilment explicable en termes històrics i socials (es tracta d'una societat jove i violenta, expansivament bèl·lica, de frontera recent i construïda agressivament per pioners que definien la seva pròpia llei, amb una economia i una cultura molt individualistes i bastant antipolítiques, i on l'estat ha de reivindicar el seu poder, per exemple castigant amb la màxima pena).
- D'altra banda, en aquestes societats les agressions contra la vida ja no són comportament normal ni formen part de lluites pel poder. No valen la "llei de Lynch" ni la llei del més fort.

- Les agressions contra la vida amb **argument religiós** es criminalitzen i es defineixen com a delinqüència (amb la denominació de “terrorisme”), tant les individuals (l'exemple més clar són els atemptats suïcides islàmics) com de tipus col·lectiu (la jihad com guerra santa)
- Per acabar, s'han definit com delinqüència (amb desiguals graus de criminalització) els empresaris que eliminen o redueixen les mesures de seguretat dels seus treballadors, posant la seva vida en risc.
- D'altra banda, en aquestes societats es donen creixents processos de criminalització (i eventual definició com delinqüència) de comportaments que poden significar agressions a la vida, sigui en la conducció per carrers i carreteres, sigui en la praxi mèdica, etc).

En síntesi, en aquestes societats **la probabilitat** de que hi hagi béns més estratègics que la vida és baixa, i en conseqüència les normes i els valors **protegeixen molt la vida** i les seves agressions solen estar criminalitzades i definides com delinqüència. De fet, el caràcter estratègic de la vida fa que en aquestes societats s'hagi arribat a considerar la mort com una injustícia.

2.- fluxos demogràfics: moviments migratoris, normals i diferents:

Els fluxos migratoris pretenen resoldre un desequilibri a les societats de sortida, amb el possible efecte de reequilibrar o desequilibrar les societats de destí. En termes de major probabilitat, la població autòctona són els normals i els immigrants són els diferents. L'estudi de l'impacte de les migracions en les relacions entre normals i diferents considera el seu doble component:

- **component objectiu:** es tracta un flux demogràfic quantitativament important, amb causes estructurals (demogràfiques, econòmiques, polítiques i culturals, encara que aquí es fa èmfasi en les demogràfiques) i per tant amb efectes també a tota l'estructura social.
- **Component subjectiu:** sobre aquest flux s'estableixen unes relacions socials (entre normals i diferents) en les que la població autòctona oscil·la entre considerar-lo una amenaça perquè hom li atribueix l'increment de la delinqüència i la inseguretat o veure'l com una oportunitat per la funcionalitat de la seva aportació econòmica i demogràfica.

El tractament que farem és el següent:

1. En primer lloc, es considera l'estructura social com variable explicativa de les migracions, analitzant sobre tot els seus efectes en la societat d'arribada per tal de poder fer el segon pas:
2. Que aplica el model d'anàlisi omddd a les relacions entre immigrants i autòctons (l'aplicació del model depèn dels efectes del flux migratori en l'estructura social del lloc d'arribada)
3. I en tercer lloc, l'anàlisi es concreta en la darrera de les relacions, la de criminalització i/o delinqüència. L'associació entre migracions i criminalització/delinquència es dona tant en la societat d'origen (agressions que obliguen a migrar) com en la societat d'arribada (la criminalització dels immigrants, i la seva definició com delinqüents i la seva activitat delictiva)

Previ: la magnitud del fluxos migratoris

Els fluxes migradors dels darrers dos segles s'expliquen per la baixada de la mortalitat (són els excedents demogràfics que surten de l'etoc de la població). Els fluxos migratoris són, doncs, un dels trets del món contemporani. En el cas concret de la nostra societat, la immigració és un dels fenòmens demogràfics més rellevats, essent una aportació de població prou significativa com per a tenir efectes en totes les relacions socials.

Pel que fa a Catalunya:

1.- segons Anna Cabré, sense immigració no arribaríem ni als dos milions i mig d'habitants: *He fet un càlcul de quina seria la població catalana actual si partíssim dels dos milions d'habitants que hi havia l'any 1900 i mantinguéssim la mortalitat i la fecunditat que hi ha hagut però sense immigració ni emigració. Doncs bé, resultaria que en tot el segle XX, Catalunya hauria passat de dos milions, a uns 2.400.000 (...)*La societat catalana sense immigració no tindria res a veure amb l'actual, i no només demogràficament, sinó també des del punt de vista social i econòmic

<http://www.ced.uab.es/publicacions/PapersPDF/Text183.pdf>

2.- el pas dels sis milions d'habitants als set milions i mig de la darrera dècada tampoc no s'explica sense el flux migratori.

Pel que fa a Espanya:

Espanya havia estat tradicionalment societat d'emigració (de sortida) i no ha estat fins els darrers anys que ha esdevingut societat d'immigració (d'arribada), essent els darrers anys de la passada dècada els de major presència de població immigrant. Tal com assenyalava l'INE a 2011: *La población extranjera residente en España alcanza los 5,7 millones de habitantes, siendo más del 12% del total de los residentes en nuestro país. España es el segundo país de la Unión Europea que tiene más población extranjera y donde ésta representa una de las proporciones más altas respecto de la población total.*

A la taula es veu l'increment de la població immigrant (només hi ha les dades dels anys censals i padronals, excepte els primers anys de la dècada passada, que van ser els de major creixement)

Any	Extrangers censats	% total
1981	198.042	0,52%
1986	241.971	0,63%
1991	360.655	0,91%
1996	542.314	1,37%
2001	1.370.657	3,33%
2002	1.977.946	4,73%
2003	2.664.168	6,24%
2004	3.034.326	7,02%
2005	3.730.610	8,46%
2006	4.144.166	9,27%
2011	5.730.667	12,20%
2019	5.025.264	10,69%

2.1.- migracions i estructura social

estructura social i migracions

Les migracions constitueixen un flux estructural; per tant (sense menystenir l'anàlisi a escala micro en termes de l'acció humana) en aquest text la seva anàlisi es fa a l'escala macro de l'estructura, associant les causes de les migracions amb les estructures de les societats de sortida i els efectes en les estructures de les societats d'arribada.

Perquè els efectes de les migracions en les estructures de les societats d'arribada expliquen les relacions entre normals i diferents.

Dit això, i assumint com a principal variable la demogràfica (l'excedent demogràfic), cal reconèixer l'impacte de tota l'estructura social ja que la dependència estructural dels fluxos migratoris és múltiple i depèn de com funcionen les quatre estructures (demografia, economia, política, cultura) tant a la societat d'origen com a la societat de destí, amb conseqüències que poden ser complementaris o contradictoris, com es veurà a continuació:

demografia i migracions

causa: La demografia és el factor principal, les migracions es donen quan hi ha excedent de població a la societat d'origen.

Efecte en la societat d'arribada: Els principals efectes demogràfics són:

- els immigrants són generalment joves en edat fecunda, per tant rejuveneixen la societat d'arribada
- els migrants són generalment homes (darrerament s'estan feminitzant molt els fluxos migratoris): per tant fins ara han comportat un increment de l'índex de masculinitat de la societat d'arribada

Per tant, un efecte objectiu és el d'equilibrar la piràmide de població del lloc d'arribada i un efecte subjectiu és la reacció de la població autòctona davant d'un flux preferentment jove i masculí

economia i migracions

causa: desballestament de les estructures econòmica i laboral (ex. manca de feina) al lloc d'origen (i/o expectatives de feina al lloc de destí)

efectes en la societat d'arribada: increment de mà d'obra que sol ser més barata i ocupar-se dels pitjors treballs (l'aportació laboral immigrant sol cobrir els rols ocupacionals més baixos amb feines que els treballadors autòctons no volen fer o competint amb els treballadors autòctons que els ocupaven abans), amb el risc de baixada de la competitivitat per la previsible baixada de la productivitat. Un efecte socioeconòmic és la repercussió del flux migratori en l'estratificació social i la mobilitat. En esquema, l'economia de la societat receptora:

1 els guanya:

- pot aprofitar-los amb tota la rendibilitat: si són d'alta productivitat intel·lectual o econòmica
- pot aprofitar-los sub-ocupant els d'alta productivitat (enginyers treballant de cambrers o metges treballant a la construcció): aprofundint la diferència amb les economies de les societats d'origen.
- pot aprofitar-los explotant els de menor productivitat: salaris baixos, economia submergida, és a dir, delinqüència i picaresca (ull a l'economia submergida, que és un **delicte amb víctima col·lectiva**: tota la societat i **amb víctima individual**: el treballador explotat)
- els immigrants produeixen i poden pagar impostos, aportant així creació de riquesa tant a escala individual com a escala col·lectiva

2 si el mercat de treball està crisi i amb atur elevat, hi ha major dificultat per al treball dels immigrants (manca de normalització productiva)

- Dues conseqüències objectives són la competència amb els treballadors autòctons –sobre tot els de baixa qualificació-; i la marginació i el risc d'exclusió dels immigrants i una eventual activitat delictiva conseqüent
- I una conseqüència subjectiva és la percepció dels treballadors autòctons. La construcció social de la por (a que els immigrants treguin o “puguin treure” la feina als del país), i un increment de les probabilitats de criminalització dels immigrants.

Pel que fa a les relacions entre normals i diferents: cal comptar amb un doble resultat: objectiu (pressió cap a la baixada salarial dels treballadors autòctons), i subjectiu (l'impacte d'aquesta pressió en la percepció dels normals i el seu rebuig/depreci/criminalització envers els immigrants)

(D'altra banda, en la societat de sortida hi ha menys pressió de mà d'obra al mercat de treball. Per tant, si bé és cert que l'economia de la societat d'origen els perd si no és capaç de motivar-los a quedar-se i/o els expulsa per manca de treball o per manca d'expectatives; a canvi suporta menys pressió al mercat de treball i els que es queden poden beneficiar-se'n, i d'altra banda els immigrants hi poden enviar diner i es pot donar un efecte retorn si els que tornen construeixen empreses amb l'experiència adquirida al lloc d'arribada).

Política i migracions

Causa: crisis polítiques (règims dictatorials, violència i/o conflictes bèl·lics) al lloc d'origen. També cal comptar amb una expectativa d'acollida al lloc de destí (real o imaginada)

Efecte: la política migratòria de les societats d'arribada depèn de com expliquen les estructures demogràfica i econòmica els fluxos migratoris. Per exemple es poden fer les següents tres constatacions:

- Si demogràficament i econòmicament la immigració aporta riquesa i és de fàcil integració, la política serà de fàcil admissió del flux.
- Si demogràficament i econòmicament la riquesa que aporta la immigració és de difícil integració, la política serà de control, per exemple amb lleis d'immigració (que sempre són lleis de quotes: és a dir limitadores de la quantitat de persones que poden arribar), en conseqüència, la Política pot penalitzar els immigrants fora de quota (només pel fet de ser immigrants il·legals) i criminalitzar-los
- Si demogràficament i econòmicament la riquesa que aporta la immigració és de difícil integració, però hi ha una voluntat política d'integració, la política serà d'integració (sense excloure la probabilitat de conflicte social)

Per tant, la política pot facilitar o impedir la immigració en funció de la lògica demogràfica i econòmica, i en conseqüència, pot promoure o pot dificultar tant la integració dels immigrants com el refús i la xenofòbia dels autòctons.

Nota sobre les lleis d'immigració o estrangeria: L'existència de les lleis d'estrangeria confirma una de les tesis clàssiques de la sociologia del dret: **la llei com indicador social**. Les lleis sempre són un indicador de problema o de conflicte: apareixen quan hi ha un problema o un conflicte. (mentre la immigració no suposa cap problema o conflicte, cap societat fa lleis d'immigració).

En relació a l'estat del benestar: Els immigrants solen consumir els serveis menys cars (sobre tot els relatius al sistema públic de salut), perquè mentre l'ús de l'estructura sanitària està molt geriatritzat per l'envelliment de la població autòctona, l'estructura d'edat de la població immigrant encara és relativament jove. Tanmateix, la percepció (lligada a la construcció social de la por de les poblacions autòctones) és que consumeixen més serveis públics de l'estat del benestar i tenen

més drets que la població autòctona (escoles i vivenda per exemple). En aquest punt, el rellevant, com tots els sociòlegs sabem, no és que aquestes percepcions siguin certes o falses, sinó que hi siguin (*perquè allò que definim com a real acaba sent real en les seves conseqüències*, Thomas)

Cultura i migracions

Causa: les crisis dels sistemes culturals dels llocs d'origen (desmuntatge i remuntatge dels sistemes de parentiu, de creences, de símbols i comunicació, etc.)

Efectes en la cultura de la societat d'arribada

1.- el xoc cultural (o de civilitzacions): els autòctons es poden veure amenaçats i respondre amb violència social (i de vegades física i tot). Hi ha una infinitat d'exemples de trets culturals que poden ocasionar aquests petits i grans conflictes: les diferències en el vestir, en el pregar, en el menjar, en les relacions comunitàries, l'aparent major facilitat –tant si és certa com si és falsa- en l'obtenció d'ajuts o assistència social, etc.

2.- probabilitat d'aparició de cultures específiques (defensives: per tant explicables en termes subculturals)

3.- Un efecte socialment rellevant és que els segments de la població autòctona que es veuen amenaçats són els que al seu torn més violència estructural pateixen (són els que tenen menors recursos: d'economia precària, hàbitats marginals, rudimentària participació política, i previsibles menors nivells culturals)

2.2.- relacions socials entre immigrants i autòctons: oposició, minoria, depreci i desviació

Assumim operativament que el flux immigrant és el diferent i la població autòctona és la normal. Dit això, reconeixem que les relacions entre cada una de les persones immigrants, sobre tot si pertanyen a algun grup ètnicament diferent, i cada una de les persones de la societat receptora són relaciones micro entre normals i diferents i per tant són estudiabls en termes d'acció social. Un exemple: pregar al carrer o tapar-se el cap pot ser una forma d'oposició o un mera reclamació de status, i també pot ser depreciat o considerat desviat pels autòctons, o també pot ser criminalitzat. Ara bé, com que l'estructura condiona l'acció, aquestes relacions són variable dependent dels **efectes estructurals** acabats d'esmentar, i aquesta és l'anàlisi que permet entendre per què entre immigrants i autòctons es poden donar **les cinc** relacions: els immigrants poden mirar d'establir relacions d'oposició i/o de minoria; i els autòctons els poden depreciar, considerar desviats i/o criminalitzar-los o definir-los com delinqüents. I l'ofici del sociòleg consisteix en analitzar cada societat (cada estructura i cada conjuntura) farà més o menys probable i més o menys preponderant cada una de les cinc relacions.

D'altra banda, els immigrants poden ser diferents a les quatre estructures:

demogràficament: poden ser ubicats als extrems de la piràmide de població, sobre tot si pertanyen a un grup ètnicament diferent en la societat receptora

econòmicament, si no produeixen en el mercat de treball regular o si produeixen marginalment

políticament, si no participen (o no se'ls deixa participar) en la vida política de la societat receptora

culturalment, si tenen estils de vida diferents (que poden influir, per exemple, en la vida quotidiana, en la religió, en la diferent gestió del sexe, etc.)

Pel que fa a la normalització dels immigrants, aquesta és una altra anàlisi que no s'aborda aquí, i les variables que hi intervenen poden ser múltiples tan individuals com col·lectives.

1.- relacions d'oposició:

Les relacions d'oposició es poden establir si els immigrants/diferents volen canviar la normalitat i definir-ne una de nova on ells no siguin els diferents sinó els normals (tant si és violentament com pacíficament, tant si és a partir de l'hegemonia dels immigrants o anant cap una nova estructura social de mestissatge).

Quan el grup immigrant creix demogràficament més que l'autòcton, pot arribar a modificar la normalitat pel diferencial demogràfic. Els exemples més utilitzats són el del creixement de la

població hispana als EUA i el de la població d'adscripció musulmana a Europa. Pel que fa a aquest darrer cas, hom sol citar el discurs del president Boumediene a l'assemblea General de l'ONU el 1974: *"Un dia, milions d'homes abandonaran l'hemisferi sud per irrompre en l'hemisferi nord. I no ho faran precisament com a amics. Perquè irrompan per conquerir-lo. I l'heretaran poblant-lo amb els seus fills. Serà el ventre de les nostres dones el que ens doni la victòria. Igual que els bàrbars van acabar amb l'Imperi Romà des de dins, així els fills de l'Islam, utilitzant el ventre de les seves dones, colonitzaran i sotmetran Europa."*

Un exemple de relacions d'oposició amb triomf és el flux migratori europeu cap al Nord d'Amèrica de la segona meitat del Segle XIX: inicialment els immigrants eren els diferents i els normals eren les poblacions indígenes; els immigrants van establir relacions d'oposició amb les poblacions indígenes, van triomfar, definir la nova normalitat, i posteriorment van criminalitzar i exterminar les poblacions indígenes (com atestigua la gloriosa tradició cinematogràfica dels westerns: el millor indi és l'indi mort). Un altre exemple –amb fracàs momentani– és el de segments del flux migratori d'adscripció més o menys islàmica que volen reconquerir Europa o Al Andalus sigui pacíficament sigui per la violència (per ex. totes les manifestacions violentes, que les poblacions autòctones - normals- denominem terrorisme islàmic).

I tal com s'ha dit, pregar al carrer o tapar-se el cap pot ser un comportament que vulgui establir relacions d'oposició en el sentit de que aquests comportaments esdevinguin els normals.

2.- relacions de minoria

Es poden donar relacions de minoria:

2.1.- quan els immigrants reclamen un status acceptat de respecte dels drets civils i polítics (reclamació de papers, de reconeixement de la seva especificitat cultural, de drets polítics, etc.). Les relacions de minoria les poden endegar els mateixos immigrants o rebre l'ajuda de diversos **"savis"** (Goffman): ong's, sindicats, etc.

2.2.- i quan la població autòctona (els normals) estableix amb ells aquestes relacions atorgant-los un status propi.

2.3.- Relacions de minoria i relacions d'oposició: establir relacions de minoria pot ser un pas de cara a les relacions d'oposició.

Així, seguint amb el mateix exemple, pregar al carrer o tapar-se el cap pot ser un comportament que vulgui establir relacions de minoria reivindicant un status específic per aquests comportaments

3.- relacions de depreci

3.1.- Les relacions de depreci es poden donar quan els immigrants no arriben o no accepten els valors dels normals (especialment si els immigrants són marginals i/o estan en situació d'exclusió – ghetto, situació irregular, pobresa-): per exemple, quan no s'adhereixen als valors majoritaris de la vida quotidiana (estructura cultural: tenen valors i comportaments diferents en el vestir, en la manifestació de les seves creences, en la seva alimentació, en la gestió del sexe, etc.)

3.2.- L'altra modalitat d'aquesta relació, l'autodepreci, es pot donar si es viuen i es veuen a si mateixos amb vergonya o retraïment (autoexpectativa negativa) i, per posar un exemple, no són capaços de reclamar els seus drets.

Seguint amb l'exemple, pregar al carrer o tapar-se el cap pot ser una manifestació que no arriba als valors normals (secularització o igualtat de la dona) i per tant comportar relacions de depreci, sense eliminar la probabilitat de que també hi hagi autodepreci.

4.- relacions de desviació

4.1.- Quan els normals es relacionen amb ells considerant-los desviats, perquè trenquen possibles normes socials o culturals: per exemple, els costums religiosos o la manera de vestir (entesa com un costum, per tant amb força de norma).

4.2.- quan ells es desvien (d'acord amb les teories de les subcultures enteses com estils de vida a la defensiva)

Així, per seguir amb el mateix exemple, pregar al carrer o tapar-se el cap pot ser un comportament que trenqui normes (manifestes o latents, explícites o costums), i pot ser sancionat (formalment o informalment) amb l'exclusió en els seus diferents graus.

5.- les relacions de criminalització i delinqüència mereixen anàlisi específica que es farà a continuació:

2.3.- relacions socials entre immigrants i autòctons: delinqüència i criminalització

L'anàlisi de la relació entre fluxos migratoris i delinqüència ha de considerar les dues societats (la de sortida i la d'arribada).

1.- societat d'origen: analitzant les múltiples agressions a béns estratègics (no sempre criminalitzades ni definides com delinqüència) que fan que la gent migri

2.- societat d'arribada: analitzant el doble plantejament: la **criminalització dels immigrants i la delinqüència dels immigrants**

2.1.- la criminalització dels immigrants: les societats d'acollida poden criminalitzar els immigrants, perquè els autòctons es poden sentir agredits en els seus béns estratègics

2.2.- la delinqüència dels immigrants: que al seu torn té una doble anàlisi:

2.2.1.- la possible definició dels immigrants com delinqüents: per exemple, si es fa una llei de quotes, els immigrants que queden fora de quota són il·legals

2.2.2.- els immigrants que delinqueixen: sigui per sobreviure, sigui per reacció, sigui perquè és un treball fàcil i més impune que als seus llocs d'origen, sigui per la seva possible inserció en l'economia submergida, sigui fins i tot la seva inserció directa en l'economia delictiva

1.- societats d'origen: agressions i emigració

Les societats d'origen "expulsen" excedent demogràfic (que sol ser també excedent de mà d'obra). Per tant cal explicar aquesta expulsió a partir de les tensions socials resultants d'agressions prèvies (demogràfiques, econòmiques, polítiques o culturals) que hi ha hagut a les societats d'origen i que han desequilibrat les estructures d'aquestes societats. Cal, a més, tenir molt en compte que aquestes agressions, que sovint han estat agressions a béns estratègics, habitualment han estat fetes des del poder (per exemple les agressions colonials, o les agressions dels poders polítics que les metròpolis van deixar en independitzar-se les colònies), per tant han escassament criminalitzades i/o definides com delinqüència. Un mínim catàleg seria aquest:

- Agressions demogràfiques (des del maltractament físic i psíquic i l'extermini tan individual com d'ètnies senceres, a l'esclavitud i qualsevol altre sistema de tràfic d'éssers humans),
- Agressions econòmiques (el colonialisme és precisament això: l'explotació econòmica de les colònies, sigui en termes materials: depredació dels recursos naturals, abaratiment de matèries primeres, així com en termes de les relacions laborals: baixes o inexistentes condicions de treball i salarials),
- Agressions polítiques (ex. destrucció de les estructures polítiques pròpies –per exemple de tipus tribal- i imposició de formes estatals estrangeres: per exemple a l'Àfrica: "*Kapuscinski habló de que en África habían existido más de 10.000 tribus o clanes, y es cierto que ese mosaico desbordante fue brutalmente condensado por las potencias coloniales en unos 40 estados. Tal forma de comprimirlos formó parte del proceso de colonización organizado con los parámetros de los Estados Nación de Occidente. Los colonialistas europeos al repartirse Africa entre ellos metieron a unos diez mil reinos, o comunidades tribales que existían en el continente a mediados del siglo XIX ... en las fronteras de apenas cuarenta estados*" (Kapuscinski, ébano. pp51 i següents)
- Agressions culturals (imposició de l'estil de vida occidental, per exemple la occidentalització: "es un proceso de *asimilación cultural* que se presenta en sociedades no-occidentales y que han entrado en contacto o están bajo la influencia de estados cuya cultura es la *occidental* en elementos como la *moda*, la *arquitectura*, la *literatura*, la *tecnología*, el *derecho*, la *política*, la *economía*, el *estilo de vida*, la *dieta*, el *idioma*, el *alfabeto*, la *religión* o los *valores y tradiciones occidentales*. La occidentalización ha sido constante y acelerada en los últimos siglos en todo el mundo, vinculada a los procesos de *colonialismo* y *neocolonialismo*).

La majoria d'aquestes agressions no han estat mai **criminalitzades** (escassíssimament criminalitzades) ni definides com a **delinqüència** perquè han estat fetes des de l'exercici del poder econòmic o polític.

Exemples:

1.- l'emigració del sud i centre d'Espanya cap al nord i l'est peninsular als anys 50-60 del segle XX no es pot explicar sense un cop d'estat i una guerra civil (1936-39: clar exemple de delinqüència política ni penalitzada ni criminalitzada), i una política econòmica autàrquica, corrupta i de defensa dels privilegis dels vencedors (1939-1959: delinqüència econòmica mai penalitzada ni criminalitzada),

2.- l'emigració internacional contemporània del Sud cap al Nord no es pot explicar sense la colonització dels països occidentals, que ha comportat l'esclavitud, l'explotació dels recursos naturals, la desestructuració social, etc. Òbviament, **mai ningú ha penalitzat ni criminalitzat** la llarga seqüència de robatoris de recursos naturals, destrucció de les estructures autòctones (demogràfica, econòmica, política, cultural), esclavatge, assassinats, mutilacions, violacions, etc. que van comportar la colonització i l'imperialisme posterior. Tota aquesta llarga seqüència d'agressions, no **criminalitzades**, tampoc no ha estat mai considerada **delinqüència internacional**, òbviament perquè occident té el poder.

3.- La mateixa emigració internacional contemporània del Sud cap al Nord tampoc es pot explicar sense els règims polítics corruptes que normalment Occident ha anat deixant a les seves excolònies. La corrupció (**delinqüència política**) que sovint ha seguit la intervenció occidental explica la **violència política i militar** (per exemple utilitzant nens), les violències estructurals que obliguen a marxar, i **les violències** que obliguen a admetre rols ocupacionals precaris o en economia submergida. Òbviament, tampoc **mai ningú ha penalitzat ni criminalitzat** la política d'Occident envers les seves excolònies.

4.- Tampoc es pot explicar l'emigració internacional del Sud cap al Nord sense l'imperialisme mèdico-sanitari d'Occident, que es manifesta en un exemple demogràfic ja esmentat: la T/RD dels països del tercer món ha estat induïda artificialment no naturalment, per tant és asimètrica a la seva evolució econòmica, política i cultural. L'asimetria l'ha provocat Occident en facilitar només les millores demogràfiques i sanitàries, impeding el desenvolupament de les altres tres estructures: estrangulant el creixement econòmic, propiciant polítiques corruptes, i reduint les cultures autòctones. Aquesta estratègia asimètrica, **mai penalitzada ni criminalitzada** ha esdevingut un constant focus de conflictes, guerres i agressions, per exemple, les lluites per la supervivència que es donen quan hi ha menys recursos que població (que donen com a resultat el que l'Occident escandalitzat anomena **matances tribals**)

5.- Seguint amb l'emigració internacional contemporània del Sud cap al Nord, tampoc es pot explicar sense les xarxes delinqüents que trafiquen amb els emigrants. Són organitzacions delictives que controlen els fluxos d'emigrants (i no només al lloc de partida, sinó també al lloc d'arribada): les anomenades **màfies de la immigració**; així com les organitzacions que controlen l'accés al mercat de treball legal o il·legal (**màfies d'explotació laboral**): ambdós són clars exemples de **delinqüència organitzada**.

Sense l'anàlisi d'aquest primer tipus d'agressions resulta incompleta i esbiaixada qualsevol explicació de la relació entre migracions i delinqüència.

2.- societats d'arribada: criminalització i delinqüència

L'estructura social de la **societat d'arribada** explica la doble relació: amb la criminalització dels immigrants i amb la delinqüència dels immigrants

- (percepció) La criminalització dels immigrants
- (realitat) la delinqüència dels immigrants i els immigrants que delinqueixen

2.1.- percepció: la criminalització dels immigrants

Les poblacions de les societats d'arribada poden criminalitzar els immigrants. Els immigrants són els diferents i els autòctons són els normals. Els normals es poden sentir agredits en algun bé estratègic (el treball, el sistema de salut, el ritual d'aparellament, etc) pels diferents. Tanmateix hi pot haver una diferència entre societats amb economies expansives i estancades: probablement les societats amb economies expansives acolliran millor i **criminalitzaran menys** els immigrants que les segones.

A partir d'aquest enunciat es pot analitzar la criminalització d'alguns immigrants (o de tots), que es pot resseguir seguint les quatre estructures:

- **Demografia:** Atenent a les dues principals estructures demogràfiques: l'edat i el gènere, els immigrants son majoritàriament joves i homes; per tant pertanyen als segments de població de més fàcil criminalització perquè fan més por.
- **Demografia:** un factor de criminalització pot ser la mera constitució física que fa l'immigrant visiblement diferent: senyals físiques de tipus ètnics, per exemple el color de la pell.
- **Economia:** La probable ubicació dels immigrants en l'estructura econòmica de la societat receptora els fa competidors de la mà d'obra autòctona (sobretot dels seus segments més desfavorits): això pot ser un factor de criminalització (els autòctons se senten agredits en un bé tan estratègic com el treball)
- **Economia:** La probable ubicació dels immigrants en l'estructura econòmica de la societat receptora els fa susceptibles de pobresa (en les diverses manifestacions) que és un potent factor de criminalització: no es criminalitzen els immigrants rics!
- **Política:** la sobrerepresentació dels immigrants a les estadístiques policials, judicials i penitenciàries (fruit dels estereotips del sistema de justícia penal) és un bon indicador dels processos de criminalització (independentment de que delinqueixin més o menys!)
- **Cultura:** Les poblacions autòctones es poden sentir amenaçades en qualsevol de les manifestacions del seu estil de vida que es poden considerar com béns estratègics (vestir, pregar, menjar, aparellar-se, etc)
- **Cultura:** La criminalització també pot ser resultat de la percepció d'una assignació desigual dels recursos socials (salut, beques, habitatge, etc) sense que necessàriament la percepció hagi de correspondre's amb la realitat
- La por de la població autòctona pot derivar en construcció social de l'immigrant delinqüent. Dit d'una altra manera, els immigrants són útils per a la construcció social de la seguretat (només cal repassar les teories de l'etiquetatge, l'estereotip, i les del control).

Nota sobre la percepció: criminalització i no oposició: si la població autòctona (normal) tem una invasió (pacífica o no) a conseqüència de la qual els immigrants puguin arribar a definir la normalitat, els autòctons poden posar en marxa relacions de criminalització "oposant-se" als immigrants (és el que passa quan la població autòctona posa en marxa campanyes de les que sembla desprendre's que ja s'ha produït el canvi de normalitat i que els immigrants defineixen la normalitat i els autòctons són els diferents): no és, doncs, que els normals s'oposin als diferents, sinó que els criminalitzen per la por que els tenen (els normals no s'oposen, criminalitzen!).

2.2.- realitat: la delinqüència dels immigrants

2.1.- la definició dels immigrants com delinqüents:

Per exemple, si en una societat d'arribada es fa una llei de quotes, els immigrants que queden fora de quota son il·legals. Si se'ls il·legalitza, de fet se'ls converteixen en delinqüents. I cal recordar un cop més que les lleis són un indicador dels problemes d'una societat: la mera existència de lleis d'immigració indica que hi ha problemes de recepció en la societat que acull. Per posar dos exemples, cal esmentar la primera llei de quotes (EUA, 1921) i un mínim repàs a les quotes a Espanya:

Els EUA: *En 1921, el Congreso Estadounidense aprobó una rigurosa ley de emergencia que restringía la inmigración, teniendo como inspiración el "Informe Dillingham". La "Ley sobre Cuotas de Urgencia" fue la primera medida que imponía restricciones cuantitativas a la inmigración al establecer un límite de 357.000 personas al año y cuotas determinadas para cada grupo nacional que reuniera los requisitos en función del 3 por 100 de su número de residentes que vivían en los Estados Unidos en 1910. Todo esto supuso una reducción drástica de la inmigración que se quedó en 165.000 personas al año; se recortó la cuota al 2 por 100 del número de cada grupo nacional residente en los Estados Unidos de acuerdo al censo poblacional realizado en 1890. La ley también establecía una política migratoria permanente. En 1924, esta ley fue sustituida por la "Ley Johnson-Reed" sobre el "origen nacional", la cual estableció una cuota de inmigración para cada nacionalidad.*

http://www.accem.es/ficheros/documentos/pdf_publicaciones/libro_historia_migraciones.pdf

Espanya: *En 1985 regía la primera ley española en la materia, la Ley de Extranjería. Ante todo, en términos generales se concebía a los inmigrantes como trabajadores cuya condición debía ser reglamentada por el Ministerio del Trabajo. Debido a esta concentración en controlar el acceso de*

los inmigrantes al mercado laboral, se dificultó la residencia estable de los extranjeros en España. Las nuevas normas exigían que los inmigrantes esperaran a tener una oferta de empleo antes de solicitar visados de trabajo y permisos de residencia. **Como consecuencia, fueron muchos los inmigrantes que terminaron en una situación de ilegalidad.** En 1996 se promulgó el reglamento de desarrollo de esta ley en el que se estableció un sistema de cuotas. En 2001 y en el contexto de la alineación de las normas de esta ley a las políticas comunes al resto de Europa, se contemplaron medidas de acceso y control, y **limitar la inmigración no autorizada.**

Sistema de cuotas laborales

El sistema de cuotas laborales está dirigido a subsanar periodos de escasez de mano de obra. Se impusieron cuotas entre 1993 y 1995, entre 1997 y 1999 y en el 2002.

Antes del 2002, las cuotas habían servido para canalizar las corrientes de inmigración legal en España hacia sectores de la economía española en los que hay escasez de trabajadores nativos. Pero el sistema de cuotas tuvo otra consecuencia, pues muchos inmigrantes lo consideraron como un conducto para conseguir la legalidad en el país. La mayoría de las solicitudes para ocupar una plaza conforme al sistema de cuotas provinieron de **inmigrantes ilegales** que se encontraban ya en España.

En el 2002 se reformó el sistema de cuotas. Ahora se exige que el gobierno establezca una cuota anual para los trabajadores extranjeros. En particular, es preciso que el Instituto Nacional de Empleo publique un informe sobre la situación nacional del empleo, antes de proceder a otorgar permisos de trabajo. Si se determina que no hay trabajadores desempleados disponibles para ocupar los cargos que se ofrecen, se puede considerar recurrir a trabajadores extranjeros.

<http://migrationpolicy.org/article/espa%C3%B1a-hacia-una-nueva-pol%C3%ADtica-migratoria>

2.2.- Els immigrants que delinqueixen

Assumpte important políticament i socialment, tanmateix més mediàtic que científic. Ara bé, cal afrontar-lo per la seva importància i es pot resoldre formulant i responnent dues preguntes bàsiques: els immigrants delinqueixen?, i els immigrants delinqueixen més que els autòctons?

els immigrants delinqueixen?: resposta absolutament positiva

1. òbviament delinqueixen perquè són éssers humans, (amb delinqüència expressiva i utilitària)
2. poden delinquir si no tenen feina o recursos i han de sobreviure, o per reacció a la mala acollida i l'eventual criminalització
3. poden delinquir per mimetisme amb la desvalorització del treball a les societats de recepció,
4. poden delinquir per la seva possible inserció en l'economia submergida, que és delictiva
5. poden delinquir com a modus vivendi: és un treball fàcil i molt més impune que als seus llocs d'origen (immigració delictiva: s'immigra per poder delinquir en una societat on hi ha més drets i garanties i tracte de favor als menors): Poden, doncs, inserir-se directament en l'economia delictiva
6. poden delinquir pel mer fet de ser immigrants (si se'ls posa fora d'una llei de quotes)

Els immigrants delinqueixen més que els autòctons? i fan pujar el volum de la delinqüència a la societat de destí?: **la resposta és socialment relativa** (i per tant en termes de probabilitat). Es a dir, és molt probable que els immigrants delinqueixin més que els autòctons si es donen les condicions estructurals necessàries (és a dir, els factors delictogens), per exemple:

1. probablement delinqueixen més que els autòctons si les seves condicions de vida són pitjors. I aquest increment de la delinqüència pot afectar tant a l'expressiva (probablement amb violència) com a la utilitària (des de la petita picaresca fins la delinqüència organitzada).
2. probablement delinqueixen més que els autòctons si immigren per delinquir com a modus vivendi o professió; i si competeixen entre ells per aconseguir majors quotes de mercat delictiu (i si a més, la societat de recepció és garantista i els permet tota aquesta activitat delictiva)
3. segur que delinqueixen més que els autòctons si algunes de les seves pràctiques socials culturals estan definides com a delinqüència o criminalitzades a la societat de recepció (violència de gènere, ablació, etc.), i per tant agredeixen béns estratègics a la societat de destí.
4. també poden delinquir més que la població autòctona si estan fora de quota: si pel mer fet de ser immigrants se'ls posa fora de la llei
5. també **pot semblar** que delinqueixen més perquè apareixen més en els registres policials i judicials i penitenciaris (tanmateix els sociòlegs sabem que això no implica necessàriament que delinqueixin més, sinó només que són més detinguts o condemnats o empresonats –és a dir, més estereotipats o criminalitzats.). Com es pot veure a la taula següent amb les dades de 2016:

el 9.6% de la població registrada a Espanya eren estrangers, aquest percentatge és quasi el triple entre els detinguts per la Policia (26.8%), es més del doble entre la població condemnada (23.3%), i és més del triple entre la població empresonada (28.7%). Les dades confirmen la sobrerepresentació dels estrangers sobre tot en les estadístiques policials (les detencions de la Policia) i penitenciàries (la població reclusa).

Any 2016	Població total	detinguts	condemnats	Població penitenciària
Total	46.528.966	337.055	222.862	59.589
Espanyols	42.104.557	246.854	170.839	42.459
Extrangers	4.424.409	90.201	52.023	17.130
% d'estrangers/total	9.6%	26.8	23.3	28.7

http://www.ine.es/prensa/cp_2017_p.pdf

<http://www.interior.gob.es/documents/642317/1204854/Anuario+Estadistico+2016.pdf/6c02fffa-93c4-4838-b1d5-a882971c2cdc>

<http://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t18/p466/a2015/l0/&file=01001.px>

<http://www.interior.gob.es/documents/642317/1204854/Anuario+Estadistico+2016.pdf/6c02fffa-93c4-4838-b1d5-a882971c2cdc>

Quodlibets finals:

1.- diverses definicions de normalitat social:

Avui a les societats occidentals coexisteixen diverses definicions de normalitat i diferència: les definicions de normalitat de la població autòctona poden no coincidir amb les dels diferents grups d'immigrants, que porten els seus codis formals i informals, les seves normes i els seus valors, que poden coincidir o no amb els codis, normes i valors de la població autòctona.

Ara bé, els immigrants també difereixen entre sí, i grups d'immigrants poden autodefinir-se com a normals en relació a d'altres grups d'immigrants (pel moment d'arribada o la major similitud demogràfica, o per la seva inclusió en l'estructura econòmica o política, o la major proximitat cultural): establint-se entre ells relacions entre normals i diferents.

2.- la dona

la situació de la dona (a mig camí entre ser un objecte subaltern per a la reproducció i esdevenir un subjecte socialment actiu) explica incongruències internacionals tal com que

- hi ha pràctiques normals a les societats d'origen que són **delictes** a les societats de destí occidentals (per exemple: la violència de gènere i l'ablació),
- i **delictes** a les societats d'origen que a Occident són pràctiques normals (per exemple el sexe extramatrimonial o les diverses manifestacions del sexe minoritari)

També cal esmentar les organitzacions que n'exploten l'activitat sexual (les màfies de la prostitució)

3.- immigració i violència:

3.1.- La violència estructural als països d'origen "obliga" a marxar (hi ha més gent de la que els recursos poden mantenir). També hi compta la fragilitat de les estructures polítiques d'aquestes societats. Novament cal insistir en aquesta dada **estructural** perquè permet entendre millor les possibles reaccions **individuals** dels immigrants (picaresca, treball negre, activitat delictiva, així com el refugi en la seva comunitat i cultura originals, la importància de la seva religió, l'hermetisme, etc.). Els immigrants solen provenir de societats on s'està en la fase explosiva de la Revolució demogràfica, accentuada perquè es tracta d'una revolució demogràfica importada des de fora (la intervenció occidental) i per tant sense adequació de les estructures econòmiques i els mercats de treball, ni de les estructures polítiques ni culturals ni ideològiques.

3.2.- La violència dels costos personals de la immigració:

en relació al lloc de sortida: el desarrelament, que implica les tres pèrdues següents:

- 1.- pèrdua de identitat personal i familiar
- 2.- pèrdua d'identitat cultural
- 3.- pèrdua d'ubicació socio-econòmica

en relació al lloc d'arribada: la integració que pot implicar els tres processos següents:

- 1.- shock i reaprenentatge personal i cultural
- 2.- procés de reaprenentatge laboral
- 3.- possible refús (esperat)

4.- les estratègies dels normals.

S'han estudiat quatre diferents estratègies que els normals poden adoptar en la seva relació amb els diferents, i s'ha indicat que les quatre poden perfectament coexistir en una mateixa societat:

1. **exterminar** els grups minoritaris: expulsar els immigrants, excloure'ls de les relacions social (nazis, kkk, ultres)
2. **reinsertar-los o reinserir-los** (inserció laboral dels grups minoritaris, habitualment en els rols ocupacionals més baixos)
3. **rehabilitar/comunicar** (igualtat de drets)
4. **modelitzar**: considerar que els immigrants són els no contaminats, els purs, (*"el buen salvaje"*); i/o més encara: són els explotats actuals, per tant els que han de liderar una nova lluita de classes.

3.- fluxos demogràfics: moviment natural de la Població, normals i diferents (i gestió social del sexe)

El Moviment Natural de la Població (MNP) és la principal variable explicativa d'unes relacions entre normals i diferents d'extraordinària presència en qualsevol societat: les relacions socials a partir de la gestió que cada societat fa del sexe. Si bé la gestió social del sexe s'explica per la intervenció de tota l'estructura social sencera (per exemple és un terreny molt propi de la moral), la variable fonamental és la demogràfica, perquè la gestió social del sexe depèn sempre de les exigències del flux de natalitat (flux imprescindible per a la supervivència de l'espècie humana) i per tant ha estat sempre condicionada pel MNP.

Dit això, queda clar que el **sexe és un bé estratègic** per motius de totes les estructures, entre ells els següents:

1. És un potent mobilitzador humà
2. Té dimensió demogràfica perquè està directíssimament i necessàriament en relació de dependència amb el flux de natalitat: (MNP: moviment natural de la població).
3. Té dimensió cultural: perquè és una manifestació de l'estil de vida de qualsevol societat i perquè és objecte d'una rama específica de la moral (la moral sexual) que es concreta en nombrosos i molts variats valors i normes sexuals.
4. Té dimensió econòmica (obvietat que no cal argumentar)
5. I té una clara dimensió política: tots els poders públics, estatals o no estatals, hi intervenen i hi han intervingut

La gestió social: Per tant, si el sexe és estratègic perquè és imprescindible per a la reproducció de de l'espècie humana, necessita una gestió social:

- totes les societats del món mundial des del començament dels tems l'han regulat amb diferents normes (algunes amb rang de llei)
- també a totes les societats hi ha valors, ideologies i tradicions o costums sobre el sexe, que legitimen o sancionen moralment el que les normes i lleis regulen;
- i a totes les societats hi ha practiques socials relatives al sexe: per exemple, tots els rituals, des del "cortejo" i el nuviatge fins el lligue contemporani, així com les diverses modalitats socials d'aparellament.

Cada societat, doncs, en té una determinada gestió, regulada per normes i sancionada per valors, que serveixen no només per al sexe, sinó per a disciplinar tota la societat.

- I aquesta gestió depèn de com és el flux de natalitat
- i sovint (molt sovint, sovintíssimament) ha implicat **relacions entre normals i diferents**.

(D'altra banda, la gestió social del sexe serveix no només per ajustar el flux de natalitat a la lògica reproductiva de cada societat... sino també per assegurar la salut psíquica dels individus, però aquí no hi entrem).

3.1.- MNP, estructura social i gestió del sexe

Es pot diferenciar la gestió individual del sexe (cada ésser humà se'l gestiona al seu aire –aquí tampoc no hi entrem-) de la gestió social (l'estructura amb que cada societat l'organitza –que és objecte d'aquesta assignatura-). Ambdues gestions pot ser utilitàries i expressives:

- La gestió individual pot ser un assumpte inequívocament expressiu (faltaria més!: amb el sexe hom expressa i s'expressa: amor, desig, passió, odi, dominació, i un llarg etcètera) i també pot ser un assumpte utilitari (amb el sexe hom calcula i cerca utilitats diverses).

- La gestió social pot també ser expressiva o utilitària, i en aquesta anàlisi la dependència demogràfica és fonamental i explica el canvi més rellevant, que és el pas de la gestió utilitària (sexe-reproducció) a la gestió expressiva (sexe-comunicació)

De la gestió social utilitària a la gestió social expressiva:

El Moviment Natural de la Població, concretament la T/RD, n'és la principal variable independent:

- En societats d'alta mortalitat, l'alta natalitat és un bé estratègic (sense una alta natalitat que compensi l'alta mortalitat, la societat desapareix). La qual cosa implica que la gestió social del sexe ha de ser necessàriament natalista, perquè una alta natalitat pugui compensar l'alta mortalitat: és, doncs, una gestió **utilitària**: el sexe **serveix** per a fer nens (i mantenir la supervivència de l'espècie).
- Mentre que en societats de baixa mortalitat, l'alta natalitat deixa de ser un bé estratègic i fins i tot pot ser contraproduent si genera excedent demogràfic. La qual cosa implica que la gestió social del sexe **pot deixar de ser utilitària** i passar a ser **expressiva** (el sexe contemporani s'està definint no com a mera eina per a la reproducció, sinó com a expressió humana)

De fet, la baixada de la natalitat implica un dilema en la gestió social del sexe: o se'n fa menys, o es fa d'una altra manera. L'experiència de les darreres dècades indica que les societats, a mesura que van completant la R/TD van optat per la segona fórmula: fer-lo d'una altra manera. Per tant estem en un procés de canvi de la gestió social (i òbviament individual) del sexe.

- D'una gestió social utilitària o reproductora (i mes o menys disciplinada), a una gestió expressiva o comunicadora (i hedonista).
- D'una localització familiar (per la seva relació necessària amb la natalitat) a la deslocalització familiar (per la no necessària relació amb la natalitat)

El procés de canvi de la gestió social del sexe a partir de la lògica demogràfica es va estenent per tota l'estructura social i va passant de la reproducció (de nens) a la producció (de plaer i comunicació), com es pot veure a continuació:

- S'estén per l'**economia**: tant per l'increment de totes les iniciatives econòmiques relacionades amb la gestió social del sexe (amb una creixent indústria que s'encarrega), com per les seves repercussions en la feminització del mercat laboral.
- S'estén per la **política**: canvien les lleis, els decrets llei, les ordenances municipals i fins i tot les intervencions policials
- S'estén per la **cultura**: canvien les normes i canvien els valors, canvien els costums, canvia la ideologia sexual, canvien les pautes de comportament (ex: el "cortejo" o festeig o lligue): de fet, canvia tot l'estil de vida (del sacrifici a l'hedonisme)

Arribats a aquest punt cal recordar la relació entre l'estructura social i l'acció individual: l'estructura condiona l'acció de cada individu, de manera que

- L'acció individual pot ser autònomament expressiva i utilitària: l'individu expressa i s'expressa amb el sexe i també pot calcular utilitats amb el sexe .
- Tanmateix, com que l'estructura condiona l'acció, si l'estructura d'una societat (bàsicament demogràfica), requereix una gestió utilitària, el més probable serà que la vivència individual del sexe també sigui utilitària (per exemple els individus criminalitzaran el sexe expressiu, i els poders polítics probablement el puguin també tipificar com delinqüència)

Canvi estructural i gestió del sexe

Per tant, l'**estructura social** (bàsicament els canvis demogràfics, però també els econòmics, polítics, i culturals) explica la diferent gestió del sexe.

- Així, abans la gestió social del sexe estava orientada de cara a la reproducció (de l'espècie), i no podia anar en contra de la producció (econòmica): era una gestió bàsicament utilitària
- Ara, el sexe ja ni està orientat necessàriament a la reproducció (perquè ha baixat la natalitat) ni sembla tampoc contradictori amb la producció: la gestió ja no al que sigui utilitària i pot esdevenir expressiva

L'anàlisi de la gestió que cada societat fa del sexe es pot fer esquemàticament a partir de considerar dos possibles escenaris de gestió derivats de

1. la revolució demogràfica (**demografia**)
2. la reducció del temps de treball humà necessari (**economia**)
3. el pas de Leviathan a estat del benestar (**política**)

4. del sacrifici a l'hedonisme (**cultura**)

Primer escenari: abans de la T/RD,

- 1.- població: la mortalitat era alta i per tant la natalitat havia de ser també necessàriament alta. Per tant, la gestió social del sexe havia de ser bàsicament reproductora, és a dir utilitària.
- 2.- economia: això coincidí amb economies amb alta ocupació de treball. Així, la regulació del sexe servia també per disciplinar la població, i assegurar no només la reproducció, sino també la producció.
- 3.- política: L'estat Leviathan necessitava poblacions disciplinades (per tant sexualment reprimides) com a súbdits
- 4.- cultura: estil de vida era auster i dominat per les religions (més aviat poc donades a alegries sexuals)

Segon escenari: des de la T/RD

- 1.- població: Ha baixat la mortalitat, ha incrementat l'esperança de vida, i ha baixat la natalitat. Per tant, la gestió social del sexe pot deixar de ser bàsicament reproductora i permetre l'expressivitat.
- 2.- economia: Al mateix temps, amb les revolucions industrials i la terciarització econòmica, les màquines fan cada cop més feina i fan la feina més dura: ergo no cal disciplinar tant la població de cara a la producció.
- 3.- política: L'estat del benestar procura el benestar dels seus ciutadans clients: (per exemple, els canvis legislatius relatius a la liberalització del sexe)
- 4.- cultura: l'estil de vida és hedonista (i no cal dir res més sobre la relació entre l'hedonisme i el sexe)

Per tant, a mesura que es donen aquests canvis en l'estructura social, les societats van **inventant** una nova gestió social del sexe que es pot sintetitzar de la següent manera:

- el sexe: passa de reproducció a comunicació
- la dona (a partir de la baixada de la natalitat!) passa de ser un mer objecte invisible (exclusivament per a la reproducció) a un subjecte social guanyant visibilitat i rols actius, i per tant esdevé subjecte actiu en les relacions sexuals i les seves conseqüències
- l'home passa de ser el mascle o patriarca dominant a ser igual que la dona (amb l'efecte no sempre acceptat del pas de la seguretat del poder a la inseguretat de la igualtat)

Tanmateix, ambivalència contemporània:

Ara bé, les dues diferents maneres de gestionar (i viure) el sexe conviuen avui per la persistència de pràctiques socials i tradicions i valors lligats al sexe reproductor, així com la mateixa necessitat de seguir regulant i disciplinant la vida de la gent de cara a la producció, i també per l'enorme potència que encara té el discurs repressiu de les religions.

Per això, després de molts anys de T/RD, persisteix en la nostra societat la ambivalència –o plurivalència- social (fonamentalment moral) sobre la gestió social del sexe de manera que una mateixa pràctica sexual pot ser **normal i diferent** (segons el punt de vista dels diferents actors), i si és diferent pot generar en una mateixa societat relacions d'**oposició** i de **minoria**, relacions de **depreci** i de **desviació** i àdhuc de **criminalització** i fins i tot **delinqüència**. Si a aquesta anàlisi li sumem la major capacitat individual de definir el que és normal i diferent es pot analitzar millor l'heterogeneïtat en la definició social de la **normalitat** i de la **diferència** en el sexe.

3.2.- MNP, gestió del sexe, normals i diferents

Totes les societats, doncs, des de que el món és món, han tingut la seva gestió social del sexe. I aquesta gestió sovint ha implicat definir **normalitats i diferències** (i encara més, criminalitzar i/o definir com delinqüència algunes de les seves manifestacions quan es considerava que agredeïen béns estatègics, com per exemple la necessitat d'una alta natalitat). Això implica una doble anàlisi:

1. quina gestió del sexe és normal i quina és diferent
2. les opcions sexuals diferents: quines relacions del model OMDDD són més probables i freqüents

En termes generals es pot fer el següent esquema analític:

Abans de la T/RD: Societats d'alta mortalitat i alta natalitat:

L'alta natalitat es un bé molt estratègic (perquè si amb alta mortalitat no hi ha alta natalitat, la societat desapareix), per tant la gestió social del sexe ha de protegir aquest bé estratègic: la gestió és, doncs, utilitativa (una gestió expressiva constituiria una agressió a aquest bé estratègic en no assegurar adequadament l'alta natalitat). I com que l'estructura demogràfica sol anar associada amb la resta de l'estructura social, aquestes societats solen ser també de disciplina econòmica (economia de subsistència, pobresa), de disciplina política (estats leviathan, és a dir, severs i repressors) i de disciplina cultural (estils de vida de sacrifici: la gent venia al món a patir).

El sexe utilitari es definia com a natural i estava presidit per la reproducció i la disciplina; i el sexe expressiu es definia com antinatural i era el no reproductor i indisciplinat. Important assumpte aquest, perquè des de l'estructura cultural es legitimaven les exigències de l'estructura demogràfica construint una explicació moral (sovint basada en la moral religiosa) que qualificava el sexe reproductor de bo i sagrat (el sexe el normal) i el sexe expressiu de dolent i maleït (el sexe diferent). Per poder-ho apreciar millor, es pot observar el següent esquema (molt esquemàtic i potser una mica simplista) de la nitidesa que tenia la gestió social del sexe abans de la revolució demogràfica: estava claríssim el que era normal (la primera columna) i el que era diferent, criminalitzable i delinqüent (la segona columna).

Sexe normal/natural (bo/sagrat)

reproductor

1. heterosexual (reproducció)
2. matrimoni (contracte)
3. gratis
4. monogàmia/monoàndria
5. en parella

disciplinat

1. en una relació estable
2. intrafamiliar
3. en privat
4. modest
5. només el cos
6. no promiscuïtat

sexe diferent/antinatural (dolent/maleït)

no reproductor

- homosexual
- no contracte
- comercial (pagant)
- poligàmia/poliàndria
- sol o en grup

indisciplinat

- esporàdic
- extrafamiliar
- en públic
- pornogràfic
- amb altres objectes
- promiscuïtat

dues conseqüències de cara a l'anàlisi de les relacions entre normals i diferents:

1.- gestió normal: el sexe utilitari és el normal i el sexe expressiu és diferent. Més encara, sol ser criminalitzat i sovint definit com delinqüència perquè agredeix un bé tan estratègic com és l'alta natalitat. L'explicació és repetitiva: si han de néixer molts nens, el sexe no relacionat amb la reproducció és disfuncional i distreu del vertader objectiu del sexe que és la reproducció: la gestió social defineix doncs el sexe utilitari com normal.

2.- les opcions sexuals diferents: En lògica conseqüència, els individus i grups que tenen opcions sexuals diferents

- solen patir relacions de depreci i desviació. També es solen criminalitzar i definir com delinqüència (l'exemple històric i geogràfic més clar és l'homosexualitat). Les relacions de depreci, desviació i criminalització/ delinqüència es donen també per la força dels poders d'altres estructures: el sexe no reproductor pot ser econòmicament indisciplinat, políticament perillós i culturalment disfuncional (els poders religiosos constgrueixen una moral sexual repressiva i natalista en aquestes societats).
- Al seu torn, els individus i grups que tenen opcions sexuals diferents poden mirar d'establir unes difícils relacions de minoria (ex. reclamant drets), i unes encara més difícils relacions d'oposició (amb escasses probabilitats d'èxit a causa de la importància demogràfica de la alta natalitat)

Després de la T/RD: Societats de baixa mortalitat i baixa natalitat

Amb la T/RD (baixada de la mortalitat i posterior baixada de la natalitat), l'alta natalitat deixa de un bé estratègic (si hi ha baixa mortalitat no cal alta natalitat, que fins i tot pot ser contraproductiu en generar excedent demogràfic), per tant la gestió social del sexe no ha de protegir ja aquest bé estratègic. I com que l'estructura demogràfica sol anar associada amb la resta de l'estructura social, la baixada de la natalitat es sol donar en economies riques (industrialització i terciarització), estats empresa de serveis, i cultures hedonistes.

La gestió que en fan les societats que van completant la T/RD va fent que el sexe utilitari es deixi de definir com a natural i normal, en canvi és el sexe expressiu el que s'ha anat definint com a natural i normal. Per descomptat el sexe s'ha desacralitzat i s'ha anat deixant de considerar bo o dolent. Per poder-ho apreciar millor, es poden recuperar les categories de l'esquema anterior de la gestió social del sexe abans de la revolució demogràfica: si hom repassa les categories de la segona columna, pot fer una doble consideració

- a) pot trobar que algunes d'aquelles manifestacions ja no són diferents (i molt menys antinaturals): com per exemple el sexe esporàdic o l'extrafamiliar (sempre i quan no hi entrin nens, com es veura després)
- b) pot trobar que algunes d'aquelles manifestacions encara segueixen essent diferents, però ja no són depreciables o desviades o criminalitzables... i probablement poden fins i tot ser i envejables o respectables

dues conseqüències de cara a l'anàlisi de les relacions entre normals i diferents:

1.- gestió normalitat: El sexe expressiu és avui ja el normal a les societats que han completat la T/RD, i per tant la gestió social expressiva és també normal. Tanmateix, com es veurà a copontinuació, hi ha una ambivalència (bàsicament a l'estructura cultural) que fa que coexistgeixin "en normalitat" la gestió expressiva amb la utilitària.

2.- les opcions sexuals diferents: En lògica conseqüència, els individus i grups que tenen opcions sexuals diferents poden modificar les seves relacions socials, que van passant de ser de criminalització, desviació i depreci a ser relacions de minoria: reclamen status, per exemple drets civils. Àdhuc es poden arribar a plantejar l'oposició en les seves formulacions més agosarades, per exemple quan es planteja la modificació de la normalitat sexual.

Tanmateix, cal comptar amb l'ambivalència que s'acaba d'esmentar:

- el procés de descriminalització no elimina necessàriament la criminalització per part de segments socials (bàsicament de base demogràfica i cultura) que se senten agredits en un bé molt important per les opcions sexuals diferents. Tampoc no garanteix la immediata despenalització. Així mateix tampoc han desaparegut les relacions de depreci.
- I tal com s'acaba de dir, malgrat la baixada de la natalitat i la resta de canvis socials associats, es manté encara una dicotomia entre sexe bo i sexe dolent tot i que la seva incidència social sigui molt menor; i persisteixen gestions del sexe propies d'estructures demogràfiques d'alta natalitat (sexe reproductor)

Aquesta ambivalència explica que es mantinguin el recel i el temor davant el sexe no reproductor així com la probabilitat d'agressions a persones amb opcions asexuals diferents: i la seva explicació rau l'autonomia relativa de les estructures: per exemple, la persistència en l'estructura cultural de valors morals corresponents al sexe utilitari i la no menor persistència de poders culturals que s'hi resisteixen (ex. els diferents poders religiosos).

Gestió de les opcions sexuals diferents: fronteres mòbils entre normalitats i diferències i procés cap a les relacions de minoria

De manera que avui, sembla empíricament prou confirmat que a les societats que ja han completat la T/RD, els canvis en l'estructura social i la consegüent major capacitat individual de definir el que és normal i el que és diferent, ens porten a formular una doble hipòtesi:

1.- les fronteres entre normalitats i diferències són permeables: avui una mateixa pràctica sexual pot ser normal i diferent (i només segons el punt de vista dels actors); i, més encara, una mateixa diferència pot generar relacions d'oposició, relacions de minoria, relacions de depreci, relacions de desviació i relacions de criminalització

2.- sembla haver-hi també prou evidències empíriques per formular que, en línies generals avui al món occidental, la gestió de les opcions sexuals diferents les està portant cap a una preponderància

de les relacions socials de **minora**, tot i que en un procés amb desiguals velocitats i intensitat. Així, es va acceptant la reivindicació de totes les alteritats sexuals de tenir un status específic que els permeti viure la seva sexualitat lliurement.

- El millor exemple és l'homosexualitat en qualsevol de les seves acepcions, que serà analitzada amb més deteniment a continuació. La relació heterosexual ja no és l'única forma de gestió del sexe, havant assolit les diverses manifestacions de l'homosexualitat relacions de minoria
- Un altre exemple són les relacions de sadomasoquisme, que tot i incorporar submissió, han anat aconseguint passar de la criminalització i el depreci a establir relacions de **minoria** (perquè és una submissió lliurement acceptada i lliure tota vegada que aquestes relacions es fan voluntàriament).
- Altres exemples d'aquest procés cap a les relacions de **minoria** són la desaparició dels estigmes morals d'abans (ser mare soltera o fill de mare soltera impliquen cada cop menys estigma i poden esdevenir opcions lliurement acceptades)
- Una altra possible excepció és el procés consistent en convertir una antiga hiperconformitat (els celibataris) en diferència amb relacions de depreci (els celibataris no arriben als valors contemporanis: els temps han canviat i ells no).
- La relació directa i exclusiva entre matrimoni (contracte) i sexe s'ha esvaït : el sexe extramatrimonial ja no és avui diferent sinó normal
- El sexe segueix essent gratis, tanmateix hi ha una potentíssima indústria del sexe (comptant amb molt diverses plataformes on line)
- La monogàmia/monoàndria es va reduint (sobre tot per efecte generació) i la poligàmia/poliàndria successiva (diverses parelles al llarg de la vida) és cada cop la modelitat més freqüent

L'excepció a aquests processos de descriminalització del sexe diferent és la criminalització de les relacions amb els nens. L'explicació, com es veurà properament, rau en la gran protecció als nens que resulta de la seva escassetat demogràfica: com que avui –amb baixa natalitat- hi ha pocs nens, aquests són un bé estratègic i molt protegit –àdhuc sexualment-.

Mínima inconclusió sobre l'ambivalència i les relacions entre normals i diferents:

Cal insistir en que, malgrat la baixada de la natalitat, una anàlisi de la vivència individual i col·lectiva del sexe contemporani permet veure la resistència que encara avui té la dicotomia entre sexe bo i sexe dolent: de manera que, en un context demogràfic de baixa natalitat (gestió expressiva), persisteixen (i persistiran!) aspectes propis d'estructures demogràfiques d'alta natalitat (sexe reproductor) . Per això el **sexe** encara és un dels escenaris preferents de la dialèctica entre **normals i diferents**. A continuació s'analitzen alguns casos:

3.3.- algunes hipòtesis per a anàlisi de casos

1.- opcions sexuals diferents (lgtbiq+etcetc, per exemple)

1.- relacions d'oposició

canviar la normalitat sexual, per exemple eliminant l'associació entre heterosexualitat i normalitat, es pot considerar com un establiment de relacions d'oposició.

Abans de la R/TD: com que l'heterosexualitat és l'única gestió que assegura l'alt flux de natalitat que resulta imprescindible per garantir la supervivència de l'espècie, les relacions d'oposició són escassament probables (n'hi ha i n'hi ha hagut al llarg de la història i de la geografia, però no han reeixit i més aviat pateixen i han patit relacions de criminalització i delinqüència)

Després de la R/TD: com que ja no cal un elevat flux de natalitat, la gestió heterosexual deixa de ser imprescindible per garantir la supervivència de l'espècie, per tant incrementen les probabilitats d'establir les relacions d'oposició: és a dir, incrementen les probabilitats d'una nova definició de la normalitat sexual que no l'associï necessàriament a la heterosexualitat.

Un exemple de relacions d'oposició el constitueixen els plantejaments que parteixen de la teoria queer:

La **Teoría Queer** es una hipótesis sobre el género que afirma que la orientación sexual y la identidad sexual o de género de las personas son el resultado de una construcción social y que, por lo tanto, no existen papeles sexuales esenciales o biológicamente inscritos en la naturaleza humana, sino formas socialmente variables de desempeñar uno o varios papeles sexuales.

De acuerdo con ello, la **Teoría Queer** rechaza la clasificación de los individuos en categorías universales como "homosexual", "heterosexual", "hombre" o "mujer", sosteniendo que éstas esconden un número enorme de variaciones culturales, ninguna de las cuales sería más fundamental o natural que las otras. Contra el concepto clásico de género, que distinguía lo "heterosexual" socialmente aceptado (en inglés straight) de lo "anómalo" (queer), la Teoría Queer afirma que todas las identidades sociales son igualmente anómalas.

La **Teoría Queer** critica las clasificaciones sociales tradicionales, basadas habitualmente en el uso de un solo patrón de segmentación —sea la clase social, el sexo, la raza o cualquier otra— y sostiene que las identidades sociales se elaboran de manera más compleja como intersección de múltiples grupos, corrientes y criterios.

Gracias a esa naturaleza efímera, la identidad queer, pese a su insistencia sobre la sexualidad y el género, podría aplicarse a todas las personas que alguna vez se han sentido fuera de lugar ante las restricciones de la heterosexualidad y de los papeles de género. Así, si una mujer se interesa en el deporte o un hombre en las labores domésticas, pueden ser calificados como queers. Por este motivo la mayor parte de los teóricos queer insiste en la autodesignación de la identidad.

http://www.queer.org.ar/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=57

2.- relacions de minoria

Abans de la R/TD: tot i que l'heterosexualitat és l'única gestió que assegura l'alt flux de natalitat, les relacions de minoria són una mica més probables (sobre tot si van associades a altres diferències elite —riquesa, creació artística, poder religiós, etc.), poden coexistir les relacions de minoria amb les de depreci.

Després de la R/TD: com que ja no cal un elevat flux de natalitat, incrementen enormement les probabilitats d'establir les relacions de minoria: és a dir, una gestió del sexe que, acceptant la definició de la normalitat associada a la heterosexualitat, atorgui status a les opcions diferents (drets civils: matrimoni, adopció, testament, etc.) i es poden definir com conscients, col·lectius, pacífics (amb variables graus d'espectacularitat), amb molta legitimació i variables graus d'organització i pressió.

De fet, aquestes són les relacions més habituals en les societats que tenen una gestió del sexe expressiva. Les relacions de minoria que estableixen les opcions sexuals diferents són un bon exemple de la tesi de l'assignatura: en l'àmbit del sexe són **diferents** (perquè la normalitat és l'heterosexualitat), mentre en la resta d'àmbits de les seves relacions socials poden ser tan normals o diferents com els heterosexuals.

3.- relacions de depreci: no s'arriba als valors

Abans de la R/TD: on la gestió social del sexe és reproductora i per tant els valors normals són els natalistes i masclistes, les opcions sexuals diferents no arriben als valors. Les relacions de depreci poden també explicar-se per simple improductivitat de cara a la natalitat: hom no compta amb ells per a la vida normal (sobren, estan de més). I cal comptar amb un component d'estigma de cara a les relacions de depreci (les etiquetes infamants, etc)

Autodepreci: els/les diferents poden viure la seva sexualitat amb angoixa i vergonya.

Després de la R/TD: una gestió del sexe expressiva va modificant els valors fent-los menys natalistes i masclistes, ergo van desapareixent les condicions estructurals del depreci.

Tanmateix, n'hi pot haver: hi pot haver relacions de depreci en societats amb una gestió del sexe expressiva, per la persistència dels valors sexuals reproductors. Queda clar que les relacions de depreci poden coexistir amb les de minoria (en una mateixa societat que hagi completat la revolució demogràfica).

Autodepreci: els/les diferents van deixant de viure la seva sexualitat amb angoixa i vergonya.

Minoria versus depreci (aprofitant Goffman):

Les opcions sexuals diferents, abans de la T/RD o estaven desacreditats per haver estat afectades per l'estigma o eren desacreditables i per tant havien d'ocultar/dissimular l'estigma: per tant les relacions més probables eren les **depreci**; a mesura que la T/RD es va imposant, es va donant (amb diferents ritmes) el procés d'arribar a establir relacions de **minoria** primer cercant l'ajut dels iguals (les organitzacions pròpies amb cert nivell d'espectacularitat) i l'ajut dels savis (tant els experts com els empresaris morals favorables), finalment, ja no necessiten "negociar" el seu estigma, perquè la diferència ha deixat de ser estigma i poden aparèixer públicament (sortir de l'armari) sense que això afecti la resta dels seus rols: **són sexualment diferents i socialment normals**

4.- relacions de desviació

Abans de la R/TD: si es considera que les diferències sexuals trenquen normes i costums relatives al bon ús del sexe i/o si es considera que trenquen lleis divines (no humanes) sobre l'ús del sexe

Després de la R/TD: van desapareixent les condicions estructurals de les relacions de desviació (amb desiguals ritmes)

5.- relacions de delinqüència

Abans de la R/TD: Les diferències sexuals han estat i estan criminalitzades i definides com a delinqüència en moltes societats (al llarg del temps i de l'espai).

Avui només estan socialment criminalitzades (i fins i tot tipificades als codis penals corresponents) a les societats on la necessitat (material o simbòlica) de reproducció i disciplina és prou poderosa com per a legalitzar aquestes relacions:

- necessitat de reproducció, per exemple, societats que estan transitant per la transició demogràfica
- necessitat de disciplina, per exemple societats amb poders polítics repressius, o societats en les quals les religions tenen dimensió política (i per tant les religions tenen el poder de definir **socialment** les normalitats i les diferències).

Després de la R/TD: Les diferències sexuals estan escassament criminalitzades, malgrat hi hagi segments de la població heterosexual que les segueixin criminalitzant perquè se senten molt agredits per la seva mera existència. Tampoc ja no estan definides com delinqüència (han anat desapareixent dels codis penals, malgrat encara es parli del criminal homòfob de la criminologia tradicional i malgrat la literatura fantàstica al respecte).

2.- l'avortament

L'avortament és una eina de la gestió social del sexe (consistent en la solució d'un error): no té que veure amb la vida sinó amb la gestió del sexe. Feta aquesta precisió inicial, es pot admetre que des d'un punt de vista merament analític es pot partir de que allò **normal** és que el resultat d'un embaràs sigui el naixement d'un ésser humà, i que per tant l'avortament forma part dels comportaments **diferents**.

Abans de la T/RD

En societats d'alta natalitat, l'avortament és un risc per a la supervivència de l'espècie i per tant està **criminalitzat i tipificat com a delinqüència**: és una agressió contra un bé estratègic (l'alta natalitat). També pot ser considerat **desviació**. Així mateix pateix relacions de **depreci** (no arriba als valors natalistes normals). Es poden donar relacions de **minoria**, normalment arriscades i clandestines. I les possibles relacions **d'oposició** consisteixen més en la lluita per a la seva descriminalització i despenalització, que en la normalització de l'avortament.

Es en aquest context social que cal entendre l'associació de l'avortament amb la vida i no amb la gestió social del sexe: com que la vida és un bé estratègic, fer-la servir d'argument reforça la limitació (de fet, la criminalització) de l'avortament).

Després de la T/RD

En societats de baixa natalitat, com que ha baixat la mortalitat no cal que neixin molts nens: l'alta natalitat ja no és un bé estratègic i pot ser fins i tot contraproductiu si genera excedent demogràfic.

Per tant, l'avortament ja no comporta risc demogràfic, i per tant és possible la seva **descriminalització i la seva despenalització com a delinqüència**.

Ara bé, pot seguir patint relacions de **criminalització** (hi pot haver normals que sentin agredits en un bé estratègic) i **delinqüència** (hi pot haver estats que el penalitzin amb diferents graus de rigor). I aquest és un bon exemple de l'autonomia de les estructures: malgrat la potència de l'estructura demogràfica, les estructures política i/o cultural (sobre tot religiosa) poden mantenir la penalització/criminalització de l'avortament. Probablement, perquè encara que ja no signifiqui cap risc per a la supervivència de l'espècie (demografia), segueix representant un risc per a d'altres poders: poders polítics o poders d'altres empresaris morals com les diferents esglésies. Per això, l'avortament pot seguir encara **criminalitzat i tipificat com a delinqüència**: perquè és definit per aquests poders com una agressió contra un **bé estratègic** (que no és la supervivència de la societat sinó el seu poder).

D'altra banda, segueixen donant-se relacions de **desviació** (de desigual abast social) i de **depreci** (per no arribar a valors natalistes i/o religiosos).

Tanmateix, el tipus de relació més probable serà la de **minoria** (reclamació de status) i/o la d'**oposició** (canviar la normalitat: que la dona decideixi)

L'autonomia de les estructures també pot afavorir les relacions de **minoria i oposició**: d'una banda la major presència política i cultural de la dona, en tant que autònomament responsable de les seves decisions i subjecte dels drets civils, és un factor que explica que és la dona la que decideix. D'altra banda, la secularització (pèrdua d'importància social de les religions, tradicionalment contràries a perdre els seus poders) i l'hedonisme, també són trets culturals que fan més probables les relacions de **minoria i oposició**.

En aquest context queda més clara l'associació entre l'avortament i la vida i no amb la gestió social del sexe: els poders interessats en mantenir-lo depreciat i criminalitzat (i delinqüent) fan servir l'argument de la vida (gran bé estratègic) per legitimar/enfortir la seva pretensió de mantenir la limitació de l'avortament.

una hipòtesi sobre el que va passar a Espanya 2014-2015:

Es un bon exemple de la relació entre criminalització i delinqüència: El procés de descriminalització dels darrers trenta anys havia comportat la seva despenalització (en dues etapes corresponents a les dues lleis la de supòsits i la tgerminis). Tanmateix, alguns poders polítics i religiosos el volien penalitzar i tornar-lo a definir com delinqüència –perquè el consideren una agressió contra un bé estratègic com és el seu poder-; ara bé, com que importants i creixents segments de la societat ja l'han descriminalitzat, davant de la possible pèrdua de poder (en forma de pèrdua de vots) que podia comportar la re-penalització de l'avortament en una societat que ja l'ha descriminalitzat, es va frenar l'operació.

4.- l'estoc: edat, normals i diferents

El plantejament: La T/RD ha tingut un doble impacte en les relacions entre normals i diferents:

1.- canvis en els extrems de la piràmide de població

Seguint la hipòtesi de que els extrems de la piràmide de població són els diferents, la T/RD els ha modificat i ha modificat les seves relacions:

- abans de la T/RD hi havia molts nens i pocs vells. Per tant, els nens eren un bé abundant i els vells un bé escàs: els nens no valien gaire (podien ser depreciats, desviats, criminalitzats i definits com delinqüents així com ser agredits amb tota normalitat) i els vells eren molt respectats (eren diferents elite: no necessitaven ni oposar-se ni reclamar relacions de minoria, i per descomptat no eren depreciats ni desviats ni criminalitzats).
- Ara, després de la T/RD, hi ha pocs nens i molts vells. Per tant, els nens són un bé escàs i els vells són un bé abundant: els nens són impunes (ni criminalitzats ni definits com delinqüents i les agressions contra ells estan penalitzades i molt criminalitzades) i els vells (que ja no són un bé escàs sinó abundant poden ser depreciats, desviats i fins i tot criminalitzats (com es veurà)

2.- més grups d'edat

D'altra banda, si s'admet la hipòtesi de les afinitats electives (els humans ens ajuntem amb els nostres afins) i si es considera que l'edat és un potent factor d'afinitat, queda clar que els grups d'edat tenen una potència social que va més enllà de la racionalitat conscient i arriba fins l'inconscient col·lectiu. Després de la T/RD hi ha més grups d'edat (la vida s'ha allargat i amb ella s'han diversificat les afinitats per edat). Els grups d'edat competeixen per recursos escassos amb diferent accés al poder, i per tant hi ha majors probabilitats de conflicte, de relacions entre normals i diferents, i eventualment de criminalització dels grups d'edat que més atemoreixen, molesten o competeixen, per exemple els joves. En concret, el grup jove és un grup intersticial de difícil ubicació i és també un grup competidor (tan dels nens com dels adults), per tant en la seva relació amb la resta de la població hi pot haver oposició i minoria, així com també depreci, desviació i criminalització/delinquència.

Les dades: T/RD i estructura d'edat

Espanya: la primera taula presenta l'evolució dels grups d'edat. (El terme científic per definir la població de 65 i més anys és "vells", per tant les expressions "gent gran" o "tercera edat" són un eufemisme a-científic). Tal com ho expressa clarament la taula:

1.- Menys nens (present i futur): per exemple, a Espanya han baixat pràcticament a la meitat en 30/40 anys: (a 1960/70 eren més del 27% de la població i al 2001/2011 són el 14% de la població)

2.- adolescents i joves: irrupció i disminució (passat i futur)

a) passat recent: irrupció social. Podem suposar que el 1970/80, el 27% de la població tenia de 10 a 24 anys aproximadament

b) futur previsible: disminució. Podem suposar aproximadament que dintre de deu anys ± el 14% de la població tindrà entre 10 i 24 anys (aproximadament aproximadament aproximadament)

3.- vells: increment (present i futur): hi ha més vells que nens. Envelliment: hi ha 122 vells per cada 100 persones menors de 15 anys.

Catalunya: la segona taula presenta l'evolució dels grups d'edat: així, al llarg del segle XX

1.- Els nens han passat de ser un terç de la població de Catalunya a ser una mica més del 15%. I en els darrers 30/40 anys han baixat quasi a la meitat (a 1970 eren més del 25% de la població i al 2020 seran una mica més del 14%)

2.- adolescents i joves: Grup d'irrupció sobtada (podem suposar que el 1980, el 25% de la població

tenia de 10 a 24 anys aproximadament) i grup de previsible disminució en el futur (podem suposar que dintre de deu anys \pm el 14% de la població tindrà entre 10 i 24 anys aproximadament aproximadament aproximadament... aproximadament!)

3.- Els vells han passat de ser menys del 5% de la població a ser pràcticament el 20%, i des de que ha començat el segle XXI hi ha més vells que nens. Envel·liment: 118 vells per cada 100 persones menors de 15 anys.

Espanya: Estructura de la població según grupos de edad				
Año	0-14	15-64	65 y más	envejecimiento
1900	33,5	61,3	5,2	16
1910	33,9	60,5	5,5	16
1920	32,3	61,9	5,7	18
1930	31,7	62,2	6,1	19
1940	29,9	63,5	6,5	22
1950	26,2	66,5	7,2	28
1960	27,4	64,4	8,2	30
1970	27,9	62,5	9,7	35
1981	25,7	63,1	11,2	44
1991	19,4	66,7	13,8	71
2001	14,5	68,4	17,0	117
2011	15,4	67,0	17,6	115
2017	15,0	66,4	18,6	122

Catalunya: Estructura de la població segons grups de edat				
any	0-14	15-64	65 i més	envel·liment*
1900	32,02%	63,66%	4,32%	13
1910	30,20%	65,21%	4,59%	15
1920	27,98%	66,95%	5,07%	18
1930	25,75%	68,04%	6,20%	24
1940	22,77%	69,87%	7,36%	32
1950	19,69%	71,71%	8,60%	44
1960	23,23%	67,21%	9,56%	41
1970	25,63%	64,50%	9,88%	39
1981	24,92%	64,03%	11,05%	44
1991	17,79%	67,98%	14,23%	80
2001	14,38%	68,02%	17,60%	122
2011	17,08%	64,44%	18,47%	108
2017	16,66%	63,77%	19,58%	118
2020 previsió	14,63%	64,63%	20,74%	142
2030 previsió	12,32%	63,38%	24,30%	197

A continuació s'analitzen les relacions dels següents tres grups d'edat amb la resta de la societat, en termes de relacions entre normals i diferents: els dos grups extrems de la piràmide: els nens i els vells, i el grup intersticial: els joves:

4.1.- els nens

Una definició operativa: fins els 12 ó 14 anys

No entrem en la discussió del concepte de nen i les seves múltiples definicions (per exemple, la legal: període fins els 18 anys o l'emancipació; la que es relaciona amb l'evolució psicoafectiva: encara no s'ha assolit autonomia personal; la que es fa a partir del desenvolupament físic: encara no ha assolit la pubertat). Tanmateix, com que els sociòlegs solem ser relativistes, ens quedem amb un concepte mòbil: el concepte d'infància varia segons les condicions demogràfiques i econòmiques, l'acció dels estats, i les pautes culturals; i ho constatem empíricament perquè la definició de nen/nena varia considerablement al llarg de la geografia i la història i les estructures

demogràfica, econòmica, política i cultural. Per tant, i per ser operatius, assumim una definició que situa la infància entre els 0 i els 12-14 anys. Es una definició merament operativa.

relativitat: impacte de la T/RD

L'atribut "nen" com a individu diferent (per exemple, petit, fràgil, susceptible de protecció) pot ser merament demogràfic i pot ser també social.

- L'atribut demogràfic és biològic i per tant absolut (tothom ha estat biològicament nen... i tothom ha estat biològicament petit, fràgil, dependent i necessitat de protecció).
- L'atribut social és relatiu: la protecció social al nen com individu dependent es dona amb **major probabilitat** només a les societats que ja han culminat la T/RD: és a dir, on hi ha pocs nens (ho confirmen múltiples evidències empíriques); en canvi a les societats antigues i moltes de les contemporànies que encara no han culminat la T/RD i hi ha molts nens, l'atribut social no existeix o només existeix per a uns pocs.

Per exemple, **podem suposar** que en societats (presents o passades) amb estructures demogràfiques d'alta natalitat (molts nens: bé abundant i per tant poc valorat), i economies d'ocupació intensiva de treball (nens no eximits del treball ni de les diverses formes d'explotació), i estats no-protectors, i cultures sacrificials: probablement els nens tenen/tenien únicament l'atribut demogràfic i no el social.

- Per tant, les relacions més probables dels nens amb la resta de la població eren/són les de depreci i desviació, i el més probable és que no tinguin/tinguessin cap mena de protecció social, sobre tot els pobres (desigualtat social)
- També és altament probable que fossin definits i sancionats com delinqüents i probablement criminalitzats (en pot ser un bon indicador el fet que l'infanticidi fos una pràctica normal en moltes d'aquestes societats)
- i que les agressions als nens no estiguin/estiguessin criminalitzades (moltes de les relacions amb els nens que avui definim com agressions són o eren comportaments normals)

En canvi, podem suposar que en societats amb estructures demogràfiques de baixa natalitat (pocs nens: bé escàs i per tant molt valorat), i economies en les que els nens estan eximits del treball, i estats protectors de la infància, i cultures hedonistes: probablement els nens tenen l'atribut demogràfic i l'atribut social.

- Per tant, el més probable és que estiguin molt protegits: no produeixen i estan escolaritzats. La protecció dels nens és laboral, educativa, sanitària, sexual, àdhuc familiar.
- No són depreciats ni desviats ni se'ls pot definir ni sancionar com delinqüents i no se'ls criminalitza. En canvi, la relació més probable és la de minoria
- D'altra banda, les agressions als nens estan criminalitzades i algunes d'elles fins i tot definides com a delinqüència.

Important precisió per a l'anàlisi sobre l'alta natalitat i els nens

1.- En estructures demogràfiques d'alta mortalitat:

El bé estratègic és l'alta natalitat (sense la qual desapareix la societat)

Els nens –amb alta natalitat- un cop ja han nascut, son molts i per tant són un bé abundant i en conseqüència poc valorat.

2.- En estructures demogràfiques de baixa mortalitat:

l'alta natalitat ja no és un bé estratègic (fins i tot pot ser contraproduent perquè genera excedent demogràfic)

Si hi ha baixa natalitat i neixen pocs **nens, aquests esdevenen un bé escàs i estratègic**, i en conseqüència són molt valorats (i protegits).

A continuació, l'anàlisi amb el model omddd només en aquests dos escenaris genèrics:

Escenari A: societats amb molts nens:

a.- ara: on hi ha alta natalitat

b.- històricament en el regim demogràfic antic: molts nens perquè hi havia alta natalitat.

En aquestes societats, passades o presents, els nens, són o eren un bé abundant i poc valorat. L'atribut demogràfic de nen el tenen o tenien, però sense el corresponent atribut social; de manera que els nens no són/eren considerats com membres d'una fase del desenvolupament humà que cal protegir: probablement perquè són/eren molts i perquè solen/solien ser econòmicament actius

1. Per tant (i paradoxalment) en aquestes societats, els "nens" poden/podien tenir relacions normals i no diferents, justament per la manca de l'atribut social "nen"; i per tant, molts d'ells són/eren productius (treballen/treballaven i per tant són/eren normals). Àdhuc també són/eren reclutats com a soldats.
2. Ara bé com que són/eren diferents perquè l'atribut demogràfic els fa més fràgils (indefensos, petits), poden/podien ser subjectes i objectes de relacions de desviació, de depreu i de criminalització i delinqüència: explotació laboral o sexual, picaresca, robatoris, etc., amb escasses probabilitats d'establir relacions de minoria i improbabilíssimes d'establir relacions d'oposició.
 - i això tant en les relacions que tenen amb els membres de la seva mateixa societat,
 - com en les relacions que tenen amb els de fora (per exemple, els turistes que poden explotar-los sexualment i al mateix temps poden ser robats o poden patir la seva picaresca).

L'anàlisi ha de comptar necessàriament amb la desigualtat social: els nens rics d'aquestes societats no eren ni són criminalitzats ni definits com a delinqüents; els nens pobres podien i poden ser criminalitzats (la seva mateixa existència podia/pot ser viscuda com una agressió) i poden delinquir agredint béns estratègics (per exemple, robar)

Un indicador: la utilització "normal" dels nens. La utilització dels nens: laboral, sexual, militar, etc. és un indicador de la manca del seu atribut social (és a dir, socialment no compten com a nens). Els adults que se'n aprofiten no sempre són criminalitzats.

- el treball infantil, ha estat històricament un indicador de la "normalitat" productiva dels nens; i en economies d'ocupació intensiva de mà d'obra, l'alta natalitat era molt funcional perquè subministrava molta mà d'obra (*"els nens venien al món amb un pa sota el braç"*)
- L'ús militar de nens es refereix a usar nens en accions militars, sigui com a combatents (nens soldat), sigui com escuts humans o amb fins de propaganda. Segons Amnistia Internacional, *"Una quantitat estimada de 300.000 menors d'edat participen en conflictes armats, en més de 30 països, en gairebé cada continent. Encara que la majoria dels nens soldat són adolescents, els hi ha des de set anys d'edat."*

Les relacions socials: aplicabilitat del model d'anàlisi omddd

Previ analític: encara pugui semblar que els nens d'aquestes societats tenen relacions **normals** (per exemple treballen), cal aplicar-los les categories del model omddd perquè són diferents:

Relacions d'oposició: Encara que analíticament aquesta categoria ha de ser-hi, sembla poc probable: no hi ha evidències empíriques de que vulguin/vulguessin prendre el poder per canviar la normalitat. Els nens en aquestes societats no solien o solen ser actius, conscients, col·lectius, orgullosos, amb arguments, i no solen tenir cap tipus d'organització, ni de pressió social ("com a grup" perquè no es descarten excepcions individuals)

Relacions de minoria: Durant molt de temps ha semblat també improbable l'establiment de relacions de minoria, per manca de consciència, arguments, organització i pressió social com a grup. Tanmateix, la probabilitat d'excepcions individuals ha estat superior que en el cas de les relacions d'oposició (alguns nens tenien drets).

Ara bé, actualment, a totes les societats s'està donant un procés (amb desiguals velocitat i intensitat) de pas de l'atribut merament demogràfic a l'atribut social: s'està donant un progressiu reconeixement social de la infància i dels drets dels nens. Segons aquest procés, els nens van establint relacions de minoria amb la societat (van esdevenint un grup que reclama status). I en aquest procés compten amb la intervenció de diversos **savis** (Goffman): des de la unicef i altres organitzacions de l'ONU, fins les ong's que apadrinen, escolaritzen, i reclamen el reconeixement del seu atribut social, fins a les pròpies administracions públiques i privades.

Relacions de depreci: d'una banda perquè són un bé abundant i per tant poc valorat, i d'altra banda, perquè no arriben als valors "adults". Tanmateix, en l'anàlisi de les relacions de depreci cal tenir en compte l'impacte de la desigualtat social:

- els nens rics d'aquestes societats rarament van patir o pateixen relacions de depreci. Avui, per exemple, solen tenir les mateixes oportunitats que els nens del paísos de baixa natalitat,
- tots els altres nens van patir i solen patir relacions de depreci (tant per la seva quantitat, com per les seves condicions de vida). Un indicador pot ser l'explotació laboral i sexual.

Relacions de desviació: els nens d'aquestes societats podien/poden ser considerats desviats, per exemple trencant nombroses normes socials no necessàriament lleis, i construint subcultures pròpies amb les que sobreviure fent ús de la picaresca infantil (qualsevol aplicació de les teories de les subcultures permet explicar-ho adequadament)

Relacions de Criminalització i delinqüència

L'anàlisi ha de fer-se necessàriament a partir de la desigualtat social:

- els nens rics d'aquestes societats no eren ni són criminalitzats ni definits com a delinqüents. Òbviament, poden delinquir (potser com a reacció a una possible hiper-protecció, perquè aquests nens presenten estils de vida similars als nens dels paísos occidentals rics), tanmateix la seva proximitat al poder els pot donar impunitat.
- els nens pobres podien i poden ser criminalitzats (la seva mateixa existència podia/pot ser viscuda com una agressió) i poden delinquir (poden agredir béns estratègics, per exemple, robar). I poden fer-ho amb delinqüència expressiva per reacció a la pobresa o al depreci i amb delinqüència utilitària per aconseguir els béns que necessiten. Un resultat de la criminalització i de la delinqüència és la reacció social (l'extermini dels nens per exemple)
- D'altra banda, les agressions contra els nens ni estaven criminalitzades ni definides com delinqüència

Criminalització: La mera existència dels nens pot significar alguna agressió a béns estratègics d'una societat (per exemple massa boques per alimentar), per tant se'ls pot criminalitzar, i en conseqüència se'ls poden aplicar les sancions corresponents a la criminalització, com per exemple l'extermini i/o exclusió. Aquestes sancions poden ser considerades indicadors de criminalització: és a dir són exemples del control social aplicat a diferents socialment perillosos perquè posen en risc béns estratègics: *"Los pobres abandonaban a los hijos que no podrían criar"*. Un bon exemple de les sancions aplicades als nens en societats anteriors a la T/RD és la universalització de l'infanticidi en aquest tipus de societats

Lectura sobre l'infanticidi

"El nacimiento de un romano no se limitaba a ser un hecho biológico. Los recién nacidos no vienen al mundo, mejor dicho, no son aceptados en la sociedad sino en virtud de una decisión del jefe de familia. La anticoncepción, el aborto, la exposición de niños de origen extraconyugal, y el infanticidio del hijo de una esclava eran pues prácticas usuales y perfectamente legales (...) La criatura que su padre no ha reconocido se verá expuesta ante la puerta del domicilio o en algún basurero público; lo recogerá quien lo desee. Lo expondrán también si su padre, ausente, había ordenado a su mujer encinta que lo hiciera (...) En Grecia se exponía con más frecuencia a las hembras que a los varones. (Los romanos) exponían o ahogaban a las criaturas malformadas (y no cólera sino por razón como dice Séneca: "hay que separar lo bueno de lo que no sirve para nada)... Los pobres abandonaban a los hijos que no podrían criar (...) ¿Qué ocurría con los niños expuestos? era infrecuente que sobrevivieran.

*Philippe Aries i Georges Duby, **historia de la vida privada**, ed. Taurus (vol 1, pàgs, 25-27)*

Els infanticidis a l'Antiguitat formaven part de sacrificis rituals als déus o, amb més freqüència, abandonaments per deformitats o per excés de població i manca de recursos de la comunitat (el tema de l'abandonament al bosc és un motiu recurrent dels contes de fades). Tot i que en l'actualitat es considera un delictes i està perseguit arreu, continuen les pràctiques tradicionals en zones poc desenvolupades i en aquelles amb polítiques de natalitat severes, com la Xina.

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Infanticidi>

La práctica del infanticidio ha tomado muchas formas.

Independientemente de sus causas, a través de la historia el infanticidio ha sido común. Según Laila Williamson, "el infanticidio ha sido practicado en todos los continentes y por gente de todos niveles de complejidad cultural, desde los cazadores nómadas hasta nuestros propios ancestros. Más que una excepción, ha sido la regla".

En el mundo antiguo

El sacrificio de niños, o asesinato ritual de niños a fin de aplacar a seres sobrenaturales, era mucho más común en el mundo antiguo que en tiempos presentes. Los niños eran ofrecidos a la diosa de Babilonia Ishtar. Los sirios sacrificaron niños a Júpiter y a Juno. Muchos restos de niños fueron encontrados en las excavaciones de Gezer con señales de sacrificio. Esqueletos de niños con marcas de sacrificio también fueron hallados en el Egipto antiguo. Los fenicios y los cartaginenses sacrificaban niños a sus dioses. En tiempos modernos se han encontrado miles de huesos chamuscados de niños en sitios arqueológicos.

Grecia y Roma

El expósito de los recién nacidos se practicaba extensamente en Grecia y Roma.

En algunos períodos de la historia de Roma era tradicional que el recién nacido fuera traído al *pater familias*, el patriarca familiar, quien entonces decidiría si el niño iba a mantenerse y a criarse, o si sería dejado a morir por expósito. Las Doce Tablas de la ley romana le obligaban a matar al niño que naciera deforme. El infanticidio llegó a ser un crimen capital en la ley romana en 374 EC, pero a los ofensores raramente se les perseguía.

Rusia]

En Rusia, los campesinos sacrificaban a sus hijos al dios pagano Perun. Algunos habitantes de las zonas rurales tiraban a sus hijos a los puercos. Los svans, un grupo etnográfico de Georgia, mataban a los neonatos hembras por medio de llenarles la boca con ceniza caliente. En Kamchatka, a los bebés se les mataba y tiraban el cadáver a los perros salvajes. El explorador George Kennan señaló que entre los Koryaks, un pueblo de Siberia del noreste, el infanticidio aún era común en el siglo XIX.

China

Marco Polo, vio a neonatos abandonados en Mangi. El filósofo Han Fei, un miembro de la aristocracia gobernante del siglo III AEC escribió: "Respecto a los niños, un padre y madre, cuando producen un niño se felicitan uno con el otro, pero si producen una niña le dan muerte". Tanto para los Hakka como en Yunnan, Anhwei, Szechwan, Jiangxi y Fujian un método de matar al neonato era ponerla en una cubeta de agua fría, a la cual llamaban "agua de bebés". La práctica continúa en China. Los neonatos de sexo femenino, en el pasado y en el presente, son particularmente vulnerables: un factor en el feminicidio.

<http://es.wikipedia.org/wiki/Infanticidio>

L'extermini contemporani de nens, i més específicament de nenes, és també un indicador de la molèstia/por que els nens i les nenes poden significar: els exemples més clars són els esquadrons de la mort i l'infanticidi femení

Escuadrones de la muerte en Brasil:

Los 'escuadrones de la muerte' asesinaron a 445 niños en Río de Janeiro durante 1990

http://elpais.com/diario/1991/01/09/sociedad/663375608_850215.html

En Brasil matan por la noche a niños de la calle para limpiar las ciudades y dar buena imagen en el Mundial".

<http://vozpopuli.com/deportes/42069-en-brasil-matan-por-la-noche-a-ninos-de-la-calle-para-limpiar-las-ciudades-y-dar-buena-imagen-en-el-mundial>

Escuadrones de la muerte de las Filipinas:

Hasta hace poco, las víctimas solían ser miembros de partidos de izquierda y activistas. Hoy en día, nuevas categorías de víctimas, en su mayoría pobres y marginados, tales como los presuntos delincuentes de poca monta, narcotraficantes, miembros de pandillas y **los niños de la calle**.

<https://www.hrw.org/es/news/2009/05/19/escuadrones-de-la-muerte-de-las-filipinas-una-plaga-asesina>

Honduras: escuadrones de la muerte asesinan niños y jóvenes de la calle

27 de julio 2005

Niños y jóvenes de la calle continúan siendo asesinados por escuadrones de la muerte en Honduras. En los últimos seis años, han sido víctimas de esta violencia cerca de 520 niñas, niños y jóvenes. Se estima que 9 mil menores viven en las calles del país centroamericano.

<http://www.eldiariointernacional.com/spip.php?article95>

Infanticidi femení

El infanticidio femenino es la muerte dada a una niña, ya sea recién nacida o en el transcurso de sus primeros años, generalmente los cinco primeros. El infanticidio en sí mismo es una práctica que encuentra múltiples evidencias históricas, tanto directas a través de yacimientos arqueológicos, como indirectas en

forma de escritos, en todas las regiones del mundo. Si bien a lo largo de la historia el infanticidio ha sido un fenómeno que ha afectado tanto a niños como a niñas, también existen evidencias y consenso científico de su mayor incidencia en las segundas. Una carta escrita en el año 1 a.C. en el Imperio Romano por un marido a su esposa embarazada diciéndole que, en caso de ser un niño, lo conservase, pero si era una niña, se deshiciese de ella, es una simple muestra de todo un fenómeno que ha acabado durante siglos con la vida de miles de niñas por el hecho de las implicaciones socioculturales que conlleva el haber nacido niñas

Factores explicativos:

La organización patriarcal de las sociedades, que sitúa a las mujeres en posiciones desaventajadas.

Asignación de roles: tradicionalmente se ha asignado a los hombres un conjunto de funciones relevantes para la vida de la comunidad que no pueden ser realizadas por las mujeres. Por otro lado, las mujeres no aseguran el sustento económico de la familia de origen porque su ámbito es el doméstico, de manera que son vistas como meras consumidoras o, como máximo, ayudantes de las otras mujeres de la familia en las tareas domésticas.

Economía : la dote como explicación del infanticidio femenino: parece que en un primer momento se trataba de la transmisión de pertenencias de las madres a las hijas cuando éstas se casaban debido a que no podían heredar las tierras; incluso parece que llegó a existir algo similar al pago por parte del novio a la familia de la novia como compensación al trabajo doméstico que ella iba a dejar de realizar en el hogar de origen. Pero hoy supone, de hecho, el “precio de venta” de la novia para su propia familia.

Estructura social: la clase media emergente se ha convertido en el modelo a seguir. Y esta clase media está tendiendo a copiar a su homóloga en los países occidentales. Esto se traduce en familias cada vez más reducidas y el consumo como muestra de estatus..

Política : En China existe la “política del hijo único”, que permite tener un solo niño, y dos en el ámbito rural si el primero es una niña. En países como India y China existe una clara preferencia por el varón. En este contexto, las niñas salen perdiendo porque son las menos deseadas, y por ello se puede argumentar el aumento del infanticidio femenino.

<http://pendientedemigracion.ucm.es/info/nomadas/27/beatrizcampos.pdf>

Criar a una hija es como regar el jardín del vecino", reza un antiguo proverbio hindú. Evoca la *inútil inversión* que supone para una familia india cuidar y alimentar a una niña que, según las inmisericordes reglas sociales del país, se convertirá al crecer en elemento productivo para otra familia, la de su futuro marido. Esta arraigada convicción, que otorga nulo valor a las **niñas**, está provocando consecuencias en algunos países asiáticos, donde la preferencia por el varón empuja a parejas a recurrir al **infanticidio** para deshacerse de una hija indeseada.

Hace años que China, India y Vietnam superan la ratio por sexo habitual en seres humanos, por la que nacen entre 102 y 106 varones por cada 100 niñas.

Resultado: un genocidio silencioso de magnitud similar a las grandes masacres bélicas del siglo XX. Se estima que faltan en el mundo más de 160 millones de mujeres, que no llegaron a nacer, que fueron asesinadas siendo bebés tras el parto, o que murieron en la infancia por negligencia alimentaria y médica. Las mata una combinación de circunstancias sociales –que privan a la mujer de heredar y obligan a su familia a pagar una costosa dote cuando se casa–, y de avances tecnológicos que permiten averiguar el sexo del bebé de modo cada vez más precoz. En China, la política del hijo único se ha superpuesto a la ancestral preferencia por el varón, de manera que las ratios por sexo son inquietantes en algunas grandes ciudades. Las familias rurales chinas dependen en la vejez del hijo varón, que junto a su esposa cuidará de sus padres ancianos. La familia de la nuera quedará sin protección en la ancianidad, a menos que tenga otro hijo.

<http://www.lavanguardia.com/internacional/20111228/54241693059/silencioso-genocidio-ninas.html>

Delinqüència: La “delinqüència de menors” és un clàssic de la sociologia de la desviació. Per tant, aquí no se'n farà una anàlisi específica. Tanmateix, en aquest assumpte també cal comptar amb la variable desigualtat social: d'una banda, i tal com s'ha anat dient, els nens pertanyents a les classes altes d'aquestes societats no compten per a la delinqüència: fruïen/frueixen de la proximitat al poder i per tant, rarament eren/son definits com a delinqüents. Per tant, encara que duguin a termes agressions delictives, la probabilitat d'impunitat és elevada.

D'altra banda, els nens pobres sí que poden agredir béns estratègics: la seva delinqüència pot ser expressiva (agredeixen com expressió per reacció a la pobresa o al depreu, i també utilitària per aconseguir els béns que necessiten (supervivència i picaresca). I també poden ser definits com delinqüents (tal com ha quedat clar en l'anàlisi de la seva criminalització: poden ser detinguts, jutjats, sentenciats, tancats, exclosos, i fins i tot exterminats). Totes les teories sociològiques de la delinqüència serveixen per explicar-ho: l'associació diferencial, les subcultures, la mateixa anomia de Merton, l'oportunitat diferencial, l'etiquetatge i totes les teories del control.

I a mig camí entre el **depreci** i la **delinqüència**, la picaresca infantil (tant des de la seva supervivència, com des de la pertinença a alguna subcultura)

Escenari B: societats amb pocs nens

A les societats amb baixa natalitat hi ha pocs nens: són un bé escàs i en conseqüència són molt valorats. Els nens tenen l'atribut demogràfic i l'atribut social: major protecció dels nens (un indicador és la creixent criminalització de les agressions als nens). Això té efectes en **la força** i efectes en **el costat fosc**.

la força: la definitiva consideració dels infants com a éssers humans, i per tant reconeixement dels drets dels infants, i amb ells la progressiva eliminació de les relacions de depreci, desviació i criminalització/delinqüència (tracte arbitrari o explotador envers els nens)

el costat fosc: un efecte no volgut és que els nens només són subjectes de drets, no de deures. La conseqüència és la **impunitat del nen contemporani** davant de qualsevol tipus o instància de control social (ni depreci, ni desviació ni criminalització/delinqüència), que té com a conseqüència la dificultat dels límits: o no hi ha límits o hi ha massa límits.

- No hi ha límits (els nens mimats): en tenir drets i no deures, incrementa la probabilitat que els nens estiguin acostumats a tenir-ho tot en qualsevol moment, i per tant no valorin l'esforç ni el control
- Hi ha massa límits (els nens hiperprotegits): incrementa la probabilitat d'hiper-protecció; i si sobreprotegim els nens, els estem deixant indefensos en front dels inevitables conflictes que té la vida (hiperprotecció és desprotecció). Més encara, els deixem sense tolerància a la frustració, esdevenint potencials fonts d'agressivitat (la desprotecció en que els deixa la hiperprotecció pot ser la base de la seva possible violència posterior)

L'anàlisi: la relació dels nens amb la resta de la població pot estudiar-se des de dues hipòtesis (que no són necessàriament contradictòries)

- Una primera hipòtesi considera que estan passant a ser "diferents elite" (vegeu el tema 1). En aquest cas, en ser un bé escàs, generarien un nou poder a la societat: el seu propi, i sobre tot el dels seus representants (els qui parlen en lloc seu: des dels que anuncien productes infantils fins els pedagogs que els defensen de tot mal). I en aquest cas, no tindria sentit aplicar el model omddd a l'anàlisi de les seves relacions amb la resta de la població
- Una segona hipòtesi considera que els nens segueixen essent un extrem de la piràmide, i per tant es pot aplicar el model omddd a l'anàlisi de les seves relacions amb la resta de la població, sobre tot per la creixent rellevància de les relacions de minoria:

relacions d'oposició: baixa probabilitat de que els nens d'aquestes societats estableixin relacions d'oposició, per la mateixa protecció de que disposen (excepte alguna broma política com els parlaments infantils on alguns nens més o menys seleccionats formulen propostes de bon govern per canviar la societat).

Relacions de minoria: en aquestes societats, les relacions de minoria constitueixen la relació més probable entre els nens i la resta de la població.

No tant per les relacions que poden establir ells mateixos (que també), com pels innombrables savis amb els que poden comptar (Goffman). Els savis que defensen l'estatus dels nens poden ser de molt diversa índole: pares, educadors, i altres empresaris morals (des de les esglésies fins els poders legislatius)

Relacions de depreci: baixa probabilitat de que els nens d'aquestes societats estableixin relacions de depreci perquè la potència de l'atribut social els sol salvar del depreci (no es tracta de que ells no arribin als valors normals, és que ells són el valor!). Cal destacar que fins i tot els nens autòctons provinents de medis marginals (no només els immigrants) tenen grans probabilitats d'eludir les relacions de depreci perquè la hiperprotecció social envers els nens és tan alta que la societat els acull (serveis socials, serveis d'atenció a la infància, etc.).

Relacions de Desviació: La hipòtesi segons la qual els nens estan passant de “*diferents socialment depreciats a diferents elite*” es confirmaria en l’anàlisi de les relacions de desviació, on apareix un dels efectes de la hiperprotecció dels nens contemporanis: no són considerats desviats perquè la potència de l’atribut social i la seva consideració com a minoria els en salven. Important conseqüència: els nens d’avui a les societats riques tenen impunitat en relació a qualsevol transgressió de les normes (familiars, educatives, cíviques, etc.): trenquin el que trenquin, les seves probabilitats d’impunitat són elevades.

Relacions de delinqüència:

Per definició no poden ser definits com a delinqüents i raríssimament se’ls criminalitza (només quan hi ha un incident greu de repercussions mediàtiques –com cremar una indigent en un caixer automàtic o matar un company-). Els nens d’aquestes societats, doncs:

- ni són criminalitzats (ai de qui s’atreveixi amb ells!)
- ni són delinqüents (la minoria d’edat penal –derivada de la seva protecció- els fa **impunes**): és a dir, no són formalment definits com a delinqüents

Tanmateix i òbviament, a la pràctica poden delinquir (de vegades per reacció a la hiperprotecció social o familiar, o a la mateixa atenció social).

D’altra banda, i a la inversa, la **criminalització** de les agressions contra els nens i la seva definició com a **delinqüència** entra en aquesta lògica: si a cada societat es protegeixen amb lleis els béns més estratègics, a mesura que els nens esdevenen un bé estratègic es van criminalitzant i penalitzant gradualment les agressions contra ells.

Observació final:

a les societats riques, sovint es veuen nens en desviació/depreci o picaresca/petita delinqüència:

- poden ser autòctons (marginals que no arriben ni a la possibilitat de ser institucionalitzats)
- i poden ser nens provinents de la immigració. En aquest cas, amb probabilitat de derivar en la carrera desviada -en el sentit de la teoria de l’etiquetatge- i en la seva utilització com a bocs expiatoris –en el sentit de la teoria de l’estereotip-. Aquestes probabilitats augmenten per l’efecte d’aplicar la protecció post R/TD a nens amb una història personal i una socialització pre R/TD: aplicant una estructura a persones d’una altra estructura. Per exemple, com que no se’ls pot tancar, però no tenen estructura familiar o substituïda d’acollida, s’estan pel carrer sabent que aquí són impunes (perquè això s’aprèn ràpidament). Una altra conseqüència sol ser l’impacte psicològic que reben aquests nois en passar d’estructures molt tancades i rígides (i on a més eren un bé abundant) a estructures obertes i flexibles i amb protecció (dissenyades per a nens com a béns escassos): seria un exemple de l’anòmia durkheimiana del suïcidi. Finalment, quan s’acaba la infantesa poden establir relacions de delinqüència, essent això un efecte pervers de l’atribució exterior de l’atribut de minoria.

4.2.- els vells

Definició operativa i dada prèvia: Els vells som la població de 65 anys en amunt.

A començament del segle XX, les persones velles (a partir dels 65 anys) només eren el **5%** de la població, i les molt velles (de 80 anys en amunt) no arribaven ni a l'1%. La previsió de l'INE per a meitats d'aquest segle XXI, és que el 30% de la població serà vella (de 65 en amunt), i els molt velles (de 80 i més) seran més del 10% de la població.

Evolució de la població vella, 1900-2050							
espanya	65 anys i més		65-79 anys		80 anys i més		
absolut	Absolut	%sobre total	Absolut	%sobre total	Absolut	%sobre total	
1900	18.618.086	967.774	5,2%	852.389	4,6%	115.385	0,6%
2001	40.847.371	6.958.516	17,0%	5.378.194	13,2%	1.580.322	3,9%
2030	50.878.142	11.684.570	23,0%	8.025.109	15,8%	3.659.461	7,2%
2040	52.540.936	14.569.813	27,7%	9.886.602	18,8%	4.683.211	8,9%
2050	53.159.991	16.387.874	30,8%	10.464.874	19,7%	5.923.000	11,1%

Fuente: INE: EBASE:

Això és l'envelliment, que pel que fa a aquest text implica l'anàlisi de la relació entre l'envelliment i el control social

1.- envelliment i societat: si demogràficament hi ha més vells, **és probable que** econòmicament hi hagi més dificultats per als joves –s'endarrereix l'edat de jubilació-, **és probable que** políticament el vot sigui una mica més conservador, i **és probable que** culturalment creixi la recerca de seguretat i disminueixi l'acceptació del risc. Aquesta anàlisi és important a la Universitat perquè els estudiants solen ser joves i sovint els costa entendre que els seus valors i marcs de referència no siguin els majoritaris a la societat !! (sobre tot els estudiants de Sociologia)

2.- Envelliment i control social: la major presència de vells influeix en la victimització i en el control social. A més, l'abundància s'associa amb la vulnerabilitat d'aquest segment de la població:

1. Vulnerabilitat individual (com diu Joan Manuel Serrat a "*llegar a viejo*": "*Si fuesen poniendo luces en el camino a medida que el corazón se acobarda, y los ángeles de la guarda diesen señales de vida... quizá llegar a viejo sería más razonable, más apacible, más transitable*")
<https://www.youtube.com/watch?v=UJYqvuPI4Ww>
2. Vulnerabilitat social (per exemple, econòmica): la velocitat dels canvis econòmics fa que la seva ubicació sigui més precària que abans (quan l'experiència era un valor econòmic important).

Els vells, per tant, podem ser objecte de relacions de depreci i desviació, així com també de criminalització. A canvi, som menys víctimes contra els béns perquè tenim menys béns i menys mobilitat (excepte el mobbing immobiliari i les estafes financeres), però podem ser més víctimes en la seguretat personal per la major desprotecció que se'ns suposa. De manera que les relacions socials que mantenim els vells poden també ser analitzades en termes del model omddd.

L'anàlisi específica es pot fer a partir dels dos tipus de règims demogràfics:

escenari A: societats amb pocs vells

societats d'alta mortalitat i baixa esperança de vida (quan hi havia pocs vells o bé on hi ha pocs vells): els vells són (o eren) un bé escàs, molt preuat, de gran valor: clarament eren "diferents elite". Per exemple, a l'antiguitat, els vells comandaven la societat: decidien econòmicament, políticament i culturalment (El mot "senat" ve del "senes" llatí -que vol dir vell-). La definició de normalitat estava d'acord amb la preminència dels ancians, i la seva escassetat els conferia l'atribut apreciator **d'élite**.

escenari B: societats amb molts vells

Societats de baixa mortalitat i alta esperança de vida: molts vells. Els vells som un bé abundant, per tant, poc preuat i menys valorat.

Així, en aquestes societats, es va donar un primer procés (a mesura que incrementava la població vella) en el que les relacions dels normals amb els vells eren bàsicament de **depreci**. Tanmateix els darrers anys les relacions han anat passant del **depreci** a les relacions de **minoría** (procés on han intervingut diversos savis, des de l'Estat del benestar al mateix increment quantitatiu i qualitatiu de la població vella i el seu efecte en forma de diverses modalitats de poder i de milions de vots). En aquest sentit, no cal menystenir l'influx de molts dels vells que manen econòmicament, políticament i culturalment, ocupant àrees de poder (i definint majories i normalitats). Encara que aquest influx no es produeixi "perquè són" vells sinó "perquè són" poderosos, afavoreix l'increment de les relacions de minoría.

Aplicant els cinc tipus de relacions amb la resta de la societat:

Relacions d'Oposició: Probablement l'oposició no sigui la relació més freqüent entre els vells i la resta de la societat. Tanmateix és una relació que es pot donar i potser incrementar-se amb l'envelliment de la societat, si els vells reivindiquem un canvi en la societat que ens sigui favorable i que ens retorni el poder social (per exemple algun tipus de recuperació de la relació amb el mercat de treball o amb el sistema públic de salut, etc). Per a reivindicar aquest canvi els vells podem crear organitzacions socials i polítiques.

Relacions de Minoría: Els vells establím relacions de minoría amb la resta de la societat quan sense oposar-nos a la pèrdua de poder, plantegem només que sens tingui en consideració demanant un status específic (per exemple, quan volem i reclamem instal·lacions i atencions adequades com ara pensions, atenció sanitària, àdhuc algun tipus de participació en el mercat de treball). L'anàlisi contemporani de les relacions minoría pot fer-se a partir de molts indicadors: (formació, activitats esportives i de lleure, viatges, reconeixement social del seu dret a estimar i enamorar-se, especial cura sanitària, etc.), i el procés de minoría el podem fer els mateixos vells (perquè votem, i aquest és un important factor de poder i per tant de reclamació de status) i/o els savis: partits i sindicats (encara que sigui per mer càlcul electoral), associacions de gent gran, clubs de gent gran, el mateix Inserso, etc. També podem crear organitzacions socials i polítiques.

exemple de la voluntat d'establir relacions d'oposició i de minoría: els vells podem crear organitzacions específiques socials o polítiques que serveixen per a fonamentar ambdós tipus de relació amb la resta de la societat:

- Com oposició: volent recuperar poder
 - Com minoría: volent només un tracte adequat (status específic)
- (per exemple, un partit polític creat per un grup de la tercera edat amb un únic objectiu: passar de ser objectes passius a subjectes actius de la societat)

Relacions de Depreci: Els vells no arribem als valors normals (sobre tot en una societat hedònica: força i plenitud física o psíquica, treball, etc). Per exemple, no assolim i/o no arribem al valor hegemònic contemporani que es dóna a la joventut (els vells som invisibles: abans no apareixíem mai a la publicitat com "valor" associat a algun producte, i si ara hi surtim, és o bé per acompanyar els joves o perquè es tracta de productes exclusivament adreçats a aquest segment del mercat). Per tant els normals poden sentir llàstima pels vells: una certa compassió, perquè representem una càrrega o molèstia, de manera que encara que ens ofereixen ajuts (residències, casals d'avis, etc.), són des del depreci: en comptes de protegir-nos se'ns tolera: sobre tot quan s'hi ajunten factors marginalitzadors (la pobresa econòmica o el deteriorament físic o psíquic). D'altra banda, la societat ens pot veure com un cost econòmic excessiu: pensions, medicaments, seguretat social, etc. També se'ns pot veure com uns incapaços de poder gestionar els diners, podent ser objecte d'estafes i fraus.

Relacions de Desviació:

Els vells ens podem relacionar amb els normals trencant normes relatives a béns no estratègics (per exemple amb comportaments de picaresca aprofitant la nostra aparent fragilitat: trencar ordenances municipals, tenir comportaments incívics, etc). Els normals els poden considerar desviats (per exemple quan un vell agafa el cotxe –o la moto- pot ser considerat desviat pel simple fet que es

desconfia de les seves facultats per conduir i no seguirà al peu de la lletra les normes de circulació): ergo hi poden haver sancions específiques (determinades prohibicions o limitacions específiques per als vells).

Relacions de criminalització i delinqüència

Criminalització: els vells podem ser criminalitzats. Si l'envelliment segueix creixent, els vells podem acabar essent una amenaça real o percebuda contra l'estabilitat econòmica i social d'una societat; per tant podem ser realment una amenaça a un bé estratègic... i podem ser percebuts com una amenaça .

Aquest probable procés de criminalització connecta amb el també probable procés de descriminalització de l'eutanàsia. Es una associació de variables que permet formular la següent hipòtesi analítica: si la criminalització implica sancions, l'eutanàsia pot ser una sanció afable i suau (eu-tanatos vols dir bona mort) adequada per a la criminalització d'uns individus que agredim béns estratègics (l'economia d'un país, l'equilibri del sistema sanitari, l'organització de la vida i emocions familiars, etc)

Delinqüència: Els vells podem delinquir (encara que no gaire, en tot cas delinquim més com a persones que com a vells). Tanmateix, molts dels factors que poden portar a una persona gran a delinquir són estructurals de la societat, per exemple:

- la pertinença a una cultura delictiva,
- les dificultats econòmiques,
- la confiança que generen -l'edat els fa menys sospitosos-
- l'efecte generació (els valors socials que van rebre de petits ja no són els hegemònics avui, per exemple els valors masclistes segons els quals la dona és un simple objecte són més probables entre la població vella)

4.3.- joves i adolescents

Una definició operativa: contorns imprecisos. La definició d'aquest grup d'edat és difícil perquè es tracta d'un grup de contorns imprecisos pel que fa al límit superior:

- perquè si bé per sota la frontera està clara: el grup adolescent cobreix des del final del grup demogràficament infantil fins la majoria d'edat (15-18 anys),
- la frontera superior és molt permeable, així el grup pròpiament juvenil va des dels 18 anys fins el que convencionalment s'ha (o s'havia) considerat el doble indicador de la normalitat de la vida adulta (parella/fills i feina) que avui es situa a l'entorn dels 30 anys (amb un important marge d'elasticitat tan per sobre com per sota)

En tot cas, queda clar que és un grup d'edat diferent

- Per la seva ubicació demogràfica: estan en terra de ningú, són un grup intersticial; ja no són nens (amb tots els drets dels nens) i encara no són adults (amb els drets corresponents als deures que se suposa són dels adults)
- Per la seva dificultat d'ubicació econòmica: són el grup d'edat competidor en la recerca de feina en el mercat de treball (competidor amb els adults i competidor a l'interior del propi grup)
- Per la heterogeneïtat de la seva participació política
- Pel seu específic estil de vida (cultura) fet a partir d'una socialització molt més horitzontal que longitudinal, i amb unes necessitats expressives que sovint comporten conflicte social.

També queda clar que són un grup diferent només en les societats que ja han completat la T/RD: perquè en societats de règim demogràfic antic les seves relacions eren normals (per la molt superior probabilitat d'assolir el doble indicador de la normalitat : parella/fills i feina).

En les societats, doncs, de llarga esperança de vida poden establir totes les relacions del model (tanmateix, i d'acord amb l'enfocament d'aquesta assignatura, es farà molta èmfasi en les relacions de delinqüència i criminalització) :

Relacions d'oposició: Quan els joves volen canviar el món: estan establint relacions d'oposició. Per tant, aquesta és una relació molt freqüent entre els joves i la resta de la societat. La relació

d'oposició pot ser directa (per exemple els moviments revolucionaris juvenils) i indirecta (expressar la seva oposició a través del seu estil de vida –manifestacions culturals-), i pot donar-se a escala micro (en la relació de cada jove amb la resta de la societat) i a escala macro (en la relació estructural d'aquest grup d'edat amb la resta).

De fet, l'emergència dels joves com a grup d'edat específic posterior a l'allargament de l'esperança de vida, coincideix amb les teoritzacions de la contracultura com una versió activa i combativa de les subcultures llargament estudiades per la sociologia.

Relacions de minoria: Quan els joves només aspiren a un status reconegut, sense necessitat de canviar el món: per exemple quan reclamen programes d'ocupació i lluita contra l'atur juvenil, o volen millores educatives i ajuts a les seves activitats, etc.

Relacions de depreci: Els joves no arriben (o no volen arribar) als valors normals dels adults: per tant poden patir relacions de depreci acompanyades per les sancions morals corresponents. I el depreci es pot donar també a escala micro (en la relació de cada jove amb la resta de la societat) i a escala macro (en la relació estructural d'aquest grup d'edat amb la resta).

Relacions de desviació: Els joves poden trencar normes de tot tipus (i ho poden fer mirant d'establir relacions d'oposició). Per tant poden rebre les sancions corresponents

Relacions de delinqüència i criminalització: una anàlisi específica

El grup d'edat que té les majors probabilitats de ser criminalitzat i també de ser definit com a delinqüent (a part de delinqueixi efectivament més) és el dels joves (i adolescents) perquè és el grup que més atemoreix (i menys es comprèn) i també el que més molesta. També són els joves els que més pateixen com a víctimes. Per tant:

1. en primer lloc s'analitzen les condicions de la seva criminalització,
2. després la delinqüència en relació amb ells,
3. i finalment la seva victimització.

1.- criminalització. Els adolescents i els joves ja no són nens i encara no són adults: és a dir, ja no tenen tots els drets dels nens i encara no tenen tots els drets derivats dels deures dels adults (el treball). Per tant estan en terra de ningú, són un grup intersticial i socialment mal ubicat.

- Els altres grups d'edat els veuen malament: no semblen de fiar (no són responsables, no assumeixen compromisos, etc.), també els envegen (els envegem) perquè tenen tot un món per endavant i perquè en una societat hedonista estan en la plenitud hedònica.
- Ells mateixos, els joves, es fan una socialització transversal (s'ho fan entre ells) amb les seves tribus, rituals i cultura pròpia.

Tanmateix, malgrat ser intersticials, els joves són objecte de desig i culte, i a l'hora són abandonats (volen consumir i no poden). A partir d'aquí, l'anàlisi de les condicions estructurals de la criminalització dels joves i adolescents enllaça la demografia i l'economia:

Demografia: Els joves són insegurs com a grup d'edat per la seva intersticialitat. Per tant, si l'agressivitat sol ser resultat de la inseguretat, la seva agressivitat és probable per la seva doble inseguretat: grupal i individual. Com a grup són intersticials en terra de ningú i com individus estan encara en fase de construcció personal. Si, a més, pertanyen a les generacions que han estat hiperprotegides en la infància, tenen menys tolerància a la frustració, menor resistència al conflicte, i per tant major probabilitat del recurs a l'agressivitat. En conseqüència, són una bona diana per a un procés de criminalització.

Economia: Per acabar-ho d'arreglar, tenen més dificultat per començar a treballar perquè l'augment de l'esperança de vida fa que el mercat de treball es renovi més lentament: per tant, els joves tenen més dificultat d'inserció en la normalitat econòmica que passa pel treball. Més encara, en un mercat de treball en reducció, són uns competidors temibles (són joves, ergo poden cobrar menys i estar més preparats). La criminalització està servida.

Els joves, doncs, atemoreixen tant per la seva probable agressivitat com per la seva probable competència en el mercat de treball. Heus aquí les condicions demogràfica i econòmica per a la criminalització dels joves: adults i vells se senten agredits en un bé tan estratègic com la seva seguretat (física, moral, o laboral). Això configura un segment juvenil amb relacions difícils: d'una banda se'ls critica i criminalitza i d'altra banda els joves s'hi tornen.

D'altra banda, els nens sobreprotegits d'avui poden ser els joves criminalitzats de demà.

2.- delinqüència . L'edat és un factor de la delinqüència en les seves tres accepcions, la probabilitat **de delinquir**, probabilitat de **ser definit com delinqüent**, i la probabilitat de ser **víctima**. En els tres cassos, l'associació entre la variable edat i la variable delinqüència confirma la sobre representació de la població jove en les tres accepcions

- els joves delinqueixen més
- els joves són més definits com delinqüents
- els joves són més víctimes

La relació entre edat jove i delinqüència sembla empíricament prou confirmada: això es pot apreciar en pràcticament totes les dades (comptant amb totes les prevencions que mereix l'estadística delictiva). Així, la sobre representació juvenil es pot anar resseguint al llarg de les quatre fases que configuren l'evolució de la seqüència delictiva (des de l'acte delictiu fins la reacció social):

1. la primera fase és l'acte: delinquir
2. després ser detingut per la Policia
3. i ser sentenciat per un tribunal
4. i anar a la presó

En aquestes quatre fases de l'evolució de la seqüència delictiva es confirma la sobre representació dels joves:

- en la primera fase queda clar que **“els joves delinqueixen més”**
- i en les altres tres fases també queda clar que **“els joves són més definits com delinqüents”**

1. els joves delinqueixen més: pel que fa a les dades, les relatives a la realitat delictiva dels joves només poden provenir d'enquesta (o de victimització o d'autoinforme). Pel que fa a les de victimització, l'enquesta de Barcelona ho va estudiar alguns anys i les conclusions van ser les següents: *“En l'àmbit de la seguretat personal, on hi ha el major percentatge de contacte entre la víctima i el seu agressor, es demana una petita descripció d'aquest. Amb les respostes –i l'oportuna i necessària prudència– es poden escriure algunes breus notes sobre el delinqüent.*

Així doncs, les víctimes parlen dels delinqüents com d'uns individus majoritàriament de sexe masculí, i preferentment joves.”

La taula següent en presenta les dades,

	1992	1993	1995	1996
Nois/adolescents	12.7	7.2	11.1	9.6
Joves	73.1	72.0	60.2	58.7
Adults	12.7	19.2	25.9	30.2
barreja	1.5	1.6	2.8	1.5

Juli Sabaté, l'enquesta de victimització de Barcelona i de l'AMB, vint-i-dos anys, ed. IERMB, 2005

2.- els joves són més definits com delinqüents:

a) ser detingut per la Policia

Les dades relatives a ser detingut per la Policia també són clares: els joves són més detinguts per la Policia. Tanmateix, com els sociòlegs sabem prou bé, la Policia no deté tots els que han delinquit ni deté una mostra representativa dels mateixos: la detenció és un indicador la definició de delinqüència (qui i com ha estat definit com delinqüent).

Aquesta informació apareix a les estadístiques policials amb unes categories de difícil comparabilitat (la primera categoria comprèn només 4 anys, la segona en compren 13, la tercera 10 i la quarta 25 (sense comptar òbviament la darrera). La taula següent presenta les darreres dades, que són de l'anuari del ministeri de l'interior espanyol de 2016.

Malgrat tot, la dada més clara és que el grup jove és el que pateix més detencions: sumant els dos primers grups, el 40% dels detinguts tenen entre 14 i 30 anys.

La taula següent en presenta les dades

Grups d'edat	absoluts	%
14-17 (quatre anys)	19.169	5.7
18-30 (tretze anys)	116.260	34.5
31-40 (deu anys)	92.413	27.4

41-64 (vint-i-cinc anys)	100.952	29.9
65 i més	8.261	2.5
total	337.055	100.0

Anuario del Ministerio del interior, (edición, 2016)

b) ser sentenciat per un tribunal

Les dades que desagreguen per edat les sentències condemnatòries dels tribunals segueixen la mateixa lògica: els joves i els adults joves (fins els 40 anys) són més sentenciats.

Com també sabem els sociòlegs, les sentències dels tribunals no són ni de bon tros una dada representativa de la delinqüència real: les sentències són també un indicador de definició de qui és delinqüent. Aquesta informació apareix a la “*Estadística de condenados: año 2015*” consultable a la web de l'INE. Es tracta de dues estadístiques diferents: *Estadística de condenados: menores (Análisis de las características sociodemográficas de las personas menores de edad, de 14 a 17 años condenadas por sentencia firme)* i *Estadística de condenados: adultos (Análisis de las características sociodemográficas de las personas mayores de edad condenadas por sentencia firme)*. Les categories són també de difícil comparabilitat (la categoria de menors comprèn 4 anys, la segona en comprèn 3, les següents són de 5 i 10 anys i la darrera òbviament no té límit).

Malgrat aquesta dificultat comparativa, fent un promig anual allisant les dades, els grups d'edat que reben més sentències són els compresos entre els 18 i els 40 anys).

La taula següent en presenta les dades,

Primers trams	total	Promig anual allisat
14-17 (quatre anys)	13.981	3.495.3
18-20 (tres anys)	19.244	6.414.6
Trams de cinc anys		
21- 35 (cinc anys)	33.504	6.700.8
26-30 (cinc anys)	33.315	6.663,0
31-35 (cinc anys)	33.901	6.780.2
36-40 (cinc anys)	31.618	6.323.6
Trams de deu anys i més		
41-50 (deu anys)	44.908	4.490.8
51-60 (deu anys)	19.089	1.908.9
61-70 (deu anys)	5.737	573.7
71 i més	1.546	154.6

<http://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t18/p467/a2015/10/&file=01001.px>

http://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176793&menu=ultiDatos&idp=1254735573206

c) anar a la presó

Les estadístiques penitenciàries són d'impossible utilització en l'anàlisi de la variable edat, perquè no recullen l'edat en la que s'entra a la presó sinó l'estructura d'edat de tota la població penitenciària.

L'anàlisi: S'acaba de veure que la delinqüència afecta més als joves; l'explicació es troba com a mínim en les següents tres raons:

- 1.- la **selecció** que fa el sistema de control: els operadors del sistema de control solen funcionar d'acord amb l'estereotip segons el qual els joves són més sospitosos que els adults i els vells: en conseqüència és socialment molt més acceptat detenir i sentenciar joves que adults i vells,
- 2.- pel diferencial d'**activitat** entre joves i vells (els joves solen ser més actius i dinàmics que els adults i els vells en totes les relacions socials, per tant també ho poden ser en les relacions delictives),
- 3.- la major probabilitat que els joves agredeixin **béns estratègics** (perquè normalment la definició dels béns estratègics la fan els adults)

Es tan potent l'associació entre delinqüència i joventut, que fins i tot hi ha una denominació específica anomenada “delinqüència juvenil” (no existeix, per exemple, el seu equivalent com a “delinqüència senil” o “delinqüència de la tercera edat”).

3.- victimització. L'estudi de la victimització confirma la tesi precedent de la sobrerrepresentació juvenil: de la mateixa manera que hi ha factors delictògens, també n'hi ha que influeixen en el fet

d'esdevenir víctima, i l'edat n'és un. Els joves solen ser més victimitzats que la gent gran perquè els diferents grups d'edat tenen una asimètrica ubicació a:

- l'estructura social (pels diferents béns econòmics de què disposen i per la diferent cura que en tenen),
- l'estructura demogràfica (per la seva desigual indefensió i/o protecció) i
- l'estructura urbana (pel diferent ús de l'espai).

La victimització més elevada correspon als joves i decreix amb l'edat: els més joves no tenen molts béns però els usen amb menys cura, es protegeixen menys, i també usen molt més l'espai públic, i ho fan amb menys cura de la seva protecció. Per tant, és lògic que entre els joves hi hagi el major percentatge de víctimes.

A mesura que hom es fa gran té més béns, és més mòbil, però també es protegeix més (menys percentatge de víctimes). I quan s'arriba a gran, disminueixen els béns i la mobilitat mantenint-se la protecció (molt menor percentatge de víctimes).

Veieu, per exemple, el percentatge de victimització segons edat

edat	2001	2002	2003	2004
16-29	19,5	24,1	28,9	30,51
30-44	18,9	20,8	22,1	22,70
45-64	14,5	16,5	19,3	18,79
65 i més	8,4	12,9	11,0	11,87

Juli Sabaté, l'enquesta de victimització de Barcelona i de l'Àrea metropolitana, vint-i-dos anys, ed. IERMB, 2005

Tots els estudis que associen variables socials a la delinqüència coincideixen en relacionar-hi l'estructura edat. I l'edat jove és la que té les majors probabilitats de ser criminalitzada, definida com delinqüent, delinquir, i ser víctima.

Ara bé, **la multifactorialitat** de la delinqüència produeix la següent doble paradoxa

- Una estructura demogràfica jove significa molts delinqüents i moltes víctimes potencials: és un factor delictògen. Ara bé, aquesta estructura demogràfica és pròpia de societats poc desenvolupades i per tant amb pocs béns: és a dir de societats d'escassa delinqüència. Per tant l'estructura edat significa un factor d'increment de la delinqüència en una societat on l'econòmica és factor de baixa delinqüència: **ES A DIR, LES SOCIETATS ON HI HA MOLTS JOVES SOLEN SER POBRES, I PER TANT D'ESCASSA DELINQUÈNCIA (encara que la tele digui el contrari), ARA BÉ LA MAJOR PRESENCIA DE JOVES POT SER UN FACTOR D'INCREMENT DE L'ESCASSA DELINQUÈNCIA QUE HI HA.**
- D'altra banda, l'envelliment és un factor de disminució de la delinqüència (hi ha menys víctimes i menys delinqüents potencials). Ara bé, aquesta estructura demogràfica és pròpia de societats desenvolupades i per tant amb molts béns: és a dir de societats de molta delinqüència. Per tant l'estructura edat significa un factor de baixada de la delinqüència en una societat on l'econòmica és factor de molta delinqüència. **ES A DIR, LES SOCIETATS ON HI HA MOLTS VELLs SOLEN SER RIQUES, I PER TANT DE MOLTA DELINQUÈNCIA, I LA MAJOR PRESENCIA DE VELLs POT SER UN FACTOR DE DECREMENT DE LA MAJOR DELINQUÈNCIA QUE HI HA.**

Una mica de síntesi sobre els joves

La **preocupació** pels joves està creixent a tot arreu.

Preocupa a la resta de la societat (bàsicament als adults i als vells) el futur dels joves (i també, i molt, el seu present). Preocupa el present: el seu comportament (i els seus rituals de comportament), les seves actituds (llenguatge, postures, vestimenta, etc.), la seva socialització transversal (i la cultura específica que se'n deriva), els seus valors (o contra-valors) i les seves normes.

Preocupa: hi ha, doncs, un neguit creixent pels comportaments incomprensibles, (aparentment irracionals) dels nois i les noies d'avui (tenen altres valors, segueixen unes altres normes, amb manifestacions agressives, actituds de desafiament, etc.).

Preocupa també la seva seguretat, perquè en ser les generacions més mòbils, entre ells es donen els majors percentatges d'agressors i agredits, d'amenaçadors i amenaçats, de víctimes al carrer i de delinqüents.

Preocupen sobre tot perquè es tracta de les primeres generacions educades en llibertat i amb llibertat (una estranya maledicció plana sobre la llibertat: ha de navegar entre escil.la i caribdis, si s'escora cap a una banda esdevé autoritària, si s'escora cap a l'altra oblida els límits). Perquè amb elles i en elles hem invertit molts més mitjans i recursos que amb les precedents. I tanmateix, els resultats no són els previstos, "una gent més neta, noble, culta, rica, lliure, desvetllada i feliç" (ep, cita de l'Espriu!), sino unes tribus que es mostren estranyes i més aviat atemoridores.... ¿Ha fallat el món o són ells els que fallen?

Preocupen en la mesura en que resulten/semblen/aparenten incomprendibles a la resta de la societat, definida pels adults. Aquesta perplexitat adulta s'explica per la mateixa novetat del fet, per la mai falsada però sempre comprovada llei del pèndul, i per les transformacions socials dels darrers anys (en especial les demogràfiques, com es veurà a continuació).

Preocupa perquè els nois contemporanis no troben ni el món ni els adults amb qui confrontar-se en el seu procés maduratiu (perquè per madurar cal confrontació –conflicte-): món i adults semblen haver dimitit. Ni es troben amb adults que s'hi confronten i enfronten amb afecte (el control informal: a casa, a l'escola), ni es troben amb adults amb norma (el control formal: profes, etc)... per tant, els nois d'avui s'han de confrontar amb l'infinít, amb la manca de límits. (I una possible conseqüència és la confrontació contra ells mateixos, l'autodestrucció: sigui conduint, sigui amb les drogues, sigui etc.).

Els temps actuals són els d'una estructura social travessada per un un conjunt de canvis que afecten la vida i educació de les noves generacions. Necessàriament, les reflexions per explicar el que està passant han de relacionar aquest escenari juvenil amb l'estructura social i els seus canvis actuals. Es tracta de veure com afecten als joves i a la seva relació amb la resta de la societat els canvis demogràfics, econòmics, polítics, culturals, així com també els canvis en els sistemes de transmissió cultural (la família, l'escola, els mitjans, les creences)

estructura demogràfica, 1: un bé escàs

El primer argument de l'anàlisi ve presidit per una dada demogràfica certa, *la baixada de les taxes de natalitat des de fa pràcticament una generació*. Aquest procés ha convertit els nens, adolescents i joves en un **bé escàs**, per tant molt valorat. Avui protegim els menors com mai abans havien estat protegits en tota la història de la humanitat (els protegim físicament, escolarment, laboralment, sexualment, etc.).

Tanmateix, hi ha un efecte no volgut: els menors són tan protegits que sovint arriben a ser sobreprotegits: se'ls posen els menors límits possibles. I la sobreprotecció esdevé desprotecció, perquè la manca de límits els deixa indefensos davant la vida, sense recursos de maniobra i contacte per afrontar els conflictes i les contradiccions que comporta el viure. En lògica conseqüència, l'agressivitat adolescent, el desapegament del món dels adults, la socialització transversal són mecanismes de defensa (tribals, "*és el temps de les tribus*") contra la duresa d'una vida per a la qual no han estat preparats. I, en mancar-los confrontació madurativa (a causa de la sobreprotecció), incrementa el seu risc de confrontar-se i/o enfrontar-se amb/contra ells mateixos: l'autodestrucció.

estructura demogràfica, 2: conflicte de grups d'edat

El segon argument de l'anàlisi prové de la mateixa estructura demogràfica, presidit per una altra dada no menys certa, com és *la baixada de les taxes de mortalitat i l'increment de l'esperança de vida*. L'argument es relaciona amb el **conflicte entre els grups d'edat**. Tenint en compte que la gent ens ajuntem per afinitats, i que l'edat és una bona afinitat; i en lògica conseqüència amb el major recorregut vital de la població: els grups d'edat han augmentat (per exemple, l'adolescència, la tercera edat, i àdhuc la quarta edat són denominacions referides a grups d'edat que abans no existien); i amb l'augment dels grups d'edat han augmentat també els interessos diferencials de cada grup. Cada grup té els seus interessos, necessitats, objectius, etc., etc. (I òbviament els recursos socials són limitats per definició): per tant competeixen entre sí com mai abans ho havien fet. Més encara, els grups d'edat s'han reforçat, per tant la seva conflictivitat s'ha multiplicat. Justament, els joves-adolescents són un grup d'edat clarament intersticial (d'una banda perquè ja no són nens *-ja no tenen tots els drets-* i d'altra banda perquè encara no són adults *-encara no tenen els drets derivats dels deures dels adults-*), i per tant mal ubicat socialment. És, doncs, un grup col·lectivament insegur, i per tant com que la inseguretat genera agressivitat, són un grup previsiblement agressiu. I així els nois i noies d'avui afronten des de la seva inseguretat personal (micro) una nova inseguretat generacional inexistente abans (macro) que els enfronta a la resta de la societat (una societat que de vegades sembla no saber què fer amb ells).

Estructura econòmica

1.- D'una banda, el mercat de treball es renova amb més lentitud (perquè la gent viu més temps) i s'empetiteix (per mor de l'automatització): creix, doncs, la dificultat d'accés a ell. L'expectativa d'inserció hi és complicada i heus ací un clar neguit adolescent i juvenil.

2.- D'altra banda, la reducció del temps de treball humà necessari canvia la cultura econòmica (sobre tot pel que fa al treball): el treball sembla menys important, i per tant disminueix el seu valor, baixa la seva funció de disciplina social i personal, i fins i tot decreix la voluntat de treballar.

3.- I per l'altra banda de l'altra banda, el període en que els nois i noies són escolaritzats s'allarga per mor de l'augment de l'esperança de vida (per exemple, fins a l'edat universitària): en part pel major recorregut d'una vida més llarga (avui, estudiar fins els 25 anys amb una esperança de vida de 80 no és cap despilfarro demogràfic), en part per l'estrangulació del mercat de treball (si els que treballen no es moren, no deixen buits els llocs de treball), en part per la major riquesa social disponible (els pares i la societat "tenim" diners per que els nois vagin a l'escola més temps), i en part perquè el pas per la Universitat permet incrementar les probabilitats de que la Població activa sigui més rendible i productiva (més rica, en definitiva)... Per això cada vegada derivem més nois i noies cap a la Universitat, clar que també hi influeix el prestigi ocupacional que encara avui confereix el pas per la universitat (al marge del resultat final: avui el títol malgrat seguir sent condició necessària per un bon treball, no n'és condició suficient)

I tota aquesta evolució passa en un revolucionari context de la cultura econòmica que està liquidant els valors tradicionalment lligats al treball (la disciplina, l'aprenentatge d'un ofici, la importància de la feina ben feta, per exemple) i potenciant la ideologia basada en la recerca del diner fàcil. Es el canvi de model econòmic: de la producció a l'especulació.

Una primera conclusió demogràfica i econòmica: es deriva als joves cap el sistema escolar

1.- això és bo perquè es formen millor

2.- però efecte no previst: s'allarga l'adolescència i s'endarrereix el compromís (i l'assumpció de responsabilitats) i amb ell/ella s'endarrereixen les seguretats vitals i l'aprenentatge de la disciplina social (seguretats i aprenentatge que s'assoleixen en bona part amb el treball):

3.- segon efecte no previst: creix la importància de la socialització extrafamiliar i extralaboral (hi ha com a mínim dos processos de socialització el formal i l'informal –els grups d'amics, de creixent potència i confrontació conflictiva amb família i treball-)

Estructura política

La Política ha desaparegut de la vida dels joves.

I amb ella, ha desaparegut la política com aventura capaç d'engatjar els joves (com per exemple podia passar anys enrere, amb les generacions dels seus pares i avis). Cert que la política contemporània ha perdut màgia (aventura) i s'ha professionalitzat, i cert que per als polítics els joves són un segment de població incòmode i de poc interès (perquè són un grup amb poc poder i també perquè voten poc), però també és cert que l'esforç polític no els interessa (probablement en contrapartida)

D'altra banda, si de sempre s'ha atribuït a l'ímpetu juvenil la seva dificultat d'assumir que la política és "l'art d'allò possible" (la negociació, el pacte, el compromís... àdhuc la lentitud), avui la dificultat sembla insuperable: en relació a la política, els joves contemporanis passen, "no saben no contesten", no se la creuen, la critiquen. Per tant, no els interessa gens, els pot interessar més l'acció directa (sigui pacífica - ongs, etc- sigui violenta) que el treball polític, en el qual, en tot cas, no semblen confiar gaire.

Per acabar-ho d'arreglar, la política juvenil (si és que existeix és) és també sobreprotectora (es limita a l'oferta de serveis i facilitats immediats i gratificadors) i/o afalagadora (no fos cas que es possessin a votar i no ens votessin)

Estructura cultural

l'estil de vida contemporani (la cultura) és associatiu i hedonista, heterogeni i plurisocialitzat: aquestes característiques de l'estil de vida de les nostres societats es donen preferentment i amb més intensitat en els segments joves de la població.

1.- La cultura d'avui és associativa: Tothom coincideix en reconèixer que el declivi dels lligams comunitaris té molt a veure amb el neguit dels nostres temps, per tant és previsible la necessitat d'aquests lligams comunitaris en els processos de socialització transversal que duen a terme els nostres nois i noies: van a la recerca de la comunitat perduda (resulta significatiu que busquen la comunitat en la socialització transversal –els amic- i no pas en la longitudinal –els pares per exemple-)

2.- La cultura d'avui és hedonista:

2.1.- estem passant d'un tarannà rigorós i sever (marcat per la por, la repressió i la importància de la religió), dominat pel sacrifici i la importància de l'esforç a un estil de vida confortable i hedonista (secularitzat on ja no importen tant els valors transcendents i religiosos) i preocupat per les seguretats terrenals (qualitat de vida i nivell de vida): avui el que volem és disfrutar. Aquest canvi afecta sobre tot les noves generacions perquè són les que menys han viscut la cultura anterior (i menys record en tenen): per tant, no entenen ni accepten els valors sacrificials.

2.2.- Per acabar-ho d'arreglar, com que el moment de major plenitud hedònica és la joventut (perquè és el cos està més en forma, i per tant està més ben acondicionat per a l'hedonisme), els adults fem de la joventut un model (tots volem ser joves: i un bon indicador és l'increment dels tractaments rejuvenidors... àdhuc quirúrgics!), per tant idealitzem la joventut i en lògica conseqüència l'envegem.... i com que l'envegem (precisament perquè l'envegem) la castiguem tant com podem.

3.- La cultura d'avui és heterogènia. Es dona una aparent contradicció (de fet, una paradoxa): la societat mai abans havia estat tan homogeneïtzada (difusió cultural, aculturació, "la aldea global": la globalització)

en un moment en el que simultàniament assistim a la reivindicació de l'heterogeneïtat (reivindicació dels marges i de les minories). Reivindiquen "la seva" moda, les seves idees, i els seus rituals.

4.- La cultura d'avui està omplint el món d'individus plurisocialitzats: estem passant d'una societat d'individus monosocialitzats (bàsicament a la família) a una societat d'individus pluri, hetero o fins i tot contradictoriament socialitzats (família i escola; treball i amics, mitjans de comunicació, lleure...). Es a dir, els joves contemporanis reben missatges no només diferents sinó contradictoris; i previsiblement els que més prefereixen són aquells que identifiquen el que és bo (o està bé) amb el que agrada.

5.- l'estoc: gènere, normals i diferents

La T/RD ha canviat la vida de les dones. Aquest canvi afecta totes les relacions socials i en conseqüència les relacions entre normals i diferents. Abans de la T/RD l'home defineix la normalitat i la dona és subordinada i per tant criminalitzada si surt del paper secundari al que està destinada. La T/RD obre la porta a les dones esdevinguin subjecte social fent que deixin els rols subordinats: ergo, normalització i descriminalització de la dona (tanmateix, cal comptar amb la resistència masculina: ningú cedeix el poder gentilment i amablement).

baixada de la natalitat, índex sintètic de fecunditat i esperança de vida femenina
(a Espanya)

any	Taxa bruta de natalitat	Índex sintètic de fecunditat	Esperança vida femenina
1900	34.8	4.71	35.7
1910	34.5	4.43	42.6
1920	29.8	4.14	42.0
1930	29.2	3.63	51.6
1940	21.6	2.97	53.2
1950	21.4	2.46	64.3
1960	21.4	2.76	72.1
1970	20.0	2.88	75.0
1980	16.9	2.12	78.6
1990	10.2	1.35	80.1
2000	9.9	1.24	82,7
2010	10.4	1.37	85,1
2017	8.4	1.31	85,7

Al llarg del segle XX i començament del XXI: les dones han passat

- de tenir 4.71 fills (i previsiblement sis o set embarassos) en 35.7 anys de vida,
- a tenir 1.31 fills en 85.7 anys de vida.

Aquest potent canvi estructural comporta canvis en totes les relacions socials i òbviament també en les relacions entre normals i diferents.

5.1.- El plantejament: T/RD i normalització de gènere

Segons la definició operativa inicial, els diferents en l'estructura demogràfica són les cohorts extremes de la piràmide de població (nens i vells), els grups d'edat intersticials i sense poder (els joves); les minories ètniques o culturals; i els grups que malgrat ser majoritaris són socialment subalterns (negres en règim d'apartheid, dones en societats amb règim demogràfic antic, etc).

Per tant, una estructura demogràfica de règim antic (alta mortalitat i alta natalitat) fa que la dona sigui socialment subaltern, ergo diferent; i en canvi una estructura demogràfica de baixa mortalitat i baixa natalitat elimina (o només redueix) les condicions socials de subalternitat de la dona i per tant la normalitza (malgrat la resistència masculina. La tesi és, doncs, la següent:

Abans de la T/RD

a) escala macro: el règim demogràfic antic genera una desigualtat a partir de la qual el poder es masculí (i això es dona en totes les altres estructures de la societat: l'economia, la política, la

cultura i els sistemes de transmissió cultural) i defineix els homes com a normals i les dones com a diferents

b) escala micro: el més probable és que cada dona estigui subordinada a l'home corresponent, i que cada home domini la dona.

Després de la T/RD

a) escala macro: la baixada de la natalitat (per la baixada de la mortalitat) elimina l'exigència reproductiva i les condicions estructurals de la subordinació femenina, la dona es normalitza. En el benentès que les altres tres estructures tot i que van ajustant-se al canvi demogràfic, ho fan amb desiguals ritmes i fins i tot amb la probabilitat de fer marxa enrera.

b) escala micro: l'acció (tant d'homes com de dones) pot accelerar o retardar el procés: cada home i cada dona juguen aquest partit (som sabem els sociòlegs, la relació entre estructura i acció és de feed-back: l'estructura condiciona l'acció i l'acció influeix en l'estructura).

S'entén, doncs, que la T/RD com a fet perllongat al llarg de més d'una generació ha tret feina reproductiva a les dones i els ha allargat la vida, alliberant així una massa crítica de milions d'hores femenines que abans es dedicaven a la reproducció (no es tracta d'una sola dona sinó de totes al llarg de més d'una generació); per tant, com que la naturalesa te horror vacui, es pot assumir que aquests milions d'hores femenines han hagut d'anar a algun lloc: a la vida social (econòmica-laboral, política, cultural, etc). Així doncs, una estructura demogràfica de llarga esperança de vida i baixa natalitat obre la porta a la vida social de les dones i a la seva visibilitat social; permetent la incorporació massiva de la dona al mercat de treball regular –visible-, a l'activitat política, a la vida social i cultural en general (incorporació que abans només podien fer algunes dones que eren l'excepció que confirmava la regla), i a l'autonomia personal.

Les repercussions abasten tota l'estructura social i la vida de cada dona. Per tant, les dones estan passant de ser un objecte que només servia per a la reproducció a ser un subjecte social amb drets i deures, i estan passant de l'ocultació domèstica a la visibilitat social: la dona té rols socials (ergo competeix amb l'home)

Estructura i acció:

Cal tenir en compte la diferent perspectiva quan l'anàlisi es fa des de l'estructura o des de l'acció (pel seu diferent enfocament):

- Estructura o macro: primer baixa la natalitat i modifica l'estructura social eliminant feina reproductora a les dones; en conseqüència aquestes s'incorporen massivament a la vida social: és a dir, primer baixa la natalitat i en conseqüència es donen les condicions socials per a que les dones accedeixin a la vida social, per exemple al mercat de treball regular.
- Acció o micro: a partir del canvi estructural, cada dona, com que té vida social, pot decidir tenir menys fills: és a dir, primer té vida social, per exemple treballa i/o estudia, i en conseqüència baixa la natalitat

T/RD i procés de normalització

Pel que fa a la normalització, el més rellevant és el pas a subjecte (bé estratègic) i la possibilitat de competir pel poder, amb les lògiques conseqüències en les relacions socials:

- d'una banda els homes ja no tenen les condicions estructurals del monopoli de la dominació econòmica o patriarcal ni del monopoli de les definicions de la normalitat i la diferència
- ara bé, es molt probable que es resisteixin a la pèrdua del poder, tant a través del seu encara domini de les estructures socials –macro- com del predomini de la seva acció –micro-

Malgrat la probable resistència masculina, aquest canvi estructural comporta conseqüències en la descriminalització de la dona i en la seva destipificació delictiva. Per posar alguns exemples:

- La dona pot estudiar medicina i exercir de metge sense acabar essent cremada a la foguera per bruixa.
- La dona participa en les eleccions: pot votar i ser votada sense haver d'anar a la presó si ho reclama
- Accions femenines abans criminalitzades i fins i tot definides com delinqüència, ara poden comportar relacions de minoria o ser directament comportaments normals (per exemple,

l'autonomia en la vida sexual: cal recordar que l'adulteri femení era delinqüència fins fa només dues generacions)

- Accions femenines abans diferents i prohibides, i sovint il·legals, ergo delictives ara són normals (obrir un compte corrent, per exemple)

L'anàlisi de la normalització de la dona requereix d'indicadors empírics que confirmin amb dades el seu pas d'objecte a subjecte social i bé estratègic.

Possibles indicadors poden ser:

1.- la dona pot tenir vida pròpia sense ser criminalitzada per aquest comportament. Empíricament aquest canvi es pot resseguir tant en clau diacrònica (comparant l'autonomia de la dona avui amb la no tenia en el passat), com en clau sincrònica (comparant l'autonomia de la dona en societats post T/RD amb les relacions de depreu i criminalització que pateix la dona en altres societats).

2.- Tanmateix, hi ha desiguals ritmes en aquests processos de normalització que s'han d'analitzar amb alguns dels molts indicadors possibles, com per exemple:

2.1.- població: Les taxes de fecunditat i el retard de la gestació del primer fill, l'increment dels fills únics, el nou rol social de les dones que no tenen fills (no hi ha estigma)

2.2.- economia: la dona pot entrar al mercat laboral jove i sense fills; més tard pot sortir-ne momentàniament (o no) en tenir els fills; i pot tornar-hi després d'haver tingut els fills (mobilitat social autònoma de la dona). El treball femení en ocupacions abans reservades exclusivament als homes, per exemple els rols directius femenins en el treball, tanmateix, resistència masculina: desigualtat salarial, valors laborals masculins. Un efecte econòmic derivat: la necessitat de dos salaris si es vol mantenir l'estil de vida que l'actual estructura de consum exigeix .

2.3.- política: els canvis legislatius, el vot femení i el percentatge de dones electes, lideratge social femení, discriminació positiva com indicador

2.4.- cultura: els canvis en l'estructura de les llars, l'increment del nombre de dones que viuen soles (la desaparició de l'estigma "solterona": autonomia personal de la dona) i l'increment de les llars monomarentals, la mecanització de les tasques domèstiques (els electrodomèstics) i la industrialització de les tasques domèstiques (la senyora de la neteja com assalariada a temps parcial, etc.), la superació de la divisió del treball domèstic: cada cop els homes realitzen més tasques domèstiques, encara que sigui molt lentament, l'escolarització femenina, etc

5.2.- normalització de gènere: un esquema d'anàlisi amb el model omddd

La tesi precedent es pot comprovar amb l'aplicació del model d'anàlisi omddd en els dos escenaris: abans i després de la T/RD. En esquema, aquesta anàlisi i les seves hipòtesis podrien ser les següents:

Relacions d'oposició: (els diferents volen canviar la normalitat)

1.- abans de la T/RD.

Mentre l'estructura demogràfica requeria una elevada fecunditat, no hi havia condicions estructurals per a que reeixís l'establiment de relacions d'oposició. Hom pot tenir certesa de l'existència històrica d'aquestes relacions, així com de l'escassa probabilitat del seu reeiximent (fins i tot del seu establiment).

Probablement, i com a reacció, s'establien relacions de criminalització i delinqüència amb les dones que pretenien establir relacions d'oposició (d'acord amb la tesi d'aquesta assignatura sobre la relació entre oposició i delinqüència).

2.- després de la T/RD.

La T/RD modifica les condicions estructurals, fent possible l'establiment de les relacions d'oposició (tant amb la modificació de les altres estructures, com a la major probabilitat de que l'acció opositora pugui reeixir), fent més probables les relacions d'oposició i més improbables les de criminalització. En el ben entès que les relacions d'oposició poden tenir com objectiu l'igualtat o el predomini (en el primer cas poden coincidir amb les relacions de minoria).

Relacions de minoria: (els diferents volen status)

1.- abans de la T/RD.

Certesa de l'existència històrica d'aquestes relacions; probablement més freqüents que les d'oposició. Una estructura demogràfica d'alta fecunditat no exclou necessàriament les relacions de minoria (perquè no posen en qüestió el poder), tot i que tampoc les fa necessàriament probables. Per exemple, les relacions socials tendents a "atorgar status" (és a dir, millorar les condicions de vida de les dones).

2.- després de la T/RD.

La T/RD té un efecte immediat en les relacions de minoria: les fa del tot probables i efectivament més freqüents.

També té un efecte mediat: a mesura que incrementa la freqüència de les relacions de minoria, incrementa la probabilitat de passar de relacions de minoria a relacions d'oposició.

Relacions de depreci: (els diferents no arriben als valors normals, ergo, en la mesura que els valors normals siguin masclistes, es poden donar relacions de depreci amb les dones).

1.- abans de la T/RD.

Una estructura demogràfica d'alta fecunditat genera totes les condicions estructurals (demogràfiques, econòmiques, polítiques, culturals) per a les relacions de depreci de les dones. Tant és així que també són condicions d'autodepreci

2.- després de la T/RD.

La T/RD modifica les condicions estructurals de les relacions de depreci: les fa menys probables i menys freqüents. Tanmateix, les relacions de depreci no desapareixen del tot per raons tant d'estructura com d'acció:

- Raons d'estructura: la persistència de components estructurals (per exemple, els valors masclistes)
- Raons d'acció: Per la persistència en cada home dels valors masclistes i la probable persistència d'autodepreci femení

Relacions de desviació: (els diferents trenquen normes, o també els normals se senten agredits perquè les normes solen protegir algun bé)

1.- abans de la T/RD.

Una estructura demogràfica d'alta fecunditat genera condicions estructurals per a les relacions de desviació: cada cop que una dona surt de la invisibilitat trenca una o diverses normes (i costums: cal recordar que els costums son normes socials).

2.- després de la T/RD.

El canvi demogràfic fa menys probables les relacions de desviació (perquè hi ha menys normes invisibilitzadores o limitadores de les dones).

Depreci versus desviació: Probablement, en societats que ja han culminat la T/RD hi hagi més relacions de depreci (per la persistència dels valors masclistes) que relacions de desviació (perquè hi ha menys normes limitadores de les dones).

Relacions de criminalització i delinqüència: una anàlisi específica

Abans de la T/RD: dona diferent

1.- criminalització de la dona

quan la dona "atemoreix" o "molesta", és a dir quan reclama canviar la normalitat i superar la seva submissió a l'home o simplement esdevenir autònoma... la relació més probable és la de criminalització i eventualment la definició de delinqüència.

Això implica el següent:

1.1.- es criminalitza i sovint es defineix com a delinqüència qualsevol acció autònoma o visibilitzadora de la dona (des de la vida sexual –ex. l'adulteri- a la independència econòmica etc.)

"En la época de transición a la edad moderna... el adulterio y la homosexualidad, por citar sólo dos ejemplos, eran delitos en toda regla, perseguidos y castigados por la justicia criminal. La mujer que abandonaba a su marido, por citar otro ejemplo, era considerada, perseguida y castigada como un criminal más, y bajo esta óptica aparecerá en la documentación judicial tardomedieval"

<http://institucional.us.es/revistas/historia/20/11%20mendoza%20garrido.pdf>

el delito femenino es la sublevación de la mujer contra el derecho creado por los hombres, contra las variadas formas de explotación que ejerce sobre ella el ordenamiento jurídico instaurado para conveniencia del varón

<http://www.bdigital.unal.edu.co/18365/1/14166-42022-1-PB.pdf>

1.2.- També es sol criminalitzar i definir com delinqüència qualsevol acció tendent a establir relacions d'oposició, sobre tot si poden arribar a posar en perill la normalitat masculina. Dues hipòtesis analítiques permeten exemplificar aquest segon tipus de relació: les bruixes i les sufragistes

Les bruixes

“los levantamientos de índole militar-mesiánica eran corrientes en la Europa de los siglos XIII al XVII, los brotes de fervor mesiánico se dirigían contra el monopolio de la riqueza y el poder que detentaban las clases gobernantes. Mi explicación de la locura de la brujería consiste en que fue en gran parte creada y sostenida por las clases gobernantes como medio de suprimir esta ola de mesianismo. No es accidental el que la brujería empezara a tomar un auge creciente junto con violentas protestas mesiánicas contra las injusticias sociales y económicas. El Papa autorizó el empleo de la tortura contra las brujas poco antes de la Reforma Protestante, y la locura de la brujería alcanzó su apogeo durante las guerras y revoluciones de los siglos XVI y XVII que pusieron fin a la era de unidad Cristiana”.

(Harris, M.- Vacas.cerdos, guerras y brujas, Alianza editorial)

Las mujeres condenadas como brujas a morir en la hoguera eran sanadoras al servicio de la población campesina y su represión se llevó a cabo para eliminar a las mujeres de la práctica de la medicina. Se las acusó de causar impotencia a los hombres y hacerles desaparecer los testículos, de facilitar anticonceptivos y abortos a las mujeres, de ayudar a sanar a la gente del pueblo en la miseria, sin médicos ni hospitales. Eran peligrosas porque su práctica estaba basada en estudios empíricos. Peligrosas porque frente a la represión del cristianismo, ofrecían la esperanza de un cambio. Peligrosas porque eran mujeres y no se avergonzaban de serlo.

No fue una orgía de linchamientos ni un suicidio colectivo, sino campañas organizadas, financiadas y ejecutadas por la iglesia católica

http://www.ustea.org/revistas/AEL_Marzo_2007/AEL_8Marzo_2007_UD_EPA_Textos.pdf

Les Sufragistes

Prosiguiendo su campaña iniciada desde los siglos XVIII y XIX, el movimiento feminista mundial de las primeras décadas del siglo XX centralizó fundamentalmente sus luchas en la obtención del derecho al voto.

Las inglesas se colocaron a la vanguardia de la lucha por el derecho al voto. Emmeline Pankhurst y sus hijas Sylvia y Christabel fueron las principales abanderadas; militantes del Women's Social and Political Union, lucharon junto a los trabajadores por elevar el nivel de la educación popular. En 1904, obtuvieron el apoyo del Partido Laborista para que patrocinara en el Parlamento un proyecto de ley a favor del voto femenino. “El 12 de mayo de 1904 —anota Sheila Rowbotham- la Women's Social and Political Union, otras defensoras del sufragio, un grupo de obreras textiles de Lancashire y cuatrocientas mujeres de la Women's Guild se reunieron frente al Parlamento, sólo para ver cómo se rechazaba el proyecto de ley, para regocijo de los legisladores masculinos (...) A partir de esta derrota se dedicaron a la acción directa. Empezaron a boicotear los mitines políticos y así acabaron en un enfrentamiento abierto con el Estado.” El 21 de junio de 1908 encabezaron un desfile de 400.000 sufragistas por las calles de Londres. Desengañadas del propio Partido Laborista, las feministas iniciaron acciones directas: destrucción de buzones de correos, destrozos de ventanales y quebrazón de vidrios en el West End, incendio de iglesias y comercios. “La escalada de la militancia, de mitines inofensivos a enfrentamientos con la policía y a la destrucción de la propiedad, no parece haber sido parte de una estrategia a largo plazo(...). La primera huelga de hambre fue llevada a cabo por la sufragista Marion Walker después de haber pintado un eslogan en St. Stephen's Hall y negarse a abandonar su empeño hasta que la llevaron a la cárcel. Las mujeres parecían capaces de un continuo sacrificio demostrativo. También sabían escoger sus objetivos. Por ejemplo, el 13 de junio de 1911 dos mujeres fueron encontradas embozadas frente a la casa del detestado Lewis Harcourt, munidas de petróleo inflamable, ganzúas y herramientas para cortar cristal. Sus víctimas eran escogidas no sólo a causa de odios personales, sino también por su significado simbólico. No había sagrados bastiones masculinos que estuviesen a salvo de sus

ataques. *‘Voto para las mujeres’ llegó a aparecer, escrito con ácido, sobre el césped de los campos de golf.’*

A las mujeres encarceladas por estas acciones directas ni siquiera se les dio la categoría de presas políticas. Fueron tratadas casi como delincuentes comunes por el Estado británico. “A la salida de la cárcel, no sólo denunciaban las condiciones de la cárcel de Holway sino que, además, su experiencia en la prisión resultaba instructiva en otros aspectos (...) Sylvia Pankhurst escribió Writ on Coid State, poemas sobre las mujeres que con ella compartieron la cárcel: una anciana condenada por prostituta, una mujer cuyo hijo de meses había muerto en prisión. En uno de sus versos decía: ‘estamos desplazadas’. Eran las víctimas de un Estado en el que no tenían ni voz ni control. De maneras diferentes, todas ellas eran políticas(...). El Estado y las leyes no sólo habían sido creados y estaban controlados por el hombre en su propio interés; representaban también el poder coercitivo de una clase.”

http://mazinger.sisib.uchile.cl/repositorio/lb/filosofia_y_humanidades/vitale/obras/sys/fmu/a/c07.pdf

2.- La dona delinqüent: la participació de la dona en l’activitat delictiva ha estat sempre escassa i poc estudiada. Ho expliquen les diverses teories provinents de les diverses ciències socials: biològiques, psicològiques, i socials. Aquesta assignatura no pretén pas fer-ne un repàs, tanmateix des de l’enfocament d’aquesta assignatura, la constatació és òbvia: mentre la dona és un objecte passiu i subaltern, té poca activitat i estableix poques relacions socials, per lògica té poca activitat delictiva i estableix poques relacions socials delictives. De manera que el control social tant l’informal com el formal la mantenen allunyada “velis nolis” de la delinqüència

Amb l’excepció ja analitzada de quan intenta sortir de la passivitat i la subordinació: aleshores la dona és criminalitzada i eventualment definida com delinqüent.

3.- La dona víctima: la dona passiva i subalterna no ofería cap rendibilitat per a la delinqüència utilitària (si no tenia béns, pocs béns se li podien robar). Ara bé, sí que era una víctima designada per la seva fragilitat i subordinació a l’home: agressions físiques i específicament sexuals, violacions, etc.... agressions que eren normal exercici de la dominació masculina i no eren criminalitzades (l’exemple paradigmàtic han estat sempre les violacions a les dones derrotades en un conflicte bèl·lic).

4.- Les agressions contra la dona: Les agressions contra la dona mereixen un tractament a part que es farà a continuació

Després de la T/RD: normalització

Si la dona és més activa i socialment visible, pot intervenir més en totes les relacions socials, també en les delictives, tant en la criminalització, com en l’activitat delictiva, com també en qualitat de víctima

1.- descriminalització de la dona

La T/RD elimina les condicions estructurals per a la criminalització de la dona “en tant que dona” (com passava abans), per exemple quan supera la seva submissió a l’home o esdevé autònoma, per tant. Ara bé, això no exclou que hi hagi segments de la població masculina que segueixin criminalitzant les dones perquè la seva visibilitat i el pas a ser subjectes els agredeix en algun bé que per a ells és estratègic (i és feina dels sociòlegs analitzar –ho, tant en termes d’estructura com en termes d’avvió, és a dir, tant a escala macro com a escala micro) .

2.- La dona delinqüent

Sembla que l’increment de dones delinqüents és cert. Per posar un exemple merament lògic: *Paz M. de la Cuesta Aguado, coautora del estudio Perfiles Criminológicos de la Delincuencia Femenina y profesora de Derecho Penal de la Universidad de Cantabria, subraya que aunque la biología tiene un peso indudable, las condiciones sociales también. “La mujer se ha integrado en la sociedad a un nivel que no estaba, es decir, en el momento en que hay más mujeres profesionales, empresarias, más mujeres que hacen la declaración de la renta, hay más mujeres que cometen fraudes fiscales”, señala.*

http://elpais.com/diario/2009/10/05/sociedad/1254693601_850215.html

Ara bé, aquesta lògica no apareix a les dades empíriques, perquè la possible major presència femenina en l'activitat delictiva no és prou recollida en les estadístiques policials, judicials i penitenciàries, en les que encara està molt infra representada

- Bàsicament perquè es tracta d'estadístiques administratives o registrals: no recullen tota la realitat sinó només la part que registra l'administració corresponent (les persones que la Policia ha detingut o que els jutges han condemnat o que estan a la presó)
- També per l'escassetat i poca seqüència històrica de les dades, que no permet veure'n l'evolució,
- La dona també està infra representada a les estadístiques per la combinació de manca d'estigma i estereotip femenins, així com per la hipòtesi de la cavalleriesitat (hipòtesi mai falsada, tot i el seu component masculista), segons la qual policies i jutges són més benèvols amb les dones que amb els homes.

Tanmateix, es presenten les dades registrals que confirmen la infra representativitat femenina seguint el procés administratiu:

polícia

El primer pas és la detenció policial, i segons l' anuari de Ministeri de l'Interior d'Espanya, les dones detingudes són només el 17.6% del total de detencions. Deu anys abans eren només el 10.4% (no cal dir que les dones representen el 51% del total de la població)

Any	2005	2016
Tots els detinguts	260.715	337.055
Dones detingudes	27.143	59.312
Dones: percentatge s/total	10.4%	17.6%

<http://www.interior.gob.es/documents/642317/1204854/Anuario+Estadistico+2016.pdf/6c02fffa-93c4-4838-b1d5-a882971c2cdc>

Jutges

El segon pas és la sentència judicial: la taula següent presenta el percentatge de dones condemnades pels tribunals de justícia a 1998 i 2016: malgrat el baix percentatge, en quinze anys s'ha doblat (de ser només el 5.4% del total de condemnats a ser encara només el 14.4%)

Any	1998	2016
Tots els condemnats	110.672	222.862
Dones condemnades	5.979	31.986
Dones: percentatge s/total	5.4%	14.4%

http://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176793&menu=ultiDatos&idp=1254735573206

presó

Segons les dades de les estadístiques penitenciàries, la població empresonada femenina no ha arribat mai al 10%:

Any	Gener 2017
Població empresonada	59.703
Dones empresonades	4.465
Dones: percentatge s/total	7.5

<http://www.institucionpenitenciaria.es/web/portal/documentos/estadisticas.html?r=m&adm=TES&am=2017&mm=1&tm=GENE&tm2=GENE>

3.- la dona víctima

Pel que fa a la victimització femenina, si bé tradicionalment la dona havia estat menys víctima que l'home (perquè era socialment invisible i perquè tenia menys béns), el canvi ha comportat que els índexs de victimització femenins han anat equiparant-se i ja són pràcticament idèntics als masculins a tot el món occidental:

Els homes tradicionalment han estat més actius i més mòbils que les dones, per tant han estat més rendibles com a víctimes (a les enquestes de victimització sempre apareixien més víctimes els homes que les dones). En els últims anys però s'està invertint aquesta dada, les diferències de gènere es van reduint. Sobre tot per l'efecte generació: les dones més joves tenen superiors nivells educatius, ingressos més alts i més relacions socials que les dones més grans, en conseqüència ha incrementat la victimització femenina fins equiparar-se a la masculina.

Així, i segons l'anuari del Ministeri de l'Interior d'Espanya, la victimització de les dones arriba al 46.3% que denuncien (*"El concepto de victimización hace referencia al número de hechos denunciados por personas en los cuales manifiestan ser víctimas o perjudicados con ocasión de alguna infracción penal"*)

victimización	2016
Totes les víctimitzacions	1.090.181
Dones	505.328
Dones: percentatge s/total	46.3

<http://www.interior.gob.es/documents/642317/1204854/Anuario+Estadistico+2016.pdf/6c02ffa-93c4-4838-b1d5-a882971c2cdc>

Les dades d'enquesta també ho confirmen: la taula següent presenta la sèrie dels índexs de victimització d'homes i dones de l'enquesta de victimització de Barcelona.

Gènere	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Homes	24,2	19,3	18,6	18,5	18,2	14,7	19,4	16,8	15,1	15,0	14,8	15,5	17,3	14,0	18,6	19,4	21,2
Dones	19,4	16,0	17,4	15,9	16,1	12,6	16,8	14,9	13,1	13,7	12,2	13,3	15,6	16,3	18,2	20,4	19,3

Juli Sabaté, l'enquesta de victimització de Barcelona i de l'Àrea metropolitana, vint-i-dos anys, ed. IERMB, 2005

Mínima inconclusió:

Si s'admet que les estadístiques registrals o administratives són bàsicament indicadors de gestió (de registre) de les administracions corresponents, queda clar que la gestió policial, la judicial i la penitenciària infrarepresenten a les dones (els percentatges de les quals queden molt per sota del 51% que els tocaria segons el seu pes poblacional); infrarepresentació, perquè les dades sobre victimització s'acosten més al pes poblacional de les dones: les dones duen a terme pràcticament la meitat de les denúncies: 46.3%, i les dades d'enquesta han anat equiparant la victimització femenina a la masculina al llarg dels darrers anys.

4.- les agressions contra la dona

les agressions a la dona són depreciades, desviades, criminalitzades i finalment han estat definides com delinqüència..

5.3.- un exemple: les agressions contra les dones

És lògica la criminalització/delinquència de la violència de gènere en societats que han fer la T/RD: la manera violenta d'exercir la dominació masculina ha passat de ser un comportament "normal" a ser un comportament **criminalitzat i tipificat com a delinqüència**.

- Les societats amb alta natalitat (i alta mortalitat) obligaven la dona a estar pendent de les tasques reproductives, deixant el poder social en mans de l'home. La dona era, doncs, socialment invisible com a subjecte i era un mer objecte de reproducció sota la dominació patriarcal. L'expressió d'aquesta dominació podia fer-se amb violència, per tant la violència contra la dona podia ser considerada un **comportament normal** i fins i tot podia ser atribuïble a defectes de la mateixa dona (mala atenció al marit, per exemple). Per tant i en conseqüència, ni tan sols existia el concepte "**violència de gènere**".
- Quan baixa la natalitat, la dona té rols i visibilitat socials. Esdevé subjecte social de drets i deures: la dominació patriarcal entra en crisi (amb major o menor velocitat) i no es pot expressar-se, ni molt menys fer-ho amb violència. En conseqüència lògica, l'expressió violenta de la dominació, deixa de ser normal i és **depreciada, desviada i criminalitzada**, en un procés que

es dona amb desiguals ritmes i evolució. Finalment, els estats la van definir com a **delinqüència**.

La **relativitat de les relacions entre normals i diferents** es confirma un cop més amb el cas de la violència de gènere, que ha passat de ser un comportament normal o en tot cas socialment justificable (relació de minoria) a ser un comportament depreciat, desviat, criminalitzat i finalment definit com a delinqüència. I cal repetir que aquest canvi s'explica pel canvi del rol social de la dona: d'objecte (de reproducció) a subjecte (social)... que al seu torn s'explica per la T/RD.

Aquest canvi s'està duent a terme amb la intervenció de molts factors i amb diversos escenaris socials. Tanmateix per fer-ne una anàlisi esquemàtica, es poden plantejar els dos escenaris següents, que novament tornen a lligar les quatre estructures:

escenari 1.-

- **demografia:** mentre hi ha alta mortalitat, hi ha d'haver per força alta natalitat; per tant, la dona queda limitada a ser un mer objecte de reproducció,
- **economia:** la dona queda al marge del procés productiu exterior (treball assalariat) i se'n carrega del treball interior (el no remunerat: feines agrícoles, treball domèstic i cura dels nens): la dona objecte econòmic
- **política:** la dona està al marge de la política i les lleis ho consagren: marginalitat política
- **cultura:** el seu estil de vida és subaltern en relació a l'home: la cultura és bàsicament masculista (passivitat social) i la ideologia natalista exalta la maternitat com objectiu i destí primordial de la dona
- sistemes de transmissió cultural: **familiar**, molta feina a l'interior de l'espai domèstic; **educativa**, poc o nul accés a l'educació escolar perquè no li cal; i la **religió** ho legitima ideològicament -la dona és la gran marginada a quasi totes les religions-

en aquest escenari:

1.- hi ha dominació masculina (patriarcal) que pot exercir-se **normalment** amb violència: per tant, el model omddd no s'aplica. Ara bé, atenent a les categories del model, se'n poden fer les següents consideracions:

2.- **agressors:** ni criminalització ni delinqüència. Tampoc desviació

3.- **agressors:** com a màxim hi pot haver una mica de **depreci** en cas de violència excessiva. Més encara, en cas de violència, **la dona agredida és depreciada** i probablement autodepreciada, i sovint és percebuda com la culpable per no tenir prou cura del marit (no cuinar bé, no vestir-lo bé, no satisfer-lo adequadament, etc)

4.- tanmateix, **per part de les agredides**, poden haver relacions de minoria (algunes dones reivindiquen status sense canviar la normalitat)

5.- així mateix, **les agredides** poden establir relacions d'**oposició** (dones i/o organitzacions feministes que lluiten per canviar la normalitat; en el ben entès que poden ser criminalitzades si qüestionen massa el poder masculí)

escenari 2-

- **demografia:** baixa mortalitat i baixa natalitat: la dona no és més objecte de reproducció, sinó subjecte social.
- **economia:** per tant inserció massiva de la dona en l'economia i en el procés productiu (en el mercat de treball regular, sense deixar el treball interior): la dona subjecte econòmic
- **política:** inserció de la dona en la vida política i les lleis ho consagren: sufragi universal i participació política, la dona subjecte polític
- **cultura:** l'estil de vida femení s'autonomitza i dignifica, s'igualava en relació a l'home: és el declinar (més o menys lent, fins i tot lentíssim) de la cultura masculista. La ideologia va deixant de ser natalista i el rol de mare no apareix ni com a necessari ni com dependent del patriarcat.
- sistemes de transmissió cultural: **familiar**, tenir menys fills vol dir menys feina de la família, per tant modificació de l'estructura familiar... i alliberament de la dona; **educativa**, la incorporació de la dona al mercat de treball implica accés a l'educació en igualtat de condicions que l'home; i la **religió** segueix essent masculista però va perdent cada cop més importància social per efecte de la secularització

En aquest escenari:

ha canviat la normalitat perquè ha canviat (o està canviant) el poder de gènere: el normal és la igualtat. Per tant no hi ha dominació masculina ni possibilitat d'exercir-la violentament com una cosa normal. Ergo l'agressor és diferent i pot ser analitzat amb les cinc categories del model:

- 1.- pot establir relacions **d'oposició**: es tracta de recuperar el poder patriarcal i amb ell recuperar la dominació de gènere.
- 2.- pot establir relacions **de minoria** (probablement més freqüents del que es pot constatar amb l'observació empírica quantitativa): es tracta de mantenir la dominació en l'espai íntim de la relació de gènere,
- 3.- pot rebre relacions de depreci perquè no arriba als valors normals d'igualtat entre homes i dones
- 3.1.- i les dones agredides van superant l'**autodepreci**
- 4.- pot ser considerat desviat
- 5.- i sobre tot pot ser criminalitzat (percepció social d'agressor contra un bé estratègic) i pot ser tipificat com a delinqüent per l'estat (definit, doncs, políticament).

Agressors masculins i pèrdua de poder: una hipòtesi

La pèrdua de poder (encara que sigui relativa), pot fragilitzar **alguns** homes, esdevenint un possible factor explicatiu d'una part de la càrrega d'agressivitat masculina contemporània (física, psicològica o moral: des de la violència física fins l'assetjament o el mobbing a la feina, etc.). De manera que el nou rol, la visibilitat i l'autonomia de la dona poden explicar paradoxalment i parcialment la violència de gènere en el sentit que aquests canvis, atemoreixen, irriteren i insegueixen alguns homes recurrent a la reacció violenta.

6. L'estoc: assentament de la població, normals i diferents

L'assentament de la població no és un assumpte exclusivament demogràfic (ves per on!), sino també econòmic, polític i cultural. Tanmateix, l'assentament urbà contemporani va molt relacionat amb dues variables demogràfiques (el creixement de la població i els fluxos migratoris), per això en parlem aquí.

Feta aquesta precissió, resulta empíricament òbvi que l'assentament fabrica normals i diferents, i ho seguríem veient el procés d'urbanització i la vida urbana:

1. La urbanització ha estat un procés que, tot i ser molt recent en la història de la humanitat, està transformant l'equilibri intern de l'estoc demogràfic (és el pas del camp a la ciutat) així com també l'equilibri extern (la urbanització està alterant irreversiblement el medi) amb dos impactes en les relacions entre normals i diferents

- 1.- les agressions que hi ha a l'origen del procés
- 2.- les agressions que són conseqüència del procés

2. La ciutat: S'ha dit, escrit, explicat i fins i tot dramatitzat que la ciutat és un gran factor criminogen o fins i tot un espai molt delictiu. Més enllà d'aquests crits o laments per una arcàdia rural feliç i sense delinqüència, els sociòlegs sabem que la societat moderna és urbana (**no pot no ser urbana**): la ciutat és, doncs, el tipus d'assentament preferent a la nostra societat, perquè ens garanteix l'hàbitat més adequat a l'estructura social contemporània.

I dos dels principals factors que expliquen que la societat d'avui és urbana són demogràfics: es tracta del creixement de la població i dels fluxos migratoris.

6.1.- urbanització: agressions prèvies i posteriors

1. Tal com s'acaba de dir el procés d'urbanització, tot i ser molt recent en la història de la humanitat, està transformant l'equilibri intern de l'estoc poblacional (s'associa al pas del camp a la ciutat i de l'agricultura a la indústria i els serveis) així com també l'equilibri extern (la urbanització està alterant irreversiblement el medi)

Per posar com exemple el nostre país, el procés d'urbanització va ser cosa de la segona meitat de segle XX. Es va tractar d'un procés explosiu:

- 1.- el ritme va ser molt accelerat (es va fer pràcticament en una generació, entre vint i trenta anys)
- 2.- i la magnitud quantitativa: un petit exemple és l'evolució dels padrons de la població d'algunes ciutats de l'entorn de BCN entre 1950 i 2016:

població	1950	2016
L'Hospitalet de Llobregat	69.748	252.171
Terrassa	58.880	215.214
Sabadell	59.424	207.814
Badalona	60.133	215.654
Sta. Coloma de Gramenet	14.638	116.950
Cornellà	10.596	86.376
St Boi	10.394	80.636

El procés d'**urbanització** va estar basat

1. en un potent **flux migratori** (aquí el vàrem denominar com "l'èxode rural")
2. i la **industrialització** (els plans de desenvolupament dels anys seixantes, generats a partir de pla d'estabilització de 1959)

Per tant, un procés d'urbanització sol estar ple d'agressions, com a mínim per dues raons:

- agressions degudes a la desigual producció de l'espai urbà que se'n va seguir (amb els diferentíssims i creixents preus del sòl), i per tant la conseqüent especulació (amb la inevitable trama de corrupció **delictiva...** que encara avui perdura).
- d'altra banda, les agressions degudes a que la majoria de la urbanització es va fer principalment a base d'una demanda **pobra i immigrant** (primer l'èxode rural i després la migració de l'exterior).

Doble impacte, doncs, del procés en les relacions entre normals i diferents, (especialment les de criminalització i delinqüència) seguint els dos tipus d'agressions acabades d'esmentar:

- 1.- les agressions que hi ha a l'origen del procés (la desigual producció de l'espai urbà): fetes en general des de diverses modalitats de poder, i per tant poc criminalitzades
- 2.- les agressions que són conseqüència del procés (pobresa i immigració): fetes en general fora de qualsevol poder, i per tant sovint criminalitzades.

1.- les agressions que hi ha a l'origen del procés

El procés d'urbanització consisteix en produir espai urbà; i l'espai urbà val molt més que qualsevol altre espai perquè hi ha molts més diners a guanyar amb l'espai urbà que amb qualsevol altre tipus d'espai. Per altra banda, la producció d'espai urbà és sempre una modificació del medi preexistent, (l'espai verge o rural anterior, o fins i tot el qualificat com no urbà); aquesta modificació és, de fet, una agressió al medi preexistent en tant que l'omplim de ciment, totxos, asfalt, etc. Per tant, cal comptar amb dues anàlisis diferents però complementàries:

1.- D'una banda, per tal que aquesta agressió al medi no pugui ser definida com diferent (ni depreciada, ni desviada ni criminalitzada ni delinqüència), els estats la regulen amb la "ordenació del territori" (el planejament i la seva considerable normativa). Per tant les operacions que fan els estats legislant l'"ordenació del territori" converteixen les agressions al medi "legals" en normals i no diferents (voilà el poder dels estats!: les agressions que s'ajusten a la legislació... per molt agressives que siguin són normals). De manera que la producció d'espai urbà només és diferent (delinqüència, per exemple) quan es fa fora de la regulació (és a dir, quan es fa amb trampa – aquest és un bon exemple de l'anomia: assolir els objectius saltant-se els mitjans legítims-).

Un cop "ordenat el territori" i "produït l'espai urbà", una altra manera de fer trampa consisteix en la construcció de mala qualitat, agressió que per les seves característiques tècniques és poc definida com delinqüència i amb escasses probabilitats de criminalització pel seu desconeixement, excepte en cassos excepcionals que hagin pogut ser coneguts (habitualment perquè han tingut conseqüències catastròfiques) .

La delinqüència urbanística és, doncs, només i únicament l'agressió que fa trampa (la que no s'ajusta a la legislació); i la criminalització de les agressions tramposes només es pot donar si aquestes arriben a ser conegudes.

Tanmateix, sembla que sembla que potser tal volta de mica en mica algunes de les agressions d'aquest tipus més van (i aniran) essent definides com agressió a un bé estratègic en la mesura que el medi –el planeta terra- està esdevenint un bé estratègic, com es veurà tot seguit.

2.- D'altra banda hi ha l'especulació. En els temes d'economia es relacionarà l'especulació amb l'anòmia: "es guanya més especulant que produint, de manera que el poder econòmic inverteix on més pot guanyar, com més pot guanyar, i quan més pot guanyar" . L'especulació és una agressió òbvia però escassament definida com delinqüència i poc criminalitzada.

És, doncs, altament probable que en el mateix origen del procés d'urbanització hi hagi agressions delictives: *La razón por la que la corrupción tiene tanta presencia en el urbanismo es sencilla: se trata de un ámbito que mueve ingentes cantidades de dinero y que opera con una dinámica que favorece el enriquecimiento fácil a quienes participan de él, tanto desde la esfera privada como desde la esfera pública. Así, el particular, a través de promotoras y constructoras, no sólo puede obtener grandes beneficios económicos sino que, a través de aquéllas puede, además, blanquear dinero con escasas posibilidades de detección.*

https://www.uam.es/otros/afduam/pdf/12/071_098%20Laura%20Pozuelo.pdf

2.- les agressions que són conseqüència del procés

Des de sempre la Sociologia així com també la Criminologia s'han dedicat a l'estudi d'aquestes agressions (tanmateix, tots plegats hauríem de fer una mica d'autocrítica i reconèixer que no ens hem preocupat tant de les agressions que hi ha a l'origen).

Des dels treballs de l'escola de Chicago sabem que els processos d'urbanització van molt lligats amb les relacions entre normals i diferents (depreci i desviació connectades amb un concepte clau en la història de la sociologia: la desorganització social; així com subcultures, criminalització i delinqüència, tant l'expressiva com la utilitària). En aquest darrer sentit, s'explica la preocupació que des de sempre ha tingut la Sociologia per lligar els processos d'urbanització amb la delinqüència expressiva dels pobres i marginats (que no és altra cosa que els comportaments de les víctimes de les agressions que hi ha a l'origen del procés d'urbanització, comportaments que són criminalitzats i definits com delinqüència).

Això és així perquè els processos d'urbanització van seguir a tot arreu, i per tant també al nostre país, la mateixa lògica de desorganització social que havien analitzat els estudiosos de Chicago: així, com que la urbanització ha estat basada en un potent flux migratori ("l'èxode rural") i amb la industrialització (principalment als anys seixantes amb els plans de desenvolupament)

Necessàriament, tots els processos d'urbanització han comportat relacions de depreci i desviació, i han estat delictogens i criminògens, com a mínim per les dues raons ja esmentades:

- la desigual producció de l'espai urbà que se'n va seguir (amb els diferentíssims i creixents preus del sòl), i la conseqüent especulació (com s'acaba de veure), amb el resultat d'unes ciutats segregadores de desigualtat social
- d'altra banda, la majoria de la urbanització es va fer principalment a base d'una demanda **pobra i immigrant** (primer l'èxode rural i després la migració de l'exterior), la resposta expressiva de la qual és fàcilment criminalitzable.

La desigual criminalització/delinqüència dels dos tipus d'agressions confirma la tesi de la sociologia de la impunitat del poder: desigualtat i pobresa són doncs conseqüència criminalitzable i sovint definida com delinqüència d'unes agressions prèvies fetes des de la respectabilitat.

6.2.- ciutat i delinqüència

Admetent la definició quantitativa convencional dels 10.000 habitants com frontera de la vida urbana, avui pràcticament vuit de cada deu espanyols viuen en alguna ciutat, mentre a començament del segle XX la població urbana era només un terç del total.

Espanya: població rural vs. població urbana

any	% població – 10.000	% població + 10.000
1900	67.8	32.2
1910	65.0	35.0
1920	61.3	38.7
1930	57.1	42.9
1940	51.2	48.8
1950	47.9	52.1
1960	43.2	56.8
1970	33.5	66.5
1981	29.9	70.1
1991	25.7	74.3
2001	23.9	75.1
2016	21.3	78.7

S'ha dit, escrit, explicat i fins i tot dramatitzat que la ciutat és un gran factor criminogen i/o fins i tot un espai molt delictiu. Més enllà d'aquests crits o laments per una arcàdia rural feliç i sense delinqüència, els sociòlegs sabem que la societat moderna és urbana (**no pot no ser urbana**): la ciutat és, doncs, el tipus d'assentament preferent a la nostra societat, perquè ens garanteix l'hàbitat

més adequat a l'estructura social contemporània. I dos dels principals factors que expliquen que la societat d'avui és urbana són demogràfics: es tracta del creixement de la població i dels fluxos migratoris.

La vida urbana és

- densa (concentració de població),
- heterogènia (població distinta i variada), i
- interactiva (moltes relacions socials de tot tipus).

Per tant, l'individu urbà viu

- Massificat (aquesta és la cara quotidiana de la densitat), és a dir, paradoxalment aïllat enmig de la multitud i amb problemes per a la comunicació (per exemple, per la forma de la vivenda).
- Anònim: la vida a la ciutat és impersonal (l'anonimat, que resulta de l'heterogeneïtat), ergo amb dificultats també per al coneixement i el reconeixement dels altres.
- Mòbil: la mobilitat resulta de les separacions i distàncies dels espais on es fa la vida (la vivenda, el treball, el lleure, etc.): part de la vida urbana és "en trànsit".

Ergo, l'espai urbà és estructuralment un factor delictogen

1.- rendibilitat urbana per a l'activitat delictiva

La ciutat és un espai privilegiat per a l'activitat delictiva: perquè hi ha

- molta gent (molts estímuls),
- diferent gent (tant delinqüents com víctimes) i
- moltes relacions socials de tot tipus (també les delictives.)

Així mateix, a la ciutat es dona l'atracció de la centralitat i dels espais altament i densament poblats segons l'esquema: massificació + anonimat + mobilitat = més rendibilitat

- massificació i aïllament: molta gent, moltes relacions socials, molts agressors i molts agredits. Més oportunitats delictives i la possibilitat d'obtenir economies d'escala.
- impersonalitat i anonimat (l'altra cara de l'**heterogeneïtat**): dificultat per al coneixement i el reconeixement (per exemple, agressors i agredits): més impunitat,
- mobilitat: per tant, menys control social tant per als agressors com per ajudar els agredits. En conseqüència, més oportunitats i més impunitat

2.- altres factors delictògens relacionats amb la ciutat

- multiplicitat i desconeixement dels rols (segons la teoria del conflicte de rols: tenim molts papers que poden ser contradictoris: podem ser normals en uns rols i diferents en altres)
- ritme de la vida urbana: l'estrès i l'agressivitat
- una certa crisi normativa permanent pel pas de la comunitat a l'associació (és a dir el pas de les relacions afectives i expressives a les racionals i utilitàries) i per tant per la menor capacitat del control informal (afectiu, sentimental) que se'n segueix
- majors facilitats que la vida rural (el delictes organitzat és urbà, excepte màfies regionals de tipus rural)
- a major urbanització, més influència previsible de les subcultures... (barris marginals, segregació espacial, etc.). La ciutat és l'espai privilegiat de les subcultures
- vandalisme, prou analitzat a partir del controvertit article sobre les finestres trencades
- violència urbana: s'ha passat de la delinqüència "astuta" -que la criminologia tradicional atribuïa a la ciutat- a la delinqüència violenta; tal com reconeix un text clàssic: *"Hay cada vez más conciencia entre responsables de políticas y especialistas de que el siglo XXI enfrenta una crisis de violencia urbana. Un número considerable de ciudades de ingresos medios y bajos muestran tasas de violencia, inseguridad, desigualdad y pobreza superiores al promedio. La violencia urbana es más extensa y crónica en muchas de las ciudades de más rápido crecimiento del mundo. Aunque la carga de esta violencia afecta de múltiples maneras, directas e indirectas, a todos los grupos económicos y sociales, es especialmente pesada para la población urbana pobre. La suma de estos hechos inquieta a los expertos de la seguridad y de la cooperación por las implicaciones que esto tiene para la estabilidad nacional y regional y, más generalmente, para el desarrollo humano."*

El "dilema urbano" se refiere a la naturaleza de doble faz de la urbanización en el siglo XXI. Por un lado, se trata de una fuerza que ayuda el desarrollo progresivo favorable a los pobres. Por

otro, aumenta el riesgo de inseguridad permanente entre los pobres de la urbe. Este aspecto negativo de la urbanización amenaza anular su potencial de estímulo al crecimiento, a la productividad y a los dividendos económicos. Por lo tanto, resulta vital producir investigación que provenga del terreno y se oriente hacia políticas relativas a la intersección entre urbanización, pobreza, violencia y desigualdades, así como definir y evaluar intervenciones que procuren abordar los riesgos y síntomas de la violencia urbana.

http://www.idrc.ca/EN/Documents/Researching-the-Urban-Dilemma-Baseline-summary_sp.pdf

3.- la por i la ciutat

el barri és l'espai de la seguretat, mentre la ciutat és l'espai de la inseguretat

el barri és segur

1ª.- Raó física, l'estructura del barri. Els espais es coneixen; i la seva apropiació i territorialització com a propis esdevé possible. I per tant el barri sempre sembla més segur

2ª.- Raó social, l'estructura de la convivència. Les relacions humanes poden donar-se en un marc de comunicació i coneixement (i reconeixement). És l'espai on millor poden funcionar les relacions de comunitat.

La ciutat és l'espai de la inseguretat.:

1ª.- Raó física, la mateixa estructura urbana. El disseny urbà (limitacions a la territorialització dels espais com a propis, desconeixement, etc.) pot afavorir la construcció de la por.

2ª.- Raó social, l'estructura de la convivència. Les relacions humanes topen amb dificultats per a la comunicació i el coneixement (i reconeixement). D'altra banda, la separació entre els llocs on es fan les diverses activitats (vivenda, treball, estudis, compra, lleure, etc.) difumina els rols.

3.- algunes hipòtesis per a l'anàlisi de cassos relacions d'oposició, minoria, depreci, desviació i delinqüència

Normal és la participació en el sistema de la vivenda: la despesa econòmica que implica el mercat immobiliari (comprar/llogar) un pis on viure; tot acceptant un dels valors més presents avui dia, la propietat privada.

En front d'aquesta normalitat, hom pot trobar comportaments o situacions **diferents**, amb les que es poden establir totes les relacions del model

Relacions d'Oposició:

- Okupar un local o pis abandonat reivindicant el canvi en el sistema immobiliari i per tant un canvi de normalitat
- Les propostes de gratuïtat de la vivenda signifiquen canviar la normalitat,
- Les propostes de canviar la normalitat a través d'una utilització no parlamentària del parlament; les iniciatives legislatives populars

Relacions de Minoria:

- moviments com les comunes (no volen canviar la normalitat, només volen estatus), o la lluita pel rebut de l'aigua (no pagar la quantitat marcada i reclamar un menor cost),
- També pretenen un status propi els masovers urbans, les rehabilitacions de pobles abandonats a canvi d'un sostre, etc.
- Okupar un espai abandonat pot establir relacions de minoria si només pretén obtenir un reconeixement social sense canviar la normalitat

Relacions de Depreci:

Els normals poden considerar que no arriben als valors que defineixen la normalitat, i per tant depreciar els individus o grups següents:

- Les persones sense sostre –homeless-, els pidolaires, i les persones que s'han quedat al carrer
- Les persones o grups (comunitats) no sedentaris (firaires, tribus, poblacions nòmades)
- Els individus o grups que okupen un espai buit

- Algunes comunitats religioses que no arriben als valors “immobiliaris” actuals (per ex. els amish), etc

Relacions de Desviació

La diferència entre desviació i depreci té que veure clarament amb els conceptes “*comportament*” i “*situació*”: El comportament (actiu) es desvia, mentre la situació (passiva) és depreciada). Per tant, els mateixos grups depreciats poden ser tractats de desviats si es considera que trenquen normes:

- Les persones sense sostre –homeless-, els pidolaires, i les persones que s’han quedat al carrer
- Les persones o grups (comunitats) no sedentaris (firaires, tribus, poblacions nòmades)
- Els individus o grups que okupen un espai buit
- Algunes comunitats religioses, etc

Relacions de Criminalització/Delinquència:

1.- les agressions que hi ha a l’origen del procés

- L’exemple més clar és l’especulació (clara agressió contra un bé estratègic com és la vivenda), encara que només es criminalitza quan hi ha crisi o quan es fa amb diner i terrenys públics.

2.- les agressions que són conseqüència del procés

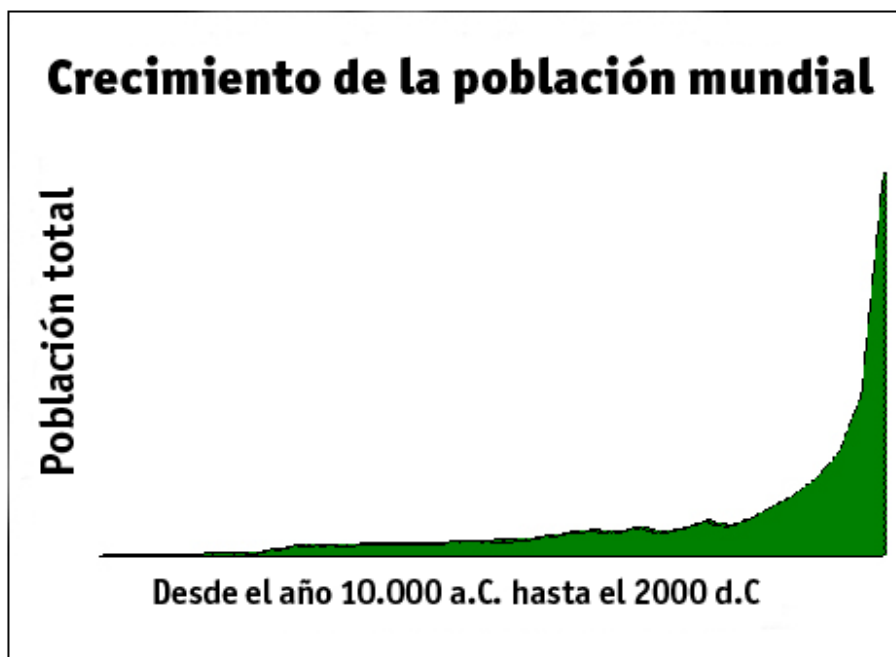
- Qualsevol dels individus o grups diferents poden ser criminalitzats i definits com a delinqüents: individus o grups no sedentaris, individus o grups que okupen un espai buit, etc

7.- agressions contra l'equilibri extern: la relació amb el medi

El creixement de la població i del consum dels recursos naturals està posant en risc el segon equilibri demogràfic (la relació amb el medi) fent que el planeta terra sigui un bé estratègic. Per tant, ha començat el procés de **criminalització** de les agressions al planeta terra i la definició de **delinqüència** d'algunes d'aquestes agressions. Mai abans en tota la història de l'espècie humana la relació amb el medi s'havia definit com una agressió, ni s'havia criminalitzat ni s'havia definit com delinqüència: **mai abans el planeta terra no havia estat un bé estratègic**.

L'estoc de la població funciona procurant el doble equilibri ja assenyalat al començament del tema, l'interior i l'exterior (l'equilibri amb tots als altres stocks que hi ha al planeta). I aquest doble equilibri és un bé estratègic, perquè d'ell depèn la mateixa supervivència de l'espècie humana. Òbviament, aquest equilibri es resol amb elements de totes les estructures, tanmateix la demogràfica és clau: no és el mateix compartir el planeta amb un stock de dos-cents milions (aproximadament és el que hi havia l'any 1), amb un stock de mil sis-cents milions (començament del segle XX), o amb un stock de més de set mil milions (començament del segle XXI).

Població total (aprox.)	
10.000 a. C.	1 000 000
1000 a. C.	50 000 000
1 d.C.	200 000 000
1000	310 000 000
1750	791 000 000
1900	1 650 000 000
1950	2 518 630 000
2000	6 070 581 000
2010	7 082 354 087

La relació de la nostra espècie amb el medi, doncs, ha evolucionat al ritme del nostre creixement demogràfic (cal insistir: sense menystenir la intervenció de les altres estructures!); i la revolució demogràfica torna a ser una variable independent prou significativa (sense menystenir el creixement econòmic). I aquesta relació amb el medi defineix normalitats i diferències, i fabrica normalitats i diferències a l'entorn d'aquest equilibri entre l'espècie i el planeta.

Pel que fa a les relacions entre normals i diferents, podem assumir tres moments clarament diferenciats en l'impacte en la delinqüència de la relació entre l'espècie humana i el planeta:

1.- un llarg període (llarguíssim) de fàcil equilibri, que podem datar des de la nostra aparició al planeta fins les revolucions dels segles XVIII i XIX: pràctica inexistència de desigualtat en aquest aspecte de la vida social que és la relació amb el medi i lògica inexistència de cap bé estratègic relacionat amb el medi i també lògica inexistència de cap mena de control social en aquest assumpte.

La nostra era una espècie més de les que habitaven el planeta i no teníem **poder** (o capacitat) ni demogràfica ni productiva per desequilibrar l'equilibri. Ho exemplifica la cèlebre cita atribuïda –no sé si només cinematogràficament- a Sitting Bull: *“La terra no pertany a l'home, sinó que l'home pertany a la terra. L'home no ha teixit la xarxa de la vida: és només un fil d'ella. Tot el que l'home li faci a la terra s'ho farà a si mateix. El que passa a la terra els passa als fills de la terra”*.

En conseqüència, en la relació de l'espècie humana amb el medi no el modificava significativament, no hi havia doncs condicions estructurals i històriques per a definir diferències i molt menys agressions a cap bé estratègic, per tant, no hi havia ni normals ni diferents, ni es donaven processos de criminalització ni definicions de delinqüència.

2.- Les revolucions dels segles XVIII i XIX (increment de la població, revolució industrial, i la il·lustració) modifiquen l'equilibri anterior: la nostra espècie ha de dominar i controlar el medi.

A partir d'aquí i fins final del segle XX allò normal és el domini i el control de la naturalesa: Occident, i no aspirar a dominar i controlar la naturalesa és diferent.

La mateixa existència del món no occidental (societats humanes que no pretenen controlar i dominar el medi) és diferent per al món occidental que és que defineix la nova normalitat, i per tant, Occident ha de normalitzar-lo (habitualment colonitzant-lo), i per tant és lògic que depreciï, i consideri desviats tots els diferents. Pel que fa a les relacions que s'estableixen a partir dels diferents, aquests poden intentar establir relacions d'oposició i minoria, però les condicions estructurals (demogràfiques i econòmiques sobretot) les dificulten o impedeixen.

Més encara, pel que fa a les relacions de criminalització i delinqüència, la mateixa existència del món no occidental agredeix Occident en un bé molt estratègic: el creixement econòmic i la riquesa econòmica disfressats de desenvolupament i progrés (creixement i riquesa són un enorme bé estratègic per l'occident) . El món no occidental, doncs, és el diferent/agressor que ha de ser criminalitzat, definit com delinqüent, i eliminat (com li va passar al poble de Sitting Bull i a molts altres pobles colonitzats per Occident), a no ser que es normalitzi i assumeixi les normes i valors del domini i el control de la naturalesa. Així doncs, Occident criminalitza i defineix com delinqüents (conquereix, colonitza, esclavitza, extermina, etc) els diferents no occidentals (etiquetats amb molt diverses denominacions, com primitius, indígenes, salvatges, colonitzats, etc) i manté la mateixa relació de criminalització amb els escassos occidentals que alerten o critiquen el domini i control de la naturalesa (arribant-los a definir com delinqüents si cal).

3.- A finals del segle XX i començament del XXI, l'increment de la població i la producció creixent de riscos, posa en perill l'equilibri entre l'espècie humana i el planeta terra.

En aquest moment, doncs, hi ha desequilibri.

I una hipòtesi per a l'anàlisi sociològica d'aquest desequilibri demogràfic i ecològic podria ser la següent:

En aquests moments estaríem en un procés de substitució dels poders i per tant en un procés de redefinició del que és normal i diferent en relació al medi, així com del que són les agressions al medi; per tant en un procés de redefinició del que es criminalitza i del que és delinqüència en la relació entre l'espècie humana i el planeta. És a dir, assumint que l'espècie humana ocupa i transforma cada cop més un planeta finit i limitat, estaríem redefinint què hi ha d'agressió en aquesta creixent ocupació i transformació d'aquest medi limitat i finit que és el planeta terra.

3.1.- D'una banda, el poder (o la necessitat) demogràfic/a s'alia amb els poders econòmics emergents (els que no necessiten directament l'extracció de recursos de la naturalesa) i van definint una nova normalitat en la que el reconeixement de la limitació del planeta comporta el respecte al bé estratègic medi ambient, i en conseqüència la criminalització i definició de delinqüència del que es considerin agressions contra ell.

3.2.- Tanmateix, d'altra banda, els poders econòmics basats en l'extracció de recursos de la naturalesa (òbviament majoritaris) mantenen com a normal el domini del medi (l'espècie humana ha de controlar la naturalesa). I miren de limitar tan com poden la criminalització i definició de delinqüència de la creixent transformació del mateix i limitar també la definició de les agressions contra ell.

Cal admetre la major probabilitat de que la primera normalitat vagi imposant-se pel creixement de proves empíriques cada cop més sòlides (escalfament global, deforestació, nivells de contaminació, esgotament de recursos, etc) que comencen a fer certa la hipòtesi alternativa d'una catàstrofe ecològica. Si això és així, augmentarà la probabilitat de que es defineixin com agressió cada cop més intervencions humanes en el planeta, i per tant de que incrementin la criminalització i la definició de delinqüència de les agressions contra el medi. Per tant, i també probablement, anirem assistint a cessions significatives de la capacitat de definir per part dels poders extractius (ni que només sigui per fer cas a la vella recomanació de Giuseppe Tomasi di Lampedusa: "cal que tot canviï perquè tot segueix igual"). De fet, les legislacions mediambientals dels estats i les mateixes conferències internacionals són un bon indicador (en la seva lentitud i timidesa) del conflicte entre aquests dos tipus de poder en relació al medi. En conseqüència, la gestió política i la cultura mediambiental oscil·larien entre les dues definicions, amb un lent decantament cap a primera, decantament més que lent, molt lent

- tant per la magnitud dels interessos econòmics de la segona definició que influeixen en la gestió política,
- com per l'estil de vida de la cultura consumista.

Per tant, avui l'anàlisi ha de comptar amb l'existència de diverses normalitats, amb el conflicte corresponent i la conseqüent indefinició social sobre què es normal i diferents, què criminalitza i què es defineix com delinqüència.

Un bon exemple és la relació de la societat amb els moviments ecologistes:

- Aquests poden **oposar-se** a la normalitat extractiva i voler-la modificar
- poden **reclamar millores** en la nostra relació amb la naturalesa
- Simultàniament poden ser **depreciats** (no arriben als valors normals de consum i per tant poden ser definits depreciadament com idealistes i o il·luminats)
- També poden ser considerats **desviats**
- I poden ser **criminalitzats** i definits com **delinqüència** si la seva acció posa en qüestió béns estratègics com el poder de les grans empreses o la mateixa gestió dels estats.

3.- estructura econòmica i relacions entre normals i diferents

Previ merament introductori

Estructura:

L'estructura econòmica és l'organització amb la que cada societat extreu, transforma i distribueix els béns que necessita per sobreviure.

Propietat i estructura econòmica: El poder de l'estructura econòmica està lligat a la propietat dels béns econòmics, encara que les transformacions de la propietat a les darreres dècades ens han ensenyat que el poder rau bàsicament en el control dels béns (que tanmateix es sol donar a través de la seva propietat)

Acció:

D'altra banda, l'acció sobre la que es construeix l'estructura econòmica és el treball. El treball és l'execució de tasques que precisen d'un esforç físic o mental, i que tenen com objectiu la producció de béns i serveis que cobreixin les necessitats humanes.

De cara a les relacions entre normals i diferents cal remarcar els canvis que l'estan transformant, en especial la "reducció del temps de treball humà necessari"

Relació estructura-acció: El concepte que connecta el treball amb la propietat és la divisió del treball, tant la divisió social com la tècnica. La **divisió social del treball** relaciona propietat i treball: els propietaris dels mitjans de producció són els que estableixen com s'organitza la producció i es divideix el treball. La **divisió tècnica del treball** consisteix en l'estricta repartiment de la feina (entre els sectors econòmics i a l'interior de cada sector)

Estructura (propietat): normals i diferents

La **normalitat** consisteix en **produir** i **consumir**, d'acord amb les normes i els valors de cada societat.

Propietat i Normalitat: Les normes i els valors els estableix el poder econòmic a partir de la lògica que imposa la propietat dels béns econòmics.

La diferència es dona quan es produeix contra les normes i els valors que han establert els que manen (productivitat antagònica), **no es produeix** (improductivitat) o **no es consumeix**

- **la productivitat antagònica** (produir en sentit contrari a la norma, agredint la propietat dels béns econòmics), per exemple, els robatoris, furts, atracaments, frauds, etc. És a dir pràcticament tota la **delinqüència utilitària**, que sol ser econòmicament racional i molt productiva (i no només en l'irònic sentit que li atribuïa Carles Marx al Capital)
- **La improductivitat** és diferent (si la normalitat consisteix en produir), i pot ser un comportament actiu o una situació passiva:
 - improductivitat per raons d'estructura econòmica (per ex. els aturats, o els immigrants provinents d'altres cultures laborals que no poden produir)
 - improductivitat per raons físiques, (malats i/o discapacitats físics i mentals)
 - Hi ha una improductivitat per raó **d'edat**: es tracta de les minories situades en els extrems de la piràmide de població, els nens (que encara no produeixen) i els vells (que ja no ho fan). Aquesta ha estat tractada en l'anàlisi de l'estructura demogràfica, perquè és precisament l'atribut demogràfic el que els fa diferents econòmicament.
- També els diversos tipus de la **marginalitat productiva**, que poden incloure:
- La vida i la supervivència al marge de l'estructura econòmica (per exemple, els rodamons o els captaires)
- La productivitat econòmica en els marges de l'estructura (per posar alguns exemples, la venda ambulant, i les diverses produccions marginals)

- La productivitat econòmica volgudament diferent (o alternativa).
- També són diferents els que **no consumeixen**, sigui perquè no volen sigui perquè no poden.

Un darrer assumpte relatiu a la delinqüència utilitària clou aquesta anàlisi

Es tracta de reconèixer l'economia com a factor delictiu, utilitzant una tesi (sorprenentment social) de la Criminologia: quanta més riquesa hi ha en una societat, més delinqüència utilitària hi ha (dit en termes col.loquials: quants més béns econòmics hi ha en una societat, més béns econòmics es poden robar, ergo més agressions contra la propietat hi pot haver).

Acció (treball): normals i diferents

El treball ha estat des de sempre (però sobre tot des de la transició del feudalisme al capitalisme) un poderós agent de disciplina social i per tant de normalització: **els que treballaven eren els normals i els que no treballaven eren diferents**. En conseqüència, a l'entorn del treball hi ha hagut des de sempre relacions entre normals i diferents; a més, com que el treball és un bé estratègic, les agressions al seu entorn sovint impliquen processos de criminalització i delinqüència.

Als darrers anys els canvis en l'organització del treball (mecanització, robotització, etc.) estan fent que l'economia s'organitzi cada cop més comptant amb menys treball humà: és la "reducció del temps de treball humà necessari". Per tant hem de formular hipòtesis al respecte: potser l'associació entre normalitat i treball ja no és mecànica ni necessària, i potser hi ha noves diferències (per exemple el treball precari):

1.- productivitat antagònica: agressions contra la propietat

Segon previ merament introductorí

Comencem amb una mínima constatació, extreta de qualsevol manual de teoria econòmica, segons la qual *“tothom vol posseir aquelles coses que són valuoses per definició social, i que en ser desitjades esdevenen escasses”*.

Per tant, cal fer esment de les dues parts d'aquesta constatació:

- Posseir: és a dir, **la propietat**
- Coses valuoses; és a dir, **els béns**

la propietat i els béns

Segons el diccionari, la propietat és el dret a posseir una cosa i a disposar lliurement d'ella. Les coses que volem posseir són els béns: Un bé és un objecte o servei material o immaterial que serveix per a satisfer alguna necessitat humana. El terme “bé” es utilitza para designar, doncs, coses que són útils a qui les posseeix.

Els béns poden ser: lliures o il·limitats que són aquells que no estan en el mercat i per als quals no cal pagar (de moment) i que per tant normalment estan disponibles sense limitació; i econòmics o escassos, que són aquells que se adquireixen en el mercat pagant per ells un preu, tenen, doncs, valor econòmic i són susceptibles de ser valorats en termes monetaris, per tant la seva assignació segueix algun tipus de procediment econòmic (mercat, racionament, repartiment, etc.). Els béns econòmics o escassos poden ser béns (o mitjans) de producció (empreses, fàbriques, tallers, etc.) i béns de consum (la casa, el cotxe, el rellotge, la tele, etc.).

El poder de l'estructura econòmica el dona el control dels béns de producció, que habitualment deriva de la **propietat** dels mateixos, i encara que la propietat de qualsevol bé sol ser sempre individual, arrenclera els individus en **classes socials** definides per la propietat o el control dels mateixos. La propietat (sobre tot dels mitjans de producció) és, doncs, un assumpte estratègic per l'impacte que té en l'organització de tota la societat sencera, perquè la classe social que els controla està en condicions de:

- Dominar i per tant controlar la divisió social del treball: així, la majoria de sistemes econòmics coneguts (i per tant la majoria de societats) funciona a partir de la propietat **privada** dels mitjans de producció
- Organitzar la divisió tècnica del treball, clau per a analitzar qualsevol societat: per exemple l'organització dels tres sectors (agricultura, indústria i serveis).
- I condicionar tota l'estructura social sencera: la classe social que controla els mitjans de producció imposa un model sencer de societat: l'estructura política (l'estat, el dret, i amb ells la definició de la delinqüència), l'estructura cultural (la ideologia, els valors i les pautes de comportament, etc.).

En conseqüència, la classe social que controla els béns de producció protegeix la propietat com un bé estratègic. Per tant, són les classes socials les que, al llarg de la història, han anat definit la importància de la propietat i han anat **criminalitzant i definint com delinqüència** les agressions contra la propietat.

Així històricament:

- primer els mitjans de producció van ser els mateixos éssers humans, i això implicava una divisió social del treball que atribuïa als amos la propietat dels esclaus (es tracta de les societats en les que el mode de producció hegemònic era l'esclavista): un ésser humà era propietari d'altres éssers humans i això era la normalitat. Per descomptat el propietari no estava depreciat, ni considerat desviat, ni criminalitzat ni molt menys penalitzat, sinó que el depreci, la desviació així com la criminalització i la delinqüència s'aplicaven als esclaus que agredien al propietari (provant d'establir relacions d'oposició, per exemple Espartac: <https://es.wikipedia.org/wiki/Espartaco>)

- després els mitjans de producció van ser la terra i les seves eines rudimentàries (mode de producció feudal), amb una divisió social del treball en la que els senyors feudals eren parcialment propietaris dels servents i de les seves eines i collites: i aquesta era la normalitat. Per descomptat els senyors feudals no eren depreciats, ni desviats, ni criminalitzats ni molt menys penalitzats, sinó que el depreci, la desviació així com la criminalització i la delinqüència s'aplicaven als servents que volien fugir o que es revoltaven (vegeu per exemple els esplèndids textos d'Eric Hobsbawm: "*Rebeldes primitives*" o el més específic "*bandidos*")
- més tard els mitjans de producció van ser les fàbriques i la maquinària industrial (mode de producció capitalista): amb una divisió social del treball en la que els burgesos només eren propietaris dels mitjans de producció i compraven la força de treball dels treballadors a canvi d'un salari que sempre era menor que la riquesa que produïen. Per descomptat els empresaris capitalistes no han estat depreciats ni desviats, ni molt menys o criminalitzats o penalitzats; essent, en canvi, diferents i depreciats, desviats, criminalitzats i definits com delinqüents els treballadors que volien establir relacions d'oposició (com es veurà després)
- I ara hi ha molts més mitjans de producció (terciarització), i altres maneres de posseir-los (no només la propietat sinó també el control tècnic i la direcció). També hi ha moltíssims béns de consum. Amb una divisió social del treball més complexa. Un resultat d'aquest canvi és que difumina el conflicte entre les classes socials, relativitza una mica el que és normal i el que és diferent, i poden començar a aparèixer processos de criminalització i delinqüència per explotació laboral.

La propietat (o el control de la gestió) dels béns o mitjans de producció és, doncs, un assumpte estratègic en la immensa majoria d'estructures econòmiques per l'impacte que té en l'organització de tota la societat sencera. Per tant, la classe social que controla els béns econòmics protegeix la seva propietat tant des del punt de vista operatiu (la propietat fa funcionar l'economia i la societat sencera) com des del punt de vista social, polític, jurídic, filosòfic, ideològic, moral, educatiu, comunicatiu, etc.

1.- és el gran bé que cal **protegir**: això és el normal. L'economia és una estructura estratègica, el poder econòmic és un poder estratègic, i la propietat dels béns econòmics és un bé estratègic

2.- i per tant, en conseqüència, agredir la propietat és un comportament **diferent**

1.1.- Normals i diferents en relació a la propietat

La hipòtesi plantejada

La hipòtesi plantejada sobre les relacions a l'entorn de les agressions contra la propietat és idèntica a la relativa a la de les agressions contra la vida: la **normalitat** consisteix en acceptar i respectar la propietat: normes i valors protegeixen la propietat. En canvi, agredir la propietat és un comportament "**diferent**" (producció antagònica) que agredeix una de les àrees més estratègiques de qualsevol economia. Per tant, aquestes agressions solen estar **criminalitzades i definides com delinqüència** (constituïnt la major part de la delinqüència utilitària):

- es criminalitzen: són percebudes com una agressió a un bé estratègic
- són delinqüència: la propietat està protegida amb la norma dura, la llei; i per tant, en agredir la propietat, es trenca la llei i es rep la definició política de delinqüència.

Ara bé, relativitat

1.- No totes les agressions a la propietat són criminalitzades i/o impliquen relacions de delinqüència: agredint la propietat es poden establir també relacions d'oposició, de minoria, de depreci i de desviació

2.- La consideració de la propietat com un bé estratègic tampoc no és universal.

Així, l'anàlisi de les relacions entre normals i diferents en les agressions a la propietat ha de considerar les variables que expliquen la relativitat (a part, òbviament, de l'estructura social i les seves conjuntures)

- el poder, sobre tot el poder, sigui econòmic, polític o social: agredir la propietat des de qualsevol poder “no compta” (la criminologia crítica dels anys 70 afirmava que no hi ha cap fortuna que s’hagi fet sense delinquir)
- el punt de vista dels actors: Un mateix comportament pot ser reivindicat per uns i criminalitzat pels altres: robar, (o robar als rics per donar-ho als pobres), estafar, o contractar treballadors il·legalment, per a uns éssers humans té el significat d’un comportament delictiu, depreciable o desviat, mentre per a d’altres pot ser un comportament admés en situacions excepcionals, i uns altres ho poden reivindicar com una manera d’oposició a la normalitat i lluita contra el sistema
- el tipus d’agressor (la riquesa dona impunitat mentre la pobresa és una variable criminalitzadora); i el tipus i/o la intensitat de l’agressió (com més gran és l’agressió, **més** es sol criminalitzar)
- També cal comptar amb el tipus de propietat: les relacions entre els individus a partir de la propietat dels mitjans de producció i/o del diner són desiguals
 - Uns són propietaris dels béns de producció i altres no
 - La majoria som propietaris de béns de consum
 - Uns som “més” propietaris que altres (per quantitat o qualitat dels béns o quantitat o qualitat de la propietat)
- I, last but not least, cal també tenir present (molt present!) la relativitat dels mercats, tant el de béns econòmics disponibles com el de compravenda dels béns robats: si no hi ha mercat no cal robar (perquè no hi ha rendibilitat possible)

1.- El model OMDDD i les agressions contra la propietat

No totes les agressions a la propietat són criminalitzades i/o impliquen relacions de delinqüència; agredint la propietat es poden establir també relacions d’oposició, minoria, depreci i desviació. El model omddd serveix per analitzar l’enorme fenomenologia de les agressions contra la propietat:

1.- Relacions d’oposició:

- Les relacions d’**oposició** es reivindiquen quan es tracta d’arrabassar els béns o mitjans de producció a la classe social dominant per tal d’establir una nova normalitat (una revolució).
- D’altra banda, els grups de gent o els individus aïllats que roben, poden establir relacions d’oposició, quan el robatori es produeix per ideal de canvi de la societat (guerrilla, robatoris polítics –les expropiacions revolucionàries, la síndrome Robin Hood, algunes manifestacions del bandolerisme clàssic, etc.). Podrien ser conceptualitzats com els rebels en la tipologia de Merton.
- De fet, aquesta és la legitimitat del bandolerisme clàssic (pràctica relativament freqüent en societats agràries tradicionals). Alguns capítols de l’esplèndid i imprescindible i excepcional, i clàssic, i estupendú llibre de l’Eric Hobsbawm “**rebeldes primitivos**” fan referència a aquest tipus d’oposició: el bandolerisme clàssic era una forma de protesta social, “*el bandolerismo es una forma más bien primitiva de protesta social organizada ... los pobres, que protegen al bandolero, lo consideran su defensor...*” (Rebeldes primitivos, ed. Ariel, 1968, p.27)
- des d’aquesta perspectiva, doncs, el bandolerisme clàssic establia relacions **d’oposició**.

2.- Relacions de Minoria:

Les agressions contra la propietat poden pretendre establir relacions de minoria, per exemple en les següents situacions:

- La síndrome Robin Hood, quan no es planteja una revolució amb presa del poder i establiment d’una nova normalitat
- Quan amb els robatoris només es pretén tenir un espai social per viure, amb una espècie d’economia informal que coexistiria amb la formal, un exemple de la qual seria el bandolerisme andalús, estudiat per Bernaldo de Quirós i Zugasti, i popularitzat per alguna sèrie televisiva.
- Algunes manifestacions de la picaresca contemporània (estafes a visitants, per exemple).
- D’altra banda, hi ha fórmules de “picaresca econòmica” que estableixen relacions de minoria – no pretenen canviar el sistema, sinó únicament existir-, com per exemple els diversos sistemes

“d’optimització o enginyeria fiscal” per pagar menys impostos (sistemes escassament criminalitzats i per descomptat no definits com a delinqüència).

3.- Relacions de Depreci:

Les agressions contra la propietat trenquen normes (són actives), per tant, no haurien de generar relacions de depreci (que es donen quan el diferent no arriba als valors normals).

Tanmateix, poden comportar relacions de depreci en la seva segona accepció (el sentiment amb que els normals i els diferents viuen la seva relació: els primers minusvaloren i els segons s’autominusvaloren), sobe tot amb la pobresa com a variable explicativa:

- L’agressor pobre és depreciat i sovint autodepreciat.
- L’agressor ric només podria patir relacions de depreci quan és descobert, tanmateix, sol tenir suficients recursos de maniobra i contacte com per estalviar-se el depreci (i a més, no sol autodepreciar-se).

4.- Relacions de desviació:

Les agressions contra la propietat són un comportament contra un àrea sensible de l’organització social, per tant protegida per normes de tipus llei: ergo, difícilment és només desviació, sinó **delinqüència més o menys criminalitzada**

Ara bé, probablement, la relació social que genera una petita agressió (un petit robatori) no arribi a la criminalització ni a la definició de delinqüència i sí en canvi a les relacions de desviació. De la mateixa manera que la definició de delinqüència tampoc s’aplica judicialment als petits robatoris (amb la vella distinció jurídica entre delictes i faltes).

5.- Relacions de criminalització i delinqüència:

Si la propietat és el principal bé estratègic de l’estructura econòmica, la conseqüència és que les agressions contra la propietat estiguin **criminalitzades i definides com delinqüència**.

Agredir la propietat és una producció antagònica, per tant és un comportament “**diferent**” que agredeix una de les àrees més estratègiques de qualsevol economia: la propietat, per tant, aquestes agressions habitualment:

- es criminalitzen: són percebudes com una agressió a un bé estratègic
- són delinqüència: la propietat està protegida amb la norma dura: amb la llei; i en lògica conseqüència, en agredir la propietat, es trenca la llei i es rep la definició política de delinqüència.

2.- anàlisi específica de la relativitat de les relacions de criminalització i delinqüència

Les agressions contra la propietat: delinqüència utilitària més que expressiva.

Les agressions contra la propietat poden ser excepcionalment expressives (per exemple les subculturals), tanmateix són majoritàriament utilitàries: són productives (molt productives), i constitueixen una activitat econòmica específica (amb unes tècniques i uns mercats específics) amb la característica única de fer-se contra la norma (per això en diem productivitat antagònica). Per tant, en tant que activitat econòmica:

- Sol ser racional (és a dir, hi sol haver un ajust dels mitjans amb els fins), per tant empíricament observables i previsible, tal com van constatar ja fa uns quants anys les teories de l’elecció racional i de les activitats rutinàries de la població.
- L’ajust racional dels mitjans amb els fins implica l’ajust amb el mercat: d’una banda el mercat de béns econòmics susceptibles de ser robats, i d’altra banda el mercat de compra venda dels béns econòmics robats (els béns canvien de valor i els mercats ho reflecteixen: es roben més els béns rendibles que els que no són rendibles o han deixat de ser rendibles)

Relativitat: la consideració de la propietat com un bé estratègic no és universal.

- ni la consideració de la propietat com un bé estratègic és universal (sempre i en tot lloc),
- ni totes les agressions contra la propietat son considerades agressions,
- ni totes són criminalitzades,
- ni impliquen necessàriament definició de delinqüència,

Així, recuperant l'anàlisi anterior de les variables que expliquen la relativitat: el poder, el punt de vista dels actors i les estratègies dels normals. el tipus d'agressor i el tipus i/o la intensitat de l'agressió, el tipus de propietat, la relativitat dels mercats: com que hi ha diversos nivells de poder, diversos tipus d'agressions, diversos tipus d'agressors, diversos nivells de propietat, i diverses conjuntures en els mercats: hi ha diversos nivells de **criminalització i de delinqüència**.

Com exemple –només com exemple– s'analitzen a continuació quatre tipus d'agressions contra la propietat per veure la desigual criminalització/delinqüència que generen:

1. les agressions des del poder: poc criminalitzades encara que algunes estiguin definides com delinqüència (delinqüència no convencional)
2. les agressions contra la propietat dels béns/mitjans de producció: les individuals no estan ni criminalitzades ni definides com delinqüència (formen part del funcionament normal del sistema econòmic); les col·lectives solen ser reivindicades com oposició pels seus actors, i estar criminalitzades i definides com delinqüència pels que manen
3. les agressions contra béns de consum: criminalitzades i definides com delinqüència (normalment aquestes agressions es fan sense poder: és la delinqüència convencional què cobreix la majoria de la delinqüència utilitària)
4. les agressions contra la propietat dels béns públics: encara poc criminalitzades i amb incipients definicions de delinqüència

1.- les agressions des del poder: poc criminalitzades encara que estiguin definides com delinqüència

La primera anàlisi ha de ser per a les agressions contra la propietat que es fan des del poder. Qualsevol mena de poder: l'econòmic, el polític, l'organitzatiu o corporatiu, etc. És el que López Rey va denominar "delinqüència no convencional".

La **proximitat al poder** descriminalitza i despenalitza. Tanmateix probablement el poder descriminalitza més que despenalitza: és a dir, les agressions contra la propietat solen estar definides formalment com delinqüència pràcticament a tots els codis penals, encara que es facin des de qualsevol poder; però quan es fan des del poder solen ser escassament criminalitzades (poc conegudes i poc viscudes com agressió a un bé estratègic per part de la població). Com a mínim per les següents raons

1. Perquè es fan des del **poder** (econòmic, polític, corporatiu, etc.), i el poder és precisament qui defineix la normalitat i qui sol posar les normes (i les excepcions corresponents).
2. D'altra banda, perquè el poder és una gran eina de defensa contra el sistema de control social, de manera que aquestes agressions solen estar molt ben protegides socialment i jurídicament; i també solen estar molt ben protegides judicialment (es poden pagar els millors advocats). Per tant solen estar poc criminalitzades i sovint s'escapen de la definició de delinqüència
3. També cal comptar amb la presumpció de **respectabilitat** que sol adornar tots els que intervenen en la delinqüència dels poderosos
4. Una quarta raó que pot explicar l'escassa criminalització d'aquestes agressions és la **tècnica**, perquè normalment aquestes agressions requereixen metodologies sofisticades i operacions complexes i d'escassa visibilitat (això garanteix un bon nivell d'impunitat)
5. La raó anterior implica la **opacitat** amb que es solen dur a terme (rarament les agressions del poderosos surten a la llum pública: precisament perquè es fan des del poder) i la conseqüent **dificultat** tècnica de controlar-les (descobrir-les, castigar-les): això incrementa les probabilitats d'impunitat
6. I finalment, una darrera raó és que aquestes són unes agressions que **no atemoreixen físicament** (no solen incorporar violència al carrer).

Tanmateix, hi ha tres variables sociològiques a considerar per una anàlisi de l'increment de les probabilitats de criminalització:

1.- la globalització i els canvis en els sistemes de comunicació (internet, per exemple) estan sent un factor de criminalització d'aquestes agressions (encara que només sigui per la major informació al respecte): un exemple pot ser la llista Falciani

2.- la utilitat de cara al sistema i als mateixos interessos dels poderosos de criminalitzar “de tant en tant” alguna d’aquestes agressions: com a exemple i/o escarment (per exemple, els espectacles – normalment televisius- de detenció i/o judici d’alguns d’aquests agressors)

3.- la probabilitat que en conjuntures de crisi incrementi la criminalització d’aquestes agressions: per posar dos exemples, la crisi econòmica fa més evident l’enriquiment il·legal o la crisi política més evident la corrupció.

Tres tipus d’agressions des del poder: econòmic, polític i corporatiu

Agressions des del poder econòmic: la criminalització de la delinqüència econòmica sempre ha estat escassa. Encara que resulti una mica demagògic, es pot recórrer a la vella cita del dramaturg alemany Bertolt Brecht: “*es un delictes molt més greu fundar un banc que robar-lo*”).

L’exemple més clar és la delinqüència de coll blanc, avui també anomenada econòmica. Històricament, aquest tipus d’agressió havia estat sempre considerada un comportament normal i per tant mai no s’havia criminalitzat ni definit com delinqüència. Tanmateix, amb l’arribada del capitalisme va començar la preocupació per aquest tipus d’agressions (l’economia capitalista exigeix regles del joc mínimament clares per competir), de manera que s’ha anat generalitzant la seva definició com a delinqüència, encara que segueix escassament criminalitzada.

Agressions des del poder polític: des de sempre el poder polític ha agredit la propietat privada de les seves poblacions (el pagament en espècies, el vassallatge feudal, el delme religiós, els impostos contemporanis, etc.). Lògicament, com que aquestes agressions es feien i es fan **des** del poder, mai van ser ni han estat definides com delinqüència ni criminalitzades (només en casos històrics d’excepcional desproporció o brutalitat).

Més encara, avui els impostos apareixen socialment com un component normal de l’estat del benestar amb la legitimació que donen els serveis que permeten finançar (els impostos garanteixen els serveis públics: educació, sanitat, mobilitat, seguretat i un llarg etcètera): precisament per això, l’actual crisi de l’estat del benestar es pot legitimar o defensar amb la promesa d’una suposada baixada d’impostos.

Agressions des del poder corporatiu (agressions organitzades): hi ha diversos nivells d’organització en les agressions contra els béns econòmics (sobre tot els béns de consum). Actualment, el procés de corporatització de les societats occidentals (el fet de que cada cop hi ha més organitzacions i aquestes són més grans) està fent que es pugui parlar no només de bandes organitzades o de delinqüència organitzada, sinó fins i tot de delinqüència corporatitzada: per exemple, gran part de la delinqüència econòmica internacional està corporatitzada (és a dir en mans de grans empreses multinacionals: principalment, la venda d’armes i drogues i el tràfic de persones) Òbviament, la delinqüència corporatitzada és de molt difícil seguiment, no només pel poder de les grans corporacions, i les dificultats tècniques de fer-ho (ex.: sovint es fan a través d’empreses legals), sinó perquè sol recolzar-se en una xarxa de petites i grans complicitats socials (que generen i viuen de l’economia submergida).

Per tant es pot establir com hipòtesi explicativa en relació a delinqüència/criminalització que

- La definició de delinqüència d’aquestes agressions, malgrat existir formalment, s’aplica en relació inversament proporcional al seu grau de corporatització (com més corporatitzada menys delinqüència, i a la inversa).
- La criminalització es sol donar només en circumstàncies excepcionals (o bé per la magnitud de l’agressió o bé per rebre un tractament específic dels mitjans de comunicació)

2.- agressions contra la propietat dels mitjans de producció: les individuals ni criminalitzades ni definides com delinqüència; les col·lectives criminalitzades i definides com delinqüència, al temps que reivindicades com oposició

D’entrada s’ha de recordar la diferència entre els béns de consum i els de producció (que aquí anomenem mitjans de producció); i en l’anàlisi de les agressions contra la propietat dels mitjans de producció, cal diferenciar les agressions individuals de les agressions col·lectives per les diferents relacions socials que comporten. Tanmateix, en els dos casos podem estar al davant de delinqüència no convencional, com es veurà a continuació.

2.1.- agressions individuals contra els mitjans de producció: són comportaments normals en un sistema econòmic de lliure competència . No es defineixen com agressió, ni es criminalitzen, ni es defineixen com delinqüència.

Agredir la propietat dels mitjans de producció és normal perquè un sistema econòmic de lliure competència té com objectiu precisament l'agressió, la lluita contra el competidor en el mercat, una conseqüència de la qual pot ser la seva ruïna normalment a través de la pèrdua dels seus mitjans de producció. La lluita –és a dir, l'agressió- contra el competidor econòmic forma part de la mateixa lògica d'un sistema econòmic de lliure competència. Agredir el competidor és, doncs, un comportament normal: absolutament i totalment normal. **Gens ni mica criminalitzat ni molt menys definit com a delinqüència.**

Ara bé, aquestes agressions es defineixen com a **delinqüència** (amb molt desiguals nivells de **criminalització**) quan es duen a terme fent trampa, de manera que són **anòmiques** (quan per assolir els objectius fan servir els mitjans il·legítims). Aquestes agressions anòmiques són perilloses no només de cara als competidors sinó també de cara a tot el sistema econòmic perquè posen en qüestió les regles del joc. Tanmateix, malgrat solen ser definides pels estats com a delinqüència, tenen desiguals nivells de criminalització (en funció del poder que té el que fa les trampes).

2.2.- agressions col·lectives contra la propietat dels mitjans de producció: solen ser reivindicades com oposició, al temps que criminalitzades i definides com delinqüència:

es donen quan un col·lectiu pretén arrabassar la propietat dels mitjans de producció a la classe social que els té (per exemple en una revolució). Aquestes són agressions molt temudes pel poder i molt reivindicades pels agressors.

Per tant, d'una banda han estat sovint definides com a **delinqüència** i molt **criminalitzades** (prohibicions, presó, assassinats dels líders opositors, etc.) pel risc i la por que fan a la classe social que té la seva propietat.

D'altra banda, aquestes agressions han estat també reivindicades com relacions d'**oposició** (de cara a canviar el sistema econòmic). En algunes conjuntures de crisi social o econòmica, els normals poden sumar-s'hi i aleshores estem davant d'una revolució social. Òbviament, si la revolució triomfa, els antics propietaris són **criminalitzats** i sovint definits com a **delinqüents** (eventualment, potser només **depreciats**), i si la revolució fracassa els **criminalitzats** i definits com a **delinqüents** (empresonats, assassinats, etc.) són els opositors.

3.- agressions contra béns de consum (habitualment es fan sense poder: delinqüència convencional) criminalitzades i definides com delinqüència

Les agressions contra els béns de consum constitueixen la gran majoria de la delinqüència utilitària; robatoris de cartera, de bossa, de diner en metàl·lic o en targeta, de vehicles, de mòbils, d'aparells electrodomèstics, fins i tot atracaments, i un llarg etcètera.

Podem imaginar-ne dos tipus: les agressions contra béns de consum amb algun tipus de legitimitat o justificació i les agressions sense legitimitat ni justificació

Agressions amb algun tipus de legitimitat: Per exemple, les agressions per l'anomenada "*síndrome Robin Hood*" (robar als rics per donar-ho als pobres). De fet, aquesta és la legitimitat del bandolerisme clàssic, molt **criminalitzat** pels poderosos que des de sempre l'han definit com a **delinqüència**. Novament cal recórrer a Eric Hobsbawm, que a "*rebeldes primitivos*" i a "*bandidos*" en va fer esplèndides anàlisis històriques.

Agressions sense legitimitat (la delinqüència convencional): Aquestes han estat tradicionalment les úniques agressions contra la propietat, definides com agressió, criminalitzades i delinqüents. De manera que quan es parlava del delinqüent es tractava únicament del que fa aquest tipus d'agressions (habitualment en situació de pobresa): és, doncs, molt significatiu que l'estudi de la delinqüència i del delinqüent així com les propostes de política criminal s'hagin reduït durant molt de temps exclusivament a aquests tipus: els individus o grups que fan aquestes agressions sense legitimitat contra els béns de consum (només cal recordar la clàssica expressió de la primera criminologia "classes laborioses: classes perilloses", una conseqüència analíticament perversa ha estat la consideració de que els rics, els respectables, els poderosos no robaven, no delinquen, i les seves agressions no eren delinqüència): la criminologia –i la societat sencera- en va fer una reducció (una espècie de sinèdoque) no només semàntica sinó vital. Es tracta, doncs, d'unes agressions definides sempre nom a delinqüència i molt criminalitzades. Sobre aquestes agressions i els seus autors s'ha fet confluïr tota la por social i se'ls ha fet responsables de tota la inseguretat del món mundial (encara que els sociòlegs sabem que una cosa és reconèixer que generen inseguretat, i una altra cosa és atribuir-los tota la inseguretat). Aquestes agressions són molt criminalitzades per sis raons (com a mínim):

1. Es fan sense el paraigües protector del poder, i els agressors no solen tenir aparença de respectabilitat (al contrari, solen patir estigma)
2. Solen ser agressions tècnicament senzilles
3. Per tant poden ser abundants i donar-se en llocs públic i oberts (places i carrers, parcs, mercats i botigues, etc)
4. Les víctimes són individuals (la victimització individual és molt més criminalitzadora que la col·lectiva)
5. Les agressions de vegades cursen amb violència i atemoreixen físicament
6. Són les agressions que permeten posar en marxa l'estereotip

La criminalització d'aquestes darreres agressions permet veure la incidència de la variable "pobresa": les agressions contra la propietat en situació de pobresa són les més criminalitzades, les que apareixen com a més perilloses i les més fàcilment identificables (i controlables).

4.- agressions contra la propietat dels béns públics: encara poc criminalitzades i amb incipients definicions de delinqüència

Un darrer tipus d'agressió és el que es fa contra propietats públiques (per exemple, agressions contra el medi ambient o contra la hisenda pública com pot ser el frau fiscal): es tracta d'agressions escassament **criminalitzades**, i que només recentment estan essent definides com a **delinqüència**. Per posar com exemple la hisenda pública, aquesta no ha estat un bé estratègic fins fa relativament poc (fins l'estat del benestar: segona meitat del segle XX): per tant mai s'havia **criminalitzat** cap agressió contra la hisenda pública. Ara, amb l'estat del benestar, com que hi ha més consciència de la importància del diner públic (pels molts serveis que dona o donava) hi ha una creixent consciència del delictes fiscal, que ha estat definit com a **delinqüència**.

Tanmateix, és una agressió encara escassament **criminalitzada** (sovint els agressors s'enorgulleixen del delictes que han comès) per les següents raons:

1. No hi ha víctima individual (la victimització és col·lectiva),
2. No és una agressió tècnicament senzilla
3. Tampoc és un tipus d'agressió molt visible
4. No atemoreix físicament
5. Fins i tot pot fruit d'una certa legitimitat liberal, en el sentit de lluita contra el poder, si es considera que és una lluita d'un individu (normalment emprenedor) contra el totpoderós i burocràtic estat.

Un altre exemple, que es tractarà específicament en el tema 4 es el de les agressions al medi ambient i es seves incipients criminalització i definició com delinqüència.

1.2.- estructura econòmica i anomia: l'explicació sociològica de les agressions contra la propietat

S'acaben d'analitzar les desiguals relacions socials que generen les gressions contra la propietat, així com la desigual **criminalització i delinqüència** de les mateixes, que constitueixen la gran majoria de la **delinqüència** utilitària:

- Queda, doncs clar que l'estructura econòmica fabrica delinqüència: en ser la propietat el bé estratègic de l'estructura econòmica, les seves agressions son definides com delinqüència i estan criminalitzades
- Ara es tracta d'explicar aquesta anàlisi amb la teoria de l'anomia, segons la qual la delinqüència (utilitària) és resultat d'un desequilibri a l'estructura social

la teoria de l'anomia (Merton): l'estructura explica el que l'estructura fabrica: la delinqüència

1.- breu recordatori de l'anomia mertoniana

A 1938 Robert Merton publicava "Estructura social i anomia" on elaborava una teoria que explica **estructuralment** la delinqüència i la desviació. *"La teoria intenta determinar com l'estructura social i cultural engendra una pressió cap a la conducta socialment divergent sobre individus situats en diferent posició en aquesta estructura (...)* El nostre primer propòsit és descobrir com algunes

estructures socials exerceixen una pressió definida sobre certes persones de la societat per que segueixin una conducta inconformista i no una conducta conformista.”

desequilibri a l'estructura cultural

Segons Merton, l'anòmia resulta del desequilibri de l'estructura social. En la primera redacció de la teoria, el limità al desequilibri en el que ell anomenà “l'estructura cultural” entre els objectius i els mitjans per aconseguir-los:

Merton buscava una explicació de la **desviació** a través de l'anàlisi sistemàtica de les adaptacions individuals desviades a l'anòmia entesa com un resultat de l'estructura cultural. Així ho deia (en una cita llarga però absolutament imprescindible)

*“...Entre els diferents elements de l'estructura cultural, dos són d'importància immediata... El primer consisteix en **objectius**, propòsits i interessos culturalment definits, sustentats com objectius legítims per tots els individus de la societat. Un segon element de l'estructura cultural defineix, regula i controla **les maneres admissibles (el que avui en diem “mitjans”)** d'arribar a aquests objectius (...) Es conserva un equilibri efectiu entre aquests dos aspectes de l'estructura social mentre les satisfaccions resultants per als individus s'ajustin a les dues pressions culturals: satisfaccions procedents de la consecució dels **objectius** i satisfaccions nascudes en forma directa de les maneres institucionalment canalitzades d'arribar-les a assolir.. D'altra manera es produeixen conductes anòmales. En realitat la meua hipòtesi és que la conducta anòmala pot considerar-se des del punt de vista sociològic com un símptoma de dissociació entre les aspiracions culturals prescrites (**els objectius**) i els camins socialment estructurals (**els mitjans**) per a arribar a aquestes aspiracions.”.*

Per tant, en l'estructura cultural hi ha dos elements:

- objectius a assolir
- mitjans legítims per assolir-los

I quan hi ha desequilibri entre els dos (per exemple donant més importància als objectius que als mitjans), segons Merton: *“la societat es fa inestable i es produeix el que Durkheim va denominar anòmia.”*

Després de l'explicació, Merton proposava una **tipologia** (utilitzada, reutilitzada, discutida i ampliada posteriorment). Es tracta del quadre de les maneres d'adaptació individual als desequilibris entre objectius i mitjans.

Els individus, doncs, s'adapten a una estructura social anòmica de diferents maneres: la conformitat, la innovació, el ritualisme, el retraïment, i la rebel·lió. Totes menys la conformista són adaptacions desviades perquè no fan el que l'estructura social demana.

En el llenguatge de la nostra assignatura: la primera és el comportament **normal** i les altres quatre són comportaments **diferents**.

modos d'adaptació	objectius	mitjans
conformista	+	+
innovador	+	-
ritualista	-	+
retret	-	-
rebel	±	±

(els signes del quadre, + : s'accepten ; - : no s'accepten; ±: no s'accepten i s'ofereixen alternatives)

Primera adaptació: conformisme

“L'adaptació de tipus 1 és la conformitat amb els objectius culturals i els mitjans institucionalitzats (.....) Aquesta adaptació és la més habitual perquè si no fos així no es podrien conservar ni l'estabilitat ni la continuïtat de la societat”.

Segona adaptació: innovació

“...aquesta adaptació té lloc quan l'individu ha assimilat la importància cultural de l'objectiu sense interioritzar de la mateixa manera les normes institucionals que governen la manera d'obtenir-lo (.....). Una gran importància cultural concedida a l'objectiu "èxit" convida a aquest tipus d'adaptació a través de la utilització dels mitjans institucionals proscrits però eficaços...”

Un cas exemplar d'aquest tipus d'adaptació és la **delinqüència utilitària** (robar per un objectiu: diners, èxit, etc.). L'anòmia innovadora és un tipus de **desviació** molt freqüent a la societat (trencar qualsevol norma per assolir un objectiu, per exemple, copiar per aprovar un examen!!)

Tercera adaptació: ritualisme

"...la manera ritualista d'adaptació implica l'abandó o reducció dels objectius culturals (l'èxit econòmic, la ràpida mobilitat social, etc.). Ara bé, malgrat refusar l'obligació cultural d'arribar a l'objectiu i triomfar en el món, malgrat reduir els seus horitzons, se segueix respectant de forma gairebé compulsiva les normes institucionals...". Els exemples els posa el mateix Merton en parlar dels treballadors acovardits, dels buròcrates zelosament conformistes a les finestretes de cobrament, etc. "**Refusar l'obligació cultural d'arribar a l'objectiu**": és segons Merton una conducta anòmala (per tant, diferent.). Les persones que renuncien als objectius, renuncien als valors contemporanis: "no arriben" als valors normals.

Quarta adaptació: retraïment

"Els individus que s'adapten (o es maladapten) d'aquesta manera, parlant de forma estricta estan en la societat però no li pertanyen. Per a la sociologia són aquests els autèntics estranys... L'adaptació retraïda consisteix en l'abandó essencial tant dels objectius culturals com de les pràctiques institucionalitzades dirigides cap a aquests objectius". Els exemples d'aquest tipus d'adaptació que proposava Merton eren els següents: "*pertanyen a aquesta categoria algunes de les activitats d'adaptació dels psicòtics, els rodamons, els borratxos crònics, els drogoaddictes..."*

Cinquena adaptació: La rebel·lió

"Aquesta adaptació condueix als individus a pensar i intentar de dur a la pràctica una estructura social nova.. Suposa deixar de banda els objectius i mitjans existents, que són considerats purament arbitraris. En la nostra societat és obvi que la rebel·lió lluita per introduir una estructura social en la qual les normes culturals serien modificades i s'adoptarien previsions per a aconseguir una major correspondència entre el mèrit, l'esforç i la recompensa".

desequilibri entre l'estructura cultural i l'estructura social

Quasi vint anys després de la primera formulació de la teoria, Merton l'amplià explicant que quan **l'estructura social** no assegura una adequada relació entre els objectius i els mitjans –que formen **l'estructura cultural**-, és quan pot aparèixer el comportament divergent. En una doble cita, una mica llarga però absolutament imprescindible, de Merton:

És la combinació de la importància cultural i de l'estructura social la que produeix una pressió intensa per la desviació de la conducta (.....) Només quan un sistema de valors culturals exalta per damunt de tot certes metes-èxit comuns per a la població en general, mentre l'estructura social restringeix rigorosament o tanca per complet l'accés a les maneres aprovades d'assolir aquestes fites a una part considerable de la mateixa població, es produeix la conducta desviada a gran escala (.....)
*"L'estructura cultural pot definir-se com el cos organitzat de valors normatius que governen la conducta que és comuna als individus de determinada societat o grup. I per **estructura social** s'entén el cos organitzat de relacions socials que mantenen entre si diversament els individus de la societat o grup. La anòmia és concebuda, llavors, com **la fallida de l'estructura social**, que té lloc en particular quan hi ha un desequilibri agut entre les **normes i els objectius culturals** (EC) i les **capacitats socialment estructurades** (ES) dels individus del grup per a obrar d'acord amb ells. Segons aquesta opinió, l'estructura social extrema els valors culturals, fent possible i fàcil l'acció d'acord amb ells per als quals tenen certes posicions dintre de la societat i difícil o impossible per als altres. L'estructura social actua com una barrera o com una porta oberta per a l'acció dictada pels mandats culturals. Quan l'estructura cultural i la social estan malament unificades, exigint la primera una conducta i unes actituds que la segona impedeix, hi ha una tendència al trencament de les normes, cap a la falta d'elles."*

Així doncs, l'anòmia es dona quan hi ha un primer desequilibri entre els objectius i els mitjans de l'estructura cultural i un segon desequilibri amb l'estructura social.

anomia, rics i pobres

Tradicionalment s'ha dit (o acusat) la teoria de l'anòmia de concentrar-se en el pobres i deixar de banda els rics. Tanmateix la delinqüència de coll blanc o la mateixa delinqüència econòmica (delinqüència dels rics) són explicabilíssimes en termes de l'anomia mertoniana: es tracta d'adaptacions innovadores (acceptar els objectius i saltar-se els mitjans) al desequilibri en

l'estructura cultural, en una estructura social que ho limita (legislativament o socialment). Fins i tot el mateix Merton ho fa evident en la seva exposició quan la majoria d'exemples d'adaptació innovadora que utilitza solen referir-se a la delinqüència dels rics

1.- l'anòmia explica que és l'estructura social la que incrementa les probabilitats de delinqüència entre els pobres:

Siguin quines siguin les diferències en la proporció de conductes divergents en els diferents estrats socials, i sabem que les estadístiques oficials de delictes que mostren proporcions més altes en els estrats inferiors estan lluny de ser completes i fidedignes, sembla per la nostra anàlisi que sobre els estrats inferiors s'exerceixen les pressions més fortes cap a la desviació (...). La cultura té exigències incompatibles per als situats en els nivells més baixos de l'estructura social. D'una banda, se'ls demana que orientin la seva conducta cap a la perspectiva de la riquesa i per una altra se'ls neguen en gran mesura oportunitats efectives per fer-ho d'acord amb les normes. Aquesta anàlisi teòrica pot ajudar a explicar les correlacions variables entre delinqüència i pobresa. La "pobresa" no és una variable aïllada que funcioni de la mateixa manera a tot arreu; no és més que una variable d'un complex de variables socials i culturals reconegudament interdependents. La pobresa com a tal i la consegüent limitació d'oportunitats no són suficients per produir una proporció molt alta de conducta delictiva. Es quan la pobresa i els desavantatges que l'acompanyen per competir pels valors culturals aprovats per a tots els individus de la societat, enllacen amb la importància cultural de l'èxit pecuniari com a meta predominant el resultat normal són altes proporcions de conducta delictuosa.

2.- D'altra banda, els nombrosos exemples d'adaptació innovadora que aporta Merton solen referir-se a la delinqüència dels rics

En els nivells econòmics superiors, la pressió cap a la innovació esborra no poques vegades la diferència entre esforços a manera de negoci del costat de la llei dels costums i pràctiques violentes més enllà dels costums. La història de les grans fortunes nord-americanes està plena de tendència cap innovacions institucionalment dubtoses. La repugnant admiració expressada sovint en privat, i no poques vegades en públic, a aquests "sagaços, vius i pròspers" individus, és producte d'una estructura cultural en què la finalitat sacrosant justifica de fet els mitjans. No és aquest un fenomen nou. Sense suposar que Charles Dickens hagi estat un observador completament exacte de l'escena nord-americana, cito aquestes penetrants observacions sobre la falsa lluentor a estafes i grolleres violacions de la veritat, a desfalcs, públics i privats, i permet a molts bergants, que molt bé mereixen un dogal, aixecar el cap com el que més... Els mèrits d'una especulació irregular, o d'una fallida o d'un brivall amb sort, s'aprecien per referència a la seva astúcia...

Vaig tenir el següent diàleg centenars de vegades:

- "No és una veritable desgràcia que un individu com Fulano estigui adquirint tanta riquesa pels mitjans més infames i odiosos, i que no obstant tots els delictes que és culpable, sigui tolerat i estimulat per vostres conciutadans? És un mal públic, oi?" "Sí, senyor." - "Un mentider." - "Sí, senyor."

- "no està deshonrat, envilit, no és un llibertí?"

- "Sí, senyor."

- "En nom de tots els prodigis, quin és, llavors el seu mèrit?"

- "Bé, senyor, és un individu llest."

2.- estructura econòmica i anomia

Un sistema econòmic basat en l'individualisme, la competència i la supervivència del més fort és estructuralment **anòmic**. L'economia capitalista és, doncs, anòmica.

- Perquè, si es tracta de competir i guanyar, la pressió cap als objectius és tan gran que pot fer eliminar els mitjans legítims. El sistema econòmic, doncs, és un factor estructural d'anomia, i per tant de major probabilitat de delinqüència utilitària, concretament a partir de l'adaptació **innovadora** de **Merton**: s'accepten els objectius de l'èxit econòmic, i es refusen els mitjans legítims (per exemple el treball honrat i el respecte a les normes).
- I cal tenir molt present que la capacitat explicativa de l'anomia no es limita a la delinqüència (adaptació innovadora) dels pobres, ja que la pressió entre objectius i mitjans es dona a totes

les classe socials i permet explicar també totes les formes de delinqüència utilitària dels rics i poderosos (delinqüència de coll blanc, dels cavallers, corporativa, financera, etc)

- No només això, sinó que l'anòmia innovadora és un tipus de **comportament diferent** molt freqüent a la societat (trencar qualsevol norma per assolir un objectiu, per exemple, copiar per aprovar un examen)

Ara bé, l'anomia de **Merton** també pot ajudar a explicar altres comportaments diferents, allunyats de la normalitat, i aparentment il·lògics des de la perspectiva de la racionalitat econòmica de la competència:

- El **ritualisme** (adaptació no únicament atribuïble als funcionaris): consisteix en el freqüent refugi en *l'aurea mediocritas* econòmica: hom treballa i respecta les normes (mitjans legítims) tot renunciant a l'estrès de la competència i de la lluita per l'èxit (objectius). Els exemples que posa el mateix Merton dels treballadors acovardits, dels buròcrates zelosament conformistes a les finestretes de cobrament, etc. "*refusen l'obligació cultural d'arribar a l'objectiu*". Per tant, en renunciar als objectius, renuncien als valors contemporanis: "no arriben" als valors normals.
- El **retraïment** és l'adaptació en la que hom renuncia a l'objectiu de l'èxit econòmic i també als mitjans legítims. Tradicionalment el retraïment havia estat una adaptació poc freqüent perquè era una adaptació passiva (coincident amb la marginació: el mateix **Merton** en parlava); darrerament, però, està esdevenint una adaptació activa (a les darreres dècades ha anat convertint-se en una minoritària opció vital definida per la voluntat de no ser objecte de normalització). Per tant, probablement està incrementant.
- Finalment, cal assenyalar que la **rebel·lió** mertoniana coincideix amb la voluntat de fer la revolució social: no s'accepten ni els objectius –l'èxit econòmic individual- ni els mitjans –el treball d'acord amb la lògica del sistema-, i se n'ofereixen a canvi uns d'alternatius (és un exemple de relacions d'oposició: canviar la normalitat implica canviar els objectius socials i els mitjans legítims).

3.- L'estructura econòmica fabrica delinqüència: la anomia del Merton i la delinqüència utilitària

Cal recordar que la variable inicial de l'anàlisi és la desigualtat social, que és la que genera poder:

(comencem amb el tàndem: desigualtat → poder): la classe social que té el poder econòmic -per la propietat/control dels seus béns- **organitza l'estructura econòmica** a partir de la propietat privada (privada!, no pública). La propietat privada (de béns de producció o de béns de consum!) és el **bé estratègic** de l'estructura econòmica. Per tant el normal és respectar-la, i el diferent és agredir-la

(parèntesi; Si la propietat fos pública, la propietat privada seria inexistent i no podria servir per a definir el què seria normal ni el què seria diferent. Tanmateix com seguiria havent alguna altra desigualtat, hi seguiria havent poder, hi seguiria havent agressions i agressions a béns estratègics, i hi seguiria havent normals i diferents)

I per tant (seguim amb l'estructura), l'organització de l'economia es basa en que els actors competeixin per tenir cada cop més propietat privada (de béns de producció o de béns de consum... o de diners que permeten tenir-los)

I per tant, l'organització (l'estructura) de l'economia és de lliure competència:

- Lliure: regles del joc iguals per a tothom (els mitjans de Merton)
- Competència: se suposa que la competència per tenir cada cop més propietats privades (diners, béns de producció, béns de consum, etc) és el motor de l'economia i la fa funcionar (els objectius de Merton)

(parèntesi; competim perquè la propietat és privada..... Si la propietat fos pública no sé què passaria, podríem competir per altres coses, però no competiríem per una cosa inexistent com seria la propietat privada)

Una estructura econòmica que fa competir als seus individus és una estructura a la que li costa mantenir l'equilibri entre els objectius que els diu que han d'assolir (ex: guanyar més propietats:

més diners, més béns) i els mitjans que asseguruen el joc net (les regles del joc iguals per a tothom).

Per tant, és una estructura anòmica (pel probable desequilibri entre els objectius i els mitjans que asseguruen el joc net, i per tant per la probabilitat de fer trampa): Ergo, és l'organització de l'economia (l'estructura econòmica) la que està anòmica, no els seus individus!.

Repetim-ho: és l'organització de l'economia la que està anòmica, no els seus individus!.

Els individus (tots els individus: **rics i pobres!**)l'unic que fan és adaptar-se a aquesta organització competitiva, i ho poden fer de moltes maneres: Merton parlava de cinc maneres (conforme, innovadora, ritual, retreta i rebel)

Una d'aquestes (la innovadora) consisteix en acceptar els objectius i no acceptar els mitjans que asseguruen el joc net. Ergo l'individu que accepta els objectius (per ex., guanyar diners) i no accepta els mitjans (per ex. fa trampes com robar o estafar, etc) agredeix la propietat dels altres: i això és la delinqüència utilitària (agredir per aconseguir alguna utilitat, per exemple més diners... i això ho poden fer **rics i pobres** per igual.... –bé... probablement més els rics que els pobres-!!!!).

La delinqüència utilitària és doncs una de les maneres amb que els individus (no anòmics, no anòmics, no anòmics, no anòmics, no anòmics, no anòmics, no anòmics, no anòmics) s'adapten a una estructura anòmica, anòmica, anòmica, anòmica, anòmica, anòmica, anòmica, anòmica, anòmica, anòmica (desequilibrada entre objectius i mitjans).

Això explica l'**evolució** de l'economia **cap a la concentració i el monopoli** (no s'arriba al monopoli sense fer trampa) i la **persistència** d'una organització de **competència pretesament lliure**.

Ergo, conclusió: una estructura econòmica de lliure competència, per tant probablement anòmica, és la variable independent bàsica de la delinqüència utilitària: explica per què la gent roba, estafa, fraueja, etc.

Una estructura econòmica anòmica explica la delinqüència utilitària, i la delinqüència utilitària representa més del 90% de la delinqüència total registrada (i probablement més del 80% de la total)

Per tant, l'estructura econòmica anòmica explica més del 80/90% de la delinqüència total.

4.- especulació i anòmia:

L'evolució de l'estructura econòmica cap a la terciarització implica una altra conseqüència en termes d'anomia: la terciarització (preponderància del sector serveis i les finances) transforma el poder econòmic, que ha anat canviant de productiu a financer (del treball al joc financer; és a dir de l'acumulació lenta al diner ràpid, de l'aprenentatge al joc, de la disciplina a l'especulació). Es guanya més especulant que produint.

El model especulatiu reforça encara més el desequilibri anòmic en favor dels objectius en detriment dels mitjans. Perquè l'especulació, tal com diu la RAE és "*Efectuar operaciones comerciales o financieras, con la esperanza de obtener beneficios basados en las variaciones de los precios o de los cambios*". No es tracta de crear riquesa sinó d'esperar el lloc i el moment del major guany.

Per tant, en una estructura anòmica la terciarització comporta l'especulació, de manera que el poder econòmic:

- a) inverteix **on** més pot guanyar (per exemple la violència laboral de la deslocalització)
- b) inverteix **com** més pot guanyar (ex. la precarització del treball, en les seves múltiples formes, l'economia submergida, els contractes temporals, l'atur i les seves conseqüències)
- c) inverteix **quan** més pot guanyar (l'exemple més clar és l'especulació que tria el moment i el tipus de la inversió).

5.- observacions finals sobre l'anomia

1.- Durkheim, l'anòmia i el capitalisme. En l'estudi sobre el suïcidi, Durkheim utilitza l'anomia com un dels principals trets de la societat moderna: l'anomia significa la ruptura dels marcs normatius de les nostres vides, l'alteració de les normes i de les expectatives que la societat ens imposa. Cal recordar que per a Durkheim, els éssers humans necessiten regulació, és a dir un marc de normes formals i informals que fixen límits al que els individus tenen dret a esperar (per exemple, en forma de recompenses econòmiques). *“Així doncs, si les crisis industrials o financeres augmenten els suïcidis, no és pel que empobreixen ja que les crisis de prosperitat tenen el mateix resultat; és perquè són crisis, és a dir pertorbacions de l'ordre col·lectiu (...) no és cert que l'activitat humana pugui estar lliure de qualsevol limitació ... el que l'home té de característic és que el fre al qual està sotmès no és físic sinó moral, és dir social (...) només quan la societat està pertorbada ja sigui per crisis doloroses o felices és transitòriament incapaç d'exercir aquesta acció...”*
Aquest plantejament durkheimià contrasta fortament amb la cultura del capitalisme, i més encara la dels darrers anys de preponderància de l'economia especulativa.

2.- Anomia i amor. Posem-nos una mica sentimentals: un sistema econòmic basat en la competència, i per tant previsiblement anòmic, ens posa al davant de la vella i bella tesi d'Eric Fromm a *“l'art d'estimar”*: ¿pot existir l'amor en una societat competitiva on els altres són el rival a derrotar?. Dit d'altra manera, admetent que l'estructura condiciona l'acció: ¿una estructura econòmica de lliure competència com condiciona l'acció dels seus individus?, fent que sigui més probable l'acció amorosa o l'acció inamorosa?. Perquè si s'admet que l'estructura condiciona l'acció (i que l'estructura econòmica condiciona les altres estructures), una estructura social i econòmica competitiva fa més probables les accions competitives dels seus individus i més improbables les solidàries: per tant l'estructura econòmica (i social) fa més probable l'acció utilitària-racional-egoista que l'acció expressiva-afectiva-solidària (és a dir amorosa).

Probabilitat que s'ajusta i confirma el que Durkheim i Toennies (toma ya!) havien insinuat en parlar el primer de la creixent densitat moral i material i el segon del pas de les relacions de comunitat a les relacions d'associació.

La tesi de l'anòmia com factor in-amorós és molt adequada per a la comprensió de les relacions entre normals i diferents, l'exclusió social, la criminalització i la delinqüència, perquè:

- si l'amor implica solidaritat, relacions de comunitat, inclusió i preponderància de les formes informals del control social dels diferents,
- la competitivitat implica rivalitat i enemics a derrotar (poca solidaritat), relacions d'associació i utilitarietat, exclusió i lògica preponderància del control formal dels diferents.

3.- Un exemple: anomia i economia submergida. L'economia submergida (que s'analitza posteriorment amb més detall), s'explica en clau anòmica: davant la pressió per assolir guany, hom s'estalvia costos (impostos, salaris, seguretat...): l'economia submergida és, doncs, un exemple evident de l'adaptació innovadora al desequilibri anòmic de l'economia.

L'economia submergida no està prou criminalitzada (encara que formalment estigui definida com a delinqüència) perquè té una doble dimensió absolutament contradictòria: realment és delinqüència amb víctima col·lectiva -tota la societat- i amb víctima individual -cada treballador explotat-; però la seva percepció social és bona, perquè és viscuda com un factor antidelictògen per la seva capacitat de crear ocupació i per la seva generalització: és difícil percebre com a delictiu –i per tant criminalitzar- un comportament generalitzat per tota la societat.

2.- improductivitats

A part d'agredir la propietat, hi pot haver altres diferències "estructurals": la improductivitat i la marginalitat productiva. Ambdues són diferents perquè com que no són productivament normals tampoc no donen el benefici esperat a la propietat: podríem dir –una mica agosaradament- que també són agressions –indirectes- contra la propietat.

La fenomenologia de la improductivitat és molt extensa. Aquí analitzem els dos casos de més rellevància sociològica

1. la immigració associada a cultures laborals diferents
2. malalties i discapacitats físiques i mentals

Novament cal fer l'anàlisi comptant amb l'estructura social com variable independent: l'estructura de cada Sociedad fa que siguin més o menys probables les relacions socials que s'hi establiran.

2.1.- la immigració associada a cultures laborals diferents

Les relacions dels immigrants amb la població autòctona han estat estudiades en parlar de la demografia. Aquest apunt es refereix específicament a les seves relacions econòmiques a partir del treball, que poden venir definides per

- les previsibles dificultats d'inserció en el mercat de treball (per exemple, la impossibilitat de trobar feina) o per l'ocupació marginal en el mateix (qualsevol forma de treball al marge del mercat de treball regulat).
- També, i sobre tot, la pertinença dels immigrants a **una cultura laboral diferent**, per exemple, provenir de societats amb un altre tipus de disciplina laboral, o de societats amb el predomini d'un altre sector econòmic –per exemple el primari-. Lògicament, els immigrants provinents de societats amb cultures laborals i econòmiques diferents veuen incrementades les dificultats per a la seva normalització productiva.

I seguint amb la importància de l'estructura social, les relacions entre aquests immigrants i la població autòctona **dependeran de** com sigui l'estructura demogràfica (saturada i envellida o no), econòmica (amb reducció del temps de treball humà necessari o no), política (estats amb polítiques tàctiques o estats amb polítiques estratègiques), i cultural (societats amb cultura sacrificial o societats amb cultura hedonista).

Les relacions socials que s'hi estableixen, en esquema, poden ser:

relacions d'oposició. Els immigrants poden establir relacions d'oposició si volen modificar el mercat de treball i crear-ne un de nou. Això pot implicar una estructura ocupacional prou flexible com per integrar les seves diferents cultures laborals d'origen. Previsiblement, hauran de comptar amb la col.laboració d'alguns savis com poden ser sindicats o organitzacions no governamentals per aconseguir algun tipus de poder sindical o polític amb el qual plantejar aquest canvi en l'estructura ocupacional.

relacions de minoria: reclamació de status. Els immigrants poden reclamar status (per exemple, formació laboral, estructures de reaprenentatge laboral, papers adequats, condicions salarials, etc.) sense plantejar necessàriament un canvi en l'estructura ocupacional (no cal canviar el mercat de treball, sinó únicament que s'hi puguin acoplar amb la seva especificitat laboral diferent). Per tant, previsiblement també hauran de comptar amb la col.laboració d'alguns savis (sindicats, ong).

relacions de depreci. Els immigrants provinents de societats amb cultures laborals diferents no solen arribar als valors laborals normals (el tipus de disciplina o de competitivitat, per exemple): ergo poden patir relacions de depreci.

D'altra banda, les mateixes dificultats laborals (subocupació, baixos salaris, menyspreu dels normals) poden fer que tampoc no arribin als valors normals (per exemple vivint i consumint en condicions de pobresa): en conseqüència poden tenir també relacions de depreci. En conseqüència, hi ha una alta probabilitat de que ells mateixos s'autodeprecïin (en la segona avaluació de les relacions de depreci)

relacions de desviació. Els immigrants provinents de societats amb cultures laborals diferents poden trencar normes laborals (normes relatives a la disciplina laboral, la vestimenta, expressions religioses, etc.): en aquest cas els autòctons-normals els consideraran desviats establint, per tant, relacions de desviació.

relacions de delinqüència

criminalització: Els immigrants provinents de societats amb cultures laborals diferents poden ser criminalitzats si els autòctons (sobretot si estan aturats o amb treballs precaris) els fan responsables del seu atur o precarietat (si es dona aquesta relació és que els autòctons se senten agredits pels immigrants en un bé estratègic com es el treball)

delinqüència: de vegades la supervivència d'aquests immigrants passa per la inserció en l'economia submergida, (són delinqüents perquè treballen al marge de la llei i són víctimes de l'explotació) o directament en l'economia delictiva. Poden delinquir si no tenen feina o per mimetisme amb el que fa la població autòctona a partir de la desvalorització del treball. També cal comptar que poden ser definits amb les lleis de quotes que converteixen en delinqüents tots els que queden fora de quota.

estructura social i relacions d'oposició:

L'explicació a partir de l'estructura social, pot avançar com a hipòtesi que en societats saturades i envellides, econòmicament opulentes i amb reducció del temps de treball humà necessari, amb polítiques tàctiques (centrades bàsicament en el vot), i cultures hedonistes: seran altament probables les relacions de criminalització, desviació i depreci (potser fins i tot amb definició de delinqüència); altament improbables les relacions d'oposició; mentre l'establiment de les relacions de minoria dependrà més de les conjuntures que de l'estructura (i això independentment de la bondat o maldat dels individus).

2.2.- malalties i dificultats físiques i mentals

Els malalts i els discapacitats són diferents tant en relació a la productivitat com a la definició normal de salut. I com que la seva és una diferència per situació i no per comportament, les relacions preferents que els normals poden establir amb ells seran més aviat les de minoria i depreci.

Ara bé, com que es tracta d'una doble diferència (econòmica i cultural):

- no produeixen econòmicament en situació de normalitat i no donen benefici a la propietat (economia)
- i no responen a la definició de salut pel que fa a la plenitud física (cultura)

Les seves relacions poden ser analitzades amb totes les categories del model:

relacions d'oposició. Rarament es plantegen relacions d'oposició; ja que en general no volen prendre el poder ni canviar la normalitat (aquesta sembla una dada empíricament molt contrastada: ningú es planteja que la normalitat no sigui estar sà i sencer)

relacions de minoria. Tots aquests individus improductius poden establir relacions de minoria en la mesura que reclamen status. El status que reclamen pot ser un de **igualtat** (poder treballar igual que als normals), o un que reconegui la seva especificitat **diferent** (tallers especialitzats, supressió de les barreres arquitectòniques)

De fet, la baixa mèdica que tots els treballadors demanem quan estem malalts no és més que un paper que acredita que la nostra improductivitat té un status de minoria

Les relacions de minoria, les poden establir:

1. directament els improductius (individualment o col·lectivament)

2. també poden intervenir-hi els savis en nom seu (hi ha molts exemples empírics: l'once en relació als invidents, o les associacions de malalts o de familiars o pares de nens malalts)
3. pot fer-ho tota la societat o els seus representants polítics (per l'aleatorietat de l'atribut: com que tots podem ser malalts i/o discapacitats, les polítiques de salut solen plantejar que les relacions de la societat amb els malalts i discapacitats siguin preferentment de minoria)

relacions de depreci. Les relacions de depreci s'estableixen en la mesura que els malalts no arriben al valor "salut".

A més, el depreci pot incrementar-se quan es donen factors que el poden multiplicar, com per exemple els tres següents :

1. depreci per estigma: quan l'enfermetat o la minusvalia incorpora algun signe extern que pot funcionar com estigma (la manca d'una extremitat, l'olor corporal, nafres o ferides...)
2. depreci per simple improductivitat: hom no compta per a la vida normal (sobren, estan de més)
3. depreci per manca d'estructures d'acollida i xarxes d'ajut social: és a dir depreci per manca de reacció social positiva (de discriminació positiva)

relacions de desviació. Malalts i discapacitats pateixen més relacions de depreci que de desviació perquè no arriben al valor salut i la seva diferència és passiva.

Ara bé, també poden ser considerats desviats i patir relacions de desviació perquè trenquen normes (per exemple les normes informals d'estar sà i les normes formals com les productives)

relacions de delinqüència/criminalització

delinqüència: Algun malalt pot delinquir, però no precisament perquè sigui malalt si no perquè es persona. L'excepció és el malalt que es revenja de la seva malaltia i/o minusvalia odiant el món, la vida, i els altres; i per tant agredeix per aquest motiu.

La picaresca pot intervenir en aquestes relacions: el malalt o minusvàlid que s'aprofita de la seva minusvalua o malaltia per delinquir. Una variant "empresarial" d'això es dona quan d'altres (individus aïllats o organitzacions senceres) s'aprofiten d'aquesta minusvalua o malaltia generant així una doble agressió, l'agressió a la víctima de la picaresca i l'agressió en forma d'explotació al malalt o minusvàlid.

Criminalització: Ull a la relativitat spatiotemporal. En algunes societats, per exemple les d'escassa divisió de treball i/o molt militaritzades, els malalts i els minusvàlids van estar criminalitzats perquè agredien un bé estratègic: (a Esparta els nens que naixien dèbils eren sacrificats perquè no servien per al combat, en el temps del nazisme molts van ser enviats als camps d'extermini perquè agredien el bé estratègic de la puresa racial, etc.).

Los espartanos arrojaban a los delincuentes y a los "no aptos" (niños débiles, enfermos, deformados o con retraso mental), desde el Taigeto en un valle conocido como **Ceadas** (Κεάδας) o **Caeadas** (Καιάδας). En la antigüedad, los varones recién nacidos eran abandonados allí si se consideraban no aptos para el examen después del nacimiento.

Esparta era una ciudad guerrera y la debilidad física no era tolerada.

<http://es.wikipedia.org/wiki/Taigeto>

L'**eugenèsia nazi** va consistir en una sèrie de polítiques socials que se centrar en la millora de la raça per mitjà de l'eugenèsia en el centre de les seves preocupacions. Va estar dirigit a aquells éssers humans que els nazis van identificar com una vida no mereixedora de vida (en alemany, *Lebensunwertes Leben*), incloent però no limitat als delinqüents, malalts mentals, discapacitats físics, dissidents polítics, pedòfils, homosexuals, ganduls, dementes, religiosos i febles, per a l'eliminació de la cadena hereditària.

Adolf Hitler havia llegit alguns escrits sobre higiene racial durant el seu període a la presó de Landsberg am Lech. El futur líder va considerar que Alemanya només podia ser forta de nou, si l'Estat aplicava a la societat alemanya dels principis bàsics de la higiene racial i la eugenèsia.

Hitler va elogiar Esparta perquè la considerava el primer "Estat völkisch". Va recolzar el que va percebre com un tractament eugenèsic dels nens deformes: *Esparta s'ha de veure com el primer Estat völkisch. L'exposició dels malalts, els febles, els nens deformes, en definitiva, la seva destrucció, era més decent i en veritat mil vegades més humana que la miserable bogeria del nostre temps que preserva els subjectes més patològics i, de fet, ho fa a qualsevol preu, i, no*

obstant això, pren la vida de centenars de milers de nens sans com a conseqüència del control de la natalitat o per mitjà d'avortaments, per, posteriorment, engendrar una raça de degenerats carregats de malalties

Aplicació de les polítiques eugenèsiques

L'Alemanya nazi va establir una política oficial d'higiene racial, que incloïa unes lleis (Lleis de Nuremberg) que restringien els matrimonis amb gent assenyalada com a pertanyent a races inferiors, un programa d'esterilitzacions forçades, el programa *Lebensborn* (font de vida) per promoure el naixement de gent de «raça ària». Derivat d'aquestes polítiques mèdiques d'higienització racista de la societat, també va ser implementat un programa mèdic d'eutanàsia denominat Aktion T4 per a l'eliminació de gent estigmatitzada com a «malalts incurables, tarats, febles, ancians, nens deformes, etc.», considerats un llast per a la societat. Més de 400.000 persones van ser esterilitzades contra la seva voluntat, mentre que 275.000 van ser assassinades a la Aktion T4 i altres programes derivats directament d'aquell. Aquesta política d'higiene racial també va tenir com a conseqüència l'extermini sistemàtic de milions de persones -per exemple jueus, gitanos, homosexuals, etc. - dut a terme en els camps de concentració.

https://ca.wikipedia.org/wiki/Eugen%C3%A8sia_nazi

Breu apunt sobre les discapacitats mentals

no arriben a la definició majoritària/normal de salut mental.

- hi ha acord quasi universal en que és per **situació** i no per comportament: per tant preferentment estableixen relacions de depreci o minoria
- Tanmateix, normalment se'ls identifica pel seu **comportament** (diferent):

Es tracta de la mateixa doble diferència: d'una banda no produeixen econòmicament amb normalitat, i d'altra banda no responen a la definició normal de salut mental (tot i que segons Jervis són persones que han fet un camí equivocac de la normalitat a la sanitat)

Una mica d'història:

1. Els bojos havien estat en un començament considerats quasi sagrats (eren individus tocats per alguna força sobre natural)
2. A l'edat mitjana (societats preindustrials), es consideraren posseïts pel dimoni, i l'Església se n'encarregà de tractar-los (i cremar-los) amb vigilància, control i repressió (exorcismes, fogueres, etc.).
3. Il·lustració. Les llums neixen amb l'incipient capitalisme: d'una banda passen a mans de l'Estat (inicialment el monarca absolut), i d'altra banda representen un perill per a la nova disciplina de les classes treballadores (per tant se'ls tanca en els hospitals generals).
4. Conclusió històrica d'aquest període: de la possessió demoníaca (a l'edat mitjana) al perill públic (a la il·lustració).
5. El XIX i sobre tot el XX, amb la definitiva hegemonia del mode de producció capitalista, veuen la construcció de la figura específica del boig i la seva definició, a partir de la institucionalització de la medicina i la seva batalla contra el dret (decideixen els metges i no els jutges, amb diagnòstics i no sentències, i van a parar a manicomis i no presons).
 - I els manicomis han anat des del tancament més total (assylums), fins la desinstitucionalització mes o menys gradual. Els manicomis han tingut dues funcions: funció d'ordre públic: lloc on amagar desordenadors públics, i funció assistencial i sanitària: lloc on tractar i curar
7. nota final. L'estatut del boig és com el del empresonat: algú decideix per ell (el metge) i no té drets (se'l tanca). La bogeria és un judici que fa la societat sobre alguns comportaments que s'escapen de la vida social (és a dir, té més a veure amb la reacció i el control socials que amb el comportament diferent)

Conclusió: el judici social de bogeria s'aplica als que són:

1. resultat d'alguna deficiència biològica (càrrega genètica que tradicionalment havia estat associada al pecat original o a algun càstig pels pecats dels pares)
2. resultat d'algun procés d'aprenentatge que malmet la personalitat (socialització diferent: privació afectiva o econòmica, marginalitat, etc)
3. resultat del stress (subjectes fràgils que no aguanten el ritme competitiu de la vida moderna)
4. resultat de l'etiquetatge (conductes definides com rares, extranyes, envejables, estadísticament diferents -en extensió o intensitat-).

Relacions d'oposició. Rarament estableixen relacions d'oposició, ja que no volen prendre el poder ni canviar la normalitat. Podríem tanmateix aventurar que en algun moment el tenien: els estigmes sobrenaturals, els posseïts, els il·luminats, etc., havien estat "diferents elit" comptant amb algun tipus de poder. Per altra banda se'ls suposa incapacitat mental per qualsevol mena de gestió, per exemple la política

Relacions de minoria. Els discapacitats mentals poden establir relacions de minoria en la mesura que reclamen status. Les relacions de minoria, les poden establir a partir dels savis en nom seu (psiquiatres, associacions de familiars, etc). El status que es reclama per a ells pot acostar-se a una relativa **igualtat** (poder treballar tan a la vora com sigui possible dels normals), o pot reconèixer la seva especificitat **diferent** (de fet, és una reclamació de tolerància).

Relacions de depreci. Les relacions de depreci s'estableixen en la mesura que els discapacitats mentals no arriben al valor "salut".

- relativitat espacio-temporal: en moltes societats, els bojos i els subnormals han patit diversos graus de depreci per simple improductivitat: no es compta amb ells per a la vida normal (hi sobren, estan de més)
- depreci per mirall: d'una banda la por al contagi; i d'altra banda, la molèstia que sovint implica la seva "espontaneïtat en les relacions socials"
- depreci per estigma: (l'olor corporal, el comportament inexplicable, la mirada esgarriada)

relacions de desviació. Encara que teòricament poden tenir relacions de desviació perquè trenquen la norma productiva, de fet pateixen més depreci que desviació.

Relacions de delinqüència

1. Relativitat espaciotemporal: en alguns llocs i alguns moments han estat criminalitzats.
2. Avui, pràcticament no els criminalitza ningú (ni se'ls pot definir com delinqüents: de fet, els codis penals ho solen confirmar convertint les bogeries en atenuants)

estructura social i relacions d'omddd amb malalts i discapacitats físics i mentals:

Es pot avançar com a hipòtesi que en societats de poca divisió del treball social (no poca "*divisió social del treball*", sinó poca "*divisió del treball social*": Durkheim!) i escàs poder mèdic, hi ha poc espai per a les relacions de minoria, essent més probables les de depreci i en el casos més extrems les de criminalització.

En canvi, a mesura que incrementen la divisió del treball social i el poder mèdic, va havent-hi més espai per a les relacions de minoria.

I cal insistir en que això és independent de la bondat o maldat dels individus.

3.- marginalitat productiva:

La marginalitat productiva consisteix en produir de manera més o menys marginal en relació a la productivitat normal i implica un comportament econòmic **diferent**. Hi ha moltes maneres de concretar la marginalitat productiva, tanmateix les dues categories següents poden ser suficients per a la nostra anàlisi:

1. La productivitat econòmica en els marges de l'estructura (per exemple, la producció artesanal, així com i les diverses formes de la compra i la venda "al marge" com els mercadillos, la venda al metro o al carrer, el top manta, les descàrregues d'internet, etc.)
2. La productivitat econòmica volgudament diferent (o alternativa) a l'estructura econòmica normal.

3.1.- La productivitat en els marges de l'estructura (compravenda marginal, top manta, internet, etc.):

La normalitat consisteix en:

distribuir i consumir (vendre i comprar) en el circuit legal (a les botigues que paguen impostos o les webs oficials dels productes)

la diferència és:

distribuir i consumir (vendre i comprar) fora del circuit legal, per exemple al carrer o sense pagar.

Relacions d'oposició:

1.- Si es planteja com a lluita contra les multinacionals que encareixen artificialment els preus dels béns de consum (discos i llibres, ulleres de sol, bosses, etc.) amb l'objectiu de modificar el mercat, per exemple fent baixar els preus de tots aquests productes.

2.- si es planteja que la cultura (en el cas dels discos, o dels llibres, o de les pel·lícules baixades d'Internet) hauria de ser gratuïta o de distribució lliure, amb l'objectiu de modificar no només el mercat, sinó les mateixes regles de la producció cultural

Relacions de minoria:

1.- pel que fa als venedors. Les relacions de minoria s'estableixen quan aquests no pretenen canviar ni el mercat ni les regles de la producció cultural, i només reclamen (reivindiquen) un status de venedor sense ser criminalitzats ni definits com a delinqüents.

Aquesta reivindicació la poden fer ells mateixos o els savis. Els savis poden ser partits polítics i ong's: des d'associacions de drets humans fins entitats específiques com per exemple, la plataforma "ningún mantero en prisión" <http://www.manteros.aldeasocial.org/>

2.- pel que fa als compradors. Les relacions de minoria s'estableixen quan aquests, sense pretendre cap canvi, assumeixen la reclamació de status dels venedors... i reivindiquen (normalment a escala individual) la seva llibertat de compra més barata o d'accés més fàcil a les manifestacions culturals (sigui com sigui, és **reivindicació de status** que és el que caracteritza les relacions de minoria).

Per exemple, aquests extractes de l'exposició de motius d'una proposició de llei "contra la criminalización e ingreso en prisión de personas que venden CDs y DVDs", presentada el 17 de febrer de 2009 al Congrés de Diputats pel Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana-Izquierda Unida-Iniciativa per Catalunya

Palacio del Congreso de los Diputados, 17 de febrero de 2009.

Proposición de Ley de modificación de la Ley Orgánica 10/1995 contra la criminalización e ingreso en prisión de personas que venden CDs y DVDs. Presentada por el Grupo Parlamentario de Esquerra Republicana-Izquierda Unida-Iniciativa per Catalunya Verds

Exposición de motivos

(...) La exposición y venta de copias piratas son conductas realizadas por personas en situación de pobreza (denominados "manteros" o "top manta"), en muchas ocasiones inmigrantes que carecen incluso de la posibilidad legal de trabajar. Al tener previstas dichas conductas una pena de prisión, estos inmigrantes son expulsados, y de no llevarse a efecto la expulsión, no es infrecuente que terminen en la cárcel por

conductas de tan ínfima lesividad y desvalor. Desde luego que la propiedad intelectual e industrial son intereses necesitados y dignos de protección, pero ello no debe hacerse a costa de la criminalización e ingreso en prisión de quienes, por una insignificante cantidad de dinero, venden estas obras copiadas sobre sus mantas.(...)

La criminalización de las conductas de los "manteros" vulnera principios constitucionales básicos del Derecho penal (...). Es dudoso que el castigo penal de los manteros aporte réditos en términos de protección a la propiedad intelectual que pueda justificar el sufrimiento que genera.(...) También el mencionado precepto vulneraría el principio de lesividad, según el cual el derecho penal sólo debería ocuparse de aquellos comportamientos que suponen un peligro o lesión relevante del bien jurídico. La conducta de los manteros consiste en vender, por una insignificante cantidad de dinero, copias piratas de diferentes obras, copias normalmente de baja calidad y que son compradas por personas que raramente comprarían las copias autorizadas. El perjuicio en términos económicos que podría causarse a los titulares de la propiedad intelectual de las copias vendidas es realmente insignificante, por lo que se están castigando con penas de prisión conductas con un ínfimo grado de lesividad. De ello se deriva también la vulneración del principio de proporcionalidad: la pena de prisión de seis meses a dos años es de todo punto excesiva y no guarda relación con la ínfima gravedad de tales conductas (...)

Desde un punto de vista político criminal, las conductas de exposición y venta de CDs y DVDs pirateados, entre otras obras, son llevadas a cabo por personas en situación de pobreza que buscan en la venta ambulante -de cualquier mercancía, legal o ilegal- una mínima fuente de recursos para atender a sus necesidades más perentorias (alimentos, vivienda, vestido...). Criminalizar estos comportamientos significa criminalizar la pobreza.

Relacions de depreci:

1. els compradors, en la mesura que "no s'adhereixen" als valors normals, poden rebre un judici moral per part dels normals ("*això no està bé*", "*si tothom ho fés, s'ensorraria la indústria*"); i per tant esdevenen diferents i estableixen relacions de depreci amb els normals (sempre que el comportament normal segueixi essent comprar a les botigues). També podria ser que algun comprador s'avergonyís de la seva compra (autodepreci)
2. els venedors en la mesura que tampoc arriben als valors normals de la distribució dels productes de consum. D'altra banda, poden rebre menyspreu per part de la població. I no cal descartar l'actuació dels empresaris morals (els botiguers "normals", les empreses que fabriquen els productes en qüestió, i pel que fa als productes culturals, els mateixos artistes i les societats de gestió de les seves obres)

Relacions de desviació:

Tant venedors com compradors trenquen diverses normes (no necessàriament lleis) i costums (ordenances municipals, ús fraudulent de les possibilitats d'internet, regles de la competència comercial, etc.)

Relacions de delinqüència:

Les relacions de criminalització i delinqüència en relació al top manta o les descàrregues d'Internet, són un exemple de la connexió entre els processos de criminalització i la definició de delinqüència:

- Hi ha processos socials (més o menys reeixits) de criminalització, endegats per empresaris morals (amb la pretensió d'expulsar o eliminar aquests comportaments),
- Que pretenen arribar a l'establiment de la definició de delinqüència

relacions de depreci o relacions de criminalització/delinqüència

Tota venda és un comportament (per tant, és una diferència activa, i no passiva), de manera que la venda fora del circuit normal no hauria de comportar tant relacions de depreci com relacions de desviació i de delinqüència; ara bé,

1.- La criminalització d'aquest tipus de venda pot venir precisament a partir del **depreci** dels seus venedors (que solen ser persones immigrants, pobres, i al carrer). D'altra banda, algunes d'aquestes vendes poden ser viscudes pels normals com atracaments encoberts.

(històricament, la criminalització de les formes marginals de la venda ambulante va ser constant al nostre país, per exemple els merchers i el seu exponent més famós: el Lute.)

Los **mercheros** son un grupo social de España tradicionalmente nómada (...) Se les llama también **quinquis**, de "quincalleros" o **vendedores** de quincalla (cosas de metal barato), palabra que ha pasado a la lengua común como **sinónimo de delincuente** o de persona de mal aspecto, razón por la cual ellos la consideran despectiva (...) El merchero más célebre es Eleuterio Sánchez, alias **El Lute**, al que las autoridades presentaban en la década de 1960 como enemigo público número uno.

<http://es.wikipedia.org/wiki/Merchero>

2.- la delinqüència: algunes vendes fora del circuit normal poden provenir d'agressions a béns estratègics (robatoris) i per tant poden ser delinqüència: aquest és el cas de qualsevol venda il·legal, tant si es fa al carrer com si no: contraban, venda il·legal de productes robats, venda sense permís, tràfic de drogues, etc.

3.2.- La productivitat volgudament diferent (o alternativa)

Relacions d'oposició: Una inicial i històrica forma d'oposició van ser els ludistes, que es van significar per unes relacions d'una forta oposició a la màquina en els inicis de les revolucions industrials. Avui ja inexistent.

El **ludismo** fue un movimiento obrero que adquirió auge en Inglaterra a partir de la revolución industrial, y cuyas acciones se basaban en la revuelta espontánea y desorganizada, atacando con frecuencia a los instrumentos de producción. Sus seguidores se llamaban *ludistas* o *luditas* (*luddites* en inglés), nombre que tomaron del legendario líder del movimiento, Ned Ludd.

El movimiento ludista tuvo una vida relativamente corta. Pronto muchos de los dirigentes obreros comprendieron que no eran las máquinas sino los empresarios sus enemigos.

El movimiento se oponía a toda clase de tecnología, que según su vertiente ideológica, hace que el hombre pierda su capacidad laboral y por ende creativa, para servirse de manera esclavista de las formas de tecnología, que hacen más productivo el trabajo en términos de rapidez y no del capital humano. El maquinismo supuso muy pronto el deterioro de las condiciones laborales de los obreros y, al principio, dejó a muchos sin trabajo. Por ello, en las primeras décadas del siglo XIX se produjeron muchos levantamientos de obreros y campesinos que protestaban contra la introducción de las máquinas y la generalización del sistema fabril.

El ludismo surgió como una primera respuesta violenta a las crecientes tasas de desempleo que supusieron la implantación de máquinas capaces de hacer el trabajo de varios hombres, con la consiguiente pérdida del empleo por parte de los mismos, implicando que los obreros empezaran a ver a las máquinas como causantes de sus problemas

<http://es.wikipedia.org/wiki/Ludismo>

Una altra manera d'oposició es va generar amb el text "small is beautiful", que planteja un retorn a una economia a escala humana davant el risc ecològic. L'actual moviment pel **decreixement** és també una oposició.

El discurs sobre decreixement, o si es prefereix l'objecció al creixement, està plantejant una manera nova de pensar l'economia, la societat i la política, crítica amb el model de creixement econòmic que s'ha imposat amb la globalització, alhora que marca la irrupció d'un moviment social que està en fase naixent i que ja comença a organitzar-se.

La paraula decreixement, més enllà del to provocador que pot arribar a tenir, està agafant força, com un concepte transversal que pot dotar de nou sentit i nova empena a una sèrie de teories i pràctiques transformadores, tant antigues com actuals. La filosofia de "consumir menys per viure millor", és una de les idees força del decreixement.

http://www.illacruea.cat/illacruea_161_ok.pdf

El decreixement és saber aturar-se i canviar el rumb en el moment que hem arribat massa lluny. És escollir la simplicitat quan s'evidencia que l'abundància no ens fa feliços. És un corrent de pensament i un moviment que intenten oferir una resposta coherent a la direcció suïcida que comporta la fe en el creixement econòmic continu i, alhora, posar sobre la taula la impossibilitat de produir i consumir sempre més.

A més a més, el decreixement posa èmfasis en tornar a l'àmbit local en les múltiples relacions existents (econòmiques, de producció, de consum, energia, etc...) i, també, en les relacions comunitàries; és a dir, sortint de l'individualisme dominant i refer el suport mutu entre els veïns per cobrir les necessitats bàsiques (tant materials com immaterials)
<http://decreixement.net/node/1108>

Relacions de minoria. Les produccions marginals (o alternatives) poden reclamar status propi (defensa de la seva producció i els seus productes, defensa dels seus llocs de treball, o defensa de la seva manera de viure), sense plantejar cap canvi en l'estructura econòmica:

- per defensar una possible moda (l'artesanía)
- per defensa de productivitats marginals i/o consums marginals.
- Perquè la major riquesa social disponible permet el reconeixement de l'status del marginat.
- Àdhuc, la marginalitat productiva pot ser defensada com elecció d'una alternativa de vida marginal al sistema

Relacions de depreci. Les alternatives marginals no s'adhereixen als valors dominants (més aviat s'hi enfronten); per tant, poden ser menystinguts pels normals. Tanmateix, precisament perquè es tracta d'alternatives, raríssimament són vergonyosament viscuts per ells mateixos.

Relacions de desviació. No produeixen béns econòmics normals, per tant trenquen les normes laborals (disciplina, jerarquia, etc), i també els costums (horari, vestimenta, rituals de treball, lloc fix per al rol laboral, etc) que disciplinen la majoria de la població

relacions de delinqüència. La hipòtesi analítica que es pot formular consisteix en associar les relacions de criminalització i delinqüència amb el risc que aquest tipus de productivitat suposi per a les propietats convencionals en termes de competència per al mercat:

escassa criminalització mentre no suposin una competència real que posi en risc els beneficis de la propietat convencional

increment de la criminalització si arriben a suposar una competència real que posi en risc els beneficis de la propietat convencional... podent culminar eventualment en defincions de delinqüència (amb arguments de gran legitimació com per exemple la salut pública)

4.- normals i diferents en relació al consum

Des de Keynes sabem de la importància del consum: si els individus no consumim el que el sistema econòmic produeix, el sistema s'enfonsa. Per tant, l'estructura econòmica de les darreres dècades ha imposat la normalitat del consum (no consumir és, avui, diferent): la nostra és una societat de consum.

Aquesta no és una assignatura de sociologia del consum, tanmateix n'hem de fer referència perquè el consum connecta amb l'objectiu i continguts d'aquesta assignatura per partida doble:

- Per una banda el consum és un sistema de control social
- Per altra banda, en relació al consum es donen relacions entre normals i diferents

4.1.- el consum es un sistema de control social

Algun savi va dir allò de: *La societat actual és denominada com "societat de control" i aquest s'exerceix fluidament en espais oberts, mitjançant el consum televisiu, el màrqueting, l'endeutament privat, el consum, entre d'altres modalitats (...)* El departament de vendes s'ha convertit en el centre, en el "ànima". Ara, l'instrument de control social és el màrqueting. L'home ja no està tancat sinó endeutat.

L'assumpte doncs sembla clar: com que el consum normalitza (i per tant impulsa cap a la conformitat), el consum és un sistema de control social.

D'altra banda, avui la necessitat estructural de consum de tot el que subministra la producció es sosté gràcies a la importància contemporània de la informació; i els principals factors informatius del consum, bàsicament el màrqueting i la publicitat, asseguren la normalitat social controlant (modulant diuen els savis) el comportament dels individus. Es a dir, hi ha una clara correspondència entre les estructures econòmica i cultural.

El marketing (i més recent el neuromarketing) ho fa: «*Els consumidors no saben el que volen fins que els ho mostrem*». Es pot llegir aquest aforisme que s'atribueix a Steve Jobs i que bé resumeix l'objectiu del neuromàrqueting. Si diuen que el màrqueting tradicional busca la millor manera de satisfer les necessitats dels consumidors, el neuromàrqueting aborda aquest objectiu des del punt de vista de Jobs i proposa estudiar el funcionament del cervell en les decisions de compra, sobretot de la part no conscient, la que no podem expressar de manera racional.

En aquesta època en què l'obsolescència programada s'ha traslladat de les màquines als nostres cervells –ja no ho vull això, està passat de moda–, només ens falta desenvolupar estudis que permetin donar-los aquella empenta per comprar el següent cotxe, la següent televisió, el següent smartphone. Si el màrqueting és el nou control social a través del qual l'home ja no està tancat sinó endeutat, el neuromàrqueting dóna una volta de rosca a aquesta hipòtesi i la converteix en malson bradburià: Live fast, die young, but waste all your money, please.

Del que tracta el neuromàrqueting és, senzillament, d'estudiar les decisions de compra d'un consumidor mitjançant tècniques desenvolupades des de fa anys en l'àmbit de la neurociència. Del que tracta la disciplina és de conèixer aquesta part en la decisió d'un comprador que no és conscient ni es pot expressar de manera racional; de conèixer quines emocions suscita un anunci o un producte saltant-se la pregunta directa al consumidor, ja que en gran mesura és una cosa que ni ell mateix no sabria explicar.

<http://lab.cccb.org/ca/ho-vols-pero-encara-no-ho-saps/>

La publicitat juga al camp dels valors. En el procés de normalització del consum juguen les normes i sobre tot juguen els valors; i la publicitat (gran factor de consum i de conformitat) funciona precisament a partir dels valors: associant el producte que es vol fer consumir amb un valor social (sigui real o sigui fabricat per la mateixa publicitat). Per tant la publicitat és molt activa en la construcció i amplificació dels valors socials (i és molt sensible als canvis en els valors socials: un exemple es pot tenir seguint l'evolució dels valors masclistes a la publicitat).

D'altra banda marketing i publicitat proposen constantment models de més i millor consum, per tant connecten amb el que s'ha dit en aquest mateix tema sobre el caràcter anòmic de la nostra estructura econòmica. La pressió (anòmica) per aconseguir els objectius (més i millor consum) fa probables totes les adaptacions proposades per Merton.

4.2.- normals i diferents en el consum

Per tant, l'estructura econòmica de les darreres dècades ha imposat la normalitat del consum.

La normalitat consisteix en consumir d'acord amb les normes i els valors econòmics:

- La quantitat de béns que l'estructura econòmica ens proposa
- La freqüència de consum que l'estructura econòmica ens proposa (canviar de producte periòdicament), tal com queda clar amb l'obsolescència programada dels productes per tal que durin només el temps necessari per assegurar-ne la seva rendibilitat
- La qualitat corresponent a cada nivell de renda.

La diferència consisteix en no consumir d'acord amb les normes i els valors econòmics,

- Sigui perquè no es vol (voluntarietat)
- Sigui perquè no es pot (obligatorietat)

En línies generals, es pot analitzar que

- Els que no consumeixen perquè no volen, poden establir (o mirar d'establir) preferentment relacions d'oposició i minoria
- Els que no consumeixen perquè no poden, reben preferentment les relacions de depreci, desviació i criminalització (potser no delinqüència).

Seguim-ho esquemàticament:

Relacions d'oposició: tots els individus i grups que no consumeixen (seguin les normes i valors normals) per voler canviar el sistema, perquè les relacions d'oposició es poden establir a escala individual (micro) i també a escala col·lectiva (macro).

Relacions de minoria: tots els individus i grups que no consumeixen sense voler canviar el sistema, per exemple les opcions de consum responsable

Cal recordar un cop més que les relacions de minoria no són contradictòries amb les d'oposició, i que poden formar part d'una mateixa estratègia

relacions de depreci, desviació i criminalització: major probabilitat de les relacions de depreci (no s'arriba als valors normals).

- La normalització es defineix per normes i per valors. En el cas del consum, hi ha normes socials que el normalitzen (i sancions: per posar un exemple, els vehicles antics, són els primers als que es prohibeix la circulació quan hi ha restriccions –amb l'argument de que contaminen més–, cal doncs, comprar un vehicle nou).
- Tanmateix, en el cas del consum, els valors normalitzen molt més (abans n'hem fet un breu esment en parlar de la publicitat).

Per tant, la relació més probable que tenen els individus i grups que no poden consumir sol ser la de depreci, que es sol manifestar amb la sanció moral corresponent que és el menyspreu (amb innombrabilíssims exemples en la vida quotidiana).

També hi pot haver relacions de desviació, creixents a mesura que les normatives socials, (no només de tipus econòmic - industrials i de consum- sinó també culturals) vagin obligant a canviar productes obsolets (vehicles, electrodomèstics i altres artilugis). Diversos tipus de sancions han aparegut i aniran apareixent al respecte.

Finalment, la criminalització és, de moment, poc probable: tanmateix, l'ofici de sociòleg no pot menystenir cap hipòtesi i per tant hem d'analitzar les probabilitats de que acabi havent relacions de criminalització... i fins i tot delinqüència

5.- el treball

el treball: recordatori previ

El treball és l'acció sobre la que es construeix l'estructura econòmica. El treball és l'execució de tasques que precisen d'un esforç físic o mental, i que tenen com objectiu la producció de béns i serveis que cobreixin les necessitats humanes.

Importància del treball

- Importància econòmica del treball: El treball és l'activitat humana que omple de contingut l'estructura econòmica de qualsevol societat.
- Importància vital del treball: treballar i dormir són les dues activitats que ocupen més hores de la vida dels éssers humans; el treball és, doncs, un assumpte vitalment important.
- Importància social del treball: Tan important que el treball ha estat des de sempre (però sobre tot des de la transició del feudalisme al capitalisme) un poderós agent de disciplina social i per tant de normalització: **els que treballaven eren els normals i els que no treballaven eren diferents.**

En conseqüència, a l'entorn del treball hi ha relacions entre normals i diferents, i poden ser analitzades amb el model omddd. A més, el treball és un bé estratègic, i en conseqüència les agressions al seu entorn poden implicar relacions de criminalització i delinqüència. Abans, però, d'entrar en matèria cal fer una doble reflexió prèvia:

1. Un gran canvi en el treball: la reducció del temps de treball humà necessari (**RTTHN**)
2. l'escassa valoració del treball a Espanya (i de retruc a Catalunya).

1.- canvi en el treball: la reducció del temps de treball humà necessari (RTTHN)

Els canvis en l'economia (mecanització, robotització, etc.) han produït grans canvis en l'organització del treball: les màquines van fer cada cop més treballs i a més fan els treballs més pesats i avorrits; per tant l'economia s'organitza cada cop més comptant amb menys treball humà: així doncs, es va reduint el temps de treball humà que cal per a produir qualsevol bé. Un efecte d'aquest canvi és l'augment dels treballs no manuals i qualificats a costa dels manuals i no qualificats. La qualificació dóna als treballadors una mica de poder (la cadena de muntatge s'ha acabat: els empleats són menys prescindibles o canviabls que abans) i per tant modifica les estructures empresarials generant cultures d'empresa més acords amb una mà d'obra cada cop més qualificada.

Avui, doncs, l'organització del treball està determinada per la "reducció del temps de treball humà necessari" i per una "major qualificació del treball humà". En conseqüència, les relacions entre normals i diferents i els processos de criminalització i delinqüència que tenen relació amb el treball estan afectats per aquests canvis, en especial la **RTTHN**.

2.- Espanya: escassa valoració del treball

1.- Espanya ha tingut sempre una **escassa cultura de treball** per la importància del poder agrari improductiu i la preponderància històrica dels valors senyorials, militars i religiosos: la història d'Espanya és una història més bèl·lica que productiva, més d'aparença –els hidalgos, el qui jote- que de realitat –no hi va haver una burgesia que acumulés capital i fés una revolució industrial-.

2.- Malgrat això, a Catalunya als segles de la revolució industrial, una petita burgesia va intentar una fràgil revolució industrial en el marc d'una Espanya amb poca tradició laboriosa i encara menys industrial. El resultat és obvi: la derrota i **criminalització** d'aquest model, que culmina en el que es diu al punt següent:

3.- el retrocés econòmic total a causa de la negativa dels diversos poders improductius: sublevació militar i guerra civil 1936-1939, amb la conseqüència d'una postguerra improductiva, en especial els primers vint anys d'autarquia (1939-1959). Desballestament del mercat de treball, derrota dels sindicats de classe i els partits polítics, i **criminalització/delinqüència dels mateixos**.

4.- La industrialització comença a la dècada dels seixanta (el pla d'estabilització i els plans de desenvolupament, la primera inversió estrangera, i els grans fluxos emigratoris produïts per l'excedent demogràfic: les migracions interiors del sud al nord (un bon exemple és el trajecte d'Andalusia a Catalunya) i les migracions exteriors cap a l'Europa desenvolupada (es calcula que entre un i dos milions d'espanyols van anar a treballar als països de l'Europa del Mercat Comú al llarg de les dècades dels seixantes i setantes del segle XX).

Amb la industrialització i la primera inversió estrangera arriba la mecanització, i amb ella comença a arribar la reducció del temps de treball humà necessari.

Ara bé, en aquesta fase qualsevol reivindicació laboral és **delinqüència més o menys criminalitzada** (els sindicats estaven prohibits i els treballadors reivindicatius solien ésser jutjats, sentenciats, i empresonats)

5.- Tanmateix, el canvi de règim polític va permetre des de 1975 les primeres legislacions laborals i per tant la **despenalització i la descriminalització** de les reivindicacions laborals, així com les primeres definicions que entenen com a **delictives** les agressions laborals (discriminació, maltractament, etc.)

6.- Els darrers anys han estat els de la terciarització (economia més especulativa que productiva): per tant, les expectatives d'enriquiment individual i col·lectiu, en coincidir amb la terciarització i la tradició històrica no productiva, s'ha concentrat en la riquesa especulativa i no productiva (per exemple, l'enriquiment ha estat basat en dos sectors no productius i eminentment especulatius com la construcció i el turisme). La corrupció ha aparegut per primera vegada a la nostra història com una agressió **delictiva...** encara que no sempre prou **criminalitzada**.

Doble perspectiva

L'impacte del treball en les relacions entre normals i diferents a la nostra societat es fa a partir de la doble reflexió que s'acaba de fer:

1. D'una banda, la reducció del temps de treball humà necessari (**RTTHN**: l'estructura econòmica està anant cap a fórmules productives que impliquen cada cop menys treball humà: mecanització, robotització, informàtica, etc.)
2. D'una banda, l'escassa valorització del treball a la nostra societat, resultat de les vicissituds de la història econòmica d'Espanya

5.1.- passat del treball, normals i diferents

escassa valoració del treball i necessitat del treball

Tal com s'acaba de dir, Espanya tenia una escassa cultura de treball: l'arquetip de la història econòmica d'Espanya és el "hidalgo", del qual se'n presenta a continuació una breu descripció:

Rechazo del trabajo

El hidalgo no debía trabajar, pues su honra quedaría en entredicho. Sus ocupaciones eran el gobierno, la guerra, la servidumbre a otros nobles y, sobre todo, el paseo y el trato con sus iguales. La ociosidad era uno de los rasgos distintivos del noble rural.

Apariencia exterior y desprecio del villano

El hidalgo defendía unos privilegios amenazados en muchos lugares. Por eso, se preocupaba de conservar las formas exteriores. Estas formas lo distinguían de campesinos y artesanos

Deseo de medro social

Los hidalgos trataban de huir de una vida mediocre, buscando promoción social en las letras (justicia y administración) o las armas. Lo que más escandalizaba a los hidalgos vecinos de don Quijote es que éste se haya puesto el Don y se finja caballero.

http://cvc.cervantes.es/ensenanza/quijote_aula/pdf/922_923.pdf

Tanmateix,

- mentre la normalitat valorativa era el no treball, perquè l'ideal econòmic –el model- consistia en no haver de rebaixar-se a treballar,
- la normalitat fàctica era el treball dur perquè la realitat econòmica era la de la necessitat i la duresa del treball: ergo la inexistència de mecanització comportava una utilització massiva de treball humà, sobre tot al camp, que a més havia de fer totes les feines fins i tot les més dures i de major esforç i sacrifici –que són les que avui fan les màquines-.

Un indicador: la Població Activa (PA). Encara al començament del segle XX Espanya era una economia pràcticament agrària (aproximadament, el 70% de la Població Activa –PA- treballava al camp) amb escassa o nul·la mecanització. Al llarg del segle XX s'ha anat donant la desagrariació (el percentatge de la PA agrària ha anat baixant) tot i que a meitat de segle, encara treballava al camp la meitat de la PA. I al segle XXI, el percentatge de la PA al camp ha baixat fins per a situar-se sota del 10%.

No és fins la dècada dels anys 60, amb els plans de desenvolupament i la industrialització, que es dona l'èxode rural i baixa la PA agrària, primer pel desenvolupament de la industrialització fins els anys setanta i després per l'actual creixement del sector terciari.

Tanmateix, l'hegemonia de la PA industrial només va durar uns anys perquè a les darreres dècades, el sector terciari s'ha imposat com el sector econòmic majoritari on treballa més del 60% de la Població activa.

I una hipòtesi criminològica: el sector terciari en ser el més sensible a l'especulació (perquè no es tracta de "produir", sinó de "servir" o "distribuir"), és el sector més propici per la desvaloració del treball (l'ideal de no treballar): l'especulació consisteix precisament en això: guanyar diners sense haver de treballar.

una mínima inconclusió: Amb aquesta història econòmica, hi ha hagut poc temps per consolidar estructures productives i construir una cultura productiva i de treball (només una generació). Lògicament, per tant, no hi ha hagut temps per aprendre i consolidar organitzacions d'eficiència (que ens fessin incrementar la productivitat). Tot això en el context d'una mundialització de l'economia (i la nova divisió internacional del treball) també especulativa i financera.

La taula següent mostra l'evolució de la PA a Espanya al llarg del segle XX i inici del XXI: s'hi veu clarament el procés de desagrariació, el lent i breu creixement de la PA industrial, i l'hegemonia actual de la PA que treballa al sector terciari

Espanya: distribució de la població activa per sectors				
Anys	Agricultura	Indústria	Serveis	Total
1900	70	15	15	100
1910	66	17	17	100
1920	59	22	19	100
1930	54	24	22	100
1940	52	24	24	100
1950	50	25	25	100
1960	42	32	26	100
1970	29	37	34	100
1980	19	36	45	100
1990	16	32	52	100
2000	10	30	60	100
2010	7	31	62	100
2018	5	20	75	100

el canvi en el poder econòmic. Al llarg d'aquest segle, el poder econòmic ha anat passant dels poderosos de sempre (la noblesa i els terratinents) als nous rics terciaris especulatius i immobiliaris, i amb ells als poders financers: és a dir, dels poderosos de sempre als nous poders especulatius, confirmant-se així la vella tesi de Guseppe Tomasi de Lampedusa a "*Il Gattopardo*": *tot ha canviat per tal que tot segueixi igual*: (la cita exacta apareix a la pàgina 38 de l'edició catalana). La nostra

societat **segueix valorant poc el treball**, perquè el model de riquesa és especulatiu i no productiu, d'aparences i no de realitat.

Normals i diferents

Aquesta contradicció entre l'ideal de no treballar i la realitat de la necessitat i duresa del treball ha travessat la història d'Espanya de normalitats i diferències: Es valorava el fet de poder viure sense haver de treballar, ergo la normalitat valorativa era el no treball, però calia treballar, ergo la normalitat fàctica era el treball. Aquesta contradicció explica, per exemple

- Que la cultura econòmica espanyola hagi estat des de sempre de difícil anàlisi perquè “no treballar” podia ser simultàniament normal i diferent, i treballar podia ser simultàniament normal i diferent (ex. els “hidalgos” podien depreciar els que treballaven, i aquests al seu torn podien depreciar els “hidalgos”).
- L'economia va ser construïda a partir d'una estructura sistemàtica feta de les múltiples agressions de la picaresca (petites i grans) i l'estafa (allò que en castellà se'n diu el “timo”). I la cultura econòmica corresponent ha culminat en una estructura econòmica (i política) corruptògena: la corrupció és la versió actual de la picaresca que consisteix en enriquir-se sense haver de treballar gràcies a les relacions socials (segons la denominació periodística actual, es tracta del “capitalismo de amiguetes”). Picaresca, estafa i corrupció sembla que sembla que sembla que comencen a ser depreciades, desviades i potser fins i tot criminalitzades, així com definides com de delinqüència (sembla) probablement per l'actual inserció de l'economia espanyola en un mercat mundial competitiu (sembla). Resulta obvi que els sociòlegs hem d'estudiar aquest procés de criminalització... per veure si només ho sembla o està passant realment.
- Centrant-nos en les relacions de delinqüència i criminalització, avui mentre la corrupció ja està formalment definida com delinqüència en nombrosos articles i fins i tot títols del codi penal, tanmateix ignorem si també s'esta donant un procés de criminalització de la mateixa (és a dir ignorem fins a quin punt la societat se sent agredida en un bé estratègic per la corrupció econòmica o també política)
- La mateixa contradicció entre normalitats valorativa i fàctica també explica en clau històrica el bandolerisme andalús: la justícia social no s'aconsegueix treballant sinó robant als rics per donar-ho als pobres; així com també explica la “ley de vagos y maleantes” .
- I també explica la duríssima legislació contra els treballadors que arriba fins el final de la dictadura franquista: els treballadors no podien tenir cap dret perquè el treball era per definició l'antítesi de la picaresca.

A continuació s'adjunten tres lectures sobre tres exemples de la història laboral d'Espanya: el bandolerisme, la llei de “vagos y maleantes”, i una breu referència a la legislació laboral franquista

Pel que fa al bandolerisme:

després d'haver llegit textos de Hobsbawm, ara es pot fer una breu cita del clàssic “el bandolerismo”, de Julián Zugasti que emmarca el bandolerisme en la precarietat i la duresa del treball dels “jornaleros” andalusos :

El campesino andaluz vese obligado a trabajar para el amo, que además le paga un jornal exiguo, con el cual no es posible que atienda a satisfacer las necesidades más elementales de su familia: he ahí la causa más frecuente de la gran despoblación como igualmente de la mendicidad y el bandolerismo. Así pues, el jornalero allá jamás puede abrigar la esperanza de salir de esta condición, y por lo tanto, dada también su frugalidad, encuentra muy poderosos incentivos para la holganza, viniendo a ser así por la misma fuerza de las cosas, un elemento constante de perturbación en una sociedad donde nada tiene que conservar

Quant a la llei “de vagos y maleantes”:

va ser aprovada el 4 d'agost a 1933, durant la segona república, i el seu fonament va ser la mateixa constitució republicana que definia Espanya com “una República de trabajadoras de toda clase”. Per tant qui no treballava o no tenia feina era perillós i/o feia por.

L'article 2 de la llei enumerava els grups a qui s'aplicava la llei: pel que ens interessa aquí, cal fixar-se sobre tot en els grups primer i quart.

Capítulo 1, artículo 2

Podrán ser declarados en estado peligroso y sometidos a las medidas de seguridad de la presente Ley:

Primero. Los vagos habituales.

Segundo. Los rufianes y proxenetas.

Tercero. Los que no justifiquen cuando legítimamente fueren requeridos para ello por las autoridades y sus agentes, la posesión o procedencia de dinero o efectos que hallaren en su poder o que hubieren entregado a otros para su inversión o custodia.

Cuarto. Los mendigos profesionales y los que vivan de la mendicidad ajena o exploten a menores de edad, a enfermos mentales o a lisiados.

Quinto. Los que exploten juegos prohibidos o cooperen con los explotadores a sabiendas de esta actividad ilícita, en cualquier forma.

Sexto. Los ebrios y toxicómanos habituales.

Séptimo. Los que para su consumo inmediato suministren vinos o bebidas espirituosas a menores de catorce años en lugares y establecimientos públicos o en instituciones de educación e instrucción y los que de cualquier manera promuevan o favorezcan la embriaguez habitual.

Octavo. Los que ocultaren su verdadero nombre, disimularen su personalidad o falsearen su domicilio mediante requerimiento legítimo hecho por las autoridades o sus agentes, y los que usaren o tuvieren documentos de identidad falsos u ocultaren los propios,

Noveno. Los extranjeros que quebrantaren una orden de expulsión del territorio nacional,

Décimo. Los que observen conducta reveladora de inclinación al delito, manifestada por el trato asiduo con delincuentes y maleantes; por la frecuentación de los lugares donde éstos se reúnen habitualmente; por su concurrencia habitual a casas de juegos prohibidos, y por la comisión reiterada y frecuente de contravenciones penales

l'article 6 deia: Las medidas de seguridad se aplicarán a las categorías de sujetos peligrosos, de la forma siguiente:

Primero. A los vagos habituales se les impondrá, para que las cumplan todos sucesivamente, las siguientes medidas: a) Internado en un Establecimiento de trabajo o Colonia agrícola. b) Obligación de declarar su domicilio o residir en un lugar determinado. c) Sumisión a la vigilancia de Delegados.

Segundo. A los rufianes y proxenetas, a los mendigos profesionales y a los que vivan de la mendicidad ajena, exploten menores de edad, enfermos mentales o lisiados, se les aplicarán, para que las cumplan todas sucesivamente, las medidas siguientes: a) Internado en un Establecimiento de trabajo o Colonia agrícola. b) Prohibición de residir en determinado lugar o territorio, y obligación de declarar su domicilio. c) Sumisión a la vigilancia de Delegados.

La llei va ser modificada el 1954 pel règim franquista per incloure la repressió dels homosexuals. A 1970 va ser substituïda i derogada per la llei sobre perillositat i rehabilitació social, que controlava tots els considerats antisocials, entre els quals els que practiquessin la mendicitat, l'homosexualitat, el vandalisme, el tràfic i consum de drogues, la venda de pornografia, la prostitució i el proxenetisme, així com els immigrants il·legals i qualsevol que fos considerat perillós moral o socialment pel règim. La llei va ser derogada completament el 23 novembre 1995.

I pel que fa a la legislació franquista

Lo que se perseguía era la restauración de los poderes políticos tradicionales. He aquí el *leitmotiv* de un reguero de prohibiciones, que afectaron, a los sindicatos obreros y al derecho de asociación y al de huelga, sin olvidar las medidas represoras que se adoptaron como sistemas disuasorios. Ante esta circunstancia, resulta paradójico que el Movimiento se autodefiniese como nacional-sindicalista, en una posición muy similar a la adoptada por el partido nazi. Como también lo es que el Fuero del Trabajo (Burgos, 1938), la primera ley fundamental del nuevo régimen, se inspirara en la *Carta di Lavoro* italiana. Gracias a este documento, se establecieron las bases del que acabaría siendo la **Organización Sindical Española (OSE)**, una institución fundamental a la hora de conseguir tres aspectos capitales en cuanto a la vigilancia de la clase obrera: a) encuadre de control, b) disuasión con respecto a posibles acciones reivindicativas por parte de los/las trabajadores/as y c) represión (en caso de que las prácticas disuasorias no dieran el fruto esperado). Otras iniciativas significativas de la primera etapa franquista fueran, en abril del 1937, la creación de las Centrales Nacionales Sindicales (CNS), a partir de las organizaciones patronales y obreras falangistas, católicas y tradicionalistas, y, el 1940, la promulgación de las leyes de Unidad Sindical y de Bases de la Organización Sindical. La OSE contempla la creación de un sindicato único y su dependencia del partido único. Asimismo, la tarea principal de la CNS era velar por una serie de aspectos concretos, tales como la preservación de la jerarquías dentro del proceso productivo, el cumplimiento de las reglamentaciones dictadas por el gobierno en materia de relaciones laborales y la prevención de eventuales convenios colectivos suscritos por las empresas a espaldas del régimen. Con respecto a la OSE de los primeros años del franquismo, convendría aludir a dos etapas claramente diferenciadas. La primera de ellas, que se extendió hasta diciembre de 1941, estuvo encabezada por Gerardo Salvador. Este período se caracterizó por dos aspectos primordiales: a) la afiliación voluntaria de los/las obreros/as al sindicato único y b) el interés por demostrar a los/las trabajadores/as preocupación en la lucha por sus intereses

laborales. A pesar de todo, Salvador acabaría siendo sustituido al frente de la OSE por Fermín Sanz Orrio. Con este cambio, se ponía punto y final a la denominada «etapa populista», todo iniciándose un período marcado por la burocratización y la obligatoriedad en la afiliación sindical para todos los trabajadores y trabajadoras.

Por otro lado, y hasta la mitad de los años 40 (coincidiendo, y no por casualidad, con la derrota de las potencias del Eje a la Segunda Guerra Mundial), este organismo pasó a ser un instrumento fundamental con respecto a la movilización de los/las obreros/as en actos oficiales del régimen (que acabarían convirtiéndose en celebraciones d'asistencia preceptiva). El febrero de 1943, las funciones de encuadre y de control de la OSE quedaron refrendadas mediante la Ley Reguladora de la Colocación Obrera. Aun así, esta directriz fue una nueva exhibición del desmesurado paternalismo que exudaba el aparato franquista (tal y como lo demuestra el hecho que se luchara desde arriba por la reinserción laboral de «mutilados de guerra, ex combatientes, ex cautivos y huérfanos de guerra»). Esto sí: todos ellos debían ser «víctimas de la causa nacional»). En otro orden de cosas, la OSE se convertiría también en una herramienta de vigilancia sobre los trabajadores, de disuasión y de represión. Como muestra, se podía hacerse eco de los denominados **Partes Mensuales**, informes con cargo a las CNS provinciales donde se recogía la situación laboral de los/las trabajadores/as y donde se preveían posibles situaciones de conflicto (por ejemplo, en marzo del 1951, alertaban de un notable encarecimiento de los precios). Precisamente, fue esta circunstancia la que acabaría desencadenando aquel mismo año la famosa huelga de Barcelona (motivada por un incremento del precio del billete de los tranvías, mucho más acentuado que el que se había producido en Madrid). Pero si la OSE velaba por el encuadre y el control de los/las trabajadores/se, la legislación laboral franquista era la encargada de alejar los obreros de una hipotética intervención en la negociación de sus condiciones de trabajo. A su vez, también se trataba de garantizar la sumisión de éstos a los designios de sus patrones. A pesar de todo, este ejercicio constituía una manifestación más de un poder totalizador por parte del Estado: no había lugar para los convenios sectoriales: todo quedaba a merced de los omnipresentes ténaculos del franquismo. No obstante, habría que reseñar que, pese a la existencia de este control omnímodo, los patrones disfrutaron de una notable autonomía dentro del OSE, conservando la posibilidad de agruparse y actuar al margen de ésta, así como de intervenir en la elaboración de las reglamentaciones laborales. Esta realidad es la que ha llegado a conocerse como **intervencionismo asimétrico**. La situación descrita es fácil de entender, si se tiene presente que los patrones y/o empresarios constituían una pieza de control sobre los/las trabajadores/as esencial; sin ir más lejos, eran ellos los que velaban para que sus subordinados no manifestaran actitudes contrarias al espíritu del régimen franquista, la religión católica o el orden laboral establecido. Los empresarios y patrones permanecían, por lo tanto, en estrecha colaboración con el aparato sindical de la Dictadura. No es de extrañar, pues, el rol asumido al respecto por las Magistraturas de Trabajo. A pesar de todo, valdría la pena comentar otros dos rasgos distintivos que caracterizaron la legislación laboral del primer franquismo: por un lado, su **carácter regresivo con respecto a la mujer trabajadora**. Se trataba, básicamente, de lograr que la mano de obra femenina dejara de serlo para que dedicara su atención a los quehaceres del hogar y al cuidado de los/se hijos/s y del marido. Ya en 1938, al Fuero del Trabajo, se comprometía a «liberar a la mujer casada del trabajo y de la fábrica». El texto añadía: «A la mujer se la ha devuelto al hogar, donde es la reina». La familia era, según el Fuero de los Españoles (1945), una institución «natural». Y a esta «reina del hogar» debía concentrar sus esfuerzos a «la producción de ciudadanos que más adelante serán consumidores, soldados y defensoras de la patria» (Segura, 2001). Ya para acabar, el segundo aspecto consignado como definitorio de la legislación laboral del franquismo temprano fueron las **depuraciones**. En efecto, un decreto del 5 de diciembre de 1936 había dispuesto para los funcionarios y funcionarias «la separación definitiva del servicio de toda clase de empleados, que debido a su conducta anterior o posterior al Movimiento Nacional se consideran contrarios a éste». El 17 de agosto de 1937, una orden hizo extensivo este proceso a las empresas privadas. Como ejemplo, se podría hacer mención del caso de los periodistas: todos aquellos que hubieran desarrollado alguna tarea como informadores antes de la Ley de Prensa de 1938, debieron someterse a un proceso de depuración.

<http://celiaroca.blogspot.com.es/2008/05/el-mundo-laboral-durante-el-primer.html>

5.2.- present del treball: RTTHN, normals i diferents

La mecanització i les noves tecnologies han multiplicat la rendibilitat de l'economia ja que han comportat la reducció del temps de treball humà necessari i la transformació del treball perquè el més pesat el fan les màquines. Per tant, d'una banda, hi ha una millora de les condicions de vida: el treball és menys dur i la gent viu millor i consumeix més. Però d'altra banda, si el treball es redueix, la conseqüència més immediata pot ser l'increment de l'atur i la precarietat laboral. De fet, el que està passant avui és que:

- El treball és un bé estratègic a escala acció (micro: per la importància del treball en la vida de cada persona)
- El treball no és un bé estratègic a escala macro (estructura: objectivament al poder econòmic no li preocupa l'atur, més aviat li és útil pel que significa d'"exèrcit industrial de reserva")

A més de reduir-se, el treball es transforma: desapareixen la cadena de muntatge i els treballs físicament més durs, i van creixent el treball qualificat, la flexibilitat, el teletreball, la producció en grup, la multiqualificació: ergo l'antiga visibilitat de la normalitat laboral (la fàctica, no la valorativa) està diluïnt-se, i amb ell les fronteres entre el que és fàcticament normal i el que és diferent. Això és el que està passant avui amb el treball, i aquest canvi té repercussions econòmiques i socials que impacten en les relacions entre normals i diferents de tota mena.

I amb la transformació del treball ens transformem els individus:

La capacitat productiva (les "forces productives" diríem els vells marxistes) és avui capaç d'anar-nos alliberant **del** treball (sobre tot en els seus aspectes més durs) i **amb** el treball (donant significació a la dimensió expressiva segons la qual el treball ens realitza). Per posar algun exemple: les noves tecnologies i l'increment de la productivitat podrien comportar la millora de les condicions de vida i de treball, àdhuc l'alliberament dels components més físics i fatigants del treball físic. Perquè com que no s'acaba el treball, sinó que es transforma, es pot anar passant del treball condemna al treball realització (per exemple del treball físic al treball mental), i a menors límits físics (treball a distància, treball per objectius, treball en grups, etc). D'altra banda, això coincideix amb l'increment de la riquesa social disponible, que podria donar avui per molt, per exemple per una altra divisió el treball on tothom treballés menys temps.

La força i el costat fosc: Tot això té repercussions econòmiques i socials de tota mena que es poden explicar seguint la guerra de les gal·làxies, segons la qual tots aquests canvis fan que:

- ens pugui acompanyar la força: la humanitat està en condicions d'aconseguir l'alliberament del treball i l'alliberament amb el treball (és a dir, viure el treball com a realització personal aprofitant la seva dimensió expressiva): podríem, doncs, treballar menys i millor, i tenir més temps per fer altres coses. Podríem, doncs viure molt més bé.
- Ens domini el costat fosc: el que passa és que no aconseguim aquest alliberament sinó que ens trobem en un escenari de precarietat del treball i por a perdre'l: atur i precarització laboral (que són un factor de delinqüència i criminalització, afecten totes les relacions entre normals i diferents, i expliquen una bona part de l'exclusió social)

Aquesta tensió entre la força i el costat fosc és molt pròpia dels humans: és una paradoxa consistent en que l'espècie humana aconseguim fites que ens poden permetre una millor vida... i aleshores no sabem què fer amb elles i se'ns giren en contra: Per exemple, podríem viure amb més qualitat de vida (treballant menys o amb treballs menys durs, gràcies a les màquines) i en canvi vivim amb menys qualitat de vida (per la por a l'atur i la precarització de l'ocupació, per la por a la competència de la mà d'obra més barata, i fins i tot la deslocalització)

L'impacte de la reducció del temps de treball humà i un context social de desvaloració del treball en les relacions entre normals i diferents es pot analitzar seguint la força i el costat fosc: dit de forma molt breu:

- Quan la força ens acompanya desdescriminalitzem el no treball no competidor
- Quan ens domina el costat fosc criminalitzem el no treball competidor

1.- la força, descriminalització del no treball no competidor

Quan la força acompanya, les transformacions del treball influeixen en la relacions entre normals i diferents en el sentit de permetre majors nivells de benestar. D'altra banda, la RTTHN disminueix la capacitat normalitzadora del treball (tant pel que fa a les normes com pel que fa als valors). Un petit catàleg d'aquests impactes en les relacions entre normals i diferents en podria destacar els quatre següents:

1.- descriminalització del no treball no competidor:

La reducció del temps de treball humà necessari (tant objectivament com subjectivament), la menor visibilitat de la normalitat laboral, així com la menor dependència de la producció per la major riquesa social disponible comporten que el treball tingui menys capacitat normalitzadora i disciplinadora. La gent que no vol treballar pot deixar de ser criminalitzada.

Perquè, si podem viure amb molta menys necessitat de treball, la normalització del treball decau, i si algú vol "no treballar" (i no competeix pel treball), no agrideix cap bé, i molt menys cap bé estratègic, i no té cap norma laboral que trencar ni cao valor productiu al que no arribar.

Un indicador d'aquest procés de descriminalització i de "desdelinqüenciació" (i perdó per la parauleta) és la derogació de la llei de "vagos y maleantes". Cal recordar l'article 2 que enumerava els grups a qui s'aplicava (sobre tot els grups primer i quart: *Primero: los vagos habituales. Cuarto: los mendigos profesionales y los que vivan de la mendicidad*). La llei va ser derogada completament el 23 novembre de 1995.

Podria donar-se, doncs, la vella i bella tesi del dret a la mandra del Paul Lafargue:

Una extraña locura se ha apoderado de las clases obreras de las naciones donde domina la civilización capitalista. Esta locura trae como resultado las miserias individuales y sociales que, desde hace siglos, torturan a la triste humanidad. Esta locura es el amor al trabajo, la pasión moribunda por el trabajo, llevada hasta el agotamiento de las fuerzas vitales del individuo y de sus hijos. En vez de reaccionar contra esta aberración mental, los curas, los economistas y los moralistas han sacralizado el trabajo. Hombres ciegos y de escaso talento, quisieron ser más sabios que su dios; hombres débiles y despreciables, quisieron rehabilitar lo que su dios había maldecido. Yo, que no me declaro cristiano, economista ni moralista, planteo frente a su juicio, el de su Dios; frente a las predicaciones de su moral religiosa, económica y libre pensadora, las espantosas consecuencias del trabajo en la sociedad capitalista. En la sociedad capitalista, el trabajo es la causa de toda degeneración intelectual, de toda deformación orgánica.

<http://www.marxists.org/espanol/lafargue/1880s/1883.htm>

2.- relacions socials dels que no poden treballar

Les condicions estructurals permeten, doncs, que les relacions entre els que treballen i els que no treballen puguin ser de minoria i fins i tot d'oposició. D'altra banda, cada cop es donen menys relacions de depreci (no hi ha "valor" al que no s'arriba), de desviació (no treballant ja no es trenquen normes socials ni disciplina col.lectiva), i també disminueix la criminalització perquè en no treballar no s'agrideix cap bé estratègic:

En concret: la reducció del temps de treball humà necessari afecta a les relacions socials de tots els segments de població incapacitats per al treball: per exemple, els malalts i els discapacitats físics i mentals estan vivint un procés en les seves relacions amb els normals que va del depreci a la minoria

- de les relacions de depreci (l'ocultació, la vergonya), i fins i tot de desviació i fins i tot de criminalització (que es poden trobar des de l'Espanya de la picaresca fins la política de l'eugenèsia de l'Alemanya nazi)
- a les relacions de minoria: reclamació d'estatus específic (per exemple supressió de les barreres arquitectòniques, accés a nivells superiors educatius i culturals, etc.).
- I fins i tot a l'establiment de relacions d'oposició: que es pot exemplificar fàcilment en moltes de les propostes de canviar el model d'organització laboral.

Cal afegir-hi una dada econòmica: aquest procés està a la base de la generació d'un nou jaciment d'ocupació, que pot permetre la normalització de treballadors d'escassa qualificació (immigrants per exemple): les feines d'atenció i cura de malalts i discapacitats.

3.- possibilitat de començar a criminalitzar les agressions laborals i econòmiques dels poderosos

Possibilitat de començar a criminalitzar: només la possibilitat de començar a criminalitzar, perquè, com es veurà en l'anàlisi del costat fosc, aquesta possibilitat no és necessàriament probable.

La menor dependència del treball humà i la major riquesa social disponible (mobilitat social, societats obertes, més educació, majors nivells culturals i polítics) obren la porta a la possibilitat de començar a criminalitzar i també definir com a delinqüència les formes més "perilloses" o "molestes" de l'explotació laboral i les altres agressions dels poderosos. Per exemple,

1.- els empresaris que fan que els seus treballadors treballin sense mesures de seguretat i els accidents laborals que se'n segueixen

2.- l'assetjament físic i moral a la feina.

3.- l'economia submergida: hi comença a haver una relativa (petita, modesta, escassa, lleugera, mínima, encara poc assumida.....) consciència del caràcter delictiu de l'economia submergida, tot i que amb dificultats, tant per la seva aportació al mercat de treball (per l'errònia atribució de ser un factor dissuasori de l'activitat delictiva) i la seva generalització, així com per les polítiques econòmiques (per exemple l'increment de l'impost sobre el valor afegit en temps de crisi incrementa l'economia submergida).

4.- la delinqüència econòmica agredeix tota la societat (és delinqüència amb víctima col·lectiva): el delinqüent de coll blanc, la delinqüència econòmica internacional, el frau i l'enginyeria fiscal (significatiu delictes amb víctima col·lectiva), etc.; i la delinqüència política (la corrupció per exemple). Comptant-hi els tràfics il·legals: d'armes, de drogues i d'éssers humans (dels quals no cal emfasitzar-ne les repercussions de tota mena: delictives, destructives i desorganitzadores, econòmiques i sanitàries, etc.)

Ara bé, la capacitat descriminalitzadora del poder funciona, dificultant o liquidant "la possibilitat de començar a criminalitzar les agressions laborals i econòmiques dels poderosos". Per exemple, la crisi econòmica i l'increment de l'atur dels darrers anys estan "normalitzant" –i per tant descriminalitzant- aquestes agressions.

4.- racionalització del control de la delinqüència dels treballadors i de la delinqüència contra els treballadors:

4.1.- les agressions dels treballadors: racionalització del seu control

Els treballadors han robat o enganyat als seus amos des de que el món és món.

Abans, la reacció (i fins i tot la preacció) d'aquestes agressions, i per tant el seu control era sever i sovint il·limitat: l'esclau o el servent de la gleba que es rebel·laven o robaven rebien una sanció no codificada ni regulada que podia arribar fins la mort (amb possible tortura inclosa), per exemple: *"hacendados y mayores se ingeniaron y aplicaron infinidad de castigos que no estaban contemplados en los reglamentos de esclavos... los esclavos eran amarrados por las muñecas a la cola del caballo del amo ... algunos amos colocaban al esclavo cabeza abajo mientras permanecía en el cepo (dos maderas que al unirse dejaban un hueco por donde pasaba el cuello o las muñecas del esclavo)... otro sistema de castigo lo constituyo el grillete que era una argolla o un aro de hierro con un perno que servia para asegurar la cadena a alguna pared.. existia el castigo de la argolla o collares de Hierro que consistia en colocar una pieza de hierro en forma de argolla alrededor del cuello del esclavo delincuente...."*

Luis M. Díaz Soler, Historia de la esclavitud negra en Puerto Rico, editorial de la Universidad de Puerto Rico, pàgs, 183-184

Ara bé, molts dels canvis contemporanis del treball han fet que avui els treballadors que roben a l'empresa o defrauden els seus caps o estafen als clients o incompleixen horaris i reglaments,

- D'una banda no només reben unes sancions que estan perfectament codificades i regulades, i per tant solen ser racionals,
- sinó que fins i tot forcen a les empreses a reflexionar sobre les seves relacions amb els treballadors (fent que hagin aparegut en els darrers anys els departaments de relacions

humanes –o recursos humans-, així com innumbrables expressions com “cultura de l’empresa”, “clima laboral”, “participació dels treballadors” etc.)

4.2.- les agressions contra els treballadors

De la mateixa manera, i tal com s’acaba de veure en el punt anterior, avui, si la força ens acompanya, estem en condicions de definir com agressió, criminalitzar, i fins i tot definir com delinqüència les agressions dels caps contra els seus treballadors, encara que sigui escassament probable que aquestes condicions funcionin, com es veurà en l’anàlisi del costat fosc. Com exemple, el codi penal espanyol dedica un títol sencer als delictes contra la llibertat dels treballadors.

2.- el costat fosc, criminalització del no treball competidor:

El costat fosc: Però no necessàriament passa això: l’estructura ocupacional (les relacions de producció): és a dir el poder econòmic que és qui determina el mercat de treball) impedeix gaudir d’aquest alliberament

- Perquè, segons la lògica econòmica, els costos i beneficis es reparteixen desigualment: el funcionament de l’actual sistema econòmic consisteix en que els beneficis són individuals (lliure competència) mentre els costos són socials (les crisis econòmiques i socials): per exemple quan el sistema bancari va bé només reparteix dividendes entre els seus accionistes privats (no a tota la societat); ara bé, quan el mateix sistema bancari està en crisi, és tota la societat sencera la que ha de rescatar o ajudar o finançar el sistema bancari.
- Això vol dir que com que l’actual estructura econòmica només coneix el benefici individual, cap empresari ni cap país s’atreveix a dissenyar i posar en marxa un mercat de treball que aprofiti totes les potencialitats de l’estructura productiva (per exemple, que tothom treballi i ho faci menys temps): òbviament, avui l’empresari o el país que ho fes sense baixar els sous aniria directe a la ruïna perquè no podria competir amb el benefici individuals dels altres empresaris o països. Tanmateix, els costos sí que són socials: l’atur i la por a perdre la feina, la precarització i les dificultats per conciliar la feina amb les altres activitats, etc.

Quan domina **el costat fosc**, les mateixes transformacions influeixen en les relacions entre normals i diferents en el sentit d’impedir o dificultar la llibertat i el benestar

- podem criminalitzar, considerar desviat i depreciar el no treball quan pot ser competidor.
- no podem criminalitzar les agressions dels poderosos, perquè en un context de reducció del treball tenen la paella pel mànec.
- en el costat fosc, la reducció del treball té més conseqüències en les relacions entre normals i diferents: l’atur i l’economia submergida, així com també el costat fosc explica les condicions estructurals per a la corrupció

Abans, però, de l’anàlisi, cal una breu consideració: el mercat de treball (les relacions de producció) dominat pel poder econòmic, impedeix fruit de les possibilitats alliberadores de la força. En conseqüència, ni ens alliberem del treball ni ens alliberem amb el treball (enlloc d’estar més bé, estem més malament) perquè la divisió del treball multiplica les relacions entre normals i diferents, no només perquè amplia les desigualtats, sinó perquè esdevé “delictogena” (generadora de delinqüència) i “criminògena” (generadora de relacions de criminalització). Els resultats d’aquesta divisió del treball són una combinació de precaritzac, dualització, exclusió i manteniment de les desigualtats. Es tracta d’una divisió del treball multiplicadora de relacions entre normals i diferents

1.- La precarització es refereix a la inseguretad, incertesa i falta de garantia de les condicions socioeconòmiques en la vida laboral. Estem passant de la seguretad en el lloc i condicions de treball a la incertesa i la inseguretad laborals, precarietat que comporta riscos d’organització social, familiar i personal, accentuats per la crisi de l’Estat del benestar. D’altra badan, cal comptar amb la precarietat vinculada a la desregulació i l’expulsió de les relacions laborals regulades de molts treballadors (economia submergida)

2.- La dualització és el canvi més rellevant pel que fa a les relacions entre normals i diferents: la diferencia entre el treball autoprogramable i d’alta qualificació (flexible, creador, autònom, previsiblement amb molta formació, etc) i el treball genèric (programat des de fora, de baixa

qualificació, depenent). El primer és més imprescindible mentre el segon és prescindible (qualsevol el pot fer). En esquema (i amb el risc qualsevol anàlisi esquemàtica), es pot dir que Els primer frueixen de la "força" dels canvis del treball: més riquesa individual i social, increment de la productivitat i aprofitament de les noves tecnologies, millora de les condicions de vida i de treball, alliberament dels components més físics i fatigants del treball físic.

Els segons pateixen els efectes no desitjats ("el costat fosc"): precarització, atur, economia submergida, impacte de la mobilitat empresarial (deslocalització), baixos salaris i la competència de la mà d'obra més barata. Es a dir, la paradoxa de les fites assolides per l'espècie humana que se li giren en contra: podrien viure amb més qualitat de vida (treballant menys o menys dur) i en canvi viuen amb menys qualitat de vida (por a l'atur i precarització de l'ocupació, por a la competència de la mà d'obra més barata, i fins i tot la deslocalització).

3.- L'exclusió (conseqüència de la precarització i de la dualització) resulta en la incapacitat de les societats d'integrar a tots els seus membres en el sistema econòmic. L'empitjorament de les condicions de treball de gran part de la població ocupada contribueixen a l'augment del nombre de persones excloses. També hi compta l'augment de la població econòmicament marginal per saturació del mercat de treball: (els joves que no troben feina i la "massa marginal" expulsada per les màquines i difícilment reciclable).

4.- manteniment de la desigualtat. En conseqüència de la triple l'anàlisi precedent, la desigualtat no desapareix, i amb ella incrementen les dificultats de normalització (normalment associades als rols ocupacionals prescindibles, menys autònoms i menys qualificats).

1.- la criminalització del no treball competidor

El primer assumpte és clar: criminalitzem el no treball competidor. Dit d'una altra manera: precisament perquè hi ha menys treball, quan algú "busca feina" ens la vol prendre (és un competidor), per tant ens agredeix en un bé estratègic i en conseqüència establim amb ell relacions de criminalització

Una anàlisi amb més deteniment d'aquesta conseqüència del costat fosc és la següent: el treball segueix essent un bé estratègic per la importància del treball en la vida de cada persona, més encara la seva escassetat el fa encara més valuós (qui té feina la vol mantenir, i qui no en té la busca) i converteix el treball en un espai de conflicte i criminalització. Resultat: com que el treball és encara l'única garantia de normalitat econòmica per als individus (garantia de consum) i simultàniament és un bé escàs (per molt desvaloritzat que estigui):

- La "creació de llocs de treball" és un mantra contemporani que afavoreix qualsevol operació especulativa (casinos, turisme, etc.) o clarament delinqüent (l'economia submergida) i amaga qualsevol anàlisi i esforç de racionalitat econòmica
- Qui en té el vol conservar, i qui no en té el vol aconseguir. Per tant, com que serà cada cop més escàs, és i serà un factor de conflicte social i econòmic entre els que en tenen i els que no en tenen. Aquest conflicte podrà ser conscient i inconscient, individual i col·lectiu, actiu i passiu, pacífic... sense excloure esclats de violència. Per tant esdevindrà un factor d'enormes probabilitats de relacions de depreci i desviació, i sobre tot de processos de criminalització i fins i tot delinqüència. Per exemple, i simplificant molt: els adults contra els joves, els autòctons contra els immigrants, i fins i tot els homes contra les dones

Per tant, i d'acord amb questa anàlisi, sí que es donen processos de depreci, desviació, i criminalització, en concret de la gent que pot competir per aquest bé escàs que és el treball,

El procés habitual és : No se'ls deixa entrar adequadament en el mercat de treball de manera que viuen la precarietat criminògena de la divisió del treball, en conseqüència tenen una major dependència de la producció (per la seva precarietat) i com a resultat, tant si delinqueixen com si no, se'ls criminalitza (teoria de l'estereotip).

En aquest cas, la **criminalització** sòl ajuntar-se amb el **depreci** dels normals envers les diferències i marginalitats productives d'aquests grups socials

2.- agressions als treballadors i delinqüència econòmica: dificultats de la criminalització

La capacitat descriminalitzadora del poder dificulta la possibilitat de criminalitzar” les agressions laborals i econòmiques dels poderosos. Estructuralment per la divisió de treball, i conjunturalment per la crisi econòmica i l’increment de l’atur.

- En temps d’atur i precarietat laboral, els empresaris tenen més facilitat per fer que els seus treballadors treballin sense mesures de seguretat, i també poden assetjar-los/les amb més impunitat..
- l’economia submergida es descriminalitza tant per la seva generalització, com per representar una defensa contra les polítiques econòmiques d’austeritat i increment de l’atur
- la delinqüència econòmica: la voluntat de riquesa i el model especulatiu del creixement econòmic (sumats a la rapidesa de la terciarització i l’escassa tradició industrial del nostre país) són un estímul a totes les modalitats de la picaresca econòmica dels poderosos: L’escassa criminalització d’aquests comportaments és un indicador de la nostra escassa cultura laboral
- I també cal comptar amb **l’escassa criminalització d’algunes agressions relatives al treball:** per exemple les agressions dels treballadors totes les persones afectades per la inseguretat o precarietat laboral als seus competidors, preferentment immigrants

3.- conseqüències subjectives (síntesi i repetició)

Amb la precarització, la dualització, l’exclusió i l’increment de les desigualtats, (i l’atur i l’economia submergida) arriba la por, i amb la por, arriben l’agressivitat i el rebuig contra possibles competidors que poden prendre la feina –joves i immigrants preferentment-: arriben les relacions de criminalització.

També arriben inseguretats i incerteses, una mica més d’intolerància, crispació, desconfiança i pèrdua de credibilitat en el sistema; una mica més de mesquinesa en les relacions socials: arriben les relacions de criminalització.

També arriba la recerca de paradisos imaginaris que il·luminin les perspectives de molta gent jove i no tant jove (sexe, drogues i rocanrol)

3.- Més sobre costat fosc: atur i economia submergida

l’atur

L’atur és una conseqüència d’aquesta divisió del treball.

I amb l’atur torna a quedar clar que les relacions entre normals i diferents són relatives. Tanmateix, com que (avui per avui) la normalitat va lligada al treball, l’atur i els aturats són diferents.

D’altra banda, l’atur és un indicador de que hi ha béns més estratègics que el treball: per als econòmicament poderosos els són més importants els seus beneficis (sovint anomenats “productivitat”, paraula màgica!), perquè òbviament els resulta més estratègic el seu poder econòmic que el treball.

Atur, acció i estructura

Per introduir l’anàlisi, cal esmentar que l’atur té una doble dimensió per a l’anàlisi de les relacions entre normals i diferents, perquè a més de ser un assumpte d’acció, és també (i molt) un assumpte d’estructura.

L’atur un assumpte d’acció:

L’atur és resultat de la relació de cada persona amb el seu context laboral; i com com el treball organitza les persones, l’experiència de l’atur sol desorganitzar-les.

L’atur pot menar a la inseguretat, i a la precarietat, amb conseqüències criminalitzadores i delictògenes: l’atur com a factor **delictogen**.

En aquest sentit, l’atur (lligat a la inseguretat i la precarietat laborals) es pot manifestar en la por del treballador respecte al seu futur i el seu paper en només en l’àmbit laboral sinó social: l’atur com a factor **criminalitzador** de possibles competidors en el mercat de treball.

L’atur factor delictogen:

La criminologia sempre ha considerat l'atur com un factor delictogen. La relació entre atur i delinqüència es pot explicar a partir de pràcticament totes les teories socials al respecte: pot ser en termes d'anomia (aconseguir diners per mitjans il·legítims) i en termes d'interacció (desorganització, subcultures i àdhuc aprenentatge; també amb l'etiquetatge i l'estereotip); també es pot explicar amb l'oportunitat diferencial.

Perquè algunes conseqüències de l'atur poden ser un augment immediat de la violència i de la delinqüència (en les persones aturades), un possible augment indirecte d'aquesta violència i delinqüència (l'impacte de l'atur en l'activitat violenta o delictiva de familiars i persones properes). , Simultàniament i no pas contradictòriament, l'atur impulsa el creixement de l'economia submergida així com un augment de la franja marginal de la població.

Tanmateix, encara que hi ha un important debat sobre l'impacte de l'atur en la delinqüència, avui sembla admès que:

1. la influència de l'atur en la delinqüència es limita a les agressions marginals contra la propietat (és a dir la petita delinqüència utilitària)
2. Per tant, sol excloure la violència (excepte quan aquesta esdevé instrumental o es converteix en un mitjà per expressar la frustració de l'aturat).
3. la relació entre l'atur i la delinqüència augmenta com més llarg és el període d'atur i per tant es van tancant les possibilitats d'accés als mitjans legítims (és a dir al treball)
4. cal comptar amb l'efecte edat: com més jove és l'aturat, majors probabilitats de delinqüència pels seus menors vincles socials (repasseu la teoria de Reckless).

l'atur factor criminalitzador:

D'altra banda, l'atur implica inseguretat i conflicte

- Inseguretat i per tant probabilitat de més pors i per tant més agressivitat, i en conseqüència un previsible increment de la intolerància en front dels altres individus (els que treballen en el mercat irregular, els ocupats en economies marginals, els mateixos aturats possibles competidors, i sobre tot els joves i els immigrants com a potencials competidors)
- Conflicte: si el treball és un bé escàs, el conflicte és previsible per la lluita entre els que en tenen i els que no en tenen: homes contra dones, adults contra joves, autòctons contra immigrants

L'atur, doncs, pot ser factor de polítiques criminalitzadores contra els immigrants que fan les pitjors feines.

L'atur un assumpte d'estructura: és resultat del desajustament de l'estructura productiva amb l'estructura ocupacional: el mercat de treball no s'ajusta als canvis productius (un indicador en són les taxes d'atur). Des d'aquesta perspectiva, es pot fer la següent anàlisi:

de les relacions de criminalització/depreci a les relacions d'oposició/minoria:

- atur escàs: factor de criminalització i depreci. En estructures amb plena ocupació, es considerava a l'aturat responsable de la seva improductivitat, i en conseqüència era desviat i/o depreciat i/o criminalitzat (fins i tot definit com delinqüent).
- atur elevat: probabilitat de relacions de minoria i oposició. En l'atur estructural l'atur ja no és culpa de l'individu, sinó un risc que pot afectar a qualsevol: aleatorietat, doncs. Per tant, si l'atur és aleatori, (tothom pot estar a l'atur) ja no es pot criminalitzar (fins i tot el més respectable pare de família pot anar a parar a l'atur!). Més encara, malgrat els sentiments de depreci que pugui tenir l'aturat (o que li pugui fer sentir el seu entorn), l'aturat manté avui relacions de minoria reclamant status (cursos de formació, bosses de treball, ajuts i subsidis, etc), i fins i tot d'oposició

Relacions d'oposició, minoria, depreci, desviació i delinqüència al voltant de l'atur

Si el normal consisteix en produir (i per tant poder consumir), l'aturat no produeix, per tant és diferent. Tanmateix l'anàlisi ha de distingir entre diversos escenaris econòmics que generen diversos tipus d'atur: Per exemple, i esquematitzant molt, hom pot considerar dos tipus de societat amb dos tipus d'atur:

Primer escenari: societats amb plena ocupació.

Quan l'atur era escàs (un mercat de treball amb plena ocupació, si és que mai va existir), i el patró cultural definia el treball com un valor que dignificava l'ésser humà (es venia al món a treballar i el treball dignificava). En aquestes societats, l'aturat era un diferent a qui es considerava responsable de la seva improductivitat, i en conseqüència era desviat i/o depreciat, en tant que apareixia com una persona perillosa o sospitosa de ser vaga o incapaç o maldestre. L'aturat també podia ser també criminalitzat (ex. la llei de "vagos y maleantes" esmentada abans). Les relacions socials que s'hi establien, en esquema, podien ser:

relacions d'oposició: els aturats rarament podien establir relacions d'oposició (no era molt probable que establissin relacions amb els normals per prendre el poder i canviar el mercat de treball)

relacions de minoria: els aturats rarament podien establir relacions de minoria (en general, ni les persones sense feina reclamaven cap status socialment reconegut, ni hi havia savis disposats a reivindicar-ho)

relacions de depreci: els aturats solien ser depreciats perquè no arribaven als valors laborals normals, i la seva relació amb els normals era de depreci:

- perquè els altres els consideraven *responsables de la seva improductivitat*: si els aturats no eren normals en l'activitat productiva perquè eren gent sospitosa de ser vagos, maldestres, incapaços, etc
- àdhuc la mateixa vivència dels aturats podia incidir en una vivència personal d'auto depreci

relacions de desviació: els aturats eren desviats perquè trencaven la principal norma que disciplinava la població: la norma laboral, el treball

relacions de criminalització/delinquència:

- D'una banda, els aturats podien estar criminalitzats i ser definits com a delinqüents (per exemple la "ley de vagos y maleantes")
- D'altra banda, els aturats es podien relacionar amb els normals agredint-los en els seus béns econòmics: podien delinquir (l'atur factor de delinquència), fos com a reacció a l'atur, fos com a modus vivendi
- Tanmateix, no era probable que ells criminalitzessin a ningú

Segon escenari: atur estructural.

Una economia mecanitzada comporta atur estructural per la **RTTHN**. El patró cultural també es modifica per la mateixa **RTTHN**. I a més cal afegir l'emergència de l'economia especulativa, i la desvalorització del treball (sobretot en societats amb una escassa cultura laboriosa). Les relacions socials que s'hi estableixen, en esquema, poden ser:

relacions d'oposició:

- És possible que els aturats (o els seus savis corresponents) plantegin unes relacions d'oposició amb els normals. Per exemple, una revolta específica dels aturats que formuli un canvi en la normalitat productiva, (per exemple, treballar menys hores per poder treballar tothom). L'estratègia opositora podria plantejar-se en termes d'una nova lluita de classes entre els aturats i els econòmicament poderosos (els empresaris) en la que els dos grups lluitarien per atreure la majoria dels ocupats.
- I a la inversa, les relacions d'oposició poden conduir a reclamar una normalitat laboral per a la població "autòctona": un canvi en el mercat de treball que afavoreixi la feina per als autòctons en detriment dels immigrants. (Una conseqüència pot ser la criminalització dels immigrants, a qui es fa responsables de la manca de treball dels autòctons, i a qui s'acusa de treure al feina als aturats autòctons).

relacions de minoria

Avui sembla clar que la major probabilitat de les relacions entre els aturats i la resta de la societat correspon a les relacions de **minoria**, per les següents raons com a mínim:

- aleatorietat de l'atribut: per tant impossibilitat d'estigmatitzar i estereotipar (en qualsevol moment, qualsevol respectable pare de família pot perdre la feina). L'aleatorietat impedeix que hi hagi un estereotip de l'aturat i pot ajudar a la seva reclamació de status
- reclamació estructural de status: subsidis, cursos de formació i reciclatge, polítiques específiques d'ajuts a l'atur, etc.
- canvi del patró cultural associat: *crisi present* del valor treball (model especulatiu) i *crisi futura* del treball (reducció del treball necessari)

- Estratègies: ells mateixos o a través de sindicats, polítiques d'ocupació, etc. (multitud de savis)

relacions de depreci

Segueixen havent-hi relacions de depreci perquè els aturats no arriben als valors laborals normals. D'altra banda, l'aturat pot ser encara depreciat (està mal vist, no pot mantenir l'anterior ritme de vida, etc); i això des de dues perspectives:

Un mateix: no se sent útil, sensació de fracàs, baixa autoestima. El depreci, doncs, també pot ser autodepreci (l'aturat no se sent útil, li sembla que la vida no té sentit, baixa autoestima, etc.).

Els altres: i en aquest sentit hem de distingir:

- a) aturats provinents de medis socials "de classe baixa" (sense entrar en cap discussió sobre el concepte de classe) que poden trobar una certa solidaritat comunitària davant l'atur (tant pel que fa a la seva supervivència econòmica com pel que fa a la seva capacitat de maniobra davant l'estigma depreciador de l'atur)
- b) aturats "de les classes mitjanes (i superiors)" que poden trobar un factor de re-estigma justament en el seu medi (el seu entorn els avergonyeix i expulsa més que no pas els ajuda). Sovint l'auto-depreci per l'atur pot ser més fort per la vergonya davant dels veïns i amics que veuen i eventualment critiquen la pèrdua de status de l'aturat.

relacions de desviació

L'aturat pot ser considerat desviat perquè trenca algunes de les normes que disciplinen la població (les normes laborals)

relacions de delinqüència

L'aturat d'avui és difícilment criminalitzable (bàsicament per l'aleatorietat estructural de l'atur)

Tanmateix, l'aturat pot ser delinqüent per reacció i pot provocar reacció criminalitzadora

- L'aturat pot ser delinqüent. La criminologia sempre ha considerat l'atur com un factor delictogen, perquè algunes conseqüències de l'atur poden ser comportaments delictius.
- L'atur també pot provocar una política criminalitzadora contra els immigrants estrangers que fan les pitjors feines (un bon indicador és l'ús que en fan els partits polítics en l'oposició com a eina electoral... fins que guanyen les eleccions).

estructura delictiva i atur/crisi: una anàlisi inversa.

L'associació entre les taxes d'atur i les de delinqüència no és gens directa i immediata (a més atur més delinqüència). Pot ser també una associació inversa:

Conjuntures d'atur escàs i molta delinqüència: si s'admet l'atur escàs com un probable indicador de desenvolupament econòmic (tothom treballa, per tant tothom pot consumir i això estimula la producció), una baixa taxa d'atur pot ser un indicador d'una estructura delictiva alta (si hi ha molts béns, hi ha molta delinqüència adquisitiva)

Conjuntures d'atur elevat i poca delinqüència: si s'admet l'atur elevat com un probable indicador de crisi econòmica (treballa menys gent i per tant es consumeix menys i hi ha menys estímul a la producció), una elevada taxa d'atur pot ser un indicador de poca delinqüència (si hi ha menys béns, hi ha menys delinqüència adquisitiva)

2.- economia submergida

L'economia submergida s'explica en clau anòmica: davant la pressió per assolir guany, hom s'estalvia costos (impostos, salaris, seguretat...): l'economia submergida és, doncs, un exemple evident de l'adaptació innovadora al desequilibri anòmic de l'economia.

L'economia submergida no està prou **criminalitzada** (encara que formalment estigui definida com a **delinqüència**) perquè té una doble dimensió absolutament contradictòria:

la realitat: l'economia submergida és delinqüència amb víctima col·lectiva -tota la societat- i amb víctima individual -cada treballador explotat-. Els empresaris submergits agreeixen béns estratègics (l'ordenació del mercat de treball, la lliure competència, l'explotació dels treballadors): ergo la definició de delinqüència és sol donar a la majoria de societats desenvolupades.

La percepció: la percepció social de l'economia submergida és bona, per tant la criminalització és escassa,

- D'una banda perquè és viscuda com un factor antidelictogen per la seva capacitat de crear ocupació (i la falsa creença de que qui treballa no delinqueix). Per exemple els empresaris que donen feina submergida als immigrants apareixen com a benefactors socials quan realment són uns delinqüents.

- D'altra banda per la seva generalització: és difícil percebre com a delictiu –i per tant criminalitzar– un comportament generalitzat per tota la societat (des de la factura sense IVA al top manta). Per acabar-ho d'arreglar, **l'economia submergida** està connectada amb increment dels sectors econòmics lligats a la delinqüència internacional: el narcotràfic, el tràfic de persones, el tràfic d'armes, etc.

Economia submergida relacions d'omddd

relacions d'oposició: es poden donar en els casos en que els empresaris submergits volen canviar la normalitat (i, per exemple, anar cap a un mercat de treball sense cap regulació) i/o lluita contra un estat excessivament intervencionista.

relacions de minoria: es poden donar en els casos en que els empresaris submergits només pretenen seguir mantenint l'estatus quo sense plantejar-se canviar ni el mercat de treball ni la capacitat d'intervenció dels estats.

relacions de depreci: es podrien donar si es considera que els empresaris submergits no arriben als valors normals del mercat de treball i la responsabilitat dels estats (per exemple, el valor de la responsabilitat social dels empresaris).

També es poden donar relacions de depreci en relació als assalariats, tant pel que fa a la seva acceptació d'un mercat de treball sense valors, com pel que fa al seu autodepreci.

relacions de desviació: es poden donar si es considera que els empresaris submergits trenquen normes laborals relatives a l'administració de la seva empresa i al mercat de treball

relacions de delinqüència: la criminalització es pot donar (es podria donar) si es considera que els empresaris submergits agredeixen béns estratègics (l'ordenació del mercat de treball); pel que fa a la definició de delinqüència, aquesta és sol donar a la majoria de societats desenvolupades.

sobre l'economia submergida

Sobre l'economía sumergida

1.- concepto: aquella parte de la actividad económica que discurre al margen de los registros, las estadísticas y los controles oficiales sea por razones fiscales o administrativas, sea por actividades económicas delictivas (tráfico de drogas, de armas, prostitución, blanqueo de capital). La economía sumergida causa un daño a los ingresos del Estado y sirve para disfrutar indebidamente subvenciones y subsidios, al ocultar una parte de la renta de los contribuyentes, convirtiéndolos así en acreedores de unos derechos que no podrían disfrutar. Es también competencia desleal entre profesionales, ya que abarata artificialmente los costes de producción de quien la practica.

Entre la producción (o la renta) recogida en las cifras oficiales y la que realmente se alcanza en un país durante un año (o cualquier otro horizonte temporal) existe un amplio espacio que no viene reflejado en las estadísticas. En este intervalo coexisten tres categorías diferentes de hechos económicos, de los cuales sólo los dos últimos forman parte del concepto de economía sumergida.

La primera categoría vendría dada por aquellas actividades que al no tener mercado, no pueden reflejarse en las estadísticas (el caso paradigmático sería el trabajo realizado por las amas de casa).

Ésta se encontrará por lo tanto formada por las otras dos categorías de actividades económicas que se hallan entre las cifras oficiales y la producción:

- las que pudiendo ser legales por su naturaleza son ocultadas conscientemente a las autoridades económicas para evadir impuestos o incumplir regulaciones
- y las relativas a la producción de bienes y servicios declarados ilegales en las normas de cada país.

2.- Efectos de la economía sumergida

2.1.- victimización colectiva: la economía sumergida afecta a toda la sociedad, porque reduce el dinero público por el menor volumen de recaudación, que dificulta el papel del Estado como proveedor de servicios.

2.2.- victimización individual: Las consecuencias más directas se concentran en el empleo irregular: menor cobertura (en caso de accidente o al perder el trabajo), menor pensión de jubilación, peores condiciones de promoción profesional para los trabajadores (al tener éstos menos oportunidades de acceso a la formación continua y más dificultades para cambiarse a otro trabajo), etc.

2.3.- Las empresas tienen más dificultades para consolidarse en el mercado, escasa capacidad de acceso a la financiación, y la sanción legal si son descubiertas.

2.4.- equidad: aceptar la economía sumergida equivale a reconocer que todos los agentes económicos no operan bajo el mismo marco institucional. Así, los que respetan la legalidad asumen costes en forma de

impuestos y regulaciones asumidas. Se produce por lo tanto una distorsión en la competencia. También hay los riesgos asociados a las relaciones contractuales sin garantía legal.

2.5.- problemas de información puesto que la economía sumergida introduce incertidumbre sobre las macromagnitudes. De esta forma la renta estimada en las estadísticas oficiales podría estar infravalorada por no recoger un conjunto de actividades sumergidas,

3.- ¿Por qué existe economía sumergida?: anomia (Merton)

El estímulo más claro es el beneficio esperado, tanto mayor cuanto más elevados sean los costes impuestos por el sistema impositivo: **anomia** (para conseguir el objetivo "beneficio" se abandonan los medios legítimos)

4.- **economía sumergida y estado:** Es evidente que la economía sumergida sólo es posible si hay un Estado que interviene en el sistema económico. Por tanto, a mayor intervencionismo del Estado, mayor probabilidad de economía sumergida. Otra cosa es que el propio Estado consienta la práctica de la economía sumergida.

5.- **economía sumergida y crisis.** En los períodos de crisis económica la economía sumergida toma auge. Las reacciones de los gobiernos ante las crisis suelen ser lentas, lo que puede explicar el recurso a la economía sumergida.

6.- **economía sumergida y productividad.** se corresponde con retraso en el desarrollo tecnológico y la existencia de actividades con una intensa participación de trabajo humano y una productividad baja.

7.- dificultad de cálculo:

La economía sumergida mueve en España 240.000 millones, el 23% del PIB. Según datos del colectivo de Técnicos del Ministerio de Economía y Hacienda (Gestha), la economía sumergida en España, tanto por fraude fiscal como a la Seguridad Social, se sitúa en el 23% del PIB, lo que supone un total de 240.000 millones de euros, siendo las dos grandes bolsas de fraude las operaciones de compra-venta protagonizadas por empresas constructoras e inmobiliarias y las actividades derivadas del ejercicio de las profesiones liberales.

Los Técnicos del Ministerio de Economía y Hacienda recuerdan que distintos estudios de varios organismos nacionales e internacionales sitúan la economía sumergida española en una horquilla comprendida entre el 20% y el 25% del PIB, frente a una media del entorno europeo diez puntos por debajo, excluidos los países del Este y de reciente incorporación. Los Técnicos de Hacienda estiman que con un plan "eficaz" de lucha contra el fraude, la Agencia Tributaria podría reducir en diez puntos porcentuales las bolsas de fraude en España, y hacerlo converger con la Unión Europea-15, hasta el 13% del PIB, lo que significaría aflorar cerca de 90.000 millones de euros y recaudar --vía impuestos-- unos 25.000 millones adicionales.
http://www.finanzas.com/2008-10-15/52288_gestha-cifra-240000-millones-fraude.html

La economía sumergida en España se situó en un 12,5% del PIB entre 1980 y 1985, empezó a dispararse a partir de los años 90, con un 18,8% entre 1990 y 1994, y un máximo del 16,6% del PIB en 1999. Entre 2001 y 2004 la economía al margen del control creció hasta cerca del 20% del PIB. Se estima que en los últimos 30 años (1980-2008), el volumen de la economía medida por el PIB se ha más que duplicado, pero la economía sumergida se ha multiplicado por cuatro.

En términos de recaudación fiscal, la economía sumergida genera una merma de ingresos entre 2005 y 2008 casi de 66.000 millones de euros.

En cuanto al efecto en el empleo, los autores calculan que el período 1980-2008 generó una media de 2,5 millones de empleos 'en negro'. Para los autores, no se debe caer en la "tentación" de considerar a la economía sumergida como una parte "consustancial" de la vida económica, al advertir de que a largo plazo supone un "duro lastre" para el PIB.

<http://www.expansion.com/2011/06/01/economia/1306919154.html?a=c0c82938e3abbc8638cbc5dab2302f6&t>

Fenomenología: Estos son, más o menos, los fraudes preferidos por los españoles:

1- IVA. Ahorrarse el IVA de una factura a cambio de no tener garantía alguna. Este **fraude** es doble, pues Hacienda no ingresa el IVA y tampoco recibe nada de los ingresos del que no da la factura, que oculta así sus rendimientos.

2- Facturas falsas. El problema contrario. Se generan facturas falsas para incrementar artificialmente las desgravaciones y obligar a Hacienda a devolver un IVA que nunca se pagó.

3- Trabajadores sin alta. El empresario que no da de alta a un trabajador se ahorra su cotización y puede tener ingresos que no declara, pues no se le estiman los rendimientos de ese trabajador.

4- Ayudas y subvenciones indebidamente cobradas. Bajas fraudulentas. Trabajar mientras se cobra el paro. Pensiones cobradas sin razón.

5- Operaciones internacionales fraudulentas: importación, movimientos en paraísos fiscales, etc.

6- Declaración de precios falsos para evitar plusvalías, tanto en activos mobiliarios como inmobiliarios.

7- Ocultación de capitales para evitar que se detecten rendimientos y patrimonios. Especialmente notorio en herencias y por supuesto, en los rendimientos obtenidos por los métodos anteriores.

8- Empresas tapadera para absorber los beneficios de otra, o empresas fantasma que permitan acomodare los ingresos y gastos de otras reales.

3.- condicions estructurals per a la corrupció

La recuperació de la gloriosa tradició de menyspreu al treball troba un escenari idoni en una estructura laboral de reducció del temps de treball humà necessari: si no cal treballar, els pícars es troben en el seu element . A més la terciarització ha fet que el sector predominant en l'economia siguin els serveis, sector en el que resulta estructuralment més fàcil enriquir-se sense treballar.

Si el creixement de l'economia consisteix en passar de la riquesa lenta (calvinista i industrial) a la riquesa ràpida (hedonista i especulativa), i a més, resulta que el treball es redueix i per tant no és important: estan donades les condicions estructurals per al desenvolupament dels diversos i molt variats sistemes de corrupció.

4.- Més sobre el costat fosc: producció versus especulació

- Especulació i treball són antagònics. Per tant, si el model econòmic és especulatiu, es reforça encara més el procés de desvaloració social del treball. A més, també desvaloritzen el treball l'anonimat i l'alienació en les relacions laborals, així com la cultura de la riquesa fàcil i el seu impacte en l'educació.
- En un altre ordre de coses: l'anomia del Merton!. Incrementen les probabilitats d'adaptacions innovadores a una estructura econòmica anòmica, perquè si es tracta de passar de la riquesa productiva i lenta a la riquesa especulativa i ràpida, l'anomia està servida.
- Finalment, incrementen les probabilitats d'opacitat de les activitats delictives: avui el diner no es veu (per exemple els paradisos fiscals) i per tant incrementen les probabilitats d'impunitat, esdevenint així un estímul per a la delinqüència.

6.- l'economia, factor delictiu: a més riquesa més delinqüència utilitària

Multifactorialitat de la delinqüència

La delinqüència és un fenomen multifactorial, això és obvi. (Com diu Pinatel: "c'est un fait que le facteur est un élément essentiellement objectif qui précède le mobile qui est de nature subjective. Que le mobile puisse agir comme cause, la question est discutable. Mais que le mobile soit lui-même influencé par le facteur est une vérité d'expérience... Facteur criminogène est tout élément objectif qui intervient dans la production du phénomène criminel.) Pinatel, J.- traité de droit pénal et de criminologie, ed. Dalloz, 1975, vol III, p83

Òbviament, un dels factors és l'economia. Més encara, l'economia és un dels factors estructurals que més explica la delinqüència utilitària o adquisitiva (i que pot també incidir en la delinqüència expressiva) fent més o menys probable l'acció delictiva dels individus (per exemple, influint en els mòbils dels individus).

La relació entre estructura econòmica i delinqüència és també quantitativa: **l'increment dels béns econòmics incrementa les probabilitats de la delinqüència utilitària o adquisitiva** (com més béns hi ha, més incrementen les probabilitats de que algú els robi).

1.- Teòricament sembla clar: a més riquesa més delinqüència utilitària

La tesi està clara: "La delinqüència adquisitiva augmenta paral·lelament a la millora del nivell de vida deguda al desenvolupament de l'activitat econòmica (...) que no té només com efecte la millora del nivell de vida, sinó que és també la font d'ocasions suplementàries de delinqüència per la multiplicació de relacions d'interès que necessàriament comporta." Pinatel, J.- traité de droit pénal et de criminologie, ed. Dalloz, 1975, vol III, p157-158

La tesi coincideix amb el que la Sociologia assenyala des de fa molt temps sobre l'**evolució** de l'economia i l'**evolució** de la delinqüència. Pràcticament des de la llei de la saturació delictiva de Ferri: "La delinqüència comporta una quantitat determinada de delictes que es produeixen amb una determinada regularitat mentre subsisteixen les condicions ordinàries de la vida social. Son les perturbacions de la vida social les que modifiquen aquesta regularitat."

Les relacions delictives es donen perquè un dels actors (com a mínim) va a guanyar-hi quelcom. L'afirmació és rellevant, perquè si bé alguna vegada la delinqüència sembla irracional i feta d'explosions d'odi o rancúnia dutes a terme per individus egocèntrics, làbils –i possiblement també hàbils–, agressius i indiferents afectivament. Tanmateix però, vista en termes globals, funciona amb la mateixa racionalitat de totes les relacions socials i econòmiques: recerca de rendibilitat. Racionalitat, perquè en les relacions delictives hi ha uns objectius (un guany), i per tant es solen utilitzar els mitjans més adequats.

És útil recordar la teoria de l'elecció racional, segons la qual l'activitat delictiva no prové únicament de l'aprenentatge, o les influències socials, sinó que també resulta d'una elecció racional a partir de la qual els actors esperen beneficiar-se del delictes i/o esperen que el benefici superi el risc. També cal recordar la teoria de les activitats rutinàries amb una similar anàlisi del càlcul cost-benefici: són les activitats quotidianes de la població allò que explica la delinqüència. Per exemple, l'augment de l'activitat delictiva dels darrers anys s'explica pels importants canvis en les activitats diàries de la gent (major mobilitat, increment de les relacions socials, més temps fora de casa, creixent quantitat de béns disponibles, etc.); si avui, doncs, es delinqueix més, és perquè hi ha més a guanyar i amb menys risc.

Tendència i cicle:

La tesi precedent mereix una doble anàlisi diacrònica: la relació de l'evolució econòmica amb l'evolució de la delinqüència ha de considerar l'anàlisi de la **tendència** o evolució a llarg termini i la del **cicle** o comportament a mig termini.

Tendència: probabilitat de correlació entre l'augment del nivell de renda i augment de la delinqüència utilitària: **tots els tipus de delinqüència utilitària** solen augmentar a mesura que ho fa la riquesa econòmica.

Cicle: atenent als cicles, es pot establir una doble i paradoxal relació entre conjuntures de crisi i la delinqüència:

- estancament o decrement de la delinqüència utilitària (incloent la que es fa des de qualsevol modalitat de poder, econòmic o polític) per la previsible reducció de les relacions econòmiques i el menor benefici previsible.
- increment de les agressions contra la propietat per part dels actors més castigats per la crisi (increment de la delinqüència dels pobres i marginals); es tracta d'una activitat delictiva molt criminalitzada però poc denunciada i d'escassa entitat macroeconòmica.

La relació entre creixement econòmic i augment de la delinqüència adquisitiva està doncs ben explicada des del punt de vista teòric; i confirma la racionalitat de l'activitat delictiva

2.- empíricament està prou demostrat

Els estudis econòmics confirmen empíricament la relació entre l'evolució de l'economia i l'evolució de la delinqüència.

Pel que fa al cas espanyol, es pot consultar la bibliografia que proposa el professor Torrente ("cicles econòmics i seguretat ciutadana"),

<http://www.seguretat.org/ides/ca/observatori-del-risc/ca/ca/>

En especial, l'estudi d'Eduardo Bandrés i Amor Díez-Ticio, "Nuestro análisis revela que el crecimiento de la renta per capita tiende a provocar una mayor actividad ilícita. La razón se encuentra en el aumento de los beneficios esperados del delito"

(*"delincuencia y acción policial. un enfoque económico"*, al nº 27 (2001) de la "revista de economía aplicada") <http://www.revecap.com/revista/>

Rafael Muñoz de Bustillo, Fernando Martín Mayoral i Pablo de Pedraza, *"De nuestro repaso del modelo estándar de determinantes económicos de la delincuencia se deduce sin género de dudas que es razonable pensar en la existencia de una relación directa entre desigualdad y delincuencia; relación que se podría explicar por dos vías distintas aunque no necesariamente alternativas, que son el aumento del pago asociado a la delincuencia en sociedades muy desiguales en términos de renta y el deterioro de la restricción moral a delinquir a la que puede conducir la existencia de altos niveles de desigualdad."*

(*"Desigualdad y delincuencia: una aplicación para España"*, al nº 22 (2007) dels "papeles del instituto de estudios fiscales") http://www.ief.es/Publicaciones/PapelesDeTrabajo/pt2007_22.pdf

David Garland: "La cultura del control, crimen y orden social en la sociedad contemporánea"

Si bien a principios del S XX, la criminología se apoyaba en la medicina psiquiátrica y en la psicología y se concentraba en los rasgos distintivos de los individuos delincuentes, en las décadas de 1920 y 1930 los investigadores comenzaron a pensar el delito como un efecto de la privación social, descubrieron que los individuos con las trayectorias delictivas más negativas eran aquellos que con más frecuencia habían experimentado múltiples formas de privación, incluyendo la poca atención de sus padres y la pobreza. Nuevas teorías atribuyeron la conducta delictiva no a la privación absoluta sino a la brecha que se abría entre las expectativas y los logros. Por lo tanto, apuntaban a la brecha existente entre las expectativas crecientes y las oportunidades reales, a las frustraciones de quienes quedaban rezagados en una economía próspera y al exceso de egoísmo asociado con la nueva sociedad de consumo.

Con dos axiomas, el primero (de los cuales) consideraba como algo evidente que *la reforma social, junto con la afluencia económica, reduciría la frecuencia del delito*. La prosperidad generalizada, en y por sí misma, era visualizada como un medio natural de prevención del delito

El *boom* del consumo durante las décadas de posguerra puso en circulación una masa de bienes portátiles de alto valor que pasaron a ser nuevos blancos atractivos para el robo. Este incremento en la cantidad de mercancías circulantes generó un aumento correspondiente en la cantidad de oportunidades para el delito. Al mismo tiempo, hubo una reducción en los controles situacionales en la medida en que las tiendas se hicieron cada vez más de «autoservicio», los vecindarios densamente poblados fueron reemplazados por grandes áreas suburbanas o anónimos bloques de edificios, y cada vez más casas bien provistas quedaban vacías durante el día mientras

esposas y maridos salían a trabajar. El advenimiento del automóvil -que ayudó a crear esta sociedad más extendida y más móvil- fue en sí mismo uno de sus rasgos criminogénicos fundamentales y generó un nuevo blanco, altamente atractivo, para el delito, disponible en todas las calles de la ciudad, en todo momento, durante el día y la noche, muchas veces completamente desprotegido. Los robos de y en vehículos rápidamente se convirtieron en una de las principales categorías de delitos contra la propiedad. Otro ingrediente del aumento del delito fue la presencia de una cohorte de adolescentes varones, el grupo etario más proclive al delito (**vid. Temes 2 i 4**). Como resultado de los cambios antes descritos, esta generación de adolescentes gozó de mayor bienestar y movilidad que las generaciones precedentes, así como también de períodos más largos fuera de la disciplina de la vida familiar. Los adolescentes podían pasar más tiempo fuera de su casa, tenían mayor acceso a actividades de esparcimiento, estaban menos sujetos a la supervisión de los adultos y tenían más posibilidades de pasar su tiempo en ambientes subculturales como clubes, discotecas y esquinas. Esta generación que creció en una cultura comercial universalista y experimentó todo un nuevo nivel de deseos, expectativas y demandas de gratificación instantánea, aportó la mayoría de los reclutas para la eclosión del delito que le siguió.

Finalmente, es preciso señalar que este período también fue testigo de una relajación de los controles sociales informales -familias, vecindarios, escuelas - en parte como resultado de la nueva ecología social y en parte como consecuencia del cambio cultural. El espacio social se hizo más extenso, anónimo y menos vigilado en el mismo momento en que se incrementaban en él las tentaciones y oportunidades delictivas.

Las tasas de delito altas son un hecho en buena parte de las sociedades occidentales. Sus consecuencias son un difuso miedo al delito, unos comportamientos rutinarios de evitamiento, unas representaciones culturales y mediáticas omnipresentes y una generalizada «conciencia del delito». En este sentido, los altos niveles de delito -y las respuestas frente a ellos- son ya un principio organizador de la vida cotidiana, una parte fundamental de la organización social.

El delito es ahora experimentado como un hecho prominente de la vida moderna, un riesgo cotidiano que debe ser evaluado y gestionado, de la misma forma en que hemos llegado a tratar el tráfico, otro peligro mortal que se ha transformado en una faceta normal del panorama moderno. La amenaza del delito se ha transformado en una parte rutinaria de la conciencia moderna, una posibilidad cierta que debe constantemente «tenerse en mente». Las omnipresentes propagandas vinculadas a la seguridad que nos dicen que «a cada minuto ocurre un robo de automóvil» o que «a cada segundo una tarjeta de crédito se pierde o es robada» expresan bastante bien esta experiencia: el delito forma parte de nuestro ambiente cotidiano, tan constante e incesante como el tiempo mismo.

La taula següent confirma la tesi sobre l'estructura econòmica com factor de delinqüència, són dades referides a Espanya que presenten l'evolució del PIB per càpita i l'evolució de la delinqüència coneguda per la Policia en el període comprés entre 1980 i 2017.

Dades sobre espanya

Fecha	PIB per capita (calculat en euros)	Delictes coneguts per la Policia
1980	4.227 €	529.228
1990	10.333 €	1.553.833
2000	15.600 €	1.789.990
2010	22.700 €	2.297.484
2015	23.300 €	2.036.815

Font: PIB: <http://www.datosmacro.com/pib/espana>
Delinqüència: Ministerio Interior

3.- corporatització i globalització

Corporatització i delinqüència: la delinqüència augmenta a mesura que augmenten la complexitat i riquesa de les societats, i l'evolució de la delinqüència segueix l'evolució de l'economia cap a formes cada cop més organitzades i sofisticades, configurant un nou escenari delictiu de progressiva organització (àdhuc corporatització) i tecnològització (l'aplicació de les noves tecnologies a l'activitat delictiva). De manera que el creixement econòmic comporta nous comportaments econòmics criminalitzables (especulació financera i immobiliària, espionatge industrial i informàtic, etc.), alguns de les quals no estan encara ni tipificats i ni tan sols criminalitzats per la seva mateixa novetat. Encara que el creixement de la informació en una societat mediàtica sovint ajuda a descobrir i explicar algunes de les manifestacions de la delinqüència econòmica (sobre tot la no convencional)

Globalització i delinqüència: les economies locals s'integren en l'economia internacional, i la seva evolució depèn cada cop més dels mercats internacionals i menys de les polítiques econòmiques interiors; amb més intercanvis econòmics, polítics, culturals i socials i major presència de xarxes i fluxos internacionals. Per tant, es donen processos globals de criminalització i definició de delinqüència. Cal destacar els següents aspectes:

1. **globalització de l'economia criminal:** La delinqüència trans-nacional o internacional cada cop és més gran i variada: narcotràfic, tràfic d'armes, material nuclear, immigrants il·legals, dones i nens, òrgans humans, fugues de capitals, blanqueig de capital, agressions al dret internacional. Tot això és possible per les enormes facilitats financeres derivades de la revolució de la informació i la globalització (els capitals es mouen rapidíssimament). Cal comptar, a més, amb les limitacions i la impotència dels estats (que són massa petits per enfrontar-s'hi i massa grans per estar a la vora dels seus ciutadans).
2. **aspectes delictius de l'economia global:** l'explotació laboral al tercer món (la deslocalització de les empreses buscant mà d'obra més barata). Tot i que cal admetre la dualitat de la deslocalització: pot ser vista com una activitat explotadora del tercer món, i simultàniament pot ser vista com a benefactora de les poblacions pobres del tercer món, que d'aquesta manera tenen feina i no han d'emigrar cap occident.
3. **delinqüència contra el medi.** L'exportació internacional de residus del Nord al Sud és una agressions internacionals contra el medi (que és un bé estratègic). La criminalització de les agressions contra el medi fa aparèixer un nou tipus de delinqüència que confirma la tesi de les lleis com indicador social (mentre el creixement econòmic no amenaça al medi no hi ha lleis que el protegeixin, les lleis apareixen quan apareix l'amenaça o quan ja és massa tard: canvi climàtic)
4. **violència política:** guerres, invasions, amenaces i extorsions per la conquesta dels recursos estratègics, com per exemple el petroli o l'aigua o el gas són agressions internacionals contra béns estratègics (que soen quedar impunes perquè els que l'exerceixen solen ser els poderosos)
5. **Internacionalització del concepte de pobresa** (aquí som rics perquè allà són pobres) i relativitat de la seva vivència: aquí es viu amb depreci (la vergonya de la pobresa), mentre al tercer món la pobresa té utilitat productiva (normalització: els pobres treballen, encara que sigui amb sobreexplotació de la força de treball)

4.- estructura política i relacions entre normals i diferents

Previ merament introductorí

L'estructura política és la tercera després de la demogràfica i l'econòmica (és, per tant, menys important que les dues precedents); i en ella cal tornar a diferenciar:

- Estructura: la institució (o conjunt d'institucions) que assegura l'organització de qualsevol societat
- Acció: el comportament de l'individu (la gent vota o no vota, s'encanta o es desencanta, confia o desconfia, participa o no participa, etc...). Com ja sabem, l'acció individual és relativament autònoma, però l'estructura la condiona: l'estructura política condiona l'acció política (i la no política) des individus.

L'estructura política s'encarrega d'organitzar la societat (és el gerent de la societat). Totes les societats, des de que el món és món, en tot lloc i en tot moment, tenen o han tingut ha tingut algun tipus de gerent: el cap de la tribu, els vells del poblat, el senyor feudal, l'administració imperial, el monarca absolut, etc.... Sempre i a tot arreu algú ha organitzat la societat i per poder-ho fer ha manat (ha tingut poder). Això avui es fa amb una institució anomenada **Estat**, tal com assenyala el professor Vallès: "*Fa aproximadament 500 anys, va començar a l'Europa occidental una nova forma d'organització: l'estat. En un primer moment només va implantar-se en el vell continent, però avui, quan s'inicia el segle XXI, és la unitat política més estesa: gairebé dos-cents estats formen part de l'organització de les Nacions Unides*".

Avui, doncs, **l'Estat és el gerent de la societat**. Una bona comparació de l'estructura i la funció dels estats és amb la **gerència** de qualsevol empresa: els gerents defineixen la normalitat en el seu àmbit de poder, i per tant sancionen tot allò que s'allunya de la normalitat. Els estats fan el mateix amb tota la societat: defineixen la normalitat en els assumptes més estratègics, i així és com defineixen la delinqüència (legislator, executant i jutjant: els estats, en tant que gerents, són els únics que poden definir què és delinqüència), per això les revolucions volen conquerir els estats: per canviar les definicions des del seu poder. Un cop ha definit, el gerent decideix què fer: l'estat fa polítiques.

l'estat és un gerent

La necessitat de gestionar organitzacions complexes està suficientment acreditada als ensenyaments d'ADE i a totes les escoles de negocis; la societat és una organització complexa (vaja si ho és!), i per tant requereix també d'una estructura específica per a la seva gestió. Aquesta estructura és l'estructura política (avui concretada en l'estat, però amb una enorme fenomenologia al llarg del temps i de l'espai).

Tanmateix, com que les societats són molt diverses, la seva gestió també ho és. Per comprovar-ho es pot fer una breu comparació (més o menys estructural) de la diversitat d'aquesta necessitat d'una estructura específica per a la gestió de tota la societat. Per exemple, i per fer la comparació prou senzilla, es consideren només dos tipus ideals de societat veient que segons com siguin la població, l'economia i la cultura de les societats, l'estructura de gestió (la política) variarà:

Així per exemple, és **relativament fàcil** organitzar la societat quan

- hi ha poca gent i aquesta viu poc temps i es mou poc (població)
- i l'economia és bàsicament agrícola i de subsistència amb escassa creació de riquesa,
- les relacions socials són elementals (n'hi ha poques i solen ser senzilles, i de tipus comunitari), amb una previsible solució comunitària dels conflictes socials
- no hi ha organitzacions específiques per a la cura de la salut, la transmissió de coneixements i d'informació, la mobilitat, el lleure, etc.

Per tant, **la gerència és senzilla** i no necessita d'una gran estructura (ho pot fer el cap de la tribu, el senyor feudal, i també ho poden fer fins i tot les primeres burocràcies imperials, etc)

És força **més complicat** organitzar la societat quan

- hi ha molta gent, que viu més temps, i es mou molt, (població)

- l'economia produeix molt i molt diversificat (indústria i serveis), i per tant cal consumir molt. Enorme divisió del treball. D'altra banda, s'ha mecanitzat molt, i a més s'ha globalitzat.
- Hi ha cada cop més relacions socials, i aquestes són també cada cop més complicades i menys comunitàries, i per tant els conflictes són més difícils de resoldre
- H hi ha organitzacions específiques –i de complexitat creixent- per a la cura de la salut, la transmissió de coneixements i d'informació, la mobilitat, el lleure, etc.

Per tant, **la gerència és necessàriament complicada** i professionalitzada: un estructura. És el que a Europa vam inventar com "l'estat modern"

L'estat: el gerent de les societats complexes:

El segon tipus de societats –les de complicada organització- són les que expliquen l'Estat tal com avui el coneixem a Europa. Els estats organitzen ("gerencien") aquest segon tipus de societats. Per tant, l'estat és una institució relativament moderna perquè apareix en el moment que ho reclama l'increment de la complexitat social. Aquest moment el podem ubicar en el començament del capitalisme, quan una nova classe social emergent (la burgesia) va necessitar una eina per organitzar/gestionar la societat superant les limitacions feudals (per l'ampliació dels mercats i la necessitat de seguretat econòmica, per disciplinar la població, i per dotar-se d'una legitimació secular, és a dir no només religiosa).

En conseqüència:

- 1.- l'estat delimita la política com una **estructura** diferenciada. A més és segurament la més visible de les quatre estructures socials: és a dir, el poder polític és segurament el més visible de tots els poders estructurals (òbviament no el més important sinó el més visible).
- 2.- l'estat té **el monopoli de la coacció**: és l'únic que pot fer les normes extremes (que són les lleis), i l'únic que pot fer servir la violència en monopoli i de manera legítima per al manteniment de l'ordre (Weber!).
- 4.- l'estat abasta un **territori**, que inicialment era el definit pels mercats de les burgesies europees naixents, i que després s'ha anat ampliant o reduint militarment i diplomàticament. (i la globalització de la població i de l'economia està generant organitzacions supraestats –com la Unió Europea– encara que de moment sigui embrionàriament).
- 5.- i l'estat abasta/controla una **població** (inicialment els súbdits, que a partir de les revolucions burgeses van anar esdevenint ciutadans).
- 6.- Per això, l'Estat sempre necessita la **legitimació**.

Els estats: poder i legitimació

Tal com s'ha vist abans, quan algú aconsegueix el poder (sigui a escala micro, sigui a escala macro), fa dues operacions immediates per poder exercir-lo amb el mínim desgast i la màxima eficiència:

1. La primera operació és aconseguir la legitimació (és a dir que els altres estiguin disposats a obeir). En el ben entès que hi ha multitud d'arguments per a la legitimació a part dels tres de que parlava Weber. La legitimació és una necessitat lògica per reduir el desgast del poder i poder "imposar la pròpia voluntat amb el mínim de resistència": **qui mana s'ha de legitimar**.
 - sigui micro: el pare, el profe, el líder d'un grup d'amics, el cap a la feina;
 - sigui macro: la classe dominant, la nació invasora, l'imperi
2. D'aquesta manera arriba fàcilment la segona operació: la normalització (tal com s'ha vist abans, un cop legitimat el poder, el normal és obeir al que mana... i el que és diferent és no obeir)

Aquesta doble operació també es dona en el cas del poder polític, i és clau per definició de delinqüència.

- La **legitimació** és bàsica per tal que l'estat pugui fer la seva feina. Els Estats funcionen quan, a més de poder, tenen autoritat, és a dir quan la població està disposada a obeir-los (i cal recordar que hi ha multitud d'arguments per a la legitimació i no només els tres weberians)
- La segona és conseqüència de la primera: si el poder de l'estat és legítim, el normal és fer-li cas. Obeir al poder és, doncs, el comportament normal. Aquesta operació és bàsica per a mantenir l'ordre i amb ell, la definició de normalitat i diferència.

Només l'estat, doncs, pot definir que la manca de normalitat en els assumptes estratègics de la societat és la delinqüència.

Estat i poder:

Una precisió final: els gerents no solen ser els amos de les seves empreses, però hi manen (no tenen "el poder", però tenen poder): per tant, **l'Estat no és l'amo de la societat** (el poder econòmic és més important que el poder polític), per tant:

- **L'Estat no té "el poder"**;
- tanmateix, **l'estat mana** (organitza la societat), és a dir, **té poder**.

de l'Estat leviathan a l'Estat empresa de serveis

La història de l'estat (bàsicament a Europa) ha estat l'evolució dels estats seguint l'evolució de les societats: d'un Estat dur a un Estat tou. Dit en altres paraules: de l'Estat Leviathan a l'Estat empresa de serveis. Així:

- des del naixement del capitalisme fins la culminació de les revolucions industrials calia disciplinar la població (Leviathan).
- En canvi, a les darreres dècades, i amb la població ja disciplinada i convençuda de les excel·lències del sistema només cal organitzar-li la vida (mantenint el Leviathan per quan cal).

Estat leviathan (o Estat dur):

Leviatán (en anglès Leviathan) és un text clàssic del filòsof polític anglès Thomas Hobbes, escrit en 1651. El nom Leviathan fa referència a un monstre de la Bíblia que posseïx un poder descomunal.

Segons Hobbes, l'Estat és un "artifici" que sorgeix per a posar remei a un hipotètic estat de naturalesa en el qual els homes, guiats per l'instint de supervivència, l'egoisme i per la llei del més fort, es trobarien immersos en una guerra de tots contra tots que faria impossible l'establiment de societats organitzades en les quals regnés la pau i l'harmonia. Sense un Estat o autoritat forta sobrevindria el caos i la destrucció (la anarquia), convertint-se l'home en un llop per als altres homes, segons la cèlebre frase: "homo hominis, lupus". Per això, l'home troba dintre de si la necessitat d'establir unes lleis que li permetin viure en pau i en ordre; necessitat que es realitza mitjançant un pacte o contracte social mitjançant el qual, els poders individuals es transfereixen a "un sol home" o a "una assemblea d'homes": l'Estat o Leviatán que, com el monstre bíblic, es converteix en el sobirà absolut i que el seu poder aúna tots els poders individuals.

<http://www.cibernous.com/autores/hobbes/teoria/biografia.html>

L'estat leviathan s'ajusta al concepte tradicional d'Estat, per exemple definit per Max Weber ("*L'estat és un institut polític d'activitat continuada quan i en la mesura que el seu quadre administratiu mantingui amb èxit la pretensió al monopoli legítim de la coacció física per al manteniment de l'ordre vigent*"): per tant l'estat leviathan:

- a) era (és encara) una organització potent, dura, i severa: les probabilitats d'ús de la força eren elevades (contra els enemics exteriors o interiors)
- b) amb una població definida com súbdits a qui s'ha de disciplinar (sense excloure el procés de súbdits a ciutadans),
- c) i amb un territori delimitat pels mercats de les burgesies nacionals.

l'estat empresa de serveis: l'evolució de les societats transforma els estats

Des de les transformacions socioeconòmiques de la meitat del segle XX, els estats han anat intervenint/organitzant l'economia i gestionant molts aspectes de la vida de la població (transports, escoles, hospitals, pensions, seguretats en plural, etc). La denominació "estat empresa de serveis" pretén definir aquest nou tipus de gerència que subministra serveis que donen benestar a la gent, mantenint un necessari component Leviathan (per quan cal severitat).

Això comporta un canvi en les relacions polítiques:

- L'empresa-estat ofereix uns serveis
- i la gent-clients els compra (amb els impostos i el vot).

Això porta els estats a la recerca d'una nova **legitimació: l'empresarial**. L'estat funciona si ofereix un bon producte. L'Estat empresa de serveis busca una nova legitimació empresarial (l'autoritat de l'Estat depèn dels serveis que oferta... i de com els oferta). Perquè el ciutadà ara és el client que:

- compra un producte (l'oferta electoral amb el seu vot)
- i el paga amb els impostos (i el client sempre té la raó)

Així doncs, la crisi de la legitimació tradicional de la política (ex. la weberiana: tradicional, carismàtica, racional) condueix cap un nou escenari polític amb: no legitimació (deslegitimació dels polítics i de la política), i/o la legitimació empresarial (l'estat és legítima només si organitza i distribueix bé els seus serveis)

L'Estat tampoc s'escapa a l'**emergència de l'individu**, que és qui li compra els serveis (amb el seu vot), i qui paga (amb els seus impostos), i qui paga mana. Hi ha, doncs, un incipient però important canvi en la relació entre la gent i l'Estat: la població està passant de ciutadans (i abans súbdits) a clients. Aquest és un canvi important perquè la gent és cada cop més conscient de que l'individu comprador de serveis públics els paga amb els impostos (el seu diner) i amb el seu vot. (El client sempre té la raó).

Els estats donen serveis i els individus els demanem tots els serveis: aquesta relació topa amb la realitat en forma de les diverses crisis de l'estat, de les quals se n'esmenten tres a continuació

- Crisi de legitimitat, d'una banda per la dificultat del canvi de legitimació (del model basat en el carisma, la tradició i la raó, a un model de legitimació empresarial) i d'altra banda pel major risc de la legitimació empresarial (els ciutadans-clients comencen a no creure-se'l i li estan retirant l'autoritat, agreujat per l'impacte de l'anomia en la legitimació: la corrupció per exemple),
- crisi de gestió: la gestió no s'ajusta a les expectatives dels clients-ciutadans, perquè no és fàcil gestionar societats complexes,
- i crisi fiscal: l'oferta de serveis –necessaris o superflus- ha crescut tant que els estats han gastat més del que ingressen i s'han hagut d'endeutar (Per no parlar del deute privat que els estats han hagut d'assumir en la seva qualitat de gerents de la societat, i que els obliga a retallar despeses en els serveis que havien assumits com propis de l'estat del benestar),

la gestió de l'estat empresa de serveis.

Avui els **estats**, com que han de gestionar societats cada cop més complexes, troben la següent doble dificultat:

- D'una banda, comencen a quedar **massa petits**. Població, economia i espai s'han globalitzat. I els estats no poden abastar ni organitzar a escala planetària: per exemple són impotents davant la creixent **internacionalització de la delinqüència**.
- D'altra banda, són **massa grans** i queden molt lluny de cada individu i de les seves necessitats (per exemple, la gent se sent desamparada en les seves demandes de **seguretat** a l'estat).

I a més, els estats són massa homogenis per a unes poblacions cada cop més heterogènies per l'increment de la complexitat social. Tanmateix, **els estats** segueixen (i seguiran encara una llarga temporada) organitzant unes societats cada cop més complexes, i per tant com a gerents de la societat han de tenir en compte els molts i diferents interessos dels seus clients (cadascú té la seva part de raó), i garantir-los un grapat de serveis (educació, sanitat, seguretat, i un llarg etcètera). Per tant, els estats contemporanis han hagut de buscar un tipus de **gestió** que s'adeqüi a aquesta complexitat, i el tipus de gestió que sembla més eficient i racional és **la democràtica**. La superioritat de la gestió democràtica és tècnica i no moral, perquè sembla ser el sistema de gestió més racional i eficient com es pot veure amb ajut de la metodologia analítica de la guerra de les galàxies:

- A la democràcia l'acompanya la força, doncs sembla ser el sistema més **eficient i racional** d'organització de societats complexes. La lògica és senzilla: com que hi ha interessos diversos i contradictoris, guanya la majoria
- Tanmateix, a la democràcia també la domina el **costat fosc**, com a mínim per dues deficiències derivades de la **complexitat social** i de la **representativitat**, que donen com a resultat l'**opacitat del poder**.

sobre la democràcia: la força i el costat fosc

1.- la força: eficiència i racionalitat del mercat
--

A la democràcia l'acompanya la força, doncs sembla ser el sistema més **eficient i racional** d'organització de societats complexes. La lògica és senzilla: com que hi ha interessos diversos i contradictoris, guanya la majoria.

1.- Eficient perquè és la manera més pràctica de gestionar: la majoria decideix (el major benefici previsible fa racional el cost de gestió). Hi ha una demanda cada cop més diferenciada i el sistema democràtic consisteix en anar ajustant l'oferta de gestió a la demanda social (que varia constantment), reajustant regularment l'oferta (de moltíssimes maneres, una de les quals són les eleccions).

2.- racional perquè la legitimació del sistema és fàcil. Estem disposats a fer cas del que diuen els governants si els hem triat nosaltres mateixos (és la legitimació racional de Weber). I estem disposats a fer cas si se'ns dona un bon servei (legitimació empresarial)

De l'eficiència i la racionalitat de la gestió democràtica se'n desprenen dues conseqüències:

1.- possibilitat de canvi de gestió (per tant, via oberta a redefinicions de normalitats i diferències polítiques)

2.- normalització (i descriminalització) de l'oposició: s'accepten (jés a dir no es criminalitzen!) les relacions del poder amb l'oposició (parlamentària i no parlamentària). I si es criminalitzen és que els que tenen el poder de l'estat són dèbils i tenen por.

2.- el costat fosc: complexitat, representativitat i opacitat del poder

Tanmateix, a la democràcia també la domina el **costat fosc**, com a mínim per dues deficiències derivades de la **complexitat social** i de la **representativitat**, que donen com a resultat **l'opacitat del poder**.

1.- complexitat: és difícil de gestionar una societat complexa en un context global. Per acabar-ho d'arreglar:

- Tots volem més i ho demanem als estats -reis mags- (volem més béns, més serveis, més benestar, etc.), perquè demografia i economia s'hi combinen: vivim més temps, i som més rics i vivim més bé (... mentre els recursos segueixen essent limitats)
- Volem coses diferents perquè cada com som més i més diferents; per tant és ontològicament impossible proporcionar un servei que acontenti tothom

2.- representativitat: en societats complexes és difícil la democràcia directa, per tant, la democràcia no és directa sinó indirecta: no governem tots sinó que n'elegim uns quants per a que ho facin (representativitat). De manera que, en ser elegits, els polítics es professionalitzen i segueixen la lògica de qualsevol professió (poder i monopoli en l'exercici de la seva feina) i com que aquesta és una professió que té poder, la conseqüència és un procés d'empoderament privat i d'allunyament de la societat (cotxe, xofer, escolta, etc...) fins arribar a la transformació personal. En conseqüència, la població s'allunya i desconfia de la política.

- En part desconfia pel marketing (com desconfiem de qualsevol venedor que ens vol entabanar: tota publicitat incorpora un percentatge de mentida). I la publicitat de la política no és diferent de la qualsevol altre producte.
- També en part desconfia (amb un cert punt d'ineficiència i irracionalitat) perquè en aquest mercat és **impossible acontentar** tots els clients
- Primer: perquè tots els clients ho volem tot (tots els serveis i ara: molts trens i puntuals, bones escoles, millors hospitals, més seguretat, que no se'n vagi la llum, carreteres amples, universitat de qualitat, etc.): per tant, com que no ho tenim –perquè òbviament és impossible- desconfiem.
- Segon: perquè el producte que s'ofereix (el programa del partit que guanya unes eleccions) no pot abastar tot el mercat sinó únicament el segment de mercat que l'ha votat: per tant, els que han perdut desconfien.
- tercer: el consumidor ha de poder criticar!!. Més encara si l'empresa en qüestió funciona amb els seus diners.

3.- costat fosc: opacitat i anomia

L'inevitable efecte pervers del costat fosc és l'opacitat. Sense entrar en una discussió ètica i estètica sobre si l'opacitat fa radicalment impossible la democràcia (buff!), l'anàlisi sociològica es limita a constatar que l'opacitat és un fenomen estructural, i que per tant la seva anàlisi i possible modificació és estructural (no depèn de la bona o mala voluntat dels individus sinó de les condicions estructurals de l'exercici del poder polític).

a) és resultat de la complexitat i la representativitat i dificulta (o impossibilita) la gestió eficient i racional

c) genera impunitat ("*falta de castigo*", diccionari de la RAE) i immunitat ("*privilegio de una persona que la exime de ciertos cargos y penas en determinadas circunstancias*", diccionari de la RAE).

Opacitat i anomia: si l'opacitat d'un sistema polític de representativitat combina amb una **estructura social** anòmica, s'entén l'impacte del costat fosc en la gestió democràtica: els diferents sistemes d'abús

del poder, un indicador dels quals pot ser la corrupció (són adaptacions innovadores, tal com va dir el Merton).

Per exemple, podem entendre la major probabilitat de corrupció política (impunitat i anomia) al nostre país, si ubiquem l'estat en un estructura social corruptògena, com pot ser aquella construïda per:

- una història poc laboriosa (feta de conquestes i reconquestes i de mitificació de victòries i derrotes),
- una economia improductiva (sense haver fet revolució industrial a temps) i especulativa (des de la picaresca fins les preferents).
- un estat patrimonial (*"la finca de papà"* en cèlebre expressió d'una neta de Frencó), ineficient com sistema (amb l'excel.lent descripció del *"vuelva usted mañana"* de Larra) i per tant despòticament il·lustrat (*Tot per al poble però sense el poble*)
- una cultura feta d'aparences: els "hidalgos" (*"hijos de algo"* que tenien a gala no treballar) són l'arquetip d'una cultura econòmica d'aparences. Una cultura basada en la irresponsabilitat individual (la confessió ho arregla tot, no hi ha autoexamen: ningú dimiteix mai),
- i àdhuc una revolució demogràfica amb retard....

Per tant, una societat que presenta aquestes característiques estructurals és una societat corruptògena: tota ella és un factor d'opacitat i anomia, d'abús del poder: és a dir de domini del **costat fosc**.

1.- estat, normals i diferents, i delinqüència

Les hipòtesis plantejades

- Cada estructura té els seus béns estratègics: per exemple, a l'estructura demogràfica ho és la vida, a l'estructura econòmica ho són la propietat/control i el treball. Doncs bé, Comptant que avui l'estructura política es concreta en l'estat: a l'estructura política **l'Estat és el bé estratègic**.
- A l'estructura política es donen també relacions entre normals i diferents, algunes de les quals són criminalitzades i/o definides com delinqüència.
- L'estat és l'únic que pot definir qui són els diferents que fan més por o que molesten més, és a dir, és l'únic que defineix la delinqüència i organitza el seu control més formal (a través de la política criminal i les polítiques de seguretat)
- A més, l'estat és avui l'espai específic d'unes agressions a béns estratègics: la delinqüència política. Unes són les agressions contra l'estat i unes altres són agressions de l'estat. Tradicionalment només s'havien estudiat les agressions **contra** l'estat, i als darrers anys les agressions **de** l'estat han anat essent també objecte d'anàlisi .
- Es pot explicar aquesta evolució seguint la mateixa evolució dels estats:
 - Amb l'Estat Leviathan només es consideraven les agressions **contra** l'estat (era inimaginable l'anàlisi de les agressions **de** l'estat, perquè aquestes eren, per definició, un normal exercici del seu poder)
 - Amb l'estat empresa de serveis (i el pas de súbdits, a ciutadans i a clients) es comença a considerar que les agressions **de** l'estat (o **des de** l'estat) poden ser agressions delictives i/o criminalitzades

En conseqüència, es farà un doble tractament de l'impacte de l'estructura política en les relacions entre normals i diferents

1. En primer lloc s'analitzarà la capacitat definitòria i organitzativa dels estats pel que fa a les relacions entre normals i diferents, i sobre tot pel que fa a la delinqüència
2. Després s'analitzaran les agressions específicament polítiques: agressions contra l'estat i agressions de l'estat.

1.1.- l'estat definidor

Si els gerents defineixen la normalitat i la diferència en el seu àmbit de poder, i l'àmbit de poder dels estats és tota la societat, els estats són els únics que poden definir la diferència més greu, la que agredeix béns estratègics, és a dir la delinqüència. (Qualsevol gerent en defineix la normalitat sanciona tot allò que se n'allunya. Els estats fan el mateix en l'àmbit de tota la societat, legislant, executant i jutjant; així és com defineixen la delinqüència).

Només els estats, doncs, poden decidir quines agressions a quins béns són delinqüència:

- defineixen la delinqüència (el legislatiu en elaborar els codis penals)
- defineixen el delicte (l'executiu a través de la funció policial)
- defineixen el delinqüent (el judicial en sentenciar i condemnar)

I Un cop s'ha definit la delinqüència, el gerent decideix què fer amb ella i n'organitza el seu control: l'estat fa polítiques en relació a la delinqüència. Inicialment es parlava només de la "política criminal" i als darrers anys s'ha començat a popularitzar l'expressió "polítiques de seguretat" (en plural). Per tant, aquesta anàlisi seguirà el següent guió:

1. L'estat com definidor (de delinqüència)
2. L'estat com organitzador (l'estat fa polítiques): les polítiques que afecten les relacions entre normals i diferents:

1.- l'estat definidor de la delinqüència: els codis penals

Si una de les feines de qualsevol gerent consisteix en catalogar el que fa molta por o el que molesta molt a la seva organització, l'estat fa exactament el mateix: codifica (cataloga) totes les agressions a béns estratègics de la societat, convertint-los així en béns protegits. Aquesta operació es sol fer amb els codis penals.

Com que cada societat té els seus béns estratègic, cada societat té la seva codificació d'aquestes agressions que depenen de l'estructura de la societat i dels seus canvis, i que els estats fan usualment a partir dels poders demogràfics, econòmics, culturals... i també polítics. Per tant, cal associar (encara que sigui mínimament) l'estructura social i els canvis socials a la codificació de la delinqüència

En el cas espanyol, aquest catàleg contempla les agressions a béns estratègics (denominats "béns jurídics protegits") de totes les estructures : per exemple, les agressions contra la vida i la llibertat de l'estructura demografica, les agressions contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic de l'estructura econòmica, i les agressions contra l'estat de l'estructura politica.

Tanmateix, per fer-ne una anàlisi més sistemàtica, cal resseguir tots els títols del segon llibre del codi, penal veient com hi impacta l'estructura social: als sociòlegs ens és molt útil fer una ullada a aquest catàleg dels béns estratègics i de les seves agressions que és el segon llibre del codi penal "**Delitos y sus penas**"

1. De l'homicidi i les seues formes (art. 138-143)
2. De l'avortament (art. 144-146)
3. De les lesions (art. 147-156 bis)
4. De les lesions al fetus (art. 157-158)
5. Delictes relatius a la manipulació genètica (art. 159-162)
6. Delictes contra la llibertat
 1. De les detencions il·legals i segrests (art. 163-168)
 2. De les amenaces (art. 169-171)
 3. De les coaccions (art. 172)
7. De les tortures i altres delictes contra la integritat moral (art. 173-177) i del tràfic d'éssers humans (art. 177 bis)
8. Delictes contra la llibertat i indemnitat sexuals
 1. De les agressions sexuals (art. 178-180)
 2. Dels abusos sexuals (art. 181-182) i dels abusos i agressions sexuals a menors de tretze anys (art. 183-183 bis)
 3. De l'assetjament sexual (art. 184)
 4. Dels delictes d'exhibicionisme i provocació sexual (art. 185-186)
 5. Dels delictes relatius a la prostitució i la corrupció de menors (art. 187-190)
 6. Disposicions comuns als capítols anteriors (art. 191-194)
9. De l'omissió del deure de socors (art. 195-196)
10. Delictes contra la intimitat, el dret a la pròpia imatge i la inviolabilitat del domicili
11. Delictes contra l'honor
 1. De la calúmia (art. 205-207)
 2. De la injúria (art. 208-210)
 3. Disposicions generals (art. 211-216)
12. Delictes contra les relacions familiars
13. Delictes contra el patrimoni i contra l'ordre socioeconòmic
 1. Dels furts (art. 234-236)
 2. Dels robatoris (art. 237-242)
 3. De l'extorsió (art. 243)
 4. Del robatori i furt d'ús de vehicles (art. 244)
 5. De la usurpació (art. 245-247)
 6. De les defraudacions
 1. De les estafes (art. 248-251 bis)

2. De l'apropiació indeguda (art. 252-254)
3. De les defraudacions de fluid elèctric i anàlogues (art. 255-256)
7. De les insolvències punibles (art. 257-261 bis)
8. De l'alteració de preus en concursos i subhastes públiques (art. 262)
9. Dels danys (art. 263-267)
10. Disposicions comunes als capítols anteriors (art. 268-269)
11. Dels delictes relatius a la propietat intel·lectual i industrial, al mercat i als consumidors
12. De la sostracció de cosa pròpia a la seua utilitat social o cultural (art. 289)
13. Dels delictes societaris (art. 290-297)
14. De la receptació i el blanqueig de capitals (art. 298-304)
14. Dels delictes contra la Hisenda Pública i contra la Seguretat Social (art. 305-310 bis)
15. Dels delictes contra els drets dels treballadors (art. 311-318) i delictes contra els drets dels ciutadans estrangers (art. 318 bis)
16. Dels delictes relatius a l'ordenació del territori i l'urbanisme, la protecció del patrimoni històric i el medi ambient
 1. Dels delictes sobre l'ordenació del territori i l'urbanisme (art. 319-320)
 2. Dels delictes sobre el patrimoni històric (art. 321-324)
 3. Dels delictes contra els recursos naturals i el medi ambient (art. 325-331)
 4. Dels delictes relatius a la protecció de la flora, fauna i animals domèstics (art. 332-337)
 5. Disposicions comunes (art. 338-340)
17. Dels delictes contra la seguretat col·lectiva
18. De les falsedats
 1. De la falsificació de moneda i efectes timbrats (art. 386-389)
 2. De les falsedats documentals
 1. De la falsificació de documents públics, oficials i mercantils i dels despatxos transmesos per serveis de telecomunicació (art. 390-394)
 2. De la falsificació de documents privats (art. 395-396)
 3. De la falsificació de certificats (art. 397-399)
 4. De la falsificació de targetes de crèdit i xecs de viatge (art. 399 bis)
 3. Disposicions generals (art. 400-400 bis)
 4. De la usurpació de l'estat civil (art. 401)
 5. De la usurpació de funcions públiques i de l'intrusisme (art. 402-403)
19. Delictes contra l'Administració pública
 1. De la prevaricació dels funcionaris públics i altres comportaments injusts (art. 404-406)
 2. De l'abandó de destí i de l'omissió del deure de perseguir delictes (art. 407-409)
 3. De la desobediència i denegació d'auxili (art. 410-412)
 4. De la infidelitat en la custòdia de documents i de la violació de secrets (art. 413-418)
 5. Del suborn (art. 419-427)
 6. Del tràfic d'influències (art. 428-431)
 7. De la malversació (art. 432-435)
 8. Dels fraus i exaccions il·legals (art. 436-438)
 9. De les negociacions i activitats prohibides als funcionaris públics i dels abusos en l'exercici de la seua funció (art. 439-444)
 10. Dels delictes de corrupció en les transaccions comercials internacionals (art. 445)
20. Delictes contra l'Administració de Justícia
 1. De la prevaricació (art. 446-449)
 2. De l'omissió dels deures d'impedir delictes o de promoure'n la persecució (art. 450)
 3. De l'encobriment (art. 451-454)
 4. De la realització arbitrària del propi dret (art. 455)
 5. De l'acusació i la denúncia falses i de la simulació de delictes (art. 456-457)
 6. Del fals testimoni (art. 458-462)

7. De l'obstrucció a la justícia i la deslleialtat professional (art. 463-467)
8. Del trencament de condemna (art. 468-471)
9. Dels delictes contra l'Administració de justícia del Tribunal Penal Internacional (art. 471 bis)
21. Delictes contra la Constitució
22. Delictes contra l'ordre públic
23. Dels delictes de traïció i contra la pau o la independència de l'Estat i relatius a la Defensa Nacional
24. Delictes contra la Comunitat Internacional
 1. Delictes contra el dret de gents (art. 605-606)
 2. Delictes de genocidi (art. 607)
 3. Dels delictes de lesa humanitat (art. 607 bis)
 4. Dels delictes contra les persones i béns protegits en cas de conflicte armat (art. 608-614 bis)
 5. Disposicions comuns (art. 615-616 bis)
 6. Delicte de pirateria (art. 616 ter-616 quater)

2.- estructura i acció en la definició de la delinqüència

L'estat és una estructura i l'estat són també els individus que hi treballen... i que hi manen, per tant si només els estats poden definir el que és delinqüència,

- els estats poden definir com a delinqüència (i fer criminalitzar) alguns comportaments contra l'estat (definitos com agressions contra l'estat).
- els individus que exerceixen el poder de l'estat, poden definir com a delinqüència (i fer criminalitzar) els comportaments contra ells mateixos. Per tant, es poden definir com delinqüència política agressions a interessos individuals: si els que tenen el poder de l'Estat tenen la percepció de que són agredits, ho defineixen com agressió a un bé estratègic, i per tant automàticament passa a ser delinqüència.

Tanmateix, això funciona mentre les agressions no triomfen, perquè si els agressors aconseguixen establir relacions d'oposició i guanyen, prenen el poder de l'Estat i són ells els que manen i defineixen normalitats i diferències (i solen criminalitzar i definir com a delinqüents els anteriors detentadors del poder de l'Estat).

3.-estat i societat en la definició de la delinqüència

Com que les societats evolucionen, els béns estratègics de cada societat són canviants, i per tant també canvien les definicions que fan els estats de les agressions a aquests béns; i en el cas de la delinqüència política passa el mateix: és l'estructura social sencera (la combinació de població, economia, **política** i cultura) la que explica

- Que un determinat comportament polític sigui normal o diferent (per exemple, militar en un partit polític)
- Que un comportament polític **diferent** (no normal) sigui definit o no com una agressió a l'estat
- Que un comportament polític diferent i definit com agressió a l'estat sigui definit com a delinqüència (i/o sigui criminalitzat)

Alguns exemples de l'evolució de les societats i evolució de la delinqüència:

- en una societat on la immigració és molt important i preocupant, l'estat fa lleis d'immigració (per exemple definint com il·legals alguns immigrants), mentre en una societat on la immigració és poc important i preocupant, l'estat no sol fer lleis al respecte (i per tant no existeixen immigrants il·legals);
- en una societat on el mercat immobiliari no és important, l'estat no sol preocupar-se per l'okupació (per tant no la defineix com agressió delictiva), mentre en una societat on el mercat immobiliari és potent –i els seus béns resulten estratègics–, l'estat defineix l'okupació d'aquests béns com a delinqüència;

- en una societat on la dona és un objecte subaltern, l'estat no fa cap llei que la protegeixi de les agressions masculines; mentre en una societat on la dona és un subjecte igual a l'home, l'estat fa lleis contra les agressions masculines (agredir una dona passa de ser un comportament més o menys normal a ser un comportament delictiu).
- I sobre tot, en una societat envellida, amb precarització econòmica, estat de serveis amb crisi de legitimitat, i/però hegemonia cultural, “**el sistema**” (és a dir l'organització dels poders) esdevé el gran bé estratègic a protegir tant dels que el volen canviar revolucionàriament com dels que el volen fragilitar territorialment (sobre tot quan aquestes dues pretensions van juntes).

4.- delinqüència i criminalització

Com que l'Estat té el monopoli de les lleis, quan enumera les agressions als béns estratègics, està definint la delinqüència, tant si les agressions enumerades a les lleis estan socialment criminalitzades com si no ho estan.

Cal insistir en aquest punt: l'estat pot tipificar una diferència com agressió a un bé estratègic, i per tant definir-la com a delinqüència

- a partir d'un procés social previ de criminalització (per exemple l'actual tipificació de les agressions de gènere),
- sense cap procés social previ de criminalització o amb una criminalització parcial (per exemple les lleis reguladores de les llibertats de manifestació).

Tanmateix, com que l'estat té el poder que dona “el monopoli legítim de la violència per al manteniment de l'ordre públic” (Weber), la seva definició té les majors **probabilitats** d'imposar-se; i per tant, els diferents que trenquen les normes que l'estat ha decidit que protegeixen béns estratègics (les lleis) esdevenen delinqüents... tant si han estat criminalitzats socialment com si no ho han estat.

5.- ara bé, estat definidor i individu definidor: delinqüència i criminalització

Què està passant, doncs, a les nostres societats?: una distinció/paradoxa entre delinqüència i criminalització:

1.- la criminalització: punitivitat i diversitat

El canvis socials analitzats en els temes anteriors (principalment la major esperança de vida i la major riquesa econòmica, així com la cultura hedonista) estan fabricant un terrible competidor a la capacitat definidora dels estats: l'individu (els individus). No tant pel que fa a l'estricta definició de la delinqüència com pel que fa a les relacions de criminalització i descriminalització... que acaben afectant a la delinqüència i per tant a la capacitat dels estats de definir-la.

Això és l'emergència de l'individu: els individus contemporanis defineixen cada cop més el que és normal i el que és diferent en nombrosos àmbits de la vida social (sobre tot en l'àmbit moral: sexe, drogues i rocanrol). Per tant criminalitzen i descriminalitzen molt més que en altres estructures socials.

- I això passa en societats envellides, amb crisi i precarització econòmica, estat de serveis, i cultura hedonista: incrementa la probabilitat de que la gent (els individus) vulguin més seguretats i que per tant criminalitzin tot el que les posi en risc (des dels immigrants fins els que contesten el sistema). La mateixa demanda creixent de seguretats explica el “populisme punitiu” (la pretensió de definir com delinqüència i fer castigar amb més duresa tot allò que incorpori qualsevol mena de risc)
- Ara bé, d'altra banda, a les societats complexes, on hi ha moltes relacions socials i molts interessos diferents, els individus també defineixen diferentment (i criminalitzen diferentment), fent que les fronteres entre el que és normal i el que és diferent siguin avui molt permeables i els processos de criminalització siguin contradictoris (hi ha individus que criminalitzen les agressions al sistema i hi ha individus que descriminalitzen el sistema). Un bon exemple és comprovar empíricament les desiguals definicions morals: cada individu pot criminalitzar o descriminalitzar tant el sexe minoritari, com les drogues legals o les il·legals independentment de les lleis i els canvis legislatius.

2.- la delinqüència

Tanmateix, la complexitat social té una conseqüència en la tasca definitòria dels estats: els estats avui serien molt ineficients si pretenguessin definir totes i cada una de les normalitats i delinqüències que es poden donar en totes i cada una de les innumbrables relacions socials que tenen les seves cada cop més nombroses i diverses poblacions.

Ergo la lògica gerencial de recerca d'eficiència aconsella que els estats defineixin menys que abans, i com que segueixen tenint el monopoli de la definició de les coses realment importants limitin les coses realment importants (ni totes les agressions ni tots els béns agredits tenen la mateixa importància estratègica com per que les seves agressions esdevinguin delinqüència).

És a dir, l'eficiència avui consistiria en limitar la intervenció penal exclusivament als assumptes importants (admetent que les definicions d'important les solen fer els que manen –el poder, i no únicament el poder econòmic-).

3.- criminalització i delinqüència:

Per tant, avui estem al davant d'una conjuntura ambivalemnt:

- Des del punt de vista objectiu i racional: els estats haurien de tendir a reduir la seva intervenció penal (per pura raó d'eficiència en la tasca del gerent)
- Ara bé, des del punt de vista subjectiu i emocional: els individus criminalitzen cada cop més **el risc** i demanen als estats que augmentin i endureixin la seva intervenció penal en aquests assumptes; al temps que descriminalitzen el **plaer** i demanen als estats que disminueixin la seva intervenció penal en aquests assumptes (sexe, drogues i rocanrol).
- (i com que els individus són els clients, això es reflecteix en unes polítiques cada cop més emocionals –com es veurà en parlar de les víctimes-)

Per tant, es pot formular una doble hipòtesi, segons la qual a les societats que han completat la revolució demogràfica (Població envellida), que viuen la reducció del temps de treball humà necessari (Economia precaritzada), que disposen d'estats que donen serveis, (Política per als clients, que només són els que voten), i que tenen estils de vida hedonistes i no comunitaris (Cultura)

1.- el sistema (el diner i la distribució de poder) és més estratègic que **la moral** (per exemple, sexe, drogues i rocanrol)

2.- en els assumptes morals (sexe, drogues i rocanrol), el caràcter estratègic va essent cada cop més definit:

2.1.- per la llibertat individual (entesa com la possibilitat de disfrutar de la llibertat sense agressions físiques ni psíquiques),

2.2.- i per la capacitat de definició dels individus (més que les definicions institucionals, per exemple les religioses)

En aquestes societats, l'estat combina la seva definició de béns estratègics entre la defensa del sistema i de les seguretats vitals que permeten la possibilitat de disfrutar de la llibertat (no al risc i sí al plaer).

No hi ha doncs, ni contradicció ni paradoxa entre seguretat i llibertat: la seguretat és el que permet disfrutar de la llibertat (ex. els aeroports: les limitacions a la llibertat -els controls- asseguren –seguretat- disfrutar de la llibertat de poder viatjar)

De manera que amb aquesta hipòtesi es pot explicar en aquests termes l'èmfasi actual dels estats i les seves polítiques criminals en definir com a delinqüència preferentment les qüestions econòmiques i socials (tot allò que posi en risc **el sistema**, sobre tot quan l'agressor no té poder), despenalitzant de manera més o menys parcial o total els assumptes relatius a la moral (disfrutar de la llibertat sense riscos) cada cop més descriminalitzats per la població.

Conclusió

El creixement de l'individualisme i la major capacitat de cada individu de definir el que li sembla que cal criminalitzar o descriminalitzar explica la nova normalització (avui la normalitat passa per ser client i no súbdit). En conseqüència, la gent avui "s'atreveix" ("es comença a atrevir") una mica amb l'Estat (sobre tot si s'analitza en perspectiva històrica), tant perquè la legitimitat empresarial està

basada en cada individu, que té drets i deures (més drets que deures!) com per la possibilitat d'una major consciència social del poder dels clients.

1.2.- L'estat organitzador: les polítiques

1. Els gerents no només defineixen sinó que també organitzen. L'estat organitza, doncs el control de la delinqüència, a través de la política criminal i les polítiques de seguretat.
2. Per això encara té el monopoli de la violència legítima i la Policia
3. I ha de tractar cada cop més amb les víctimes (i tractar-les millor perquè les víctimes són uns clients descontents)

1.- de la Política criminal (en singular) a les Polítiques de Seguretat (en plural)

Tradicionalment, a l'estat se li atribuïa la capacitat de formular i implementar la Política criminal (en singular). Darrerament, els canvis socials estan fent que això s'hagi ampliat a les polítiques de seguretat (en plural).

Un breu esquema pot fer entendre aquest canvi:

De la Política criminal (en singular)

1. Objectiu: realitat i no percepció: prevenir i reduir la delinqüència
2. Estat Leviathan (també del benestar i la seva crisi)
3. L'estat té el monopoli de la política (i de la violència)
4. Enfocament centrat en les causes del delictes (no de la delinqüència)
5. Objecte preferent: el delinqüent, tractament i rehabilitació
6. disciplina jurídica: dret penal i penitenciari
7. es tracta de fer lleis

A les Polítiques de Seguretat (en plural)

1. Objectiu: percepció més que realitat: millorar el nivell de seguretat i reduir la por (és a dir, no s'ha reduït ni es pot reduir la delinqüència)
2. Estat empresa de serveis (benestar i crisi del benestar)
3. L'estat no monopolitza: col·labora amb la societat (partners)
4. Enfocament centrat en les conseqüències (la por)
5. Objecte preferent: les víctimes (cura, reparació ... revenja) i també els delinqüents: de la rehabilitació a l'exclusió (revenja de les víctimes)
6. interdisciplinarietat: ciència política, psicologia, sociologia, dret
7. es tracta d'intervenir ("polítiques").

La crònica

La història de l'aparició de les polítiques de seguretat i de la seva creixent importància en les societats desenvolupades pot seguir-se breument en un esquema en tres etapes de la següent manera:

Primera etapa: els inicis (des de ± final 2ªGM fins 1ª crisi energia 1973)

condicions socials

- demografia: revolució demogràfica completada als països del Nord i no completada al sud, per tant inexistència encara de migracions internacionals massives
- economia: creixement industrial (Pla Marshall a Europa, energia barata, inici de la terciarització)
- política: estat del benestar, estat de serveis
- cultura: disciplina i capacitat de control social informal

supòsits de les polítiques:

- 1.- creixement econòmic i reducció del delictes
- 2.- Estat responsable

polítiques de seguretat

1. mobilització de recursos (lluita contra la pobresa i la marginació)
2. organització comunitària (escola de Chicago)

A Espanya no es dona: ni s'ha completat la revolució demogràfica, la industrialització comença tard, i l'estat és dictatorial.

Segona etapa: la crisi (des de la primera crisi energia als anys 70 fins a finals del sege XX)
aquí: des de l'inici de la transició fins a ± 1992)

condicions socials de la crisi

- Demografia: La revolució demogràfica als països del Nord comporta les primeres manifestacions de l'envelliment, els països del Sud l'estan dient a terme amb desiguals ritmes: primeres migracions internacionals massives. Canvis en l'estructura de parentiu (família) i en la capacitat del control informal de tipus familiar als països del Nord
- Economia: reducció del temps de treball necessari: atur / dualització. Crisi del model de creixement barat i il·limitat (a partir de 1973). I inici de la crisi del model econòmic a partir d'una cultura econòmica d'enriquiment. Demografia i economia: apareixen els límits naturals al creixement demogràfic i al creixement econòmic
- Política: crisi fiscal de l'estat del benestar per tant dificultats de gestionar els serveis entre ells la seguretat
- Cultura: Creixents dificultats del control informal pel pas de la comunitat a l'associació. Canvi del paradigma cultural: del sacrifici a l'hedonisme. Individualisme "metodològic" en l'estil de vida. Nou fenomen cultural: la por i la cultura de la seguretat amb el pas del risc objectiu (per exemple els límits) a la percepció (i negació) del risc: demanda, doncs, de seguretat

indicadors de la crisi

- Altes taxes de delinqüència (el desenvolupament no ha reduït la delinqüència) i percepció de la justícia com ineficaç (crisi del sistema de la justícia penal)
- La por i la víctima apareixen a l'agenda política; les emocions apareixen a l'agenda política: inversió política emocional generalitzada (indignació, ressentiment): de la rehabilitació al càstig, sancions punitives i «justícia expressiva», i el "públic", subjecte "emocionat" ha de ser protegit; per tant, la delinqüència i la seguretat passen a ser un "assumpte electoral",

supòsits de les polítiques:

- 1.- el creixement econòmic no fa disminuir la delinqüència, sinó que al contrari la fa incrementar
- 2.- importància de la percepció que sovint és més important que la realitat delictiva
- 3.- l'estat sobirà és un mite: l'estat comença a perdre el monopoli de la seguretat (òbviament encara el té) i ha de buscar socis (partners)

polítiques de seguretat

- 1.- ordre públic i seguretat ciutadana
- 2.- La comunitat canvia de sentit: d'acollidora a punitiva
- 3.- coresponsabilitat públic privat: seguretat privada (nou mercat)
- 4.- La privatització: defensa privada i nou mercat (seguretat privada)
- 5.- re disseny dels professionals (exemple: la Policia del delictes a la seguretat)

A Espanya coincideix amb la transició política i els seus desajustaments que porten a la preocupació per la seguretat

Tercera etapa: les polítiques de seguretat al Segle XXI

Una societat que vol seguretat. En els últims anys l'estructura social ha canviat reforçant els canvis de l'etapa anterior i creant les condicions socials per a la recerca de la seguretat:

- Demografia: envelliment i migracions
- Economia: crisi després de l'enriquiment. Atur.
- Política: crisi de l'estat del benestar i crisi dels serveis (retallades pressupostàries)
- Cultura: de la comunitat a l'associació / hedonisme

supòsits de les polítiques:

- 1.- Normalitat de la delinqüència. El plantejament és modest: ja no es pretén anar a les causes de la delinqüència sinó a pal·liar les conseqüències
- 2.- punitivitat: el pas de les causes a les conseqüències comporta polítiques més punitives, tant en relació a les víctimes com en relació a la por al delictes

3. - Privatització o combinació de públic i privat: replegament de l'estat (i de l'administració en general), redistribució de responsabilitats (Partners), privatització i un nou mercat que vol rendibilitat
- 4.- I sobretot l'entrada de l'emoció: pel replegament de l'estat, perquè el delictes i la seguretat són ara una qüestió electoral (els partits competeixen per ser punitius)

Polítiques de Seguretat

- 1.- reforç de l'ordre públic (finestres trencades)
- 2.- prevenció situacional
- 3.- politització (la seguretat valor electoral)
- 2.- l'Estat té encara el monopoli de la violència

2.- l'Estat té encara el monopoli de la violència

L'estat disposa del sistema de justícia penal, que és el conjunt d'institucions polítiques (la Policia, l'administració de Justícia, i les institucions penitenciàries) encarregades d'assegurar el control social explícit i coercitiu (a tot arreu, constantment, per a cada individu en concret i per a tots en general, permanentment i puntual) en última instància.

Es a dir quan les demés modalitats del control social (pares, mestres, normes i valors, educació i costums) han fallat o han quedat desbordades, el sistema de justícia penal queda com a darrer baluard (en llatí "ultima ratio").

La capacitat de castigar (les sancions) és a tot el control social; tanmateix el monopoli de la coacció física -de la violència- només el té l'estat, a través del sistema de justícia penal: només l'estat pot emprar el càstig més fort, el que elimina o redueix el valor més preuat en cada societat (per exemple, la vida en les societats on encara hi ha pena de mort; o la llibertat en la majoria de societats capitalistes contemporànies)

La Policia

Pel que fa a la Policia, el seu rol específic que consisteix en assegurar el control al carrer, les 24 hores del dia, i en contacte directe amb tota la població, implica que:

1.- és una institució explícita de control social en tant que ultima ratio, per tant és una institució preparada per a la coerció que troba sempre una relació ambivalent per part de la població: "*le public comprend rationellement la nécessité de la Policie, mais rejette épidermiquement toute entrave trop visible a sa lliberté*".

2.- és una institució potent: la Policia no podria fer adequadament la seva tasca si no fos potent, tant socialment (de cara a l'exterior) com tècnicament (en la seva pròpia estructura organitzativa: recursos, estructura, etc...). Això fa que la Policia desbordi l'estricta finalitat per a la que està preparada (l'extrem recurs del control social) i dugui a terme tasques d'ajut, mediació, assistència o protecció als ciutadans (accidents, informació, etc...). Aquesta és la paradoxa de la Policia: ha de ser una organització potent, i precisament per això se li demana que faci moltes altres coses (per a les que no estava originalment preparada).

3.- és una institució política: si l'estat és el gerent, i per a gestionar ha de poder utilitzar la coacció, l'Estat és qui assegura la "ultima ratio" del control social: la coactiva. Això ho fa amb el sistema de justícia penal i en concret amb la policia; per tant, el caràcter polític de la policia resulta de la importància estratègica de la seva tasca i dona la mida de la transcendència de la seva feina.

I aquest caràcter polític comporta l'anàlisi de la Policia a partir de l'estat:

- l'estat leviatan usa la Policia amb severitat (bàsicament per assegurar els poders econòmics i socials així com disciplinar els súbdits);
- l'estat empresa-de-serveis gradua la severitat de la Policia en funció tant del manteniment de l'ordre (dels poders econòmics i socials) com en funció de les demandes dels ciutadans-clients (que el que volen majoritàriament és seguretat).

I en el cas dels estats-empresa amb gestió democràtica, l'assumpte és rellevant perquè, si és la pròpia societat la que defineix indirectament, a través dels seus representats electes, el que ha de fer la Policia, políticament:

- Són analitzables les probables contradiccions entre "el manteniment de l'ordre" i "les demandes dels ciutadans-clients" (tots o alguns),

- solventa, com no feia l'estat leviathan, la vella qüestió de *Quis custodiet ipsos custodes?*... entre d'altres motius perquè: és ingovernable una societat d'insegurs descontents.
- 4.- és una institució permanent, però organitzada per a dur a terme accions puntuals. La Policia està definida per poder -si cal- fer ús de la força, amb accions puntuals: això garanteix la ubiqüitat espai-temporal de les seves intervencions. No obstant això, el fet d'haver de assegurar accions puntuals resulta de vegades difícil de compatibilitzar amb les accions en profunditat ..

Estat i Policia: Als dos models d'estat analitzats (Leviathan i empresa de serveis) els corresponen dos tipus d'organització i servei policials, que es poden analitzar amb el següent esquema lògic:

Estat Leviathan (súbdits o ciutadans)

Població: probablement règim demogràfic antic (alta mortalitat i alta natalitat: poca esperança de vida)

Economia: probablement pobre (sectors primari i secundari)

Estat: leviathan

Cultura probablement de sacrifici i esforç

1. Ordre públic i control dels súbdits. La Policia Sistema de força (cossos policials)
2. Objectius i prioritats: els marca l'estat i són interns a la Policia (o l'estat)
3. Comunicació i rendició de comptes amb l'estat
4. Organització gendàrmica
5. Lideratge jeràrquic
6. Gestió burocràtica, jerarquia i rígid codi de conducta
7. Cultura d'aïllament
8. Compta més l'experiència que la formació
9. Formació centrada en la bona condició física i en les tècniques de defensa
10. Criteris d'eficàcia basats en la rapidesa d'intervenció, nombre de detencions i quantitat de processaments

Estat empresa de serveis (ciutadans clients)

Població: probablement règim demogràfic modern (baixa mortalitat i baixa natalitat: alta esperança de vida)

Economia: probablement més rica (terciarització)

Estat: empresa de Serveis

Cultura probablement hedonista

1. Seguretat dels clients. No força policial sinó servei policial
2. Objectius i prioritats: els marca el client (a través de l'estat, que és representant de la societat a través del vot). Són externs a la Policia (en tot cas mixts): mana el client, per tant, l'objectiu és la satisfacció del client
3. Comunicació amb el client i rendició de comptes amb el client (els ciutadans que paguen impostos): obligació de retre comptes a la ciutadania,
4. Organització professional; descentralització i desconcentració del poder decisor, i
5. Lideratge empresarial
6. Gestió flexible amb delegació de responsabilitats, i èmfasi en l'eficàcia
7. Cultura de comunicació amb la ciutadania
8. Compten la formació i l'experiència
9. Formació completada per curricula extrapolicials i formació permanent
10. Criteris d'eficàcia basats en la satisfacció ciutadana i la qualitat del servei

3.- L'estat i les víctimes

La víctima ha estat tradicionalment la gran marginada en les preocupacions de la Política Criminal. Això s'explica perquè el dispositiu penal de l'Estat modern va aparèixer, en part, precisament per "neutralitzar" la víctima, traient-la del seu lloc original com a subjecte o actor del fet delictiu (primer passiu i després com impulsor de venjança individual o tribal). Així, l'Estat eliminava la resposta individual o familiar a l'agressió (és a dir, la venjança) tot reservant-se-la per a ell com una manifestació més del monopoli de la violència que exerceix.

Per tant, la reacció a la delinqüència ha anat evolucionant de la primitiva revenja privada o autodefensa a l'actual monopoli de l'estat. La prohibició de l'autodefensa va lligada al creixement del poder de l'estat, de manera que prohibint als particulars el fer justícia pel seu compte, l'estat d'una banda els desarma (materialment i simbòlicament) i d'altra banda deixa clar que és ell qui defineix l'ordre (la normalitat), qui per tant ha de restablir-lo quan ha estat pertorbat per la comissió d'un delictes.;

Tanmateix, un efecte no desitjat d'aquesta evolució va ser la marginació social i científica de la víctima. Un bon exemple ha estat l'anomenada "victimització secundària": la nova victimització que patia la víctima (i perdó per la redundància) per part de l'Estat. Els darrers anys s'està superant aquesta marginació (una hipòtesi una mica maliciosa ho relacionaria amb la crisi de legitimitat de l'Estat del benestar: és ingovernable una societat d'insegurs descontents).

Per tant, el que li queda a la víctima és la denúncia.

En el benentès que la delinqüència està feta de relacions entre dos actors: delinqüents i víctimes, i la majoria d'aquestes relacions pertany a l'esfera de la privacitat. Tanmateix, si el dispositiu penal de l'Estat modern dona caràcter públic a aquesta relació reservant-se l'exclusiva del càstig i "neutralitzant" la previsible resposta de la víctima, la denúncia apareix justament com el mecanisme per fer pública l'agressió i mobilitzar l'Estat. Com que inicialment la voluntat política de l'operació consistia només en dotar de més poder l'estructura política i pacificar les relacions privades, la víctima quedava, de fet, desprotegida, marginada, i paradoxalment invitada a no denunciar (victimització secundària, tal com s'acaba de dir). Darrerament, però, ha emergit la preocupació social i política per la víctima que està comportant un redisseny de la resposta penal. Es té cura de l'ajut, l'assistència, i àdhuc la rehabilitació de la víctima. Això implica (i implicarà) previsiblement un increment en el comportament denunciador.

El retorno de la víctima

A lo largo de las últimas tres décadas ha habido un claro regreso de la víctima al centro de la escena en la política de la justicia penal. En el «complejo penal-welfare», las víctimas individuales apenas aparecían como miembros del público cuyos reclamos provocaban la acción del Estado. Sus intereses estaban subsumidos en el interés general del público y, por cierto, no se contraponían a los intereses del delincuente. Todo esto ha cambiado ahora. Los intereses y los sentimientos de las víctimas -las víctimas mismas, las familias de las víctimas, las víctimas potenciales, la figura abstracta de «la víctima»- se invocan ahora rutinariamente para apoyar medidas de segregación punitiva. En Estados Unidos los políticos llaman a conferencias de prensa para anunciar leyes que establecen condenas obligatorias y son acompañados en el podio por los familiares de las víctimas del delito. Se aprueba leyes que llevan el nombre de las víctimas: La ley Megan; la ley Jenna, la ley Brady. En Gran Bretaña las víctimas del delito aparecen como oradores en las conferencias de los partidos políticos y se ha creado un «Estatuto de las Víctimas» con amplio apoyo bipartidista.

El nuevo imperativo político es que las víctimas deben ser protegidas, se deben escuchar sus voces, honrar su memoria, deben poder expresar su ira y debe haber respuestas a sus temores. La retórica del debate penal frecuentemente invoca la figura de la víctima -típicamente un niño o una mujer o un familiar en duelo como alguien que tiene derechos, que debe poder expresar su sufrimiento y cuya seguridad en el futuro debe ser garantizada. Toda atención inapropiada de los derechos o del bienestar del delincuente se considera como algo que va en contra de la justa medida de respeto por las víctimas. Se asume un juego político de suma cero, en el que lo que el delincuente gana lo pierde la víctima y estar «de parte» de las víctimas automáticamente significa ser duro con los delincuentes.

La figura simbólica de la víctima ha cobrado vida propia y cumple un papel en los debates políticos y en los argumentos sobre políticas públicas que a menudo se aleja de lo que reclama el movimiento organizado de las víctimas o de las opiniones manifestadas por las víctimas encuestadas. ^ Este es un hecho social nuevo y significativo. La víctima ya no es un ciudadano desafortunado que soporta los efectos de un acto delictivo dañino y cuyas acciones están subsumidas en el «interés público» que guía las decisiones de perseguir y sancionar penalmente del Estado. Actualmente la víctima, en cierto sentido, es un personaje mucho más representativo, cuya experiencia se considera como común y colectiva, en lugar de individual y atípica. Quien hable en nombre de las víctimas habla en nombre de todos nosotros, o por lo menos así lo sostiene el nuevo decálogo político de las sociedades con altas tasas de delito. Las imágenes publicitadas de víctimas reales sirven como la

metonímia personalitzada, pròpia de la vida real -¡podria ser usted!-, de un problema de seguretat que se ha convertit en un rasgo definitori de la cultura contemporània.

Paradòjicament, esta visió de que «qualquiera» puede ser una víctima ha socavat la noció més antiga de «públic», que ahora ha sido redefinido y desagregado. Ya no basta subsumir la experiencia de la víctima individual en la noció de bien público;

el bien público debe ser individualizado, desagregado en partes individuales.

Las víctimas, específicamente, deben tener voz, haciendo evaluaciones sobre el impacto potencial en las víctimas, siendo consultadas respecto del castigo y de las decisiones sobre la liberación del delincuente, recibiendo una notificación de los subsecuentes movimientos del delincuente. En síntesis, hay un nuevo tema

cultural, un nuevo significado colectivo de ser víctima y una relación reelaborada entre la víctima individual, la víctima simbólica y las instituciones públicas de la justicia penal y el control del delito.

Garland.- La cultura del control, Paidós

2.- agressions contra l'estat

Les agressions contra l'estat poden generar relacions d'oposició, de minoria, de depreci i, de desviació. Ara bé com que l'estat és un bé estratègic i un definidor de béns estratègics, cal considerar específicament les relacions de criminalització/delinquència.

Tal com s'ha dit abans, tradicionalment només s'havien estudiat les agressions **contra** l'estat, i als darrers anys s'han començat a considerar també les agressions **de** l'estat: amb l'Estat Leviathan només es consideraven les agressions **contra** l'estat (era in-imaginable l'anàlisi de les agressions **de** l'estat, perquè aquestes eren, per definició, un normal exercici del seu poder), mentre que amb l'arribada de l'estat empresa de serveis, les agressions **de** l'estat (o **des de** l'estat) poden ser agressions apreciables, desviades o delictives i/o criminalitzades.

Les agressions contra l'estat poden ser:

- 1.- agressions contra el poder de l'estat
- 2.- agressions contra els símbols de l'estat
- 3.- agressions contra els béns i les polítiques públiques

Abans de posar-nos-hi, cal recordar alguns assumptes esmentats abans:

Previ1: estructura social i estat

Es tota l'estructura social sencera (la combinació de població, economia, política i cultura) la que explica les definicions de l'estat: que un determinat comportament polític sigui normal o diferent, que un comportament polític diferent (no normal) sigui definit o no com una agressió a l'estat, i que un comportament polític diferent i definit com agressió a l'estat sigui definit com a delinquència (i/o sigui criminalitzat). Per posar un exemple, segons com sigui l'estructura d'una societat, formar part d'un partit polític pot ser un comportament normal o diferent, en el cas que sigui diferent pot ser definit com una agressió a l'estat, i en aquest cas pot ser definit com delinquència.

Previ2: Relativitat, no es criminalitzen totes les agressions.

Ni tots els comportaments contraris a l'Estat són agressions, Ni totes les agressions contra l'Estat són criminalitzades i/o delinquència. La relativitat s'explica amb les cinc variables vistes abans:

- 1.- el punt de vista dels actors (un mateix comportament polític pot ser exercici normal del poder de l'Estat, pot ser reivindicat com oposició o pot ser criminalitzat i definit com a delinquència: per exemple militar en un partit polític)
- 2.- les estratègies dels normals (que criminalitzen o descriminalitzen els comportaments polític que s'allunyen de la normalitat)
- 3.- el tipus de diferència (no és el mateix una votació contrària al poder en un parlament, que l'ús de la violència)

4.- finalment, la variable central: l'estructura social. La revolució demogràfica, el creixement econòmic, i els canvis culturals estan modificant l'estat, i per tant estan canviant la delinqüència política, criminalitzant comportaments abans descriminalitzats (per exemple les agressions contra la hisenda pública) i descriminalitzant comportaments abans criminalitzats (per exemple l'oposició política).

D'altra banda, cal comptar amb les conjuntures: les crisis polítiques fragilitzen el poder del l'estat (el poder dels que en tenen el poder) i modifiquen les normalitats i les diferències en la gerència de la societat (per exemple, una crisi electoral pot fer criminalitzar l'oposició política, o una crisi de legitimitació pot fer criminalitzar l'oposició social)

Previ3: sobre la delinqüència.

Si la delinqüència la constitueixen les agressions contra els béns estratègics de cada societat, si el principal bé estratègic de l'estructura política és l'Estat, i si només l'estat pot definir el que és delinqüència:

1.- l'estat defineix els béns estratègics que li resultin més funcionals de cara a l'exercici del seu poder: per exemple el diner públic, la seguretat, l'ordre públic, l'organització de l'estat (la constitució), etc.

2.- i l'estat defineix com a delinqüència (i fa criminalitzar) les agressions a aquests béns (les agressions a la hisenda pública, a la seguretat col·lectiva, a la constitució, a l'ordre públic, etc).

Previ4: el poder de l'estat: acció i estructura.

L'estat és una organització, el poder de la qual l'exerceixen uns individus (els polítics governants). Per tant, cal admetre que l'acció dels individus governants condiciona l'estructura dels estats, de manera que els individus que tenen el poder de l'estat poden definir com delinqüència agressions contra ells (identificant l'estat amb ells mateixos). Més encara, si això és així, es poden definir com delinqüència unes agressions contra l'estat (és a dir, contra els que tenen el poder de l'Estat) només a partir de la percepció dels que tenen el poder de l'Estat: si aquests tenen la percepció de que són agredits, defineixen l'agressió com a real, i per tant automàticament passa a ser delinqüència. Tanmateix, això funciona mentre les agressions no triomfen, perquè si els agressors aconseguixen guanyar i prenen el poder de l'Estat, aleshores ells manen i defineixen, i poden criminalitzar i definir com a delinqüents els anteriors detectadors del poder de l'Estat

2.1.- agressions contra el poder de l'estat

La principal agressió **real o percebuda** contra l'estat (contra els que en detenen el poder) consisteix en voler prendre-li el poder. Això és el que pretén l'oposició política. Ara bé, la definició de l'oposició política com agressió dependrà del tipus de poder polític i de legitimitació del mateix. Per exemple,

- Un estat que no permet l'oposició (normalment els de legitimitacions carismàtica i/o tradicional), probablement la definirà com agressora d'un bé estratègic i en conseqüència la definirà com delinqüència i farà que la gent la criminalitzi
- Un estat amb legitimitació racional (o empresarial), estarà estructuralment dissenyat per a la **normalitat** de la relació entre govern i oposició

Per tant, la pretensió de criminalitzar l'oposició va relacionada amb la seva percepció com "agressora", mentre que si la percepció és de mera competència en el mercat del vot, la criminalització desapareix (o es redueix). Al respecte, es pot plantejar que com més eficient i racional és l'estructura política, més **normal** és el joc entre poder i oposició.

Ampliant l'anàlisi a tota l'estructura social, es podria associar la relació entre poder i oposició amb la major o menor seguretat de la classe dominant (allò que Gramsci va definir com hegemonia).

Així, i sempre en termes de **probabilitat**:

- un estat que no permet l'oposició (legitimitació carismàtica i/o tradicional) i la defineix com agressora d'un bé estratègic i en conseqüència la penalitza i criminalitza, **probablement** correspon a una societat on l'hegemonia de la classe dominant és una mica precària: la població encara no ha completat la revolució demogràfica, l'economia està poc desenvolupada (per exemple amb escàs R+D) i és dependent, i la cultura oscil·la entre un estil de vida disciplinat i comunitari i potents processos d'aculturació i globalització.

- un estat estructuralment dissenyat per a la **normalitat** de la relació entre govern i oposició (legitimació racional o empresarial), **probablement** correspon a una societat on l'hegemonia de la classe dominant és sòlida: la població ja ha completat la revolució demogràfica, l'economia és desenvolupada (amb R+D) i permet/estimula consum massiu, i on la cultura està feta d'un estil de vida hedonista i associatiu.

Tanmateix, malgrat tota la racionalitat i l'eficàcia del món mundial, i per molt estructurada que estigui l'estructura... **el poder és el poder**, i per tant la probabilitat (la temptació) de criminalitzar l'oposició sempre hi és.

Cal comptar-hi sempre, sobre tot amb la probabilitat de criminalitzar l'oposició més visible o sorollosa o socialment "molesta", i eventualment fer servir aquesta criminalització per re-legitimar l'exercici del poder i des-legitimar tota oposició. Més encara, en conjuntures de crisi política (deslegitimació) aquesta probabilitat incrementa.

Relacions d'oposició, minoria, depreci, desviació i delinqüència

Pel que fa a relacions entre normals i diferents, la política és l'estructura on són més visibles les relacions d'oposició i les de delinqüència: els diferents poden oposar-se i guanyar, i si guanyen solen definir una nova normalitat (per exemple noves lleis, fins i tot una nova constitució). Simultàniament els diferents poden ser definits com delinqüència.

Tanmateix, la relació entre l'oposició política i els que detenen el poder de l'estat s'ha d'analitzar amb l'aplicació del model omddd sencer. Perquè es poden donar les cinc manifestacions del model i no només les relacions d'oposició i de delinqüència.

Normals: La normalitat en les relacions polítiques ve definida per la participació (que depèn de cada societat), així per exemple:

- La normalitat és la participació racional en els règims democràtics (per exemple participar en les eleccions),
- participació tradicional o carismàtica en els règims absolutistes o autoritaris (per exemple adhesió o obediència al líder en les dictadures)

Diferents. La diferència poden ser les diverses modalitats de no participació (que òbviament estan en funció del tipus de participació normal). Per exemple:

- en règims democràtics: no participar en els sistemes electorals o participar d'altra manera (per exemple, l'activisme al marge dels partits)
- en règims dictatorials: no obeir o no adherir-se al líder, o participar d'altra manera (oposicions clandestines, per exemple)

L'anàlisi de les relacions entre normals i diferents es pot plantejar en tants escenaris com tipus de participació. Ara bé, en esquema es poden considerar dos escenaris que es corresponen amb els dos tipus clàssics d'organització política: la democràtica i l'autoritària (per exemple les dictadures)

- Quan la gestió política és democràtica, l'oposició és un comportament **normal** si segueix les normes i valors de l'estructura política (limitar-se a recórrer a les eleccions); tanmateix, l'oposició és diferent si trenca aquestes normes i valors (altres sistemes de participació, ús de la violència, etc.) podent ser eventualment definida com delinqüència i criminalitzada (sobre tot en el cas de la violència). De fet l'oposició normal planteja canvis **en** el sistema, mentre l'oposició diferent el que planteja és un canvi **de** sistema.
- Quan la gestió és autoritària, l'oposició és **criminalitzada** i definida com a **delinqüència** (per exemple, l'oposició antifranquista al nostre país durant la dictadura), i els opositors són delinqüents/criminalitzats: detinguts, jutjats, sentenciats (i eventualment torturats, assassinats o expulsats). El grau de criminalització és relatiu segons la perillositat real o imaginada de l'oposició: per seguir amb l'exemple de la dictadura franquista, mentre l'oposició democatristiana era tolerada, l'oposició socialista i sobre tot la comunista estava criminalitzada i definida com a delinqüència.

escenari 1.- règims democràtics relacions normals:

- participació democràtica (per exemple, votar a les eleccions): per tant legitimació i normalització racionals (Weber)
- **normalitat**: l'oposició parlamentària que vol aconseguir el poder de l'estat per poder definir una nova normalitat política que sigui un canvi en el sistema polític, no un canvi de sistema: per això aquesta oposició és normal.

relacions d'oposició

- oposicions no només parlamentàries (pacífiques o violentes) que volen aconseguir el poder de l'estat per poder definir una nova normalitat política. En aquest cas, es tracta d'un canvi de sistema polític, no d'un canvi en el sistema: per això aquestes són relacions d'oposició.
- utopies i objectors (fiscals o militars) que plantegen una nova societat relativitzant el paper de l'estat

relacions de minoria

- grups polítics minoritaris (nacionals, ètnics) que no pretenen el poder de l'estat sinó únicament tenir un status propi de minoria
- "diferents dintre del sistema" que no volen el poder de l'estat i reclamen la seva específica modalitat de participació política, demanant un respecte a la seva especificitat de protesta: utopies, objectors (fiscals o militars), abstencionistes, etc.

relacions de depreci

Els normals deprecien els diferents que no arriben als valors democràtics: per tant es poden donar relacions de depreci amb tots els acabats d'esmentar en les relacions d'oposició i minoria (si els normals consideren que no arriben als valors): oposicions no només parlamentàries (pacífiques o violentes), utopies pacífiques que relativitzen el poder de l'estat (els individus que sostenen utopies pacífiques poden viure relacions de depreci, en la mesura que no arriben als valors normals de respecte al joc electoral), objectors des de la perspectiva de no arribar als valors fiscals o militars legítims per la democràcia, grups polítics minoritaris (nacionals, ètnics), "diferents dintre del sistema": abstencionistes, votants en blanc, votants en nul, passotes, etc, i també els retrets de Merton: transeünts, marginals, etc

relacions de desviació

Els normals consideren desviats els diferents que trenquen amb les normes democràtiques: per tant es poden donar relacions de desviació amb tots els individus o grups esmentats en les relacions de depreci, si els normals consideren (defineixen) que trenquen les normes democràtiques:

relacions de delinqüència

- En conjuntures específiques (per exemple crisis polítiques) poden ser criminalitzats, i fins i tot definits com a delinqüents tots els diferents acabats d'esmentar en les relacions de depreci i desviació
- D'altra banda, també són criminalitzades i definides com a delinqüència totes les oposicions violentes (habitualment anomenades terrorisme, com es veurà més tard).

escenari 2.- règims autoritaris

relacions normals

participació restringida a l'adhesió i obediència al líder

relacions d'oposició

- d'una banda, l'oposició clandestina tracta d'establir relacions d'oposició (per poder canviar l'estat). Tanmateix, l'estat (els que en tenen el poder) polític la sol definir com a delinqüència i criminalitzar-la.
- Les relacions d'oposició es poden manifestar de diverses maneres: pacífica o violenta, individual (exemplar) o col·lectiva (social)
- Les relacions d'oposició també es poden plantejar exclusivament canvis **en** el sistema i poden plantejar canvis **de** sistema

relacions de minoria

- les relacions de minoria sense criminalització solen ser difícils. Tanmateix, poden establir relacions de minoria alguns grups nacionals i/o ètnics que no pretenen canviar el govern i només volen algun tipus de reconeixement de la seva especificitat.

- (o algun partit polític d'una oposició tolerada, com per exemple la democràcia cristiana espanyola durant la dictadura franquista)

relacions de depreci

- la relació amb els individus que no sostenen els valors dominants en aquestes societats són de depreci (per exemple, els mateixos demòcrates)
- utopies pacífiques també poden viure relacions de depreci, així com grups polítics minoritaris (nacionals, ètnics) i els possibles objectors.
- també poden viure relacions de depreci els retrets de Merton: transeünts, marginals, etc

relacions de desviació

- tots els diferents que trenquen amb les normes de la dictadura o règim absolutista viuen relacions de desviació: oposicions, utopies pacífiques, objectors, etc

relacions de delinqüència

- l'estat defineix com delinqüència la majoria de l'oposició pacífica (o tota l'oposició), i els normals la poden criminalitzar (probablement).
- l'estat defineix com delinqüència l'oposició violenta i els normals la poden criminalitzar
- l'estat sol definir com delinqüència als utòpics, dissidents, objectors, i els normals ho poden criminalitzar.

2.2.- agressions contra símbols de l'estat

Un símbol no és la realitat sinó una representació de la mateixa: per tant, els símbols de l'Estat no són l'Estat sinó una representació seva. Més encara, els símbols de l'estat són una representació del poder de l'estat.

Es pot, doncs, considerar que el normal és respectar els símbols de l'estat (banderes, himnes, individus, etc.), mentre que agredir-los (cremar banderes, xiular himnes, fer acudits sobre els caps de l'estat, etc) és diferent.

I les relacions que es poden establir entre normals i diferents a l'entorn dels símbols de l'estat poden ser:

- D'oposició: agredir el símbol (en tant que representació de l'estat) per manifestar la voluntat de canviar la normalitat política
- De minoria: agredir el símbol per reclamar la llibertat política (sense cap pretensió de canvi de la normalitat)
- De depreci: si s'agredeix un símbol de l'estat, és que no s'arriba als valors polítics recolzats per la legitimitat
- De desviació: agredir un símbol de l'estat implica trencar diverses normes, ordenances, fins i tot costums polítics
- De delinqüència i criminalització: agredir un símbol de l'estat és agredir un bé estratègic.

Pel que fa a la relació de delinqüència i criminalització, aquest és un assumpte que permet analitzar sociològicament la **relativitat** de la delinqüència política. Agredir un símbol de l'Estat (per exemple, cremar una bandera o xiular el cap de l'Estat) pot:

- Ser delinqüència (si l'Estat ho ha definit formalment com a delinqüència) i estar criminalitzat per a la majoria de la població
- Ser delinqüència, i estar criminalitzat per a una part de la població i descriminalitzat per una altra part
- Ser delinqüència, i no estar criminalitzat per a la població
- No ser delinqüència i estar criminalitzat per a la majoria de la població
- No ser delinqüència, i estar criminalitzat per a una part de la població i descriminalitzat per una altra part
- No ser delinqüència i no estar criminalitzat per ningú.

Més encara, dintre mateix de l'aparell d'Estat pot haver-hi diferents postures en relació a la penalització o la despenalització d'aquestes agressions, més enllà dels processos de criminalització o descriminalització.

Un bon exemple per analitzar: els xiulets a l'himne espanyol en la final de la copa de futbol de 2015.

La xiulada va ser

1. criminalitzada,
2. descriminalitzada,
3. i també es va voler que fos definida com delinqüència:

1.- Criminalitzada

El Gobierno de Mariano Rajoy, en un nota emitida con carácter de urgencia por el Ministerio de la Presidencia minutos después de la pitada descomunal al himno de España en la final de Copa que disputaron Athletic y Barcelona, anunció que convoca una reunión de la Comisión Nacional contra la Violencia el próximo 1 de junio. Así reza el comunicado:

“El Gobierno condena los ataques contra los símbolos que representan al conjunto de los españoles, a la democracia que los ampara y a la convivencia que comparten.

De la misma manera, considera que cualquier muestra o manifestación de intolerancia es siempre reprochable; y lo es más todavía cuando busca la repercusión pública aprovechando un espectáculo deportivo, que todos los españoles tienen derecho a disfrutar, sin la protesta y la perturbación que algunos quieran imponer.

Las cuestiones ideológicas o políticas no deben interferir el normal desarrollo de los acontecimientos sociales, culturales y deportivos. Y aprovechar un encuentro de fútbol para escenificar una protesta de carácter político es una falta de respeto para este deporte, para el conjunto de los aficionados y para todos los españoles, que tienen derecho a disfrutar de este partido como lo que es, un espectáculo deportivo, y, al mismo tiempo, a ser respetados a través de los símbolos que nos representan a todos y a nuestra democracia.

Por tanto, quienes promueven y participan de actuaciones como ésta pretenden hacer pagar las consecuencias de su proceder a los aficionados al deporte y al conjunto de los ciudadanos, a quienes no demuestran la más mínima consideración.

*En todo caso, la intolerancia de algunos no debe poner en riesgo la convivencia de todos. **En consecuencia, se ha convocado para este mismo lunes, 1 de junio, la Comisión Estatal contra la violencia, el racismo, la xenofobia y la intolerancia en el deporte,** con el objetivo de proceder a denunciar las actuaciones inconvenientes y, en su caso, proponer las sanciones que fueran procedentes, en aplicación de la vigente legislación, cuyos principios deben ser preservados, tal y como se había indicado ya a los presidentes de la Real Federación Española de Fútbol y de los clubes participantes en la final, en cartas remitidas el pasado 27 de mayo por el presidente del Consejo Superior de Deportes y el secretario de Estado de Seguridad*

<http://vozpopuli.com/deportes/63139-comunicado-urgente-del-gobierno-condenando-la-pitada-y-convocando-a-antiviolenia>

*Lo mejor de las multas propuestas por la Comisión Antiviolenia del deporte es que por fin se sancionan los pitos contra el himno nacional proferidos en la final de la Copa del Rey de futbol. Con muchísimo retraso, porque el día de autos fue hace casi dos meses, pero **por fin se impone una sanción a una ofensa.** Con importes mínimos para las millonadas que se mueven en el negocio del futbol, pero alegrémonos por el rasgo de sentido común que entraña **exigir responsabilidades a los causantes de un agravio.** Acompañenme, lectores, en este ejercicio de buena voluntad y de optimismo porque antes no se nos había permitido ver lo que vemos: que se pasa factura a los autores de una agresión contra quienes se ven representados por el himno nacional de España.*

*Sí, hagamos ese esfuerzo para esperar que se vaya a imponer respeto, porque **si miramos con lupa la decisión de Antiviolenia** vemos flotar el **apocamiento político que ha caracterizado tradicionalmente la respuesta del Estado a la habitual jactancia nacionalista.** El fallo es descorazonador no solo por su retraso y su lenidad, ya señalados, sino también por **la simbólica exigencia** a los dos clubes, Barcelona y Athletic de Bilbao, que no pidieron a sus aficiones el respeto debido a los símbolos del Estado cuando se sabía que estaban dispuestas a propinar una sonora pitada al himno, y de paso al Rey de España, como así sucedió. Los 18.000 euros de multa al Athletic no llegan a representar el 0,03 % de sus gastos y los 6.000 de la multa al Barça son menos de lo que desembolsa de media el club en diez minutos. La "fiesta" les ha salido realmente barata.*

*Una pitada a un himno nacional **no es un asunto de libertad de expresión,** en contra de lo que aduce el Futbol Club Barcelona, porque entra en el capítulo breve pero ineludible de los límites. Como hemos dicho muchas veces **no existe un derecho al insulto ni a la ofensa** generalizada. Cualquier extralimitación de la libertad de expresión y de la libertad de información debe estar justificada, como ocurre, por ejemplo, cuando se informa y se opina de actos de la intimidación personal significados por su relevancia pública. En ello ha abundado la doctrina del Tribunal Constitucional. Pero una ofensa gratuita a un símbolo*

identitario de una sociedad no tiene justificación alguna. **Pitar el himno nacional es ofender a los que se sienten identificados con él.** Lo mismo que pitar y abuchear a la máxima autoridad que representa a un Estado. Piensen los silbadores si tuvieran que soportar idénticas agresiones al himno de su comunidad que tan intocable consideran.

En definitiva, bien está que se haya decidido una sanción, pero la Comisión Antiviolença, que tan celosamente vigila y sanciona los gritos racistas de un grupo de aficionados en cualquier estadio, grande o pequeño, y ojalá siga haciéndolo, **no ha acabado de rematar la faena.** Ahora, además, serán las delegaciones de Gobierno las que deberán hacer efectivas las sanciones. Veremos cómo acaba esto, pero sobre todo **veremos si causa efecto sobre próximas ocasiones en que los mismos tengan ocasión de manifestar su hostilidad.** Quienes esperaban decisiones contundentes, proporcionadas a la dimensión de la ofensa, han tenido que sentirse decepcionados. Estaban con la mosca detrás de la oreja y no han logrado ahuyentar a tan fastidioso insecto.

<http://www.elmundo.es/blogs/elmundo/la-libertad-mas-fragil/2015/07/28/albricias-se-sanciona-la-agresion-al.html>

2.- descriminalitzada

El secretari general de l'Esport, Ivan Tibau, ha assegurat que el Govern es posicionarà al costat del Barça i l'Athletic per evitar sancions per la **xiulada a l'himne espanyol** a la final de la Copa del Rei.

"Veurem com evoluciona, però estarem amb el Barça i evitarem que els dos clubs implicats tinguin responsabilitat sobre això", ha afirmat. "El camp estava llogat a la federació, els clubs no hi tenen cap responsabilitat", ha subratllat Tibau.

El president de la Generalitat, Artur Mas, ja va treure ferro ahir a la xiulada just després de finalitzar el partit, i va demanar al Govern espanyol que no fes el "ridícul" amb possibles represàlies econòmiques als clubs perquè, segons la seva opinió, això "només aconseguirà un efecte bumerang", a més de "fer el ridícul". "He estat en altres finals a València i Madrid entre Barça i Athletic, i també hi ha hagut xiulets a l'himne espanyol", ha continuat Mas, que assegura que una bronca d'aquesta mena "s'ha de situar en el context normal del que passa en aquesta mena d'esdeveniments".

Ivan Tibau ha compartit l'opinió del president i ha afirmat que considera que les amenaces d'abans del partit "no van fer res més que provocar un xiulet monumental". "S'ha de ser molt ingenu si penses que en un partit com el d'ahir (dissabte), en la situació que estem, no es xiularà l'himne", ha reflexionat Tibau, que ha assegurat que va veure el rei Felip VI "molt més tranquil" que alguns membres del Govern espanyol. "Veus les coses diferents i amb més fredor", ha puntualitzat el secretari general de l'Esport.

Tibau també s'ha mostrat sorprès pel comunicat exprés de la Moncloa. "La rapidesa del comunicat del Govern espanyol va ser impressionant, just després del minut 1 del partit", ha ironitzat i ha tornat a trencar una llança a favor de Barça i Athletic. "Els clubs van actuar perfectament abans del partit. Anar a buscar culpables serà molt complicat", ha dit.

<http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/esports/xiulada-himne-govern-recolza-barca-subratlla-camp-estava-llogat-federacio-4235015>

3.- també es vol que sigui definida com delinqüència:

Manos Limpias ha presentado una denuncia contra Ángel María Villar, los aficionados del Athletic de Bilbao y Barcelona y la Delegada del Gobierno en Cataluña por la pitada al himno que se produjo en la final de la Copa Del Rey. Sin embargo, unos hechos similares ya fueron juzgados en el pasado. La libertad de expresión ampara a cualquier ciudadano que quiera pitar el himno de España. Así consta en la sentencia de la sala penal de la Audiencia Nacional que certifica un dictamen anterior del Juez Pedraz por una **denuncia de la Fundación DENAES** con motivo de la pitada al himno en la final de la Copa del Rey que se celebró en Valencia en 2009.

El juez Santiago Pedraz **inadmitió a trámite** una querrela de la Fundación para la Defensa de la Nación Española que pedía que se juzgara a los instigadores de la pitada por unos delitos de injurias al rey, apología del odio nacional y ultrajes a España. El juez Pedraz consideró que pitar el himno está amparado por la libertad de expresión en virtud del principio de intervención mínima.

"Al efecto la pitada efectuada durante la llegada del Rey, durante la interpretación del himno nacional así como la colocación de la pancarta con el lema "good bye Spain", están amparadas por la libertad de expresión, y no pueden considerarse difamatorias, injuriosas o calumniosas, ni mucho menos que propugnen el odio nacional o ultraje a la Nación, no siendo merecedoras de reproche penal, teniendo además en cuenta el principio de intervención mínima", señala el auto.

El posterior recurso de la Fundación DENAES fue desestimado por la Audiencia Nacional. Según el auto, pitar el himno es un ejercicio de crítica política protegido por el derecho constitucional de la libertad de expresión. A pesar de que los pitidos "no son ejemplo de educación ni de civismo mínimo exigible para ser respetado... nada hay que oponer a que se esté en desacuerdo con instituciones o símbolos del estado y su forma y régimen fijados en el marco constitucional". El auto continúa diciendo que no existe en el acto

de pitar el himno "conducta injuriosa en los términos descritos en el Código Penal con el Jefe del Estado ni tampoco delito de ultrajes a España definido en dicho texto legal y del delito de apología del odio nacional".
<http://www.lamarea.com/2015/05/31/pitar-el-himno-es-un-derecho-segun-la-audiencia-nacional/>

**La Fiscalía ve indicios de delito en la pitada al himno de la final de Copa
El Ministerio Público insta a la Audiencia Nacional a investigar un posible caso de injurias a la Corona en el encuentro entre Barcelona y Athletic
(dada recent: 4 de febrer de 2016)**

La Fiscalía considera que la pitada al himno de España que se produjo en el Camp Nou el pasado 30 de mayo, durante la final de la Copa del Rey que enfrentó al Barcelona y el Athletic de Bilbao, puede constituir un delito de injurias contra la Corona y de ultrajes a los símbolos constitucionales. Por ello, según el escrito remitido al juzgado central de Instrucción número 4 de la Audiencia Nacional, el Ministerio Público insta a este tribunal a investigar los hechos y considera acertada la inhibición del juzgado número 2 de Barcelona que llevaba las pesquisas, ya que estos posibles delitos serían competencia especial de la Audiencia Nacional.

La Fiscalía relata en el documento que el pasado 30 de mayo, "al reproducirse el himno nacional ante la presencia del jefe del Estado, Felipe VI", se produjo en el estadio una "masiva y colectiva pitada proveniente del público asistente". El abucheo sucedió antes del comienzo del partido, a volumen elevado y duró 48 segundos. Era la primera final a la que asistía el actual monarca. En las dos anteriores finales coperas disputadas entre ambos equipos, con Juan Carlos I como rey, la situación fue similar, ya que se produjeron pitadas al himno español tanto en el Vicente Calderón madrileño, en 2012, como en el estadio de Mestalla, de Valencia, en 2009. El pasado 2015, en las gradas había unas 95.000 personas asistentes.

El Ministerio Público explica en su escrito que, según la instrucción desarrollada hasta la fecha, la convocatoria de esta acción corrió a cargo de Catalunya Acció. A esta iniciativa se adhirieron hasta una docena de colectivos y se hizo, explica la Fiscalía, a través de un manifiesto publicado en una página de Facebook bajo el título: Por la pitada al Himno Español y al Rey Felipe de Borbón. Este texto afirmaba que el día de la final de la Copa del Rey se "vuelve a presentar una ocasión inmejorable para manifestar, una vez más, que queremos dejar de ser súbditos del Reino de España para convertirnos únicamente en ciudadanos de una Cataluña independiente".

El mensaje dejado en la red social detallaba que, en el momento en que Felipe VI apareciera en el palco, "todos los seguidores catalanes que asistan al partido (y los que no, también) deben manifestar sonoramente su desacuerdo, tanto por la presencia del monarca como por el sonido de los acordes del himno español, con una sonora pitada, que sin duda acompañarán también los seguidores vascos".

La misma noche de la final, el Gobierno de Rajoy condenó los "ataques" contra los símbolos que representan "al conjunto de los españoles, a la democracia que los ampara y a la convivencia que comparten". El Ejecutivo de Euskadi calificó, en cambio, de "error" pretender sancionar a los clubes por la pitada y consideró que estaba "fuera de lugar" llevar los hechos a la Comisión Antiviolenia, que propuso multas de hasta 123.000 euros.

La Audiencia Nacional ya archivó una querrela en julio de 2009, tras la pitada de la final de Copa de ese año, al considerar que este tipo de comportamientos se encuentran amparados por la libertad de expresión. Un argumento que rechaza el PP, que reveló en junio de 2015 que estudiaba cambios legales para poder sancionar estos hechos.

http://deportes.elpais.com/deportes/2016/02/04/actualidad/1454604878_054040.html

2.3.- agressions contra béns i polítiques públiques

Els estats gestionen. Per tant, les polítiques públiques són l'organització amb que els estats asseguruen els béns públics.

Un **bé públic** és:

- Des del punt de vista jurídic, aquell que pertany o és proveït per l'Estat a qualsevol nivell (govern central, municipal o local) a través de tots aquells organismes que formen part del sector públic. Dos criteris: la propietat és estatal i l'usdefruit és general als habitants. Per tant, és el conjunt de béns i drets de titularitat pública, destinats a l'ús públic
- Des del punt de vista econòmic, és "un bé que està disponible a tots i l'ús del qual per una persona no sostreu de l'ús per altres". Això s'expressa dient que el bé públic és un bé ni rival ni excloent. Un bé és no rival quan el seu ús per una persona en particular no perjudica o impedeix

l'ús simultani per part d'altres individus, i és no excloent quan no es pot impedir el seu usdefruit per usuaris potencials o reals.

Les polítiques públiques són:

Els projectes i activitats que els Estats dissenyen i gestionen a través dels governs i les administracions públiques per tal de satisfer les necessitats socials derivades dels béns públics (darrerament s'ha posat de moda definir aquesta feina dels estats com "polítiques públiques"). L'evolució d'aquests "projectes i activitats" va vinculada a les necessitats específiques de cada societat i de les seves estructures, demogràfica, econòmica, política, i cultural. Els estats, doncs, fan polítiques per organitzar els diversos béns públics de la vida d'una societat (el medi ambient, la salut, l'educació, la seguretat, i òbviament la hisenda pública per poder-ho finançar tot).

D'altra banda, cal recordar que els estats defineixen els béns estratègics que els resulten més funcionals: per exemple el diner públic, la seguretat, l'ordre públic, l'organització de l'estat (la constitució), etc.; i per tant defineixen com a delinqüència i impulsen la criminalització de les agressions a aquests béns (les agressions a la hisenda pública, a la seguretat col·lectiva, a la constitució, a l'ordre públic, etc). Per exemple, les agressions contra la constitució i contra l'ordre públic són així catalogades en el Codi Penal espanyol:

TÍTOL XXI. Delictes contra la constitució Capítol I. Rebel·lió Capítol II. Delictes contra la corona Capítol III. Dels delictes contra les institucions de l'Estat i la divisió de poders Secció primera. Delictes contra les institucions de l'Estat, Secció segona. De la usurpació d'atribucions Capítol IV. Dels delictes relatius a l'exercici dels drets fonamentals i llibertats públiques secció primera dels delictes comesos amb motiu de l'exercici dels drets fonamentals i de les llibertats públiques garantits per la constitució; secció segona. dels delictes contra la llibertat de consciència, els sentiments religiosos i el respecte als difunts capítol V dels delictes comesos pels funcionaris públics contra les garanties constitucionals secció primera dels delictes comesos pels funcionaris públics contra la llibertat individual; secció segona dels delictes comesos pels funcionaris públics contra la inviolabilitat domiciliària i altres garanties de la intimitat; secció tercera dels delictes comesos pels funcionaris públics contra altres drets individuals capítol VI dels ultratges a Espanya TÍTOL XXII delictes contra l'ordre públic capítol I sedició capítol II dels atemptats contra l'autoritat, els seus agents i els funcionaris públics, i de la resistència i desobediència capítol III dels desordres públics capítol V <i>de la tinença, tràfic i dipòsit d'armes, municions o explosius</i> capítol VI de les organitzacions i grups criminals capítol VII de les organitzacions i grups terroristes i dels delictes de terrorisme
--

Per tant, es pot considerar que mentre el normal és respectar les polítiques de l'estat relatives als béns públics, agredir-les és un comportament diferent que pot donar lloc a l'establiment de les cinc relacions del model omddd. En aquest punt torna a aparèixer la **relativitat** de les relacions entre normals i diferents, i en especial les de delinqüència i criminalització. Agredir béns públics i polítiques de l'estat, segons les diverses societats té desiguals definicions de delinqüència i sobre tot molt desiguals nivells de criminalització. .

El model omddd en l'anàlisi d'aquestes agressions

Les relacions que es poden establir a l'entorn de les agressions als béns públics i les polítiques públiques poden ser:

- D'oposició: agredir els béns públics o no fer cas a les polítiques públiques per fer canviar la normalitat i construir un altre tipus d'estructura política (i eventualment un altre estat).
- De minoria: reclamar la llibertat d'agredir els béns públics o no fer cas a les polítiques públiques (sense pretensió de canvi de la normalitat)
- De depreci: si s'agredeix un bé públic o no es fa cas a una política "pública", no s'arriba als valors polítics normals

- De desviació: agredir una política “pública” implica trencar diverses normes, ordenances, fins i tot costums polítics
- De criminalització/delinquència: agredir una política “pública” implica agredir un bé estratègic.

La lògica estructural pot agrupar els béns i les polítiques en les altres estructures de la societat

1. Béns públics i polítiques públiques relatives als equilibris demogràfics (l'entorn urbà i el medi)
2. Béns públics i polítiques públiques relatives a l'estructura econòmica (la Hisenda Pública i la Seguretat Social)
3. Béns públics i polítiques públiques relatives a l'estructura cultural

1.- Béns i polítiques relatives als equilibris demogràfics

En aquest punt, cal recordar l'anàlisi de les polítiques per a l'equilibri intern relatiu a l'assentament de la població (el dil. lema camp versus ciutat decantat cap a la ciutat).

I també en aquest punt, es pot recordar l'anàlisi de les polítiques per a l'equilibri extern que és la relació de la nostra espècie amb el planeta i la resta dels seus habitants: el creixement de la població i del consum dels recursos naturals està posant en risc la relació amb el medi fent que el planeta terra sigui un bé estratègic. Per tant, ha començat el procés de **criminalització** de les agressions al planeta terra i la definició de **delinquència** d'algunes d'aquestes agressions.

Un altre exemple de les relacions entre normals i diferents quant a la política mediambiental pot ser la relació amb els moviments ecologistes:

- Aquests poden **oposar-se** a la normalitat extractiva i voler-la modificar
- poden **reclamar millores** en la nostra relació amb la naturalesa
- Simultàniament poden ser **depreciats** (no arriben als valors normals de consum i per tant poden ser definits depreciadament com idealistes i o il·luminats)
- També poden ser considerats **desviats**
- I poden ser **criminalitzats** i definits com **delinquència** si la seva acció posa en qüestió béns estratègics com el poder de les grans empreses o la mateixa gestió dels estats.

2.- Béns i polítiques relatives a l'estructura econòmica

En les anàlisis corresponents a l'estructura econòmica s'han tractat les agressions a l'entorn dels dos principals béns econòmics: la propietat/control i el treball. Ambdós béns poden ser privats i públics, i en aquesta segona dimensió requereixen polítiques públiques al respecte.

Pel que fa a la propietat pública, les agressions contra la política econòmica i el diner públic (l'economia submergida, el frau fiscal, l'enginyeria fiscal, etc.) són agressions a un bé estratègic. I tal com s'ha vist abans, aquestes agressions habitualment estan definides com delinquència amb desiguals graus de criminalització.

Tanmateix, les agressions al diner públic no generen únicament i exclusivament relacions de criminalització/delinquència, sinó que poden donar lloc a totes les relacions socials analitzables amb el model omddd.

Per exemple, recuperant l'anàlisi de l'economia submergida, podem seguir mantenint que es poden establir:

- **relacions d'oposició**: si els empresaris submergits volen canviar la normalitat (tenir un mercat de treball sense cap regulació) i/o lluitar contra un estat suposadament intervencionista.
- **relacions de minoria**: si els empresaris submergits només pretenen seguir amb les seves pràctiques sense plantejar canviar el mercat de treball ni la intervenció dels estats.
- **relacions de depreci**: si els empresaris submergits no arriben als valors normals pel que fa al mercat de treball i a la responsabilitat dels estats. També es poden donar relacions de depreci en relació als assalariats, per l'acceptació d'aquest mercat de treball i pel seu autodepreci.
- **relacions de desviació**: els empresaris submergits trenquen diverses normes laborals (no necessàriament lleis)
 - **relacions de delinquència/criminalització**: els empresaris submergits agredeixen béns estratègics. Tanmateix, les agressions contra la hisenda pública només recentment han estat definides com a delinquència (el diner públic no ha estat un bé estratègic fins l'estat del benestar) i encara estan escassament criminalitzades (sovint els agressors s'enorgulleixen

de l'agressió que han comès). En concret, l'escassa i incipient criminalització d'aquest tipus d'agressions es pot explicar en clau evolutiva: a l'estat leviathan totes aquestes agressions no estaven criminalitzades (fins i tot no es consideraven agressions), i no ha estat fins l'arribada de l'estat empresa de serveis que no s'han començat a criminalitzar.

el CP i les agressions al diner públic

TÍTOL XIV. Dels delictes contra la Hisenda Pública i contra la Seguretat Social
Article 305

1. El qui, per acció o omissió, defraudi la hisenda pública estatal, autonòmica, foral o local, eludint el pagament de tributs, quantitats retingudes o que s'haurien hagut de retenir o ingressos a compte, i n'obtingui indegudament devolucions o gaudeixi de beneficis fiscals de la mateixa manera... ha de ser castigat

3. S'han d'imposar les mateixes penes quan les conductes que descriu l'apartat 1 d'aquest article es cometin contra la hisenda de la Unió Europea,

Article 307

1. El qui, per acció o omissió, defraudi la Seguretat Social eludint el pagament de les seves quotes i conceptes de recaptació conjunta, obtenint indegudament devolucions d'aquestes o gaudint de deduccions per qualsevol concepte també de manera indeguda, sempre que la quantia de les quotes defraudades o de les devolucions o deduccions indegudes excedeixi els cinquanta mil euros, ha de ser castigat

Article 307 ter

1. Qui obtingui, per a si mateix o per a un altre, el gaudi de prestacions del Sistema de la Seguretat Social, la seva prolongació indeguda, o en faciliti a altres l'obtenció, per mitjà de l'error provocat mitjançant la simulació o la tergiversació de fets, o l'ocultació onscient de fets dels quals tenia el deure d'informar, i amb això causi un perjudici a l'Administració pública, ha de ser castigat

Article 308

1. El qui obtingui subvencions o ajudes de les administracions públiques en una quantitat o per un valor superior a cent vint mil euros falsejant les condicions requerides per a la seva concessió o ocultant les que l'haurien impedit ha de ser castigat

3.- Béns i polítiques relatives a l'estructura cultural

Els béns i les polítiques públiques relatives a l'estructura cultural són aquelles que tenen que veure amb l'estil de vida d'una societat (la seva cultura), tal com es definirà després. Per tant, tots els béns i polítiques demogràfiques i econòmiques analitzades fins ara: l'habitat, el medi, i el diner públic són també culturals en la mesura que formen part de l'estil de vida d'una societat. Pel que fa als altres, són els béns i polítiques relatives al sistema simbòlic (llengües, tradicions i costums, i patrimoni històric), al sistema educatiu (avui escolar), al sistema del parentiu (avui familiar), i al sistema de comunicació (avui majoritàriament definit pels mass-media i les xarxes socials), i seran tractats en l'anàlisi de l'estructura cultural.

3.- agressions de l'estat

Tal com s'ha anat dient, tradicionalment només s'havien criminalitzat i definit com delinqüència les agressions "contra" l'estat. Ara bé, el pas del leviathan a l'empresa de serveis i la major consciència de "clients" dels ciutadans expliquen que **les agressions de l'estat** s'hagin començat a criminalitzar (i que els mateixos estats les hagin anat definint com a delinqüència).

En general, aquestes agressions poden ser

- organitzades (agressions del mateix aparell de l'estat) i
- individuals (agressions de funcionaris o polítics sense connexió necessària amb l'aparell de l'estat).

En el ben entès que

- les primeres solen circumscriure's només a l'àmbit de la gestió política (per exemple l'ús ineficient de la violència),

- mentre les segones poden ser estructuralment previsibles (una estructura política corrupta possibilita comportaments corruptes dels funcionaris i polítics), podent ser estrictament individuals o funcionar amb algun tipus d'organització.

Tanmateix, la criminalització d'aquestes agressions és difícil (a part d'incipient i escassa) perquè es fan des del poder, i tal com ja s'ha anat veient,

1. la legitimació del poder és una gran eina de defensa contra el control social (i una eventual criminalització)
2. l'opacitat i l'escassa visibilitat garanteixen un nivell d'impunitat i hi ha una conseqüent dificultat tècnica de controlar-les (descobrir-les, castigar-les): això incrementa les probabilitats d'impunitat.
4. També cal comptar amb la presumpció de respectabilitat que sol adornar tots els que intervenen en l'estat
5. I perquè, **en general**, les agressions de l'estat no atemoreixen físicament als clients normals, sinó que en general s'adrecen als diferents que fan por (competidors polítics o grups minoritaris amb diferències empíricament observables –per exemple immigrants)

L'anàlisi, doncs, de les agressions de l'estat contempla:

- Les que solen comportar un ús ineficient (excessiu) de la violència
- L'ús ineficient (el mal ús privat) dels recursos públics
- Les agressions internacionals

3.1.- la violència ineficient (excessiva)

Els poders polítics (abans de l'estat i amb l'estat) des de sempre han usat la violència en la seva gestió: tant per disciplinar els normals com per controlar els diferents. Més encara, tenen el monopoli de la violència legítima.

Si qualsevol gerent "ha de poder ser coercitiu" per gestionar la seva empresa, en el cas de l'estat, la gerència de tota la societat sencera implica una enorme capacitat de coerció, de fet i tal com deia Weber, implica "*el monopoli legítim de la coacció física per al manteniment de l'ordre vigent*"

Per això, des de sempre els poders polítics han tingut molta cura en assegurar-se la legitimitat (en les seves múltiples manifestacions: carisma, tradició, raó, por, empresa, etc.): per poder fer un ús **normal** de la violència que sigui acceptat (de grat o per força) per la població.

I com que l'estat és qui defineix:

- l'ús de la violència és un comportament normal qual es fa des del poder de l'Estat,
- en canvi, quan l'ús de la violència es fa contra el poder (o des de fora del poder) de l'Estat és un comportament diferent, que analitzat amb el model omddd, presenta les dues categories extremes: delinqüència (amb desiguals nivells de criminalització segons el grau de legitimitat) i oposició "contra" el poder perquè la violència és per poder prendre el poder.

Tenir el poder de l'estat és important perquè és el requisit per poder fer servir "normalment" (amb legitimitat i normalització) la violència.

- Per això les revolucions volen aconseguir l'estat: si els opositors acaben guanyant i prenen l'estat, aleshores són ells els que amb el poder de l'estat defineixen la nova normalitat i la defensen amb la violència, que en provenir del poder de l'estat serà legítima.
- Fins al punt que sovint els antics violents contra l'estat, convertits en dirigents legítims, criminalitzen (per exemple denominant-les terrorisme) a les noves formes d'oposició que eventualment puguin aparèixer contra el seu poder.

La història de la descolonització i dels moviments d'alliberament dels darrers dos segles confirma a bastament aquesta seqüència històrica i lògica.

1.- la violència ineficient: criminalització i delinqüència la fenomenologia

La fenomenologia de la violència de l'estat inclou totes les seves possibles manifestacions (físiques i morals) amb les sancions corresponents (des de la tortura fins una multa passant per una detenció física) i en totes elles es pot reconèixer el plantejament que s'acaba d'enunciar: la legitimitat dels estats converteix l'ús de la violència en comportament normal.

Avui els estats segueixen tenint el monopoli de la violència legítima, faltaria més, i el fan servir en l'exercici habitual de la seva tasca de gerència: la violència (en totes les seves manifestacions) forma part de qualsevol gestió eficient. Ara bé, avui i a les societats que tenen un estat empresa de serveis amb una legitimitat empresarial on el ciutadà és client, quan la violència de l'estat és ineficient, habitualment per excessiva, deixa de ser legítima i passa a ser agressió.

I aquesta agressió pot ser criminalitzada per la població i fins i tot definida com delinqüència pel mateix estat.

2.- Evolució:

Històricament (amb l'estat Leviathan) mai no s'havia definit la possibilitat d'un ús ineficient excessiu o inadequat de la violència per part dels estats (Leviathan era, per definició, un monstre... i no havia de ser necessàriament ser eficient: en tenia prou amb disciplinat les poblacions). En lògica conseqüència mai ningú no s'havia plantejat definir la violència de Leviathan com agressió, ni mai s'havia criminalitzat cap agressió des del poder polític. I mai no havia estat definida com delinqüència cap actuació violenta de cap estat.

Amb Leviathan és metafísicament impossible que la violència d'estat pugui ser considerada agressora: sempre és legítima.

Ara (i sobre tot a Occident), amb l'estat convertit en una empresa de serveis hi comença a haver un canvi: si la població va esdevenint client i va deixant de ser súbdita, els clients volen una gestió eficient (per això paguen i voten) i en conseqüència comencen a definir com agressió la violència

ineficient o excessiva dels estats, i es comencen a tipificar legislativament aquestes agressions com delinqüència.

1.- Aquesta criminalització i/o delinqüència és **relativa** per la importància descriminalitzadora del poder. La **relativitat** de la criminalització i la delinqüència es veu sovint en qualsevol de les possibles manifestacions de la violència dels estats, des de la física (tortura, assassinat, etc.) a la psicològica (privació de llibertat, pressions i coaccions, etc.):

2.- Malgrat tot, aquesta criminalització es pot donar si la violència és ineficient, irracional i opaca: **ineficient** (genera més cost que benefici), **irracional** (mitjans que no s'adequen als objectius) i **opaca** (impune i immune). Un exemple de la violència d'estat ineficient, irracional i opaca és el que darrerament s'ha denominat terrorisme d'estat, i que serà analitzada després.

Un exemple, la tortura

Per posar un exemple, la tortura ha format part històricament de l'exercici del poder amb legitimitat: de manera estructural en els modes de producció esclavista i feudal (per exemple la inquisició) i de manera conjuntural en societats capitalistes en crisi (per exemple les dictadures llatinoamericanes) o en revolta (per exemple al món àrab).

La **tortura** és l'acte d'infligir deliberadament dolor físic o psicològic greus i possiblement lesions a una persona (o animal), en general sota el control o custòdia del torturador, i on el torturat és incapaç de defensar-se del que se li està fent. La tortura l'han realitzat o autoritzat individus, grups i **estats** al llarg de la història des de l'antiguitat fins als nostres dies, i les formes de tortura poden variar molt en durada (des de només uns pocs minuts a diversos dies o fins i tot més temps). Les raons per a la tortura poden incloure el càstig, la venjança, la reeducació política, la dissuasió, l'interrogatori o la coacció de la víctima o d'un tercer, o simplement la satisfacció sàdica dels que duen a terme la tortura o l'observen. El torturador pot o no tenir la intenció de matar o ferir a la víctima, però de vegades la tortura és deliberadament fatal i pot precedir a un assassinat o servir com una forma cruel de la pena de mort. En altres casos, el torturador pot ser indiferent a la condició de la víctima. Alternativament, algunes formes de tortura estan dissenyades per infligir dolor psicològic i deixar el menor dany físic o proves de la tortura, tot aconseguint un gran patiment. (...) Les organitzacions que vigilen els abusos dels drets humans (per exemple, Amnistia Internacional, el Consell Internacional de Rehabilitació de les Víctimes de la Tortura, etc.) informen de l'ús generalitzat en diferents estats en moltes regions del món. Amnistia Internacional calcula que almenys 81 governs del món en l'actualitat practiquen la tortura, alguns d'ells obertament.

Ús de la tortura per les autoritats

Antigament, la tortura s'utilitzava habitualment i obertament per les autoritats, fins i tot en processos judicials. Per exemple, durant la Inquisició, la tortura es va utilitzar per a forçar a qui eren acusats d'heretges a reconèixer la seva culpa, i era considerada un mitjà legítim per a obtenir confessions i informacions per part dels sospitosos. Aquest ús de la tortura és àmpliament considerat com ineficaç, ja que la víctima confessarà sigui certa l'acusació o no, i fins i tot inventarà fets amb la condició de fer cessar la tortura. La tortura segueix sent un mètode de repressió comuna en els règims totalitaris, organitzacions terroristes i el crim organitzat. Fins i tot en les societats democràtiques occidentals, els cossos policials i militars, recorren ocasionalment a la tortura amb la connivència del govern.

La tortura a l'ordenament jurídic espanyol

La Constitució de 1978 estipula a l'article 15 que la vida i la integritat física i moral és un dret fonamental de les persones; en cap cas es pot sotmetre una persona a tortures ni a penes o tractes inhumans o degradants. El principi d'humanitat de les penes en l'àmbit del Dret penal exclou la tortura com a càstig penal.

Efectes

Les conseqüències de la tortura van molt més enllà del dolor immediat. Moltes de les víctimes pateixen de trastorn per estrès posttraumàtic, que inclou símptomes com els flashbacks (o pensaments intrusius), ansietat severa, insomni, malsons, depressió i lapses de memòria. Les víctimes de tortura sovint senten culpa i vergonya, provocada per la humiliació que han patit. Molts senten que han traït a si mateixos o als seus amics i familiars. Tots aquests símptomes són respostes humanes normals a un tractament anormal i inhumà

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Tortura>

La tortura només ha deixat de ser un exercici normal i legitimat del poder, i s'ha començat a criminalitzar:

a) amb l'arribada de l'estat empresa de serveis al capitalisme: d'una banda perquè no queda bé torturar als clients, i d'altra banda perquè la tortura és un mètode de gestió poc racional i bàsicament ineficient (i el capitalisme pretén la racionalitat i l'eficiència).

b) quan els que detentaven el poder de l'estat estan en risc de perdre'l i/o s'han deslegitimitzat (exemples poden ser els militars llatinoamericans, o els dictadors de l'orient mig)

el codi espanyol:

<p>TÍTOL VII De les tortures i altres delictes contra la integritat moral</p> <p>Ha de ser castigat:</p> <p>Article 174</p> <p>1. Comet tortura l'autoritat o el funcionari públic que, abusant del seu càrrec, i a fi d'obtenir una confessió o informació de qualsevol persona o de castigar-la per qualsevol fet que hagi comès o se sospiti que hagi comès, o per qualsevol raó basada en algun tipus de discriminació, la sotmeti a condicions o procediments que per la seva naturalesa, durada o altres circumstàncies li suposin sofriments físics o mentals, la supressió o disminució de les seves facultats de coneixement, discerniment o decisió o que, de qualsevol altre manera, atemptin contra la seva integritat moral.</p> <p>2. l'autoritat o el funcionari d'institucions penitenciàries o de centres de protecció o correcció de menors que cometi, respecte de detinguts, interns o presos, els actes a què es refereix l'apartat anterior.</p> <p>Article 175</p> <p>L'autoritat o el funcionari públic que, abusant del seu càrrec i tret dels casos compresos a l'article anterior, atempti contra la integritat moral d'una persona</p> <p>Article 176</p> <p>l'autoritat o el funcionari que, faltant als deures del seu càrrec, permeti que altres persones executin els fets que s'hi preveuen</p>

Malgrat tot, es segueix utilitzant:

<p>A principios del 2003 se sucedieron numerosos casos de abuso y tortura de prisioneros encarcelados en la <u>prisión de Abu Ghraib</u> en Iraq por el personal de la Compañía 372 de la <u>Policía Militar de los Estados Unidos</u> y agentes de la <u>CIA</u> (agencia gubernamental de los Estados Unidos). La investigación criminal realizada por el ejército de los <u>Estados Unidos</u> se inició en enero del 2004 a raíz de la denuncia anónima efectuada por el sargento <u>Joseph Darby</u>. Los informes que le siguieron, así como también las fotografías que mostraban personal militar estadounidense abusando de prisioneros causaron un gran revuelo mundial. El escándalo político producido por el incidente dañó la credibilidad y la imagen de los Estados Unidos y sus aliados en las operaciones militares de la <u>guerra de Iraq</u> y fue usado por los críticos de la política exterior de los Estados Unidos, quienes argumentaron que el hecho representaba una actitud extendida de falta de respecto y de violencia hacia los <u>árabes</u>. La administración de EE. UU. se defendió argumentando que los abusos eran resultado de acciones independientes y aisladas de personal de bajo rango, mientras que los críticos afirmaban que las autoridades ordenaron y animaron los abusos, y pedían la renuncia de varios oficiales de la administración, particularmente de <u>Donald Rumsfeld</u>. http://es.wikipedia.org/wiki/Tortura_y_abuso_de_prisioneros_en_Abu_Ghraib</p>

I se seguirà utilitzant:

<p>Trump apoya la tortura en los interrogatorios como método efectivo para combatir el terrorismo 27/01/2017 02:13</p> <p>El nuevo presidente de Estados Unidos, <u>Donald Trump</u>, cree que "funcionan" las técnicas de interrogatorio utilizadas en el pasado en la lucha contra el terrorismo y consideradas tortura.</p> <p>"Creo absolutamente que funcionan", dijo Trump en una entrevista exclusiva con ABC News emitida este miércoles, en la que aseguró que sus jefes de inteligencia consideran que técnicas como el "ahogamiento simulado" pueden dar resultados en la lucha contra el terrorismo.</p> <p>Trump indicó que está dispuesto a combatir "fuego con fuego" para hacer frente a los yihadistas del Estado Islámico (IS) y no descartó volver a utilizar técnicas de interrogatorio que cesaron con la llegada de Barack Obama a la Casa Blanca en 2009.</p> <p>"He hablado con personas en lo más alto de la cúpula de inteligencia y les he preguntado si la tortura funciona y la respuesta fue sí", subrayó.</p> <p>"Quiero mantener al país seguro. Cuando están cortando cabezas de los nuestros y otros por ser cristianos en Oriente Medio y el Estado Islámico hace cosas propias de la Edad Media, ¿que si me preocupa el ahogamiento simulado? Combatiremos fuego con fuego", recalcó.</p> <p>Trump aseguró que escuchará a su gabinete, especialmente al secretario de Defensa, <u>James Mattis</u>, y el director de la Agencia Central de Inteligencia (CIA), <u>Mike Pompeo</u>, cuando llegue la hora de determinar si se resucitan prácticas para interrogar a sospechosos de terrorismo consideradas torturas por el Congreso y la anterior administración.</p>
--

"Voy a confiar en Pompeo, Mattis y mi grupo y si no lo quieren hacer está bien. Y si lo quieren hacer, trabajaré con ese fin dentro de los límites de lo que se puede hacer legalmente", según el flamante mandatario.

Durante la campaña electoral, Trump fue mucho más directo al asegurar que apoyaba el "ahogamiento simulado" y "cosas mucho peores".

"¿Que si apoyo el ahogamiento simulado? Te puedes apostar el culo a que sí", llegó a decir.

El "ahogamiento simulado", la privación de sueño, el uso de perros agresivos, los gritos, los golpes o la humillación fueron algunas de las técnicas de "interrogatorios forzados" instauradas tras los atentados terrorista del 11 de septiembre de 2001 contra Estados Unidos por el Gobierno del entonces presidente George W. Bush.

Obama firmó órdenes ejecutivas al llegar a la Casa Blanca en 2009 para poner fin a esas prácticas, mientras que el Senado legisló en contra de esos métodos en 2015.

Durante su audiencia de confirmación como director de la CIA, Pompeo aseguró que no apoya la vuelta a "interrogatorios forzados", aunque posteriormente se mostró abierto a modificar el manual que regula los interrogatorios que recaen en personal militar o de inteligencia.

<http://www.elmundo.es/internacional/2017/01/26/58896262e5fdeaad368b465f.html>

Trump aboga por recuperar la tortura y las cárceles secretas, según medios estadounidenses

El presidente de Estados Unidos ha asegurado que el «waterboarding» o ahogamiento simulado «funciona» para extraer información en los interrogatorios

EP Washington 26/01/2017 12:10h -

El presidente de Estados Unidos, Donald Trump, ha asegurado que el «waterboarding» o ahogamiento simulado, «funciona» para extraer información en interrogatorios a detenidos y ha avanzado que estudiará junto a miembros de su Gobierno si restaura ésta y otras prácticas de tortura. Ha afirmado, en una entrevista con ABC News, que «personas del máximo nivel de Inteligencia» le han reconocido que este tipo de técnicas funcionan, «sin duda». No obstante, ha evitado dar nada por sentado, en uno u otro sentido.

El mandatario ha dicho que «confiará» en las propuestas que le presenten el secretario de Defensa, James Mattis, y el director de la CIA, Mike Pompeo. «Si ellos quieren, trabajaremos hasta el final. Haré todo lo que pueda dentro de los límites que me permite la ley», ha añadido. Ha recordado las atrocidades cometidas por grupos terroristas como Daesh y ha advertido de que, por el bien de su seguridad, Estados Unidos debe «combatir el fuego con fuego».

Las palabras de Trump coinciden con la filtración a los medios del borrador de una supuesta orden ejecutiva que abriría la puerta a que la CIA utilizase de nuevo cárceles secretas en el extranjero y a las prácticas de tortura en interrogatorios. El texto, del que se hacen eco «The Washington Post» y «The New York Times», revocaría la decisión del anterior presidente, Barack Obama, de poner fin a los programas más controvertidos de la CIA y recuperaría una orden dictada en 2007 por George W. Bush que permitía, con matices, la operación de «rendición e interrogatorio». El portavoz de la Presidencia, Sean Spicer, no ha querido valorar el borrador al asegurar que «no es un documento de la Casa Blanca». «No tengo ni idea de dónde viene», ha dicho ante los periodistas que le han preguntado por el tema en rueda de prensa.

Cuando aún era candidato a la presidencia estadounidense, Trump ya pidió que se volviese a permitir el «waterboarding». Según el maganate norteamericano, es el método que se debería utilizar contra los militantes de Daesh. Durante el acto de campaña en Ohio, que se celebró horas después del atentado en el aeropuerto de Estambul el pasado mes de junio, declaró que se trataba de una forma de tortura que le gustaba mucho. Un comentario que justificó diciendo que «hay que pagar con la misma moneda».

El «waterboarding» consiste en dificultar la respiración de una persona hasta que sienta que está a punto de ahogarse. Puede hacerse colocándole una bolsa de plástico en la cabeza o en maniatarlo y, con las piernas suspendidas, meterle la cabeza en un líquido.

Temas

http://www.abc.es/internacional/abci-trump-aboga-recuperar-tortura-y-carceles-secretas-segun-medios-estadounidenses-201701261210_noticia.html

3.- el terrorisme d'estat

Queda clar, doncs, que quan l'estat es transforma en empresa de serveis, l'ús ineficient de la violència pot ser considerat agressor, criminalitzat, i potser fins i tot definit com a delinqüència. I així, com que tots els estats moderns tenen episodis d'ús ineficient de la violència, ha aparegut un

concepte nou: el terrorisme d'estat. Amb Leviathan el concepte hagués estat un oximoron: si és terrorisme no és de l'estat i si és de l'estat no és terrorisme. Doncs bé, avui es criminalitza i eventualment es defineix com delinqüència **(sempre i quan es decobreixi, clar)**.

A continuació s'adjunta la definició i descripció que en fa la wikipèdia (és obvi que la wikipèdia no és garantia de científicitat, tanmateix, la descripció que en fa del terrorisme d'estat és prou bona).

El **terrorismo de Estado** consiste en la utilización de métodos ilegítimos por parte de un gobierno orientados a inducir el miedo o terror en la población civil para alcanzar sus objetivos o fomentar comportamientos que no se producirían por sí mismos. Dichas actuaciones se justifican por *razón de Estado*. Se ha considerado que el terrorismo de Estado adquiere una o varias de las formas siguientes:

1. Uso de la coacción o persecución ilegítima, el secuestro, desapariciones forzosas, la tortura, el asesinato o ejecución extrajudicial.
2. Creación, normalmente en secreto, de organizaciones terroristas clandestinas convencionales -reales o simuladas-, apoyo a las mismas o negligencia deliberada en su persecución. Estas organizaciones se presentan como extremistas de las fuerzas opositoras, lo que otorga justificación a sus promotores frente a la opinión pública.
3. Instrucción o inducción a la tropa propia para que actúe de tal manera que cause terror en la población civil del enemigo, o negativa a introducir medidas que limiten o persigan tales acciones. La Escuela de las Américas (escuela del Ejército de los EEUU) ha sido criticada porque en dicha institución se entrenaron numerosos militares latinoamericanos, incluyendo entre ellos a posteriores miembros u organizadores de escuadrones de la muerte.
4. Realización abierta de operaciones militares con el mismo objetivo, que se suelen denominar "encaminadas a romper la moral del enemigo", normalmente mediante el uso de Armas estratégicas u otro armamento cuyas características produzcan un grave estado de inseguridad y temor en la población civil. Actualmente, estas operaciones se enmascaran con frecuencia aduciendo que se trata de daños colaterales, de ataques realizados contra objetivos militares legítimos, cuya relevancia, sin embargo, resulta ser insignificante en comparación con el daño o pavor sufrido por la población.
5. Creación de una política de emigración que impida a la propia población el abandono del país, bajo pena de prisión o muerte, o bien la promoción del exilio personas desafectas y críticas con el gobierno.

En el ámbito de la filosofía política existe polémica con respecto a lo que constituye actos de terrorismo de Estado o no. Por ejemplo, se ha argumentado que los bombardeos sistemáticos "de alfombra" sobre ciudades alemanas y japonesas durante la II Guerra Mundial por parte de la aviación británica y estadounidense, al igual que los bombardeos alemanes contra Londres y otras ciudades, podrían caer dentro de la definición de terrorismo de Estado, pero no suelen ser considerados como tal. También se ha llegado a considerar que las organizaciones secretas financiadas por el estado y sin control democrático de los ciudadanos, entre ellas la CIA, el KGB, el Mosad, el SECED y el CESID en España, el MI5 y MI6 de Inglaterra, el Grupo COLINA del Perú, el DGSE de Francia, el BND de Alemania, el SIS de Portugal, el SISMI de Italia y otras, han participado o participan de sabotajes, asesinatos extrajudiciales, atentados e incluso en la financiación y entrenamiento de grupos que se disponen a realizar dichas actividades. Se ha argumentado que ese fue el tipo de apoyo que se le prestó durante la guerra soviética en Afganistán a grupos islámicos (incluyendo a personalidades como Osama bin Laden) y a los Contras nicaragüense. Según ese razonamiento, muchos de los organismos y agencias de inteligencia serían, pues, organizaciones terroristas dirigidas por el respectivo estado.

http://es.wikipedia.org/wiki/Terrorismo_de_Estado

Un exemple: els GAL

Los **Grupos Antiterroristas de Liberación (GAL)** fueron agrupaciones parapoliciales que practicaron lo que se ha denominado terrorismo de Estado o «guerra sucia» contra la organización criminal ETA y su entorno. Estuvieron activos entre 1983 y 1987, durante los primeros años de los Gobiernos de Felipe González. Durante el proceso judicial contra esta organización fue probado que fue financiada por altos funcionarios del Ministerio del Interior. Aunque decían combatir a ETA y «los intereses franceses en Europa», a estos últimos por responsabilizar a Francia de «acoger y permitir actuar a los terroristas en su territorio impunemente», también realizaron acciones indiscriminadas debido a las cuales fallecieron ciudadanos franceses sin adscripción política conocida.

Antecedentes

Durante la dictadura de Franco y la Transición Española, con los gobiernos de Unión de Centro Democrático existieron diversas organizaciones que utilizaron prácticas terroristas para enfrentarse a ETA, como la Triple A, el Batallón Vasco Español (BVE), los Comandos Antimarxistas, los Grupos Armados Españoles y Antiterrorismo ETA (ATE). Algunos actuaban por libre, simplemente tolerados, mientras que

otros tenían apoyos por parte de altas instancias del gobierno.⁴ También existían grupos que actuaban supuestamente integrando a algunos miembros del aparato de Cuerpos y Fuerzas de Seguridad de entonces que coordinaban las acciones y aleccionaban en las tácticas y el manejo de armas, funcionando como auténticos comandos antiterroristas de gran movilidad con colaboración de grupos armados internacionales (OAS, Triple A, ...).

El caso del atentado contra Antonio Cubillo, dirigente del MPAIAC (grupo independentista de las Islas Canarias) en 1978, ha imputado a agentes con el apoyo directo del Ministerio del Interior español, o el del secuestro, tortura y simulación de ejecución del director del semanario *Doblón*, José Antonio Martínez Soler en marzo de 1976 tras la publicación de un artículo denunciando la purga de mandos moderados de la Guardia Civil, causaron gran impacto en la opinión pública española e internacional por su implicación con fuerzas relacionadas con el aparato de represión del Estado.

Los numerosos atentados de ETA incitaron a algunos periódicos a solicitar acciones de "guerra sucia" contra ETA^{6 7} o aplaudirlos cuando se habían cometido.

Actuaciones

Los GAL estuvieron activos de 1983 a 1987 siendo responsables de 27 asesinatos. Actuaron principalmente en el País Vasco francés, aunque también llevaron a cabo secuestros, torturas y delitos económicos en algunas zonas de España. Sus atentados se dirigían contra militantes y simpatizantes de ETA, pero también afectaron a gente sin relación aparente con el terrorismo.

El secuestro y posterior asesinato de José Antonio Lasa y José Ignacio Zabala en octubre de 1983 y el secuestro de Segundo Marey poco tiempo después marcaron el inicio de la actividad de los GAL.

De todos los atentados perpetrados por los GAL durante los años ochenta, el más sangriento fue el ocurrido en el bar *Monbar* de Bayona en 1985, en el que murieron tiroteados cuatro militantes de ETA y un ciudadano francés resultó herido.

Consecuencias políticas

La especulación en torno al grado de conocimiento y participación del gobierno en las actuaciones ilegales del GAL jugaron un factor determinante en la derrota del PSOE durante las elecciones generales españolas (1996), tras las que González renunció al liderazgo del partido. El propio González ha sido acusado de estar tras la misteriosa figura del "Sr. X" (nombre con el que se refieren los medios de comunicación al hipotético dirigente del entramado GAL, cuya identidad real no ha trascendido), toda vez que el entonces Presidente del Gobierno declarase, en relación con los GAL, que "me enteré por la prensa". El PSOE siempre ha negado toda responsabilidad respecto a los GAL y González nunca ha sido acusado formalmente ante un tribunal por estos hechos. Sin embargo, durante su administración, González no permitió la investigación completa de los fondos reservados con los que se había financiado a los GAL.

El senado constituyó una comisión de investigación que no llegó a aprobar un informe final de conclusiones, pero aclaró la participación de fondos y cargos públicos.

Durante el gobierno de José María Aznar, los antiguos cargos socialistas encabezados por Felipe González reclamaron la liberación de Rafael Vera y de José Barrionuevo condenados por el Caso Marey. El gobierno de Aznar concedió el indulto parcial a Barrionuevo y Vera el año 1998.

Tras la investidura del gobierno de José Luis Rodríguez Zapatero en 2004, que supuso la vuelta al poder del PSOE, nuevamente diferentes dirigentes socialistas, con Felipe González al frente, reclamaron el indulto total para Rafael Vera y otros condenados, aunque sin éxito.

En enero de 2010, el Tribunal Europeo de Derechos Humanos rechazó un recurso de Rafael Vera por posible violación de la presunción de inocencia y falta de imparcialidad en la fase de instrucción.

http://es.wikipedia.org/wiki/Grupos_Antiterroristas_de_Liberaci%C3%B3n

4.- el terrorisme contra l'estat

Tal com s'acaba de dir, quan la violència política s'exerceix eficientment des del poder de l'estat queda legitimada. En canvi, quan la violència política s'exerceix contra el poder (que pot ser el poder d'un estat concret o el poder d'un ordre internacional), aquest la criminalitza i la defineix com delinqüència. Usualment es fa servir el terme "**terrorisme**" en aquesta criminalització. El **terrorisme** és, doncs, el terme amb que es criminalitza i es defineix com delinqüència l'ús de la violència contra el poder de l'estat (o dels estats en un context de globalització)

Una definició convencional del terrorisme podria ser la següent:

El terrorismo es una forma de violencia política que se distingue del terrorismo de estado por el hecho de que en éste último caso sus autores pertenecen a entidades gubernamentales (...) Es común el uso de la palabra por parte de gobiernos para acusar a sus opositores. También es común que las organizaciones e individuos que lo practican rechacen el término por injusto o impreciso. Tanto los unos como los otros suelen mezclar el concepto con la legitimidad o ilegitimidad de los motivos propios o de su antagonista. (.....) El *terrorismo*, como acto realizado por los ciudadanos o los súbditos, encuentra sus antecedentes en las doctrinas del tiranicidio y el derecho a la resistencia, de antiguos orígenes (sic semper tyrannis), pero que se consolidaron como tales en la Edad Moderna, como respuesta de los particulares a los abusos de poder del Estado. (.....) La palabra «*terrorismo*» (así como «*terrorista*» y «*aterrorizar*») apareció por primera vez en Francia durante la Revolución Francesa entre (1789-1799), cuando el gobierno jacobino encabezado por Robespierre ejecutaba o encarcelaba a los opositores, sin respetar las garantías del debido proceso. El término comenzó a ser utilizado por los monárquicos, como propaganda negativa aplicada al gobierno revolucionario. (.....) En su sentido actual, el término fue acuñado extensivamente por la propaganda nazi para hacer referencia a los movimientos de Resistencia de los países ocupados por el ejército alemán, y consolidado por las dictaduras latinoamericanas de las décadas del 70 y del 80 y los Estados Unidos, en el marco de la Doctrina de la Seguridad Nacional desarrollada desde la Escuela de las Américas. En ambos casos se hizo patente que existen relaciones estrechas entre el *terrorismo* realizado por ciudadanos y el terrorismo de Estado, siendo aquel, muchas veces, la justificación de éste.
http://es.wikipedia.org/wiki/Atentado_terrorista

el terrorisme contra l'estat és una violència que sòl ser resposta a una violència política prèvia. Si s'admet que la guerra és la continuació de la política per altres mitjans (violents), la resposta violenta sol ser conseqüència d'una violència prèvia:

la violència prèvia pot ser:

1. per part dels estats
 - 1.1. violència de les metròpolis colonials en el cas de les colònies: que explica els moviments d'alliberament nacional,
 - 1.2 .violència dels invasors en el cas de les guerres: que explica, per exemples respostes violentes dels derrotats i/o envaïts: els "guerrilleros", els maquis, els partisans, els fedayins, Al Qaeda, els gihadistes, etc., no són altra cosa que respostes dels derrotats a la victòria militar de l'exèrcit o exèrcits invasors
2. violència per part de les classes socials dominants en cas de greu conflicte social, com va ser l'Amèrica Llatina de la segona meitat del segle passat: que explica, per exemples, respostes violentes (des del Che a Bolívia fins les guerrilles urbanes o rurals com els tupamaros, els montoneros, etc)
3. per part del poder occidental que imposa un model geoestratègic mundial que és global: econòmic, polític, cultural i fins i tot religiós. Això explica la resposta violenta i internacional del gihadisme (que no és només religiós sinó global)

I la violència de resposta:

- Mentre la violència de resposta no guanya, se la sòl denominar **terrorisme** (i òbviament se la criminalitza i tipifica com delinqüència),
- Si guanya, esdevé el nou poder (normalment a través d'una nova administració de l'Estat) i implementa un nou ordre social i polític amb un nou possible tipus de violència política.

En conclusió:

Quan la violència política s'exerceix contra el poder (sigui de l'estat, sigui internacional), aquest l'anomena terrorisme. Quan la violència política s'exerceix des del poder: queda legitimada. Per exemple, l'ús de la violència física (fins i tot el mateix fet de matar) és diferentment vist:

- Segons ho facin els palestins (terrorisme) o l'estat d'Israel (legítima defensa);
- segons ho facin els gihadistes (terrorisme) o els soldats occidentals (defensa de l'ordre internacional);
- segons ho fessin els guerrillers espanyols que havien perdut la guerra civil (terrorisme) o l'exèrcit franquista que l'havia guanyat (defensa de l'ordre).
- segons ho fes ETA (terrorisme) o ho fessin la Policia i la Guàrdia Civil (defensa de l'ordre).
- En una dimensió internacional pròpia de la globalització, matar nordamericans a les torres bessones de Nova York és terrorisme; mentre matar afganesos, irakians, etc. a l'Afganistan i a l'Irak és defensa d'un ordre internacional o fins i tot lluita contra el terrorisme

Els exemples històrics confirmen aquesta diferent definició de l'ús de la violència segons es tingui o no el poder (en el primer cas violència legítima i en el segon terrorisme):

- Per exemple, l'actual Estat d'Israel comença amb la violència de l'Irgun (responsable, per exemple, de l'atemptat contra l'hotel rey David de Jerusalem, que va ser definit com a terrorista); l'Irgun es va integrar a l'exèrcit de l'estat d'Israel –el tsahal-, i ara l'estat d'Israel, amb el poder d'haver guanyat totes les guerres contra àrabs, defineix la violència dels palestins com a terrorista
- Per exemple, totes les lluites d'alliberament nacional mentre les anava guanyant la metròpoli colonial eren qualificades de terroristes, ara bé, quan els moviments d'alliberament van anar guanyant i aconseguint la seva independència i el poder, van definir les noves normalitats (a través dels aparells dels Estats que havien conquerit)
- Fins al punt que, quan a les seves societats hi han anat apareixent posteriorment oposicions violentes, les han definit com a terroristes. El cas més paradigmàtic és el d'Argèlia, on el FLN va passar de grup terrorista a partit únic detentador del poder de l'estat; i quan al cap d'uns anys es va trobar amb una oposició armada (el GIA –grup islàmic d'alliberament-) el va definir com terrorista i va arribar a anul.lar unes eleccions perquè els candidats del GIA havien guanyat
- Més exemples: els cops d'estat, si triomfen estableixen una nova legalitat i poden matar els anteriors definidors de la normalitat (Franco, Pinochet, etc.)... si fracassen se'ls mata a ells per sediciosos o àdhuc terroristes. De fet totes les guerres civils formen part d'aquesta violència.

3.2.- l'ús ineficient (dolent o privat) dels recursos públics, per exemple, la corrupció

El que s'acaba de dir de la violència pot aplicar-se als altres comportaments ineficients dels recursos públics. L'exemple més obvi és l'ús i/o aprofitament privat dels diners públics (també un aprofitament públic ineficient, que tanmateix sol donar-se per afavorir algun privat), que pot ser la mera ineficiència individual i l'aprofitament individual dels recursos públics (ex. la corrupció)

1.- la ineficiència individual

La ineficiència individual dels treballadors públics no deixa de ser una agressió de l'estat als seus ciutadans-clients, perquè aquests paguen (els impostos i altres taxes) per tenir uns serveis ineficients.

Els treballadors públics ineficients queden ben reflectits en l'anècdota de la pregunta a un funcionari: "*per la tarda no treballen?*", pregunta a la qual el funcionari respon "*no, per la tarda no venim, quan no treballem és al matí*". Més enllà de la broma, hi ha una àmplia fenomenologia d'agressions de treballadors públics que fan ineficient el servei de l'estat; algunes d'aquestes agressions només són depreciades, altres són criminalitzades i algunes fins i tot han estat definides com delinqüència.

En societats amb estat Leviathan era metafísicament impossible i inimaginable entendre la ineficiència individual com una agressió de l'estat. En societats amb estat empresa de serveis, i ciutadans clients, és probable (u cada cop més freqüent) entendre la ineficiència individual com una agressió de l'estat.

2.- la corrupció

L'aprofitament individual dels recursos públics és la corrupció: aprofitar el poder de l'estat per aconseguir beneficis individuals o grupals és ineficient, molt ineficient, enormement ineficient (més car i menys professional).

Corrupción política

En términos generales, la **corrupción política** es el mal uso del poder para conseguir una ventaja ilegítima, generalmente secreta y privada. El término opuesto a *corrupción política* es *transparencia*. Sayed y Bruce (1998) definen la corrupción como "el mal uso o el abuso del poder público para beneficio personal y privado". Por lo general se apunta a los gobernantes o los funcionarios elegidos o nombrados, que se dedican a aprovechar los recursos del Estado para enriquecerse.

Las formas de corrupción varían, pero las más comunes son el uso ilegítimo de información privilegiada, el tráfico de influencias, sobornos, extorsiones, influencias, fraudes, malversación, la prevaricación, el caciquismo, el nepotismo y la impunidad.

La corrupción facilita a menudo otro tipo de hechos criminales como el tráfico de drogas, el lavado de dinero y la prostitución ilegal; aunque no se restringe a estos crímenes

El concepto de corrupción difiere dependiendo del país. Lo cierto es que algunas prácticas políticas pueden ser legales en un lugar e ilegales en otros. En algunos países la línea entre discreción y corrupción puede ser difícil de dibujar. En países con fuertes intereses de grupos políticos, las prácticas de corrupción se dan con más facilidad.

Además, la corrupción no es sólo responsabilidad del sector oficial, del Estado o del Gobierno de turno, sino que incluye muy especialmente al sector privado, en cuyo caso se puede hablar de corrupción empresarial o de tráfico de influencias entre el sector privado y el público. En muchos países, dicho sector tiene una gran influencia estatal y por lo tanto el nivel de corrupción presente en esos países tiene mucho que ver con la manera en la que se comporta el sector privado en conjunto con los sistemas políticos.

La corrupción política es una realidad mundial; su nivel de tolerancia o de combate evidencia la madurez política de cada país. Por esta misma razón existen entidades nacionales e internacionales, oficiales y privadas, con la misión de supervisar el nivel de corrupción administrativa internacional, como es el caso de la Organización de las Naciones Unidas (ONU), la Organización de los Estados Americanos (OEA).

Efectos en política, administración e instituciones

La corrupción hace peligrar seriamente el desarrollo. En el terreno político socava la democracia y el buen gobierno y da como resultado una ineficiente provisión de servicios.

De un modo más general, la corrupción erosiona la capacidad institucional del gobierno, ya que se desprecian los procedimientos y se desvían los recursos. Al mismo tiempo, la corrupción socava y mina la legitimidad del gobierno y también los valores democráticos.

Efectos económicos

La corrupción mina el desarrollo económico ya que genera ineficiencia y distorsiones considerables.

En el sector privado, la corrupción incrementa el coste de los negocios y actividades empresariales ya que a éste hay que sumar el precio de los propios desembolsos ilícitos, el coste del manejo de las negociaciones con los cargos públicos y el riesgo de incumplimiento de los acuerdos o de detección. Allí donde la corrupción infla el coste de los negocios, también distorsiona el terreno de juego, blindando a las firmas con conexiones frente a las competidoras, sustentando, en consecuencia, a empresas ineficientes.

La corrupción también genera distorsiones en el sector público al desviarse inversiones públicas a proyectos de capital en los que los sobornos son más abundantes. Los funcionarios pueden incrementar la complejidad de los proyectos del sector público para ocultar o allanar el camino para tales tratos, distorsionando de este modo todavía más la inversión.

Uno de los factores que están detrás de las diferencias de desarrollo económico entre África y Asia es que en el primero la corrupción ha tomado primariamente la forma de expolio, con el resultado de que el capital financiero obtenido es movido fuera del país, en lugar de ser invertido en el mismo, (de ahí la imagen estereotipada, frecuentemente exacta, de los dictadores africanos teniendo cuentas en bancos suizos).

Efectos medioambientales y sociales

La corrupción facilita la destrucción medioambiental. Los países corruptos pueden tener formalmente una legislación destinada a proteger el ambiente, pero no puede ser ejecutada si los encargados de que se cumpla son fácilmente sobornados. Lo mismo puede aplicarse para los derechos sociales, la protección laboral, la sindicación y la prevención del trabajo infantil. La violación de estos derechos legales permite a los países corruptos ganar una ventaja económica ilegítima en los mercados internacionales

http://es.wikipedia.org/wiki/Corrupci%C3%B3n_pol%C3%ADtica

La corrupció: estructura i acció

Mentre la violència sol ser una agressió organitzada (quasi sempre a càrrec de l'aparell de l'estat o d'una fracció del mateix), l'aprofitament privat (la corrupció) sol ser individual (agressions de funcionaris o polítics no necessàriament lligades a l'aparell de l'estat i l'estructura política).

Ara bé: la corrupció no és universal ni aleatòria, depèn de com sigui l'estructura política (l'estat) i de com sigui tota l'estructura social.

Tant l'estructura política com tota l'estructura social poden ser factors que expliquen l'aprofitament privat dels recursos públics, com per exemple, la corrupció

a) estructura política: L'estat pot afavorir o dificultar la corrupció:

Hi ha estructures polítiques que afavoreixen la corrupció (les de legitimitat tradicional o carismàtica), i hi ha estructures polítiques que la dificulten o -com a mínim- no l'afavoreixen (les de legitimitat racional o empresarial).

b) estructura social: el tipus de societat pot afavorir o dificultar la corrupció:

hi ha estructures socials que fan més probable la corrupció i estructures socials que la fan menys probable.

Per exemple, l'estructura social del nostre país està feta de:

- una història poc laboriosa (més militar que productiva, feta de conquestes i reconquestes i de mitificació de victòries i derrotes),
- una economia improductiva i especulativa tal com s'ha vist en parlar del treball: (el treball no ha estat mai un valor, no vam fer la revolució industrial a temps, i la nostra economia està molt basada basada en el totxo especulatiu i en els serveis bàsicament d'hosteleria),
- un estat patrimonial (l'estat era patrimoni d'una casta dirigent: tot el país era "la finca de papà"), un estat ineficient com sistema (Larra ho va definir amb l'article "vuelva usted mañana)) i per tant despòticament il·lustrat (*Tot per al poble però sense el poble*)
- una cultura feta d'aparences: som el país dels "hidalgos" ("hijos de algo" que es caracteritzaven per no treballar) i de la irresponsabilitat individual (no hi ha autoexamen: la confessió ho arregla tot),
- i àdhuc una revolució demogràfica amb retard....

Aquesta breu descripció de la nostra estructura social permet entendre-la com un factor d'ineficiència en la gestió, per tant de probabilitat de corrupció, opacitat i anomia. La nostra societat, doncs, fa probable l'aprofitament privat de recursos públics i la corrupció

Corrupció i Anomia:

En termes generals, la corrupció política és el mal ús públic del poder per tal aconseguir un avantatge il·legítim (és a dir, **anomia**: per aconseguir un objectiu –diners, poder, etc-, fer servir mitjans il·legítims).

La corrupció pot, a més anar relacionada amb la delinqüència organitzada, perquè pot facilitar o tapar sovint un altre tipus de fets delictius com el tràfic de drogues, el rentat de diners, la prostitució, etc.

L'evolució: corrupció i relativitat de la delinqüència:

La corrupció és, per tant, un dels exemples més clars de la tesi sobre la relativitat de la delinqüència:

- La corrupció ha estat un comportament normal del poder al llarg de segles i segles d'existència de la política en qualsevol de les seves manifestacions. Sempre va ser normal disposar d'informació privilegiada, subornar i traficar amb influències, per tant la corrupció mai no va estar criminalitzada perquè era viscuda com un dels privilegis del poder. (Per definició el poder no podia criminalitzar-se a sí mateix!)
- Només quan els estats han requerit de la legitimació empresarial i els súbdits han esdevingut clients, s'ha criminalitzat la corrupció, perquè encara que el poder polític vulgui seguir sense criminalitzar els seus privilegis, la legitimació empresarial fa que els ciutadans-clients imposin un estat mínimament eficient i racional, i la corrupció no és eficient ni racional (la corrupció encareix irracionalment la gestió política).
- D'altra banda, la corrupció política implica una concepció patrimonial de la "cosa pública" (la "res publica"), que no funciona amb la gestió democràtica (encara que sigui indirecta) dels estats contemporanis,
- D'altra banda, la globalització ha portat la criminalització del concepte a tot arreu del món.

3.- Corrupció i urbanisme:

Com deia fa uns anys la professora Laura Pozuelo en un article sobre la resposta penal a la corrupció urbanística, *"la idea de que el urbanismo y la corrupción están indisolublemente unidos es algo que se viene señalando y denunciando desde hace mucho tiempo. Pero no se trata de una cuestión meramente académica; la sociedad hace tiempo que tiene la percepción de que en España la corrupción urbanística es algo generalizado. ..."*

La razón por la que la corrupción tiene tanta presencia en el urbanismo es sencilla: se trata de un ámbito que mueve ingentes cantidades de dinero y que opera con una dinámica que favorece el enriquecimiento fácil a quienes participan de él, tanto desde la esfera privada como desde la esfera pública. Así, el particular, a través de promotoras y constructoras, no sólo puede obtener grandes beneficios económicos sino que, a través de aquéllas puede, además, blanquear dinero con escasas posibilidades de detección. Por su parte, dentro de la Administración local, determinado tipo de funcionarios públicos, como los alcaldes o los concejales de urbanismo, pueden acceder fácilmente a un lucro que la ley pone a su alcance, puesto que de ellos depende el planeamiento urbanístico, la recalificación de los usos del suelo y la concesión de licencias, todo ello con un enorme valor de mercado. En este punto se produce la paradoja de que quien otorga las licencias urbanísticas y quien debe controlar las infracciones contra la ordenación del territorio a menudo coinciden en la misma persona o, de no ser así, tienen un alto nivel de proximidad: ello abre inevitablemente las puertas de la corrupción y, con ello, a una indeseable desestabilización de la democracia local, ya que no hay que olvidar que el lucrativo fenómeno de la corrupción urbanística está también vinculado con la financiación ilegal de partidos políticos.

No hace falta decir que ello no se compeadece en absoluto con la previsión constitucional (art. 47 CE) de que la regulación de la utilización del suelo debe hacerse de acuerdo con el interés general para impedir la especulación

En la situación actual podemos hablar de una grave vulneración del derecho de los ciudadanos a una vivienda digna y adecuada precisamente porque los poderes públicos están incumpliendo su obligación de promover las condiciones necesarias para ello. Hoy por hoy la utilización del suelo no se está regulando ni adecuando al interés general, ni, mucho menos, se está impidiendo la

especulación. El resultado de esta situación es la existencia de un enorme margen de impunidad de los atentados contra la ordenación racional del territorio.”

https://www.uam.es/otros/afduam/pdf/12/071_098%20Laura%20Pozuelo.pdf

el CP i el mal ús privat dels recursos públics

TÍTOL XVI : Dels delictes relatius a l'ordenació del territori i l'urbanisme, la protecció del patrimoni històric i el medi ambient

CAPÍTOL I : Dels delictes sobre l'ordenació del territori i l'urbanisme, article 320

ha de ser castigat

1. L'autoritat o funcionari públic que, coneixent-ne la injustícia, hagi emès informe favorable sobre instruments de planejament, projectes d'urbanització, parcel·lació, reparcel·lació, construcció o edificació o la concessió de llicències contràries a les normes d'ordenació territorial o urbanística vigents, o que amb motiu d'inspeccions hagi silenciado la infracció de les normes esmentades o que hagi omès la realització d'inspeccions de caràcter obligatori

2. l'autoritat o funcionari públic que per si mateix o com a membre d'un organisme col·legiat hagi resolt o votat a favor de l'aprovació dels instruments de planejament, els projectes d'urbanització, parcel·lació, reparcel·lació, construcció o edificació o la concessió de les llicències a què es refereix l'apartat anterior, essent conscient de la seva injustícia.

TÍTOL XIX, Delictes contra l'Administració pública

Capítol I. De la prevaricació dels funcionaris públics i altres comportaments injustos

Ha de ser castigat:

Article 404. L'autoritat o el funcionari públic que, sabent-ne la injustícia, dicti una resolució arbitrària en un assumpte administratiu.

Article 405

L'autoritat o el funcionari públic que, en l'exercici de la seva competència i sabent-ne la il·legalitat, proposi, nomeni o doni possessió per exercir un determinat càrrec públic a qualsevol persona sense que hi concorrin els requisits legalment establerts per fer-ho

Capítol II. De l'abandó de destinació i de l'omissió del deure de perseguir delictes

Ha de ser castigat:

Article 407.

1. L'autoritat o el funcionari públic que abandoni la seva destinació amb el propòsit de no impedir o no perseguir qualsevol dels delictes compresos en els títols XXI, XXII, XXIII i XXIV

Article 408

L'autoritat o el funcionari que, faltant a l'obligació del seu càrrec, deixi intencionadament de promoure la persecució dels delictes de què tingui notícia o dels seus responsables

Article 409

Les autoritats o els funcionaris públics que promoguin, dirigeixin o organitzin l'abandó col·lectiu i manifestament il·legal d'un servei públic

Capítol III. De la desobediència i denegació d'auxili

Han de ser castigats:

Article 410.

Les autoritats o els funcionaris públics que es neguin obertament a complir degudament resolucions judicials, decisions o ordres de l'autoritat superior, dictades dins de l'àmbit de la respectiva competència i revestides de les formalitats legals.

Article 412.

1. El funcionari públic que, havent estat requerit per l'autoritat competent, no presti l'auxili degut a l'Administració de justícia o a un altre servei públic

3. L'autoritat o el funcionari públic que, havent estat requerit per un particular per prestar algun auxili a què estigui obligat per raó del seu càrrec per evitar un delictes contra la vida de les persones, s'abstingui de prestar-lo

Capítol IV. De la infidelitat en la custòdia de documents i de la violació de secrets

Ha de ser castigat:

Article 413.

L'autoritat o el funcionari públic que, sabent-ho, sostregui, destrueixi, inutilitzi o ocult, totalment o parcialment, documents la custòdia dels quals li estigui encomanada per raó del seu càrrec,

Article 414

L'autoritat o el funcionari públic que, per raó del seu càrrec, tingui encomanada la custòdia de documents l'accés als quals hagi estat restringit per l'autoritat competent, i que, sabent-ho, destrueixi o inutilitzi els mitjans disposats per impedir-hi l'accés o en consenti la destrucció o inutilització,

Article 417

L'autoritat o el funcionari públic que reveli secrets o informacions que conegui per raó del seu ofici o càrrec i que no hagin de ser divulgats

Capítol V. Del suborn de funcionari

Ha de ser castigat:

Article 419.

L'autoritat o el funcionari públic que, en benefici propi o d'un tercer, sol·liciti o rebi, per si mateix o per mitjà d'una persona interposada, un obsequi o present o accepti un oferiment o una promesa per realitzar en l'exercici del seu càrrec una acció o omissió constitutives de delictes

Article 425

L'autoritat o el funcionari públic que sol·liciti un obsequi o present o admeti un oferiment o una promesa per realitzar un acte propi del seu càrrec o com a recompensa d'un acte que ja ha realitzat,

Article 426

L'autoritat o el funcionari públic que accepti un obsequi o regal que se li ofereixi en consideració a la seva funció o per a la consecució d'un acte no prohibit legalment,

Capítol VI. Del tràfic d'influències

Ha de ser castigat:

Article 428

El funcionari públic o l'autoritat que influeixi en un altre funcionari públic o una altra autoritat prevalent-se de l'exercici de les facultats del seu càrrec ... per aconseguir una resolució que li pugui generar, directament o indirectament, un benefici econòmic per a si mateix o per a un tercer,

Article 430

Els qui s'ofereixin a realitzar les conductes que descriuen els articles anteriors i sol·licitin de tercers obsequis, presents o qualsevol altra remuneració, o acceptin un oferiment o una promesa

Capítol VII. De la malversació

Ha de ser castigat:

Article 432

1. L'autoritat o el funcionari públic que, amb ànim de lucre, sostregui o consenti que un tercer, amb el mateix ànim, sostregui els cabals o efectes públics que tingui a càrrec seu per raó de les seves funcions.

Article 433

L'autoritat o el funcionari públic que destini a usos aliens a la funció pública els cabals o efectes posats al seu càrrec per raó de les seves funcions.

Article 434

L'autoritat o el funcionari públic que, amb ànim de lucre propi o aliè i amb perjudici greu per a la causa pública, doni una aplicació privada a béns mobles o immobles que pertanyin a qualsevol administració o entitat estatal, autonòmica o local o organismes dependents d'alguna d'aquestes

Capítol VIII. Dels fraus i exaccions il·legals

Ha de ser castigat:

Article 436

L'autoritat o el funcionari públic que intervingui per raó del seu càrrec en qualsevol dels actes de les modalitats de contractació pública o en liquidacions d'efectes o havers públics i es concerta amb els interessats o usi qualsevol altre artífici per defraudar qualsevol ens públic.

Article 437

L'autoritat o el funcionari públic que exigeixi, directament o indirectament, drets, tarifes per aranzels o minutes que no siguin deguts o en una quantia major a la fixada legalment

Article 438

L'autoritat o el funcionari públic que, abusant del seu càrrec, cometi algun delictes d'estafa o apropiació indeguda

Capítol IX. De les negociacions i les activitats prohibides als funcionaris públics i dels abusos en l'exercici de la seva funció

Ha de ser castigat:

Article 439

L'autoritat o el funcionari públic que hagi d'informar... en qualsevol classe de contracte, assumpte, operació o activitat i s'aprofiti d'aquesta circumstància per forçar o facilitar-se qualsevol forma de participació, directa o per mitjà d'una persona interposada, en aquests negocis o actuacions,

Article 441

L'autoritat o el funcionari públic que, tret dels casos que admeten les lleis o els reglaments, realitzi, per si mateix o per mitjà d'una persona interposada, una activitat professional o d'assessorament permanent o accidental, sota la dependència o al servei d'entitats privades o de particulars, en un assumpte en què hagi d'intervenir o hagi intervingut per raó del seu càrrec, o que es tramiti, resolgui o sobre el qual s'informi a l'oficina o centre directiu on estigui destinat o del qual depengui

Article 442

L'autoritat o el funcionari públic que usi un secret que conegui per raó del seu ofici o càrrec, o una informació privilegiada, amb ànim d'obtenir un benefici econòmic per a si mateix o per a un tercer

Article 443

l'autoritat o funcionari públic que sol·liciti sexualment una persona que, tingui pretensions pendents de la resolució d'aquell o sobre les quals hagi d'evacuar informe o elevar consulta al seu superior.

El funcionari d'institucions penitenciàries o de centres de protecció o correcció de menors que sol·liciti sexualment una persona subjecta a la seva guarda

TÍTOL XX Delictes contra l'Administració de justícia

CAPÍTOL I De la prevaricació.

Ha de ser castigat:

Article 446

El jutge o el magistrat que, sabent-ho, dicti una sentència o una resolució injusta

Article 447

El jutge o el magistrat que per imprudència greu o ignorància inexcusable dicti una sentència o resolució manifestament injusta

Article 448

El jutge o el magistrat que es negui a jutjar, sense al·legar cap causa legal, o sota el pretext d'obscuritat, d'insuficiència o de silenci de la llei,

Article 449

El jutge, el magistrat o el secretari judicial culpable de retard maliciós en l'Administració de justícia. S'ha d'entendre per maliciós el retard provocat per aconseguir qualsevol finalitat il·legítima.

CAPÍTOL VI Del fals testimoni

Ha de ser castigat:

Article 458

El testimoni que falti a la veritat en el seu testimoniatge en una causa judicial

Article 459

els perits o intèrprets que faltin a la veritat maliciosament en el seu dictamen o en la seva traducció.

Article 461

El qui presenti deliberadament testimonis falsos o perits o intèrprets falsosos.

CAPÍTOL VII.

De l'obstrucció a la justícia i la deslleialtat professional

Ha de ser castigat:

Article 463

1. El qui, citat en la forma escaient, deixi de comparèixer voluntàriament, sense una causa justa, davant d'un jutjat o tribunal en un procés criminal amb reu en presó provisional, i provoqui la suspensió del judici oral,

2. Si el responsable d'aquest delictes és un advocat, un procurador o un representant del Ministeri Fiscal, en una actuació professional o en exercici de la seva funció,

3. Si la suspensió té lloc com a conseqüència de la incompareixença del jutge o membre del tribunal o de qui exerceixi les funcions de secretari judicial,

Article 466

2. Si la revelació de les actuacions declarades secretes la realitza el jutge o un membre del tribunal, el representant del Ministeri Fiscal, el secretari judicial o qualsevol funcionari al servei de l'Administració de justícia,

3.3.- agressions exteriors

Els estats agredeixen altres estats, i són agredits per altres estats. Normalment, aquestes agressions es duen a terme en relació a béns que els estats defineixen com estratègics: el territori, els recursos naturals, els mercats que cal obrir i els diners a guanyar, l'honor dels estats (bé, dels

seus dirigents), etc. A partir d'aquesta constatació es poden analitzar les agressions exteriors dels estats :

1.- Si un estat defineix alguns d'aquests béns com estratègic: sigui el territori o uns recursos naturals o un mercat o uns diners o el seu honor o etc:

- passa a ser automàticament legítima la seva pretensió sobre aquests béns: perquè l'estat els ha definit com estratègics per al conjunt de la seva societat, i
- passa a ser automàticament criminalitzada i definida com a delinqüència la pretensió d'un altre estat d'aconseguir aquests béns, pretensió definida com agressió contra un bé estratègic.

2.- Òbviament, com que tots els estats fan aquestes definicions, acaba esdevenint altament probable el conflicte entre estats (per un mateix territori/recursos/mercat/honor/etc).

3.- I així és com s'arriba a la guerra, que és una manifestació d'aquest conflicte entre estats, i que és:

- legítima per a qui l'ha guanyat i es queda amb el poder
- Il·legítima per al que ha perdut, que a més habitualment sol ser envaït, criminalitzat, jutjat, condemnat, etc.

4.- Per tant, l'enunciat de Carl von Clausewitz, segons el qual "la guerra és la continuació de la política per altres mitjans" és un indicador de la consideració política de la guerra com sistema legítim d'accés o defensa de béns estratègics.

La **guerra** es la forma de conflicto socio-político más grave entre dos o más grupos humanos. Es quizá una de las más antiguas de todas las relaciones internacionales, supone el enfrentamiento organizado de grupos humanos armados, con el propósito de controlar recursos naturales o humanos, o el desarme, sometimiento y, en su caso, destrucción del enemigo, y se producen por múltiples causas, entre las que suelen estar el mantenimiento o el cambio de relaciones de poder, dirimir disputas económicas o territoriales. En Ciencia Política y Relaciones Internacionales, la guerra es un instrumento político, al servicio de un Estado u otra organización con fines políticos

5.- I de la guerra (d'una estructura social bèl·lica: és a dir d'un país en guerra) se'n deriva la criminalització i definició de delinqüència de diverses agressions contra l'estat:

- per exemple la traïció –que a més de criminalitzada és depreciada amb dures sancions morals-
- per exemple la covardia –que també sol patir relacions de depreci-
- àdhuc l'objecció i el pacifisme, que en temps de guerra passen automàticament a ser comportaments criminalitzats i definits com a delinqüència (a més de rebre altres moltes sancions morals pròpies de les relacions de depreci).

6.- tot aquest escenari confirma la relativitat del valor de la vida humana (tal com ja s'ha vist: la vida humana no és un valor absolut), perquè el poder (polític) decideix que hi ha béns més estratègics que la vida (territori, recursos, honor, etc.) i per tant, és legítim treure la vida quan estan en joc aquests altres béns.

6.1.- Per tant la criminalització de les agressions contra la vida humana és relativa (matar éssers humans no sempre és delinqüència: només quan es perd)

6.2.- i pel mateix motiu, quan algú fa traïció o es comporta amb covardia, se li sol treure la vida.

annex: estats colonials versus nacions colonitzades

Unes relacions entre normals i diferents poden ser les relacions entre les metròpolis colonials (amb l'estat colonial) i les nacions colonitzades (analitzables en tots els processos de descolonització i independència):

1.- ¿qui té el poder i com defineix la normalitat?: la metròpolis colonial a través del seu estat corresponent; ergo la normalitat és assumir l'organització política que aquest poder ha decidit

2.- qui és diferent?: els colonitzats que trenquen -o volen trencar- el domini de la metròpoli colonial i les normes que el sustenten; així com els colonitzats que no arriben als valors de la metròpoli colonial (hipòtesi: qui vol la independència de les colònies).

En el ben entès analític-històric que aquestes relacions es donen perquè en algun moment previ la metròpoli colonial ha agredit el territori colonitzat (envaint, aprofitant els recursos naturals, matant, empresonant, esclavitzant, etc.): en paraules de Weber: *“ha imposat la seva voluntat encara que hagi estat contra tota resistència”*

3.- anàlisi de les relacions entre l'estat de la metròpoli colonial i els que volen la independència de la seva colònia. Segons el model omddd: en les dues primeres categories, la iniciativa és dels diferents i en les tres darreres és dels normals

les dues primeres:

3.1. relacions d'oposició: els diferents volen canviar la normalitat (i prendre o aconseguir algun tipus de poder): els independentistes que s'oposen a l'organització política colonial. Poden fer-ho pacíficament (electoralment) o per la força (militarment: guerres de guerrilles)

3.2.- relacions de minoria: els diferents que **no** pretenen canviar la normalitat: per exemple, els que no volent l'organització política colonial no pretenen canviar-la sinó només poder viure la diferència amb algun status (hipòtesi: ¿els independentistes que s'accontenten amb algun tipus d'autonomia?)

Les altres tres

3.3.- relacions de depreci: els normals (els colonialistes) que consideren que els que volen la independència no arriben als valors normals (els valors culturals de la metròpoli, per exemple) i s'hi relacionen així (menyspreant les opcions d'independència de les colònies així com les seves manifestacions culturals i històriques)

3.4.- relacions de desviació: els normals que consideren que els diferents trenquen normes diverses (normes de tipus cultural: tradicions, llengua, creences, etc) i demanen/estableixen sancions (per exemple culturals) contra els independentistes

3.5.- relacions de delinqüència / criminalització:

els normals que consideren que els diferents trenquen normes que protegeixen béns estratègics (el poder de la metròpoli, el mercat colonial, per exemple) i s'hi relacionen a través de l'estat colonial exterminant-los (totalment o parcialment, físicament o simbòlicament), i en aquest punt, l'anàlisi es troba amb el terrorisme: la potència colonial defineix els independentistes com a terroristes per a legitimar millor el seu extermini.

Els normals també es poden sentir agredits pels diferents en alguns dels deus béns estratègics i criminalitzar-los. (Cal recordar la diferència analítica entre delinqüència i criminalització)

Un exemple pot ser la relació entre l'estat espanyol i Catalunya:

1.- ¿qui té el poder i com defineix la normalitat? (hipòtesi: la nació/nacionalisme castellà) ergo la normalitat és assumir l'organització territorial que aquest poder ha decidit

2.- qui és diferent?: qui trenca -o vol trencar- aquest model i/o no arriba als valors conseqüents (hipòtesi: qui vol la independència de Catalunya -per posar un exemple-)

3.- anàlisi segons el model omddd:

3.1. relacions d'oposició: els diferents volen canviar la normalitat (i prendre o aconseguir algun tipus de poder): els independentistes que s'oposen a l'organització territorial actual

3.2.- relacions de minoria: els diferents que **no** volen canviar la normalitat: els que no volent l'organització territorial actual no pretenen canviar-la sinó només poder viure la diferència amb algun status (hipòtesi: ¿els autonomistes?)

3.3.- relacions de depreci: els normals que consideren que els diferents no arriben als valors de la unitat i es relacionen amb ells a través del menyspreu

3.4.- relacions de desviació): els normals que consideren que els independentistes trenquen normes diverses (culturals, per exemple) i s'hi relacionen així: amb diversos tipus de sancions

3.5.- relacions de delinqüència / criminalització:

Quan els normals que **consideren que els diferents trenquen normes** que protegeixen béns estratègics (la unitat, per exemple) i per tant els defineixen com a delinqüents (la definició de delinqüent és política)

Quan els normals **se senten agredits** pels diferents en alguns dels deus béns estratègics (la unitat de la pàtria, per exemple) i criminalitzen els independentistes. (Cal recordar la diferència analítica entre delinqüència i criminalització)

5.- estructura cultural i relacions entre normals i diferents

La cultura és la quarta estructura: és l'estil de vida d'una gent (població) que treballa (economia) amb algun tipus de gestió (política). La cultura, doncs, està en funció de les tres estructures precedents. Ergo, com les tres estructures precedents canvien, la cultura canvia: la nostra espècie és pluricultural.

Fet aquest recordatori "estructural", cal convenir en que l'estil de vida es un gran espai de relacions entre normals i diferents, i una gran eina de control social de les mateixes.

Per tant, després d'un breu recordatori dels conceptes de cultura i socialització, s'analitza l'impacte de l'estructura cultural i els seus canvis en les relacions entre normals i diferents i el control social. L'anàlisi es centra sobre tot en el control social, ja que l'estil de vida és 'estructura de la quotidianitat

Previ.- cultura i socialització

1.- una definició operativa

"Cultura és l'estil de vida d'una societat, constituït pel conjunt de les seves maneres de pensar, sentir i actuar, així com les realitzacions materials, que après i compartit pels membres d'aquest grup el constitueixen en una col·lectivitat particular i distinta". Es a dir, la cultura és:

1.- un grapat de coses

2.- sobre les que

2.1- s'actua (els rols i les accions, els ritus i els rituals, els hàbits, etc)

2.2.- s'hi pensa o se sent (els valors i les normes, les actituds, les ideologies, la manera social d'expressar els sentiments, etc.)

2.3.- i es construeixen coses materials (objectes i utensilis, edificis, vehicles i vies de comunicació, etc.)

3.- aquest grapat de coses:

- s'aprenen: això és la socialització
- es comparteixen. Tanmateix, com més complexa és una societat (per tant, més diversa), coexisteixen també diversos estils de vida (subcultures),
- es transmeten intergeneracionalment i intrageneracionalment

4.- aquest grapat de coses condicionen l'acció humana (perquè, com ja sabem, l'estructura condiona l'acció)

5.- en un sistema estructurat en trets (indicadors), complexes (àmbits) i àrees:

- trets culturals que són els indicadors més senzills (qualsevol comportament o paraula o gest),
- complexes culturals (àmbits on s'insereixen els trets) i
- àrees culturals (els llocs i els moments on són significatius):

Un exemple: afeitar-se o un dur piercing són un tret cultural (un indicador) de complexes culturals (com són la higiene o l'estètica, i la moda o la revolta juvenil), tot això en una àrea cultural definida per un lloc (Catalunya, Europa) i un moment (el 2011, el segle XX)

Seguint amb l'exemple del piercing (o dels tatuatges):

poden variar segons l'àrea cultural i també segons el punt de vista dels actors:

Així, el piercing o un tatuatge poden ser o haver estat

- **criminalitzats:** etiquetes infamants (estigmatitzadores: històricament van ser signes d'esclavitud o d'empresonament o de prostitució)
- comportaments **desviats**
- indicadors de **depreci** (i d'autodepreci)
- comportaments **minoritaris** (una estètica diferent amb voluntat de ser reconeguda socialment)...
- i àdhuc expressió **d'oposició** social o familiar (en els nois i noies de les societats occidentals contemporànies)

6.- I tot això té un doble resultat final: ens identifica als individus com a membres d'un grup (d'una societat) i estableix cada societat com una entitat particular i distinta.

2.- una descripció

L'estil de vida de cada societat és la manera amb que a cada lloc i a cada moment els humans ens hem organitzat per resoldre els assumptes de la vida, bàsicament, sobreviure i reproduir-nos. La descripció d'aquest estil de vida pot fer-se seguint el fons i la forma: així, la cultura (estil de vida), té :

- uns continguts (el fons) i
- unes maneres de manifestar-se (la forma).

2.1.- El contingut/els fons

Són els assumptes que qualsevol grup humà ha d'assegurar (anomenats de vegades "universals culturals" perquè són presents a totes les societats humanes) i poden ser agrupats en els següents assumptes:

1. treball
2. salut
3. alimentació i abrigo;
4. habitat (per exemple, la ciutat)
5. sexe (és a dir, l'organització social del sexe)
6. parentiu (per exemple, avui la família)
7. transmissió de coneixements (per exemple, avui tot el sistema escolar).
8. seguretats (per exemple, avui la política)
9. comunicació (per exemple, avui els mass media i les xarxes socials), tradició i costums
10. creences

Una explicació més detallada d'aquests continguts culturals els relaciona amb la necessitat d'organitzar els dos assumptes bàsics de la vida de la nostra espècie: sobreviure i reproduir-nos. Per tant, els **continguts** de la cultura (allò que totes les societats humanes han hagut d'assegurar) estan organitzats en funció d'aquests dos assumptes, tant a escala individual com a escala col·lectiva. Són els següents:

La supervivència: l'espècie humana sobreviu amb dues operacions; transformant la naturalesa i adaptant-s'hi.

- La transformació de la naturalesa es fa amb l'estructura econòmica i el treball.
- L'adaptació a la naturalesa pot ser estrictament física o biològica: tenir cura de la salut, així com de l'alimentació i l'abrigo, i també social: l'habitat.

La reproducció: pel que fa a la reproducció, es tracta d'assegurar el flux de natalitat i la criança dels nou vinguts.

- El flux de natalitat s'assegura amb l'organització social del sexe.
- La criança dels nou vinguts es fa amb les estructures de parentiu (el que avui anomenem família) i amb la transmissió de coneixements (que avui és en gran part escolar).

Supervivència i reproducció tenen també una dimensió col·lectiva, que és material i simbòlica.

- La material és la recerca de seguretats materials (avui d'això se'n carrega l'estructura política)
- La simbòlica pot ser de tipus immanent (terrenal) i de tipus transcendent (relacionada amb el més enllà); La primera la componen tots els sistemes de comunicació, la tradició i els costums; i la segona la constitueixen les creences (tot allò que ens dona seguretats simbòliques: per exemple ens explica el món) siguin religioses o transcendents, siguin terrenals i immanents.

2.2.- La forma

És la manera amb que es manifesten aquests assumptes en cada lloc i en cada moment. La forma com cada societat organitza el seu estil de vida varia en el temps i en l'espai, i depèn de com siguin les altres tres estructures (la població, l'economia i la política); i es pot classificar en el que fem, el que pensem i sentim, i les realitzacions materials que fem): La cultura es manifesta així:

1. L'acció humana (pràctiques, comportaments, etc.)
2. Pensament (ideologies, valors i normes, etc)
3. Coses materials (utensilis, edificis, vehicles, etc.)

L'acció: el que fem.

- Comportaments, rutines, ritus i rituals individuals o col·lectius, costums, etc. Exemples: la mobilitat, el tipus d'alimentació, la higiene, el treball –el treball és economia i és també estil de vida-, la cura de la salut, la vestimenta i/o la moda, el lleure –la festa és molt important per a l'espècie humana-, el festeig (el “cortejo” en castellà), etcètera.

El pensament: el que pensem i el que sentim. La cultura es manifesta en un sistema d'idees, valors i sentiments (i també creences): per exemple:

- les creences. Els humans creiem i podem creure en tot, sigui terrenal o transcendental. Les creences són un dels continguts de la cultura, i a més són una de les formes amb que aquesta es manifesta.
- els sentiments, o millor, l'expressió dels sentiments. Els sentiments són irreductiblement individuals (estimar o odiar per exemple); tanmateix, la manera com els expressem, és a dir la manera com els constituïm en relació social, està culturalment condicionada i forma part del nostre estil de vida.
- les normes i els valors. Normes i valors són els fonaments (normatius i valoratius) tant de l'acció (micro) com de l'estructura (macro): són el patró cultural (el que patroneja la nostra vida en societat).
- la moral. La moral és la suma dels valors dominants en cada societat, i serveix per justificar l'acció dels “normals”.

Les coses materials:

- el nivell de tecnologia i ciència: totes les societats humanes han hagut de desenvolupar algun nivell de tecnologia per tal de sobreviure, (normalment lligada al treball, que és un dels continguts de la cultura).
- les coses materials que construïm i que defineixen el nostre estil de vida (edificis, vies de comunicació, etc). La cultura material comprèn els materials que els homes creen i utilitzen des dels més primitius instruments fins a la tecnologia més avançada. Aquests objectes materials són també culturals perquè existeixen i són usats en el marc d'un estil de vida.

3.- la socialització: transmissió de la cultura

1. La socialització és l'aprenentatge de la cultura.
2. La socialització pot fer-se:
 - a. formalment en institucions específiques o
 - b. informalment en grups de relació a/institucionals.
3. La socialització pot ser total o parcial (en aquest cas parlem de subcultures)
4. La cultura s'aprèn i es comparteix (es transmet) segons el context o societat on es viu. Aquest context queda definit pel patró cultural.
5. La socialització pot ser
 - primària: bàsicament a casa o amb la família, on s'aprenen els principals valors.
 - Secundària: durant la resta de la nostra vida (el procés no s'acaba mai), exemples clàssics ho són la socialització que es fa a l'escola, al treball, al carrer, amb els amics, a les institucions, etc.
6. Els aprenentatges inicials solen ser els més importants
7. Hi ha un cicle vital definit per les diferents fases de la socialització (quan hom és nen, adolescent, jove, adult i vell)

sistemes de transmissió cultural i control social:

La socialització és un procés que ens fa aprendre i compartir el mateix estil de vida (la mateixa cultura). Per tant, totes les societats tenen estructures per a l'aprenentatge i la transmissió de cultura. En aquest sentit, hi ha quatre sistemes de transmissió cultural que són quatre estructures estratègiques en la vida de qualsevol societat i que han anat esdevenint de gran visibilitat a les societats contemporànies. Cada una d'aquestes quatre estructures “té una funció específica” a la societat, i és a través d'aquesta funció que pot transmetre l'estil de vida, definir normalitats i diferències i dur a terme el control social. Són les següents:

1.- l'estructura del parentiu, que avui coneixem com família, se'n carrega de l'arribada i acolliment dels nous cadells de l'espècie; i és a través d'aquesta feina que esdevé un sistema de transmissió cultural i control social

2.- L'estructura per a la transmissió de coneixements, que avui cobreix l'escola, s'encarrega de subministrar coneixements, habilitats i actituds; i a través d'aquesta feina esdevé un sistema de transmissió cultural i control social

3.- L'estructura per a la comunicació, avui dominada pels mitjans de comunicació de masses (o mass-media) i les anomenades xarxes socials (en una denominació potser un pèl optimista), se'n carrega de la identificació simbòlica de la societat; òbviament, aquesta és una feina que comporta transmissió cultural i control social

4.- L'estructura que organitza les creences, avui presidida per les religions que es solen organitzar en les diferents esglésies, se'n carrega de donar coherència i sentit a la vida; per tant, ha estat històricament un dels principals transmissors de cultura i control social

impacte de l'estructura cultural en el control social i les relacions entre normals i diferents

L'estudi de l'impacte de l'estructura cultural en les relacions entre els normals i els diferents es pot fer resseguint el fons i la forma de la cultura:

- **el fons**, tal com s'ha vist abans, el constitueixen els assumptes que qualsevol grup humà ha d'assegurar (anomenats de vegades "universals culturals") i
- **la forma**, tal com també s'ha vist, és la manera amb que es manifesten aquests assumptes en cada lloc i en cada moment.

Aquest text es concentra només en el fons: **l'impacte dels continguts de la cultura en el control social i les relacions entre normals i diferents.**

Tanmateix l'anàlisi no abasta tots els components perquè alguns ja han estat analitzats abans, en concret l'habitat i la gestió social del sexe (en les anàlisis demogràfiques), i la gestió de les seguretats (que és la política).

1.- Treball i control social

Treballar i dormir són les dues activitats que ocupen més hores de la vida dels éssers humans; per tant, el treball cobreix moltes dimensions individuals i socials. Tal com s'ha vist en parlar d'economia, el treball és un bé estratègic d'importància econòmica, vital i social, un poderós agent de disciplina social i de normalització: els que treballen o treballaven són els normals i els que no treballen o treballaven són diferents.

Precisament, de cara a les relacions entre normals i diferents i el control social, cal comptar amb:

1.- la dimensió expressiva del treball. D'una banda, els éssers humans ens expressem a través del treball, amb ell assolim una part important de la identitat personal; en part, l'autoestima personal està vinculada al treball. D'altra banda el treball ens organitza (és a dir, ens estructura) i ens disciplina. El treball ofereix un entorn estructurat per a la vida dels éssers humans, tant pel que fa a l'estructura temporal (les hores de feina) com espacial (el lloc de treball). És fàcil associar aquesta dimensió amb la normalitat i la diferència.

2.- la dimensió relacional del treball: el treball relaciona els individus aportant control, tant a escala micro (la relació amb els companys de feina) com a escala macro (la divisió del treball, que és la base de l'estructura econòmica). Les relacions laborals són també relacions entre normals i diferents.

3.- la dimensió utilitària del treball: el treball permet la supervivència: per exemple la necessitat de guanyar diners per poder viure (nòmina, salari, factures, beneficis, etc.) és un poderós agent de normalitat i per tant de control.

Divisió del treball i control social

Els canvis en la divisió del treball han tingut conseqüències en les tres dimensions esmentades. Per exemple, amb la industrialització i la mecanització molts oficis tradicionals han anat desapareixent i han anat essent substituïts per tècniques i processos que requereixen menys treball humà. També ha anat canviant la ubicació del treball ja que la producció domèstica també ha anat desapareixent. Tot plegat ha modificat l'expressió, la relació, i la utilitat com a dimensions del treball, i amb ells han anat canviant la normalitat i el control.

La Primera Revolució Industrial dóna lloc a un inicial desordre social (el poder canvia de mans, de la noblesa a la burgesia), que va esdevenint un nou ordre social (el capitalisme dirigit per la burgesia) amb un nou poder i una nova normalitat.

1. inicial canvi en la desigualtat social (canvi de poder): ruptura de les jerarquies tradicionals i transformació de la societat estamental en societat de classes, conflicte de classes (lluita de classes) i domini de la classe burgesa
2. economia: pas de l'agricultura a la indústria (concentració d'obrers: ciutats industrials) amb la inicial dificultat i posterior disciplina dels treballadors. Expansió de la producció (amb noves tècniques i mètodes de organització). Tot plegat augmenta la importància del treball en la vida i per tant la disciplina laboral esdevé factor de normalitat
3. política: les burgesies nacionals prenen el poder polític i comencen a gestionar les societats de cara als nous mercats (clarificació dels límits territorials, invent del concepte de nació com la gran i útil alternativa al concepte de classe social). Els estats assumeixen definitivament el monopoli de la violència ciom a darrera ratio del control social

La Segona Revolució Industrial generalitza la fàbrica com a lloc de treball i sistema de producció i incrementa la disciplina laboral. Posteriorment, la producció es desplaça de la cadena de muntatge (l'obrer com mer complement passiu de la màquina acaba essent improductiu per manca de motivació) cap als nous sistemes d'organització que descobreixen la importància de la motivació (les teories de les relacions humanes que emfasitzen la importància de la satisfacció i la motivació dels individus en la millora de la productivitat). Probablement la conseqüència més rellevantés que la disciplina i el control social passen de ser forçats (la cadena de muntatge) a voluntaris (la motivació): no cal imposar la normalitat, wels treballadors l'accepten. D'altra banda, comença l'estat empresa de serveis.

La Tercera Revolució: la societat actual té moltes denominacions: postindustrial, postmoderna tecnocràtica, corporativa, tecnològica, postcapitalista, etc. Tanmateix, el seu impacte en el control i les relacions entre normals i diferents mereix quatre punts:

1. importància creixent del no treball (reducció del temps de treball humà necessari)
2. transformació del treball, i en major o menor grau pèrdua del valor del treball
3. la por a l'atur i a la precarietat esdevé una gran eina de control social
4. dualitat i exclusió (treball imprescindible versus treball prescindible)

2.- Salut i control social

Per tal de sobreviure cal adaptar-se al medi, i l'espècie humana s'ha anat adaptant als diferents medis del planeta. Per fer-ho, des de sempre ha hagut de tenir cura de la salut i guarir les malalties: a tot arreu i en totes les èpoques de la història, malaltia i salut són dos components de l'estil de vida, vinculats òbviament als factors demogràfics, econòmics i polítics. Cada cultura, doncs, té la seva definició de salut, des de la mera absència de malaltia fins l'actual definició de l'OMS: "*l'estat de complet benestar físic, psicològic i social i no només l'absència d'infermetat*".

La cultura pot condicionar la distribució de la salut amb dues vies:

- micro: la cultura condiona el comportament de les persones, i així les fa més o menys susceptibles a determinades malalties.
- macro: l'evolució demogràfica, econòmica i política estableix l'estructura social de la salut i la malaltia (des dels bruixots i els xamans als metges i als especialistes; l'existència o no de la higiene, la ideologia i els valors sobre la salut, etc.).

D'altra banda, l'anàlisi sociològica de la salut com un dels continguts de la cultura que explica les relacions entre normals i diferents, ha de contemplar una referència específica a les drogues perquè l'ús de la droga és un fenomen cultural universal associat a la cura de la salut. Així mateix, les drogues connecten amb un altre contingut cultural, el de les tradicions i els costums; així com amb l'estructura econòmica per l'important volum del seu mercat (legal i il·legal)

2.1.- l'organització de la salut

L'organització de la salut a occident és la que més s'ajusta a la racionalitat de l'especialització: hi ha uns tècnics que se'n carreguen (el personal sanitari: metges, infermeres, etc.) amb uns llocs específics on fer-ho (hospitals, centres d'assistència primària, etc.). D'això se'n diu model biomèdic (objectivitat i mecànica) que es contraposa als models alternatius (subjectivitat i comprensió). L'hegemonia del model biomèdic en l'organització de la salut confirma la importància de l'estructura: és l'estructura la que decideix i defineix sobre la salut i la malaltia (per exemple només un metge pot acreditar una baixa laboral per malaltia). És clara la connexió amb la mentalitat racional: és el tècnic el que decideix. L'estructura mèdico-sanitària controla, doncs la vida dels individus.

Al respecte, una de les conseqüències de l'actual organització de la salut en el control social és la medicalització, que consisteix en l'ampliació del control científic-tècnic de la medicina a través de la multiplicació de paràmetres tant ideològics com tècnics (indicacions i contraindicacions, prospectes, recomanacions, etc) amb els que la medicina intervé cada cop més sobre àrees de la vida social que en un altre moment estaven menys supeditades a la medicina. La forma en què la medicina s'ha expandit fa que ara abasta molts problemes que abans no estaven considerats com a mèdics: la medicalització s'ha estès a fases normals del cicle reproductiu i vital de les dones, a la vellesa, la infelicitat, la solitud i l'aïllament per problemes socials, així com a la pobresa i la desocupació.

En aquest sentit, el paper dels estats s'ha centrat en vetllar que la conducta de la població sigui "sana" i "normal", combinant la medicalització (física o psíquica) amb la feina d'altres institucions socials dedicades al control i la vigilància dels subjectes com la policia o les institucions pedagògiques.

- Per tant, les agressions contra la salut es solen criminalitzar (al món occidental desenvolupat).
- A més, l'estat del benestar ha comportat que una de les principals polítiques públiques sigui la cura de la salut. Per tant, es criminalitzen tant les agressions a la salut individual com les agressions a la salut pública.
- I a més, la preocupació contemporània per la seguretat dona com a resultat la intolerància a la inseguretat, al risc, i a l'error (tots ells fenòmens ben humans)

Un bon exemple és la creixent **criminalització** dels errors mèdics (sovint anomenats "negligències mèdiques"), en la que intervenen factors de les quatre estructures:

1. l'increment de l'esperança de vida ens està fent creure que tots tenim dret a viure molt i ens porta a una negació social de la mort (la mort ens sembla una injustícia),
2. el creixement econòmic ens fa creure que el cost de la salut ens dona la certesa de la salut,
3. l'estat del benestar (el rei mag) ens ha promès l'assistència sanitària universal i de qualitat,
4. i la cultura hedonista ens fa negar el dolor.

I amb aquesta quàdruple anàlisi estructural, avui:

- Definim l'error com una agressió: i com que és una agressió contra un bé estratègic la criminalitzem
- Definim els límits tècnics (el temps d'arribada d'una ambulància, la manca de pressupost i per tant de personal, la imprevisibilitat de la malaltia) com una agressió: i com que és una agressió contra un bé estratègic la criminalitzem
- Una anàlisi similar es pot fer en relació a la criminalització de l'acarnissament terapèutic

2.2.- Salut i control social:

les definicions de normalitat (salut) i diferència (malaltia) varien culturalment. I d'altra banda, les relacions entre la societat (els normals) i els malalts (els diferents) també han anat variant molt al llarg del temps i de l'espai.

En parlar de l'estructura econòmica s'ha vist la dimensió laboral i econòmica de les relacions entre la societat i els malalts. Ara veiem que els malalts són diferents en relació a la definició cultural de salut. En aquest cas, la seva és una diferència per situació i no per comportament.

Així doncs, es tracta d'una doble diferència (econòmica i cultural): d'una banda no poden produir econòmicament, i d'altra banda no responen a la definició cultural de salut .

oposició: només es plantegen establir relacions d'oposició en el cas que vulguin modificar les definicions de salut i malaltia.

minoria: reclamen status. El status que reclamen pot ser un de igualtat (poder treballar igual que als normals) un que reconegui la seva especificitat diferent (tallers especialitzats, supressió de les barreres arquitectòniques):

depreci: depreci per estigma, per improductivitat: per manca d'estructures d'acollida i xarxes d'ajut social:

desviació: encara que teòricament són desviats perquè trenquen la norma productiva, de fet pateixen més depreci que desviació. Perquè no arriben al valor salut i no assoleixen les expectatives socials de normalitat.

Delinqüència; El malalt que s'aprofita de la seva malaltia per delinquir (la picaresca, etc). Una variant és quan d'altres s'aprofiten de la seva minusvalua o malaltia.

Ull a la relativitat espaciotemporal. En estructures socials amb poca divisió del treball i/o ideologies racials, els malalts van estar criminalitzats i exterminats

2.3.- drogues

(S'entén per droga qualsevol substància que modifica la percepció)

Normalitat. A totes les societats del món mundial i des de sempre, el recurs a la droga és un sistema per obtenir benestar és a dir, salut. L'ús de la droga és, doncs (en principi i teòricament) un comportament **normal** a totes les societats.

Diferència: Hi ha dos casos en els que el recurs a la droga no aporta salut i no és un comportament normal sinó diferent

- No totes les drogues són de lliure disponibilitat en el mercat: n'hi ha d'il.legals. Això és el que passa quan el mercat de la droga (la seva distribució i eventualment el seu consum) no es **normal**, per tant l'ús de la droga ilegal és diferent (distribució i àdhuc consum **trenquen la norma** al respecte).
- Hi ha una altra diferència, que és el que passa quan hom hi té una relació excessiva (addicció, dependència). En aquest cas, l'ús de la droga (el consum) enlloc de produir benestar/salut produeix malestar. Per tant, en aquest cas **no s'assoleix el valor salut** (la definició de normalitat pel que fa a la salut)... encara que la droga sigui legal.

En el primer cas, són diferents la distribució i de vegades el consum. En el segon cas, ho és només el consum. No sempre, doncs, la droga és un sistema per obtenir salut, i això passa no només amb les il.legals, sino també amb les legals quan el seu ús és excessiu (dependent, addictiu).

I quan l'ús de la droga és diferent, les relacions al seu voltant poden ser:

Relacions d' Oposició

- la lluita per la legalització de les drogues il.legals, és a dir, normalitzar els mercats il.legals (amb les previsiblement conseqüències de normalització econòmica i sanitària; així com la també previsible reducció d'una part de la delinqüència organitzada –el narcotràfic- i d'una part de la delinqüència marginal –la del drogaddicte-).
- I també la legalització de totes les drogues com indicador d'una nova definició de salut : una manera d'entendre la salut que n'atribueixi la responsabilitat als individus i no als Estats

Relacions de Minoria:

- reclamació de status (també preferentment des del punt de vista dels diferents: amb la intervenció de "savis" de legitimació científica): per exemple, la lluita per la despenalització de la marihuana només per a usos terapèutics -és a dir, sense que impliqui un canvi en la definició majoritària de salut-...
- També poden ser considerats minoria els fumadors que volen que se'ls deixi fumar en pau.

Relacions de Depreci:

el drogaaddicte pot rebre relacions de depreci perquè no assoleix els valors normals de la salut, i pot viure l'autodepreci en la mesura que assumeix aquesta autoexpectativa negativa. Indicators de les relacions de depreci poden ser:

- L'actual creuada contra el tabac com a depreciador perquè impedeix un estat de benestar i salut.

- El menyspreu que hom expressa vers els alcohòlics (i el possible automenyspreu que ells es tenen a si mateixos).
- La consideració dels fumadors de "canutus" com grenyuts, bruts, vagos, maldestres, etc....

Relacions de Desviació:

El drogaaddicte pot rebre relacions de desviació en la mesura que trenca normes de convivència. La droga trenca normes i valors (de bon us de la convivència, normes morals, costums, valors sanitaris...).

Relacions de Delinqüència:

- El recurs a la droga pot estar criminalitzat: per exemple, l'associació que es fa molt freqüentment i mai empíricament provada entre la drogaaddicció i l'increment de la delinqüència
- A més, a les societats on està legalment penalitzat el seu comerç, aquest és delinqüència; i si està legalment penalitzat el seu mer consum, fins i tot aquest és delinqüència.

Els factors socials que incideixen en les drogues comporten una anàlisi específica de la relativitat: així per exemple, avui assistim a processos socials de trajectòries contraposades: per exemple mentre es proposa la descriminalització i despenalització de les drogues il.legals, s'impulsa la criminalització i la penalització d'algunes drogues legals

reflexions complementàries sobre la droga:

1.- previ

1.1.- Les drogues son un fenomen conegut a totes les societats, una dada de l'experiència universal. Tal com diu **Jervis**: *"en la cultura occidental contemporànea tienen difusión prácticamente universal cuatro tipos de drogas, hasta tal punto que la intoxicación crónica de dichas sustancias tiene carácter de epidemia: el alcohol, los psicofármacos, el tabaco y las bebidas que contienen cafeína. Es difícil imaginar qué es lo que sucedería en una gran ciudad de Occidente si un día desaparecieran de pronto esos cuatro tipos de drogas: probablemente la estructura social entera se tambalearía"* (la ideologia de la droga).

Hi ha diverses explicacions, per exemple les següents:

1. L'estructura social es desigual i tota organització social genera conflictes i contradiccions. El recurs a les drogues és una de les maneres de resoldre aquests problemes.
2. la permanent tensió entre "seny" i "rauxa" (entre raó i emoció) sobre tot a les nostres societats occidentals.
3. les diverses exigències i necessitats dels diferents mercats que assegurin la relació entre oferta i demanda.

1.2.- hi ha drogues legals -per exemple les quatre abans esmentades per Jervis i drogues il.legals (també se les anomena drogues institucionalitzades i no institucionalitzades):

les primeres

- estan integrades en la cultura,
- tenen un mercat legal,
- estan ± recolzades i reconegudes socialment (publicitat, sponsorització de manifestacions de tipus cultural o esportiu),
- no fan por i no se les sòl anomenar "drogues".

les segones

- no pertanyen a la cultura de pertinença,
- no tenen un mercat legal,
- no estan recolzades i reconegudes socialment,
- fan por i se les anomena "drogues"...

1.3.- la distinció entre legals i il.legals no s'ha fet en funció de les seves respectives perillositats sino de las relacions socials, bàsicament dues: les *tradicions culturals* (materialment i simbòlica) i les *relacions de mercat...* (i de monopoli del mateix).

2. problemes de les drogues.

Quan la droga no es **funcional**... comporta dos grans tipus de problemes:

- dependència (relació excessiva
- il.legalitat

En ambdós casos, el problema no el produeix la substància sinó la relació social que s'organitza al seu entorn.... i que en ambdós casos pot devenir factor delictogen

- dependència:

1. hi ha diversos usos de les drogues i no tots revesteixen la mateixa gravetat
2. algunes drogues poden generar dependència
3. tanmateix, el seu ús continuat (de totes, fins i tot les que no generen dependència) té a veure amb estils de vida (creació d'hàbits)
4. per tant, la majoria dels paràmetres d'acció de les drogues (inclosos els farmacològics) depenen del medi, del context cultural, de les condicions socials, del moment històric...

La dependència implica: una utilització excessiva, perjudicial, i compulsiva

- il.legalitat

Independentment dels problemes de dependència (que es poden donar amb les drogues legals i les il·legals), la relació amb la droga il·legal pateix un efecte pervers de la institucionalització, que és la criminalització: de manera que encara que teòricament pogués ser normal –com ho es habitualment la relació amb les legals- és diferent i un dels grans escenaris contemporanis de les relacions entre normals i diferents... i de control social.

Una altra cosa seria la discussió sobre la funcionalitat de tenir drogues il·legals i droggadictes deprecioats/desviats/criminalitzats:

- gràcies a elles/ells existeixen els empresaris morals
- assenyalen els límits que no es poden traspassar, i serveixen de cohesió als normals
- mobilitzen poderosos sentiments col·lectius... i
- poden fer dels seus consumidors caps d'esquella (caps de turc) de tots els mals del món (cosa sempre molt útil)

2.1.- problemes de les drogues legals: socials, personals i familiars

A) socials: preventius i de tractament dels efectes: accidents laborals i de circulació, causa de mortalitat específica, despeses de la sanitat pública, absentisme laboral, hores i energies perdudes, etc. Aquests problemes poden ser de política de salut, (per exemple de tipus epidemiològic), poden ser també econòmics, i òbviament poden ser marginadors i fins i tot criminològics (poden ser factor de petita delinqüència)

B) personals: dependència, cronicitat, malaltia, mort... ("de vegades és pitjor el remei que l'enfermetat"). Es a dir, problemes de salut, laborals y econòmics, i òbviament marginadors, estigmatitzadors, desorganitzadors vitals (l'anomia del suïcidi)

C) familiars: el cost afectiu i sentimental (ruptures familiar, problemes amb els fills i dels fills); el cost econòmic a escala familiar; la participació en l'estigma del familiar; i també la possible desorganització familiar (les famílies en crisi com factor delictógen)

2.2.- problemes de les drogues il·legals: socials, personals i familiars (el mateix que les legals) accentuats per la il.legalitat

A) socials:

1. de cara a l'organització de l'economia i la salut pública: els mateixos que els derivats de les drogues legals. *Accentuats qualitativament i quantitativament per la il.legalitat.*

2. apareix un factor específic de delinqüència:

- el narcotràfic (activitat delictiva), sigui a gran escala: delinqüència no convencional, sigui a petita escala -"el camello"-
- el droggadicta que delinqueix (per tal d'aconseguir diner per al seu consum))

B) y C).- Problemes personals i familiars de les drogues il·legals: els mateixos que els derivats de les drogues legals (accentuats per la il.legalitat)

2.3.- "l'accentuació per la il.legalitat": un doble efecte jurídic i comercial

- el jurídic: El seu comerç està penalment castigat i per tant perseguit (eventualment àdhuc el consum)

- el comercial: la irracionalitat del mercat i l'artificiositat dels preus: el narcotràfic es l'oferta (a gran escala és delinqüència no convencional, i a petita escala -"el camello"-) i el drogadicte és la demanda.

La manca d'adequada correspondència entre oferta i demanda:

- encareix els preus, incrementant les probabilitats de que el drogadicte hagi de delinquir para aconseguir el diner que necessita per al seu consum.
- i impossibilita el control de qualitat del producte (adulteració i sobredosis), incrementant així els costos sanitaris i epidemiològics

L' especificitat delictiva de les drogues il·legals radica, doncs, fonamentalment en el seu mercat

- al ser il·legal és clandestí
- al ser clandestí és irregular
- al ser irregular, no és racional (oferta i demanda no s'ajusten mútuament, el bé objecte del negoci és molt escàs, per tant molt car, i no té mai garantia de qualitat)
- al no ser racional y els preus artificialment cars, l'oferta s'enriqueix delictivament (i fins i tot genera diner negre) i la demanda s'arruïna i ha de delinquir per a poder consumir.
- Insistent: més encara: un mercat il·legal, clandestí i irregular és un mercat on no hi ha cap mena de garantia ni control de qualitat.....) dada que també és absolutament una agressió (podríem dir un delicte) contra els drets dels consumidors

Tanmateix, sis raons per mantenir aquest mercat il·legal (i aquest factor de delinqüència específica):

1. el seu caràcter internacional
2. la concepció dominant/paternalista de la salut pública
3. poderoses i òbvies raons de competència mercantil
4. espai per a l'acció de s empresaris morals
5. funcionalitat: marcar els límits del que és bo i del que és dolent
6. mobilització de sentiments col·lectius i creació y utilitat dels caps de turc

Costos de la il·legalitat

- 1.- les maneres de conseguir i usar les drogues s'han convertit en un problema de salut més gran que les pròpies drogues (adulteració: no se sap ben bé què es pren i sovint els adulterants són pitjors que les pròpies drogues)
- 2.- atemoriment social (és la pesta del segle XXI), forçant la gent a una vivència irracional del problema i demanant solucions inviables
- 3.- criminalització (droga és igual a delinqüència) i marginalització: l'espai d'il·legalitat en el qual es distribuïxen les drogues ha fet il·legals a molts dels que les prenen.
- 4.- un negoci

3.- Alimentació i control social

L'anàlisi de l'alimentació en relació al control social i a la delinqüència té diferents vessants, tanmateix les dues més rellevants són les següents:

1. D'una banda la relació entre alimentació i activitat dels delinqüents (anàlisi que no li compet a aquesta assignatura)
2. D'altra banda, el que ens interessa en aquesta assignatura és el control social que s'estableix a partir del fet que en l'alimentació es donen moltes relacions entre normals i diferents.

3.1.- alimentació i activitat dels delinqüents

la primera anàlisi forma part de la tradició de la Criminologia des de les inicials preocupacions de l'antropologia criminal (Lombroso esmentava l'alimentació com un dels factors que configuren

l'individu delinqüent). Darrerament, aquesta preocupació ha associat el comportament dels delinqüents (preferentment violents) a alimentacions defectuoses:

Los trabajos de Bernard Gesch, fisiólogo de la Universidad de Oxford y director de la asociación de investigación comportamental Natural Justice, en 2002, proporcionaron los resultados de una investigación notable que exponía una relación directa entre el estado de nutrición y el comportamiento delictivo. En el estudio, fueron divididos en dos grupos 231 hombres de entre 18 y 21 años de edad. A uno se le agregaron suplementos nutritivos a su comida, mientras que al otro sólo se le agregaron placebos. Ni los presos, ni los guardias, ni los investigadores en la cárcel sabían quiénes recibían los suplementos verdaderos, ni quiénes tenían los falsos. Los investigadores controlaron luego cuántas veces los participantes infringieron las reglas de la cárcel, y compararon los resultados con datos que habían sido recopilados durante los meses previos al estudio de nutrición. Los suplementos administrados en el marco de aquel estudio se basaron en vitaminas, minerales y ácidos grasos omega 3 y omega 6, proporcionando poco más del requisito diario recomendado de vitaminas, minerales y ácidos grasos; no fueron las "mega-dosis" que generalmente se usan en estudios nutricionales. Pero los resultados fueron asombrosos. Los presos a los cuales se les habían dado suplementos durante cuatro meses consecutivos cometieron un promedio de un 26% menos de conductas asociales en comparación con el periodo previo. En cuanto a los graves incumplimientos de conducta, especialmente la práctica de violencia, la cantidad de actos violentos disminuyó en un 37%. Aquellos que tuvieron placebos no manifestaron ningún cambio especial de comportamiento. El experimento, cuidadosamente construido, descartó la posibilidad de que cualquier variable étnica, social, psicológica u otra pudiese afectar al resultado. En consecuencia, Gesch y sus colegas obtuvieron pruebas científicas convincentes de que una mala nutrición tiene un papel decisivo en provocar un comportamiento agresivo

Amplias investigaciones: Gesch no ha sido el primero, en su campo, en llegar a este tipo de conclusiones. Ya en el año 1978, investigadores de la revista *Orthomolecular Psychiatry* compararon el éxito de una libertad condicional estándar con una educación nutricional para reintegrar a la comunidad a 102 delincuentes en un periodo de 12 meses. El grupo que había recibido los suplementos nutricionales cometió sólo un tercio de los actos delictivos del grupo estándar. Schoenthaler, en California desde hace mucho tiempo sostiene que una comida de mejor calidad equivale a un mejor comportamiento, así como a un mejor coeficiente intelectual y a un rendimiento escolar más elevado. Schoenthaler y sus colegas estudiaron elementos de nutrición y de comportamiento en una notable diversidad de reformatorios de menores de edad y prisiones de adultos, y en escuelas públicas de los EE. UU. Por ejemplo, en un estudio típico, Schoenthaler completó las dietas de 71 residentes de una prisión estatal para el tratamiento de menores de edad. Durante la fase de tratamiento del estudio cruzado, la tasa global de violencia disminuyó en un 66%, o sea de 306 incidentes a 104. El total de ausencias sin permiso y de tentativas de fuga disminuyó un 84%, o sea de 79 a 13 incidentes; y la tasa de destrucción o de robo de pertenencias estatales bajó en un 51%, o sea de 49 a 24 incidentes

http://www.holistika.net/nutricion/articulos/la_comida_basura_aumenta_la_violencia_social._azucar_amargo.asp

3.2.- alimentació i control social, normals i diferents

En el cas de l'impacte de l'alimentació en el control l'anàlisi és doble:

d'una banda l'alimentació és un potent sistema de control social

i d'altra banda s'hi donen relacions entre normals i diferents

alimentació i control: a part de recordar els esplèndids (i divertits) textos de Marvin Harris, es pot fer una mica de repàs històric:

una mica d'història

El alimento es la primera necesidad vital para la supervivencia de las especies. Pero en el ser humano, debido a su organización social, no es tan sólo una necesidad individual; también lo es colectiva. Desde el principio de los tiempos, las distintas sociedades humanas se han procurado el abastecimiento regular de alimentos y la calidad y seguridad de éstos.

El control higiénico de los alimentos, de forma empírica, es tan antiguo como el hombre mismo, aunque hasta que no empieza a ser una necesidad social no surge la higiene, el control y la inspección de los alimentos. Al tiempo que avanzan los conocimientos en la higiene y la tecnología de los alimentos, prosperan también los fraudes y las adulteraciones alimentarias. Con el fin de proteger a los consumidores de estas falsificaciones y adulteraciones surgen las primeras leyes que regulan los alimentos aunque, como veremos, ya mucho antes existían normas, fundamentalmente religiosas, que regulaban los alimentos aptos y los no aptos.

Al mismo tiempo, los alimentos han servido para ejercer el poder social, económico, político e incluso religioso, a través de los siglos. En este sentido, la alimentación ha sido el motor de algunos de los cambios más importantes de la historia del hombre.

Seguramente fueron las mujeres primitivas, las que, de modo intuitivo, llevaron a cabo el primer control de los frutos y bayas que recolectaban, evitando aquellos que, según su experiencia, pudieran ser dañinos para el consumo. Mucho tiempo después, el descubrimiento y control del fuego permitieron que los alimentos se hicieran más digeribles y apetecibles y, sobre todo, constituyeron la medida más importante de higiene alimentaria y de conservación de los alimentos.

En el Neolítico, el hombre es ya capaz de organizar la producción de sus alimentos a través de la ganadería y la agricultura; los seres humanos empiezan a agruparse en grandes aldeas permanentes y son cada vez más numerosas. El Neolítico también proporcionó la cerámica que, junto con el fuego, permitió la aparición del arte culinario.

El hombre comienza a preocuparse por la relación entre el consumo de algunos alimentos y la aparición de enfermedades. Pero son las religiones las que promulgan las primeras normas para realizar de forma higiénica los sacrificios de animales que se hacían a los dioses en los templos, donde también se ejercía la medicina. Los sacerdotes inspeccionaban las carnes, tanto en Mesopotamia como en el antiguo Egipto. Quizá por todo esto, las primeras religiones establecieron una cierta legislación alimentaria en forma de preceptos y prohibiciones religiosas, y una policía de alimentos cuyas funciones se atribuyeron los propios sacerdotes. Hace siglos que las leyes de los israelitas detallaban los alimentos que podrían ser comidos y los que debían ser rechazados, las formas de prepararlos, las medidas de limpieza que debían adoptar los manipuladores, las prácticas correctas del sacrificio y de la inspección de los animales, tal como queda recogido en el libro del Talmud.

En el Antiguo Testamento se recogen las primeras referencias escritas sobre la higiene de los alimentos. En los libros Levítico y Deuteronomio del Pentateuco se describen las cualidades que debe tener el sacerdote para el sacrificio de animales y las condiciones higiénicas de los animales sacrificados, rechazando en general, anomalías físicas que pudieran ser producidas por enfermedades infecciosas transmisibles por los alimentos. También se describen los animales aptos y no aptos para servir de alimento al hombre: los animales aptos “debe tener la pezuña hendida y rumiar”, mientras que “la carne procedente de animales heridos, muertos o enfermos, la carne de animales y aves de rapiña, los reptiles y la carne de cerdo, y los animales acuáticos sin aletas ni escamas”, no son aptos para el consumo. Estos preceptos eran consecuencia del riesgo, por aquellos tiempos ya conocido, de transmisión de ciertas enfermedades bacterianas y parasitarias asociado al consumo de estos tipos de carne.

Ya en la Grecia clásica se aplicaban ciertas normas higiénicas en la inspección de los alimentos, en especial sobre la carne por su facilidad para alterarse y por la presencia de parásitos. En la antigua Roma, las carnes, y los productos alimenticios en general, se sometían a la inspección de la autoridad estatal, representada por los Praefecti (Praefectus annonae y praefectus urbis) y se realizaba la inspección directa por los Aedili curuli, funcionarios que atendían a los impuestos y al control de alimentos. Del año 150 a.C. datan las primeras multas por la venta de carnes no regladas y fue cuando se construyeron los primeros mataderos. Los romanos instituyeron la inspección oficial de los abastecimientos de víveres, puesto que con frecuencia se adulteraban el pan, el vino, la leche, la cerveza e incluso el pescado.

Más recomendaciones higiénico-sanitarias las encontramos en preceptos religiosos de otras civilizaciones. El Código de Manú (500 a.C.), fundamento del comportamiento religioso de los brahmanes de la India, indica cómo ha de realizarse el despojo de los animales y el manipulado de su carne. En el Corán (644 d.C.) se menciona: “Os está vedada la carne mortecina, la sangre, la carne de cerdo, la del animal sobre el que se haya invocado un nombre diferente del de Dios, la del animal muerto a palos, de una caída, de una cornada, la del devorado parcialmente por las fieras, incluso si los sacrificáis vosotros, la del inmolado en piedras erectas” (versículo 5.3).

Ya en la Edad Media, los gremios profesionales de las grandes ciudades de Europa Central fueron los principales responsables de la regulación del comercio, y destacan los gremios de carniceros, pescaderos y panaderos, que promulgaron reglamentos para impedir las adulteraciones de los alimentos..

<http://fehr.es/triptolemos/archives/202>

normalitat i diferencia en l'alimentació:

La normalitat és la dieta omnívora en el ben entès que és la millor per tal d'assolir la supervivència de la nostra espècie.

Per tant, es pot ser diferent, seguint una dieta no omnívora o fent una dieta que no assegurí la supervivència.

- En el primer cas, els no omnívors poden establir relacions d'oposició i de minoria; i poden ser depreciats, tractats de desviats i fins i tot criminalitzats.

- En el segon cas, s'agredeix un bé estratègic i per tant ens trobem davant de la delinqüència molt desigualment criminalitzada.

Per exemple:

- Relacions d'oposició: si els no omnívors pretenen canviar la dieta normal (assolint algun tipus de poder que els permeti canviar-la: per exemple els arguments que subministra el poder científic i/o el poder social dels grups animalistes —en el cas de la dieta vegetariana-)
- Relacions de minoria: si els no omnívors no pretenen canviar la dieta normal i només aspiren a tenir algun reconeixement social (status) de la seva diferència (restaurants específics, botigues i menús propis, etc)
- Relacions de depreci: els normals omnívors poden depreciar els diferents perquè no arriben als potents valors normals relatius a l'alimentació omnívora (relacions de depreci que poden trobar un bon indicador en la ridiculització mediàtica dels diferents).
- Relacions de desviació: els no omnívors trenquen normes i costums relatius a l'alimentació.
- Relacions de delinqüència:

Delinqüència i criminalització:

la tesi és que si a cada societat es criminalitzen els diferents que agredeixen béns estratègics, i l'alimentació és un bé estratègic (per seu impacte en la mateixa supervivència de l'éser humà), i els normals omnívors poden criminalitzar els diferents en l'alimentació.

D'altra banda, també agredeixen un bé estratègic els que fan que la dieta no asseguri la supervivència ni la salut (contaminant aliments, produint aliments nocius, etc). La urbanització i la vida urbana han comportat una enorme complexitat en la producció i la distribució dels aliments, i l'economia ha generat un potent sector que és la indústria alimentària. Per tant, la probabilitat de fer trampa i agredir la salut/supervivència incrementa.

Aquestes agressions (anòmiques) a la salut/supervivència solen estar definides com delinqüència. Altra cosa és la seva criminalització, més difícil per les raons ja assenyalades en parlar de la impunitat de la delinqüència que es du a terme des del poder.... perquè moltes d'aquestes agressions es fan des del poder econòmic empresarial al llarg de tota la cadena des de la producció fins la distribució, aprofitant les dificultats dels consumidors (desconeixement o ignorància, limitacions de la denúncia, etc).

Un exemple de la relació entre alimentació i salut: no menjar:

(Més enllà de la broma fàcil segons la qual no menjar és un comportament normal en algunes societats),

- no menjar pot ser un ritual temporal com a comportament normal (els dejunis de la quaresma cristiana o del ramadà musulmà).
- no menjar pot ser un comportament diferent, i pot relacionar-se amb la salut i estar definit com malaltia:

l'anorèxia podria ser un exemple que podria respondre a un tipus de desviació per hiperconformitat: es tractaria de persones (preferentment noies) que s'han cregut tant els missatges de les definicions culturals de salut i bellesa, que en l'esforç per arribar-hi s'han diferenciat excessivament del que fa la majoria.

A partir d'aquí, la resta de la població (els normals) seguint el que diuen els professionals que gestionen la definició de salut (els metges) decidim que són desviades/malaltes... i és d'aquesta manera com entren en el nostre esquema d'anàlisi.

4.- parentiu i control social

previ:

L'estructura del parentiu se'n carrega de l'arribada i acolliment dels nous cadells de l'espècie; i és a través d'aquesta feina que defineix normalitats i diferències i esdevé un sistema de control social.

Perquè amb la natalitat no n'hi ha prou per assegurar la reproducció de l'espècie humana: a més de l'acollida cal la criança. Acollida i criança són imprescindibles donada la fragilitat dels nadons humans. Per tant totes les societats humanes, sempre i a tot arreu, han hagut de comptar amb alguna estructura d'acollida i criança dels nou arribats: això és l'estructura del parentiu (avui i des de fa molt temps, d'aquesta estructura en diem família).

En aquest sentit, s'ha demostrat a bastament que les relacions de parentiu constitueixen un nucli de l'organització en totes les societats. En moltes d'elles, sobre tot les prèvies a la T/RD, es tracta del grup social més important amb diverses denominacions: clans, gens, llinatges, etc; de manera que abans de la T/RD, economia, política i cultura solien estar organitzades a partir del parentiu. Després de la T/RD la importància estratègica del parentiu és menor, tanmateix gran part de l'estil de vida (la cultura) i del control informal es mou a través d'ell

Per tant, de cara a l'anàlisi del control social i les relacions entre normals i diferents l'anàlisi del parentiu és molt rellevant.

4.1.- parentiu i societat

Segons el diccionari, **parentiu** és el vincle existent per consanguinitat, afinitat o adopció. Aquest vincle que uneix persones pot revesteix manifestacions molt variades al llarg del temps i de l'espai. Com se sap, aquests són els vincles: el parentiu per consanguinitat és la relació entre persones unides per un vincle de sang; el parentiu d'afinitat és el vincle que s'estableix entre un cònjuge i els parents consanguinis de l'altre o entre una persona i els cònjuges dels seus parents consanguinis; i el parentiu civil és l'adopció que estableix un vincle entre l'adoptat i l'adoptant, així com entre l'adoptat i la família de l'adoptant.

Des de fa molts segles i en l'espai occidental el parentiu s'organitza a través de la institució familiar. Al món occidental contemporani, els canvis demogràfics, econòmics, polítics i culturals estan modificant l'organització social del parentiu, diversificant les estructures familiars: així, avui coexisteixen la família extensa amb la nuclear, la monoparental (un sol progenitor), la reconstituïda o reconstruïda (que no cal explicar), àdhuc la poligàmia successiva (diverses estructures monògames al llar de la vida del mateix individu). Tanmateix el nucli sempre és el mateix: una estructura preparada per funcionar amb tres rols (independentment de qui els faci): pare, mare, fill o fills. Algun o alguns d'aquests rols poden no donar-se. Aquest nucli pot envoltar-se de la resta del sistema de consanguinitat, afinitat o adopció.

Els conceptes bàsics per tant són:

- Parentiu (el vincle) i família (la institució actual),
- matrimoni i divorci: (el contracte de cohabitació i la ruptura del contracte si aquest té algun tipus de reconeixement i sanció institucional –civil o religiosa-)
- família nuclear (el nucli de l'estructura: els tres rols) i família extensa (tot el sistema de parentiu),
- monogàmia i poligàmia, que al seu torn pot ser poliàndria (una dona amb més d'un home) i poligínia (un home amb més d'una dona), i que com s'acaba de dir poden ser successiva o simultània

Amb algunes variants actuals

- família monoparental o monomarental (un sol progenitor), família reconstituïda o reconstruïda (progenitors reaparellats),
- cohabitació sense contracte (que no necessàriament ha de funcionar com a preparació per al futur contracte matrimonial),
- parelles lgtbiqplus (la baixada de la natalitat i la nova gestió del sexe descriminalitzen les relacions no heterosexuales, en disminueixen el depreu i propicien l'establiment de relacions de minoria... i fins i tot d'oposició),

L'estructura de parentiu és simultàniament

- un grup informal (subjectiu i definit exclusivament pels afectes) i

- un grup formal (una institució objectiva i amb reconeixement legal)

En aquesta segona dimensió institucional, és l'estructura encarregada (amb diferents noms i fórmules organitzatives) de la reproducció de l'espècie i de la primera socialització dels nous éssers humans (és una estructura molt condicionada pel flux demogràfic de natalitat).

Òbviament, és una estructura observable en els milions d'accions que són les relacions que hi ha a cada grup familiar; tanmateix, aquí no ens interessa la perspectiva micro de l'acció sinó la macro de l'estructura, i la seva relació amb la resta de l'estructura social.

4.2.- estructura familiar i estructura social

Per tant, com que la família és l'organització del parentiu des de fa molts segles en l'espai occidental, l'anàlisi del seu impacte en el control social ha de començar posant-la en relació amb tota l'estructura social i els seus canvis.

població: La seva relació amb el flux de natalitat la fa una "institució comunitària" perquè és la més immediata (la primera que trobem en néixer), la més íntima i la que vehicula els afectes més potents (d'aquí la seva força i la seva persistència). D'altra banda l'impacte de la revolució demogràfica en l'estructura familiar és observable empíricament (l'organització familiar varia molt en funció de si ha d'aportar molts nens a la societat o no, i del conseqüent rol de les dones)

economia: l'estructura del parentiu té una clara dimensió econòmica: així, durant llarg temps la família ha estat la unitat de producció (ex. les diverses formes de l'economia familiar al llarg de la història, bàsicament però no exclusivament d'economia agrícola); i ara és una unitat econòmica pràcticament només de consum (la família ja no és la unitat que produeix sinó la unitat de despesa –la que gasta-).

població i economia: L'impacte combinat de les dues estructures en l'organització del parentiu és clar:

- si la família és unitat de producció (economia), com més nens millor (població)
- si la família és només unitat de consum (economia), com menys nens millor (població).

política: La família ha estat llarg temps la seu de la vida política i social i àdhuc de tota la vida social (cal recordar la importància antiga de la figura del paterfamiliae: votaven els patriarques). Ara la unitat política és l'individu que vota. D'altra banda, un efecte de la revolució demogràfica com és la pèrdua de funcions de la família ha comportat en els darrers temps la necessitat de polítiques de protecció a la família.

cultura: és un agent important de socialització (Durant molt de temps va ser pràcticament l'únic: en societats agràries de poca escolarització i escassa comunicació)

De manera que, simplificant molt i amb el risc de caricatura corresponent, es poden distingir dos tipus d'estructura familiar segons com és l'estructura social sencera:

Estructura familiar gran i patriarcal:

l'estructura de la família ha de ser gran (per exemple, la convivència de tot el sistema de parentiu o de gran part de la família extensa) i organitzada sota el poder patriarcal en:

- societats de molta mortalitat i molta natalitat (d'una banda perquè neixen molts nens i d'altra banda per les majors probabilitats de que els pares morin abans que els nens es facin grans)
- societats d'economia agrària: la família és unitat de producció: per tant com més gran és la família (i com més nens hi ha) hi ha més gent per a la producció, i per tant la família gran es econòmicament rendible; d'altra banda, el patriarca és el cap de la producció (l'empresari)
- Políticament: habitualment, aquestes són les societats en les que la família és la seu de la vida social sota la direcció del patriarca.
- Cultura: és tracta de societats on la família és l'únic sistema de socialització (o si més no, el sistema preferent i fins i tot hegemònic) d'un estil de vida definit per l'obediència (al patriarca) i l'esforç.

Estructura familiar petita i menys patriarcal:

l'estructura de la família sol ser petita (per exemple la convivència només del nucli –la família nuclear-) en

- societats de baixa mortalitat i de baixa natalitat (neixen menys nens i augmenta l'esperança de vida dels progenitors): al respecte es poden consultar les suggerents formulacions de la teoria de la revolució reproductiva.

- societats d'economia industrial i terciària: la unitat de producció es desplaça fora de la família – excepte les explotacions o empreses familiars- i per tant la família és només la unitat de consum (per tant, com més petita és la família menys es gasta: la família petita és una millor estructura per al consum). D'altra banda, a partir de la revolució demogràfica, la dona s'incorpora al mercat de treball regular.
- Políticament: el subjecte polític és avui l'individu (l'home i la dona) i no la família (per exemple el vot és individual i no pas prerrogativa exclusiva del paterfamiliae)
- Culturalment: la família ja no és la seu preponderant de la vida social. Les relacions socials s'han centrifugat i s'han allunyat de la família (avui es donen més relacions en el treball, l'escola, els amics, el bar, el club o l'associació, etc. que a la família). En lògica conseqüència, han aparegut altres sistemes de socialització que li fan la competència (l'escola, els mass media, les xarxes socials, i els altres grups informals on es socialitzen els nens i adolescents).
- Culturalment: Per acabar-ho de diferenciar, la cultura d'avui és de llibertat i hedonisme (en contraposició a l'obediència i l'esforç d'abans)

4.3.- estructura familiar, estructura social i control social

Després d'aquest mínim repàs a l'impacte de l'estructura social en la del parentiu, ara cal culminar l'anàlisi amb la seva relació amb el control social

Població:

1. efectes de la baixada de la natalitat en l'estructura familiar i el control social:

com que hi ha menys nens, la família té menys feina i per tant menys funcions, en conseqüència la seva estructura és més variada: tot i que es manté la nuclear com a fórmula majoritària, hi ha un correlatiu increment de l'estructura single amb les llars unipersonals, i també amb les diferents modalitats de les famílies mono p/marentals i reconstituïdes. La incidència d'aquestes transformacions en el control social és lògica però està encara poc estudiada.

D'altra banda, com que el flux deixa de ser natural i esdevé cada cop més social, el tempo biològic cada cop s'ajusta menys al tempo social (endarreriment de la fecunditat) amb paternitats i maternitats cada cop més envellides, i introducció del càlcul en la reproducció (avui es decideix quan i quants nens en volen); el càlcul implica passar de flux natural (eren una benedicció perquè venien amb un pa a sota del braç) a flux social (la natalitat és un càlcul: "*maldición: son caros!*"). I com ja s'ha vist en l'anàlisi demogràfica, hi ha pocs nens, són un bé escàs (mimats i consentits) i resulten una enorme contribució al consum. Conseqüència previsible: la crisi del sistema tradicional de control informal familiar i l'exploració de nous sistemes.

Aquestes dues conseqüències tenen efectes en el tracte educatiu que avui reben els nens . I en la normalitat i la diferència: abans el nen obedient era el normal i el nen que no creia era el diferent; ara en canvi es pot donar la relació inversa: el nen obedient pot arribar a ser diferent i el que no creu pot ser el normal (tal com s'ha pogut analitzar en parlar de l'impacte de la T/RD).

2. Efectes de la baixada de la natalitat en els canvis en la gestió del sexe i del mercat matrimonial: menor persistència dels contractes matrimonials perquè ara el matrimoni no es fa ni per reproduir ni per patrimoni (òbviament sempre hi ha excepcions) sinó per desig i/o per amor: la reproducció i el patrimoni són factors d'indissolubilitat del contracte matrimonial, l'amor i/o el desig són factors de dissolubilitat.

3. Efectes de la baixada de la mortalitat, l'allargament de l'esperança de vida i l'envelliment:

D'una banda una cultura hedonista (cal insistir en que l'hedonisme no és "bo" ni "dolent": senzillament "és") comporta necessàriament canvis en el sistema de control.

Un dels efectes de l'envelliment en l'estil de vida familiar és que avui tenen nous rols (per exemple la cura dels nens: important modificació en el control!). D'altra banda, l'increment de la població dependent implica l'aparició de noves ocupacions de cura de la tercera edat (institucionals i a institucionals) així com la previsible contribució de la família a l'atenció a la població dependent

Economia

Els canvis econòmics estan afectant a la família i la seva capacitat de control com a mínim de tres maneres:

D'una banda, en la massiva incorporació de la dona en el mercat de treball regular, amb la necessària modificació del treball domèstic i de l'atenció i socialització dels fills (lligat amb el punt anterior sobre el creixent pes dels avis en la socialització dels fills: dada inèdita en la història del món mundial).

En segon lloc, la reducció del temps de treball humà necessari modifica l'organització del treball: els fills no treballen (cal recordar que la família ja no és unitat de producció), estudien més temps, molts van a la universitat: per tant, l'adolescència s'allarga, amb ella la dependència econòmica; i amb elles també s'endarrereix la presa de responsabilitats: tot plegat nous escenaris per a la capacitat de control social familiar.

Finalment, cal constatar que la persistència de la família en els anys més durs de la crisi econòmica ha estat un recurs real per superar les dificultats (sense saber com afecta això a les modificacions en la socialització)

Política

L'Estat modern ha desplaçat a la família de la direcció de la vida social limitant l'abast i les potencialitats de la socialització familiar.

Tanmateix, com la família és una institució molt estructuradora de la vida social, els estats solen tenir (de vegades només "declarar") polítiques familiars. Per tant (indicador de la crisi de la família): els Estats han de "protegir" la família, dada important perquè abans mai havia estat necessari "protegir-la" (la baixada de la natalitat, l'economia capitalista i l'estat modern li treuen poder i la debiliten)

Cultura

Els canvis en l'estil de vida fan que els rols domèstics es desdibuixin i s'hagin de re-definir. Per exemple, passa amb els rols de pare i mare: les persones que avui tenen aquests rols estan re-definint sobre la marxa les seves funcions. Si rol és un terme equivalent al paper en una obra de teatre, avui "hom no sap el paper" i per tant incrementa probabilitat de que la funció vagi malament. Altres efectes dels canvis culturals són la modificació de les pautes familiars (dispersió dels membres, desaparició de l'autoritarisme, pèrdua del caràcter de socialització hegemònica).

Ergo:

1.- efectes quantitativus quant al control social

- la pèrdua quantitativa de paper de de la família (menys grandària i menys funcions de la família) comporta un reajustament en el sistema de control social informal
- La competència amb altres institucions que fan funcions que abans feia la família -escola, xarxes socials, serveis socials, etc-: comporta també competència i major heterogeneïtat en el control informal

2.- efectes qualitativus en el control social

- la coexistència de diversos models familiars
- la fragilització dels rols domèstics tradicionals, sobre tot el de pare: "el rol patriarca" està en crisi.
- la previsible manca d'alguna figura adulta -o de les dues-

3.- els petits i grans drames humans

- les "famílies en crisi" o "famílies desestructurades". La mateixa expressió "famílies desestructurades" vol dir que "l'estructura" és important (perquè organitza els rols i marca les regles del joc)
- Les migracions i la creixent mobilitat geogràfica comporten re/estructuració pel desarrelament familiar que suposen

4.- ambivalència contemporània: No està prou analitzada l'ambivalència contemporània de la família en crisi (els afectes) a la família refugi (l'instrument): tant per als nois per als nois que no poden o no volen marxar de casa, com pel que hi ha de retornar com per la supervivència davant l'atur.

5.- transmissió de coneixements i control social

previ:

L'espècie humana ha sobreviscut perquè, a més de la criança i simultàniament amb ella, els éssers humans ens hem anat transmetent coneixements útils per a la supervivència. Des dels elementals coneixements que requerien les societats d'escassa divisió del treball amb economies ramaderes i agricultores, fins la complexitat del sistema escolar contemporani.

Lògicament, la dimensió estructural de la transmissió de coneixements ha variat: des de fer servir la mateixa estructura del parentiu (per exemple a les societats amb poca divisió del treball) fins els actuals i complicadíssims sistemes escolars de les nostres societats de gran divisió del treball.

5.1.- transmissió de coneixements i societat

1.- Transmetre coneixements és un component de tota transmissió de cultura, perquè en tots els estils de vida cal aprendre. L'aprenentatge és, doncs, part de la cultura i pot presentar multitud de formes segons cada lloc i cada moment:

- Els coneixements poden ser molt diversos: formals i informals, normes i valors, actituds i costums, habilitats tècniques, ideologia, etc.
- Es pot fer amb la paraula (parlada, escrita, amb àudio o amb vídeo) o amb l'exemple
- Es pot dur a terme formalment o institucionalment (per exemple amb l'escola) i informalment o al marge de les institucions (en relacions familiars o d'amistat).

Avui, la transmissió de coneixements es fa a través de l'escola (és a dir, del sistema escolar que organitza l'educació des de la llar d'infants fins la Universitat). I això és així pels canvis estructurals (vistos en temes anteriors) que es poden sintetitzar així:

- Demogràfics (som més i vivim més temps)
- Econòmics (postindustrialització, terciarització, globalització): els mercats de treball requereixen cada cop més coneixements formals
- Polítics (democràcia i igualtat d'oportunitats)
- Culturals (major qualitat de vida)

Aquests canvis impliquen la transmissió de coneixements sigui avui escolar

- Transmissió de coneixements formals en quantitat creixent i cada cop més diversificats
- Institucional i formal (el sistema escolar té el monopoli de la transmissió de coneixements formals –només el sistema escolar pot acreditar el nivell d'estudis)
- I preferentment a partir de la paraula (o el vídeo)

5.2.- transmissió de coneixements i estructura social

Es per tant important la relació entre sistema escolar i societat (per posar un exemple clar: la universalització de l'escola no es pot explicar sense la revolució industrial).

Una mica d'història d'aquesta relació

2.1.- En societats amb poca esperança de vida, poca divisió del treball, absència d'estat i cultura elemental, la transmissió de coneixements era informal (no hi havia institucions específiques) i escassa (no en calia gaire):

- La instrumental: els ensenyaments relatius al treball es solien fer majoritàriament a l'interior del sistema de parentiu
- La simbòlica: els rituals religiosos, els rituals de pas, les creences, i les tècniques curatives es solien fer aprofitant l'estructura de creences (religions i màgia)
- (Tanmateix, aquest tipus d'educació avui no ha desaparegut del tot, per exemple el pare que ensenya l'ofici al seu fill, o el germà gran que explica la lliçó al petit, etc.)

2.2.- L'escola com a estructura específica apareix a mesura que incrementa la divisió del treball i arriba l'estat:

Primer (Grècia i Roma, àdhuc el feudalisme) només era per a minories privilegiades i a més s'hi esmerçava poc temps.

Les Universitats medievals i els monestirs eren pràcticament els únics espais de la transmissió de coneixements (cal recordar, a més, que els reis i els nobles tenien a gala no saber llegir)

2.3.- La transició del feudalisme al capitalisme fa que la transmissió de coneixements comenci a anar lligada amb l'economia i la política: les necessitats de l'economia i la política expliquen el creixement del sistema escolar.

- Per exemple, l'alfabetització adquireix importància amb la impremta i la Reforma protestant (segle XVI).
- L'aparició dels Estats moderns, amb burocràcies creixents, requereix més gent que sàpiguen llegir, escriure i calcular.
- D'altra banda, la crisi de les monarquies absolutes i l'aparició de la Il·lustració impulsa la relació entre el coneixement i la llibertat (el coneixement és el que permet la llibertat), amb el paper creixent de la premsa escrita (que començava aleshores precisament perquè ja hi havia gent que la podia llegir).
- Sobre tot, però, la industrialització. La indústria requereix cada cop més coneixements i més gent amb més coneixements.

2.4.- industrialització i escola de masses

- En un primer moment de la industrialització, una minoria va haver d'adquirir coneixements de gestió i d'innovació tecnològica, i la majoria en va tenir prou amb aprendre a llegir i escriure: és l'època de la Universitat per a minories i de la universalització de l'alfabetització i l'escola primària. L'escola universal obligatòria és el resultat d'aquest procés que als països industrialitzats s'ha anat implantant al llarg del segle XX.
- A mesura que ha avançat la industrialització han anat incrementant tant el nombre d'estudiants que arriben a la Universitat, com el nombre d'hores de classe a l'escola i el nombre d'anys de la vida de la gent en que l'escola és obligatòria.
- La vida actual fa que l'educació escolar sigui necessària per a tothom com a treballadors, consumidors i ciutadans: és la "societat de la informació" o "del coneixement" en la que la instrucció escolar bàsica és necessària per anar pel món. A més, això (l'escolarització universal) és possible per l'augment de la riquesa social disponible: es pot prescindir del treball infantil i juvenil, d'una fracció de la mà d'obra que es manté "improductiva" durant un nombre creixent d'anys. Ho fa possible l'elevada productivitat del treball modern, tant a nivell micro (l'economia de cada família ja està avui dissenyada per assumir els costos directes i indirectes de l'educació), com a nivell macro (tothom coneix la importància del capital humà en el desenvolupament

5.3.- escola, estructura social i control social

Després d'aquest mínim repàs (fins i tot amb pretensions històriques), ara toca cloure l'anàlisi amb la seva relació amb el control social

1.- població:

- L'allargament de l'esperança de vida ha estat la condició indispensable per poder allargar el període de l'escolarització. Per exemple: és impensable una escolarització fins els 25 anys en una societat amb una esperança de vida de menys de 50 anys; en canvi, en una societat amb una esperança de vida de 80 anys no representa cap balafament ("despilfarro") demogràfic -ni econòmic, ni social, ni familiar, etc-.
- La baixada de la natalitat, també ha estat condició necessària (potser no suficient) per a l'escolarització massiva de la dona
- La immigració provoca desajustaments en l'oferta docent de les societats receptores (per exemple al nostre país), reflectint la relació entre desigualtat escolar i desigualtat social. Tanmateix, l'escolarització de la segona i tercera generació és un fet d'eficiència econòmica i social contrastada.

2.- economia:

- Les noves tecnologies han anat lligades a la necessitat de formació, exigint majors nivells de formació acadèmica (fins arribar a l'actual situació en la que el sistema escolar és una indústria auxiliar de l'estructura econòmica)
- D'altra banda, hi ha una paradoxa conjuntural consistent en que la reducció del mercat de treball s'està donant en un context escolar del creixement de la població universitària (fenomen que dóna com a resultat la subocupació de nombrosos titulats universitaris).

3.- política:

- La importància del sistema escolar es mesura en que tots els estats tenen departaments o ministeris d'educació, que no paren de fer lleis i més lleis per tal de fer més eficient el sistema escola
- D'altra banda, teòricament, una societat amb majors nivells educatius és una societat políticament més activa i crítica i lúcida i racional i etc.

4.- cultura:

L'escola transmet l'estil de vida en dos aspectes clau:

- la transmissió de coneixements formals
- la transmissió d'estil de vida (valors, actituds, etc.)

D'altra banda, l'escola és un espai idoni

- per a l'aparició dels grups informals (socialitzadors) i
- per rebre les agressions dels grups informals amb els que ha fracassat (bandes d'adolescents amb fracàs escolar preferentment)

Ergo:

1. Fracàs escolar i control social

Hi ha un increment de la probabilitat de que nens i nois no aproven (és un efecte no volgut de la generalització de l'escolarització).

Probablement caldria un control flexible: una estructura escolar molt menys rígida i més adequada tant a les diversitats individuals com al mercat de treball (per exemple la recuperació d'ensenyaments professionals)

2. Fracàs de l'escola i control social

Es tracta de l'escola que no aprova: és un sistema que no aconsegueix interessar i/o motivar alumnes (totalment o parcialment). També és un efecte no volgut de la universalització de l'escolarització i de les rigideses organitzatives.

Si l'escola fracassa, el control que aporta també fracassa.

3. l'Escola, malgrat la seva universalització i tots els canvis contemporanis per ser igualitària, és reproductora de les desigualtats: per tant reproductora de normalitats, diferències i control social.

3.1.- Relació entre origen familiar i codis d'aprenentatge: codis restringits versus codis elaborats

Bernstein: els codis restringits i els codis elaborats. Es una teoria per entendre el paper que juga la socialització primària a la família en les possibilitats d'èxit acadèmic a l'escola. En esquema, ve a dir que els codis de comunicació que s'aprenen a casa influeixen molt en el rendiment acadèmic i en el desenvolupament escolar. Així, es pot parlar de dos codis apresos a casa: restringit i elaborat

- El codi restringit és més aviat propi de les famílies amb nivells culturals baixos (no necessàriament famílies amb nivells econòmics també baixos). Es un codi d'expressió molt concreta, amb ús de frases curtes i gramaticalment simples, i en el que els significats depenen del context.
- El codi elaborat és més aviat propi de les famílies amb nivells culturals alts (tampoc necessàriament famílies amb nivells econòmics també alts o mitjans i alts). Es un codi que funciona amb un major nivell d'abstracció, amb construccions gramaticalment complexes i significats independents del context.

Els alumnes provinents de famílies amb codi restringit tenen més dificultats a l'escola, perquè han de fer un esforç addicional per aprendre a interioritzar els codis elaborats, perquè l'escola funciona a partir dels codis elaborats.

3.2.- l'escola transmissora de curricula manifestos (les assignatures) i curricula latents (ideologia, valors, actituds... i xarxes!)

Ivan Illich: curriculum ocult i curriculum manifest. El curriculum manifest són els coneixements i habilitats que s'adquireixen a l'escola; el curriculum ocult són d'una banda les actituds i els valors que s'adquireixen a l'escola i d'altra banda les xarxes socials que s'adquireixen (per exemple, als màsters universitaris). L'òbvia diferencia entre els diferents curricula que ofereix el sistema escolar reproduceix la desigualtat i el control

4. La universitat:

4.1.- la ideologia universitària: tothom ha d'anar a la universitat, per tant, massificació i baixada dels nivells de preparació intel·lectual i tècnica amb la consegüent la devaluació d'altres itineraris educatius (per exemple la formació professional)

4.2.- la universitat, guarderia qualificada i descontrol social. Tant per l'evolució del mercat de treball com per l'allargament de l'esperança de vida: això implica anar a la universitat per inèrcia: poca consciència de la ruptura i responsabilitat que hauria de representar.

6.- comunicació i control social:

Previ

Els símbols formen part de la cultura. La vida està plena de símbols i de simbolismes ja que qualsevol cosa pot convertir-se en un símbol. En aquest sentit de la rellevància dels símbols, cultura implica necessàriament comunicació. Els éssers humans ens posem en comú constantment (ens passem la vida emetent i rebent multitud de missatges a través de diversos codis fent servir diferents canals).

En la comunicació entre els éssers humans hi ha

- un emissor i un receptor entre els quals hi ha estímulo i resposta: feed back (exemple el professor i l'alumne)
- un missatge (exemple: un tema de l'assignatura)
- un mitjà (exemple: la paraula i eventualment el vídeo)
- i un codi (exemple: el codi lingüístic)

Doble dada significativa i paradoxal per a l'anàlisi:

1.- avui l'estructura de comunicació és de fet l'estructura dels mitjans de comunicació de masses (els anomenats mass media): és a dir, avui la comunicació és "de masses" i globalitzada. Les "tecnologies de la informació i la comunicació" (TIC) ens fan viure en una societat amb la major informació i comunicació: arriben a tothom i a tot arreu del món.

2.- I heus aquí una nova paradoxa: com que aquesta era coincideix amb una certa crisi de la comunicació interpersonal pel pas de la comunitat a la associació, els humans hem descobert la possibilitats "comunitàries" de les noves tecnologies de la informació i la comunicació: les xarxes socials

6.1.- comunicació i societat

Segons com sigui una societat, serà el seu sistema de comunicació. Es pot fer una aproximació a la relació entre comunicació i societat, imaginant dues estructures socials diferents i associant-hi el sistema de comunicació més adequat a cada una d'elles:

1.- en societats

- amb poca gent que vivia poc temps i tenia poques relacions socials (demo)
- i creant poca riquesa (eco),
- amb polítiques elementals i estats inexistents i/o fallits (pol)
- i estils de vida senzills i habitat rural (cult):

la comunicació solia ser immediata i interpersonal i no hi havia estructures de comunicació massiva ni mitjans per a això.

2.- en societats

- amb molta gent vivint molt temps i amb moltes relacions socials (demo)
- i creant molta riquesa (eco)
- amb estats potents (pol)
- i estils de vida complexes i habitat urbà (cult):

la comunicació personal té més dificultats i l'estructura és de mitjans massius (que poden permetre la comunicació virtual)

els tres elements de l'estructura contemporània dels mass-media:

1.- els mitjans (bàsicament per la seva importància a la societat: la premsa escrita, la radio, la tv, i la creixent comunicació a la xarxa d'internet)

2.- de masses (la informació avui arriba a tothom)

3.- el tipus de comunicació (avui és universal, és a dir tot pot ser objecte de comunicació o informació; i és global, vivim en el que McLuhan va teoritzar com "l'aldea global").

6.2.- estructura social, comunicació i control social

economia i comunicació:

La comunicació és un sector econòmic de creixent riquesa perquè abasta des dels estrictes mitjans de comunicació de masses (premsa, ràdio i tv) a tota la indústria del entreteniment i/o internet:

En haver esdevingut un sector econòmic, la rendibilitat és un factor més important que la mateixa comunicació: la normalitat no és rendible (no fa pujar audiències ni vendre més diaris) i en canvi la diferència sí que ho és (i com més espectacular –d'espectacle-) sigui, millor. És la cèlebre afirmació dels periodistes segons la qual no es notícia que un gos mossegui un home, sinó que un home mossegui un gos. L'amplificació mediàtica de la desviació apareix ara amb la seva dimensió estructural: és una característica de l'actual estructura de la comunicació, que al seu torn és part de l'estructura cultural.

economia i comunicació: la publicitat.

La publicitat és un sistema que connecta l'economia amb la informació i la comunicació de masses (perquè hi ha feed back en forma de resposta del consumidor a l'estímul publicitari).

La publicitat té una importància més que econòmica en relació al control social, perquè connecta comunicació i economia amb la cultura i els valors: perquè la publicitat fa dues operacions simultàniament:

- D'una banda, associa el producte que es vol vendre a un valor real o creat i per tant la publicitat és molt activa en la construcció i ampliació dels valors socials (i és molt sensible als canvis en els valors socials: exemple l'evolució dels valors masculistes en la publicitat)
- D'altra banda proposa constantment models de consum: amb una pressió constant, doncs, cap a l'anomia.

economia i comunicació: un mercat universal:

La globalització i les seves conseqüències en el control social no haurien estat possible sense la revolució en les telecomunicacions des de la delinqüència informàtica fins la creació de xarxes autènticament creadores de cultura pròpia (les xarxes socials)

política i comunicació:

L'Estat empresa de serveis necessita dels mass media: òbviament, el gerent de la societat ha de donar cada cop més publicitat als serveis que ofereix als ciutadans-clients per dues raons com a mínim:

- perquè els consumidors-clients coneguin els serveis que oferta
- i per millorar la seva posició en el mercat del vot)

Lligat amb això, si la nova legitimació dels Estats és empresarial, necessiten de la comunicació favorable dels mass media

cultura i comunicació:

Els mass media són uns instruments cada cop més definidors de la cultura: difonen els marcs de l'estil de vida que cada grup concret especialitza en la seva vida de cada dia.

D'altra banda, les xarxes socials multipliquen aquest efecte.

Ergo, efectes en el control social

Un primer efecte és la paradoxa ja assenyalada: d'una banda, vivim en l'època de la major informació de tota la història i a més amb les xarxes socials, la informació virtual crea constantment cultura i nous mecanismes de control social; i d'altra banda, aquesta sembla també ser l'època de la menor comunicació interpersonal (física, no virtual)

Aquesta paradoxa (connectada amb el pas de la comunitat a l'associació de Toennies) té impactes encara no prou estudiats en relació al control social:

- D'una banda la internacionalització de la informació influeix en la homogeneïtzació cultural.
- D'altra banda, les xarxes socials creen (sobre tot els segments demogràfics que més les utilitzen) uns sistemes de control informal i intra-grupal i intra- generacional molt poderosos.
- I en tercer lloc, la combinació de xarxes (comunicació virtual intrageneracional) i menor comunicació interpersonal debilita el control informal inter-grupal i inter-generacional

Un segon efecte : la banalització

Banalització i generalització informativa: la comunicació de masses converteix -o te majors probabilitats de convertir- la vida en espectacle (un bon exemple és el nen que després d'haver viscut en primera persona un accident aeri pregunta quan s'acabarà la pel·lícula).

Banalització i espectacularització modifiquen els valors sobre els que s'ha sustentat el control social des de la il·lustració i la industrialització.

Violència i mass media:

Un tercer efecte guarda relació amb la violència, i és un assumpte d'anàlisi macro/micro: com l'estructura de la comunicació impacta en els actors i el seu comportament més o menys violent. L'assumpte planteja dues anàlisis diferents:

- D'una banda, el debat sobre si els mass media provoquen/fabriquen la violència o es només es limiten a reflectir la que hi ha a la societat
- D'altra banda l'impacte dels mass media en la violència que hi ha a la societat: els media estimulen la violència o la inhibeixen amb una espècie de factor catàrtic

Avui per avui, les dues anàlisis tenen resultats contradictoris: hi sembla haver evidències empíriques per defensar totes les opcions:

Primera anàlisi: les dues hipòtesis es sostenen, tant la que afirma que els mass media provoquen la violència, com la que sosté que els mass media es limiten a reflectir la violència que hi ha a la societat

Segona anàlisi: les dues hipòtesis es sostenen, tant la que afirma que els mass media estimulen la violència com la que sosté que precisament la inhibeixen

7.- creences i control social

Previ

Creença i seguretat: Una creença és el sentiment de certesa sobre el significat d'alguna cosa. Les creences, condicionen la percepció que tenim de nosaltres mateixos, dels altres i de les coses i situacions que ens envolten. A través del sistema de creences donem significat i coherència al nostre model del món i de la societat. Les creences, doncs, ens donen seguretats vitals.

Hi pot haver creences de diversos tipus: sobrenaturals o terrenals; científiques, històriques, polítiques, o esotèriques; mites, llegendes, supersticions, fins i tot les llegendes urbanes, etc.

fe, religió i esglésies

El sistema de les creences funciona a un triple nivell:

1.- Individual: es tracta de la fe.

Els individus "creiem" (és a dir, tenim fe) en Déu, o en la ciència, o en la bondat o en la justícia (fins i tot en el Barça o en el Madrid)

2.- Col·lectiu: es tracta de la religió.

Es la suma dels individus que tenen la mateixa fe (la religió és doncs la fe compartida per una pluralitat d'individus). Òbviament, el mot religió es sol aplicar només a la fe en quelcom **sobrenatural** o transcendental (només es parla del Barça o del Madrid com a religió quan es vol remarcar la intensitat de la passió dels seus fidels).

Una primera etimologia del mot "religió" la relaciona amb el verb llatí "religare" que significa relligar. La religió actua, doncs, com a cohesionador social ja que configura la identitat d'un grup i li proporciona els arguments que justifiquen la seva estructura interna. A més, les religions legitimen els valors que sustenten cada cultura lubricant els engranatges del sistema social amb unes pautes de comportament que possibiliten la convivència. Així mateix, ritualitzen la vida quotidiana i demonitzen comportaments, actituds o individus perillosos per al model social hegemònic. Amb tot això, la religió esdevé un agent socialitzador que permet la integració de l'individu en l'estructura social.

Hi ha una segona etimologia de "religió". En aquest cas, ens remetríem al verb "relegere", amb la qual cosa una religió seria una relectura de la realitat que dóna sentit a la vida dels éssers humans.

http://www.asociacionideatica.com/Revista/la_metamorfosi_del_sagrat_i_les_.htm

3.- Organització social: es tracta de les esglésies i les sectes:

quan la religió es plasma en una organització social (amb poder i jerarquia, normes i valors propis, lideratge, i competència amb les altres organitzacions) estem davant d'una església o d'una secta. Aquest nivell d'anàlisi és el que connecta amb l'estructura social.

Les esglésies "organitzen socialment" una religió (que al seu torn és la suma de fes individuals).

l'estructura de les organitzacions eclesials i sectàries

1. En tant que organitzacions, cal l'anàlisi del seu poder:

1.1. Són un poder social (històricament han estat un important poder: pràcticament fins la separació de l'església i l'estat)

1.2. Per tant, al seu interior:

- hi ha una clara distribució de poder, establerta jeràrquicament i legitimada sobrenaturalment.
- I per tant, una lluita pel poder (els que en tenen contra els que no: per exemple homes i dones, els professionals i els fidels, etc)

2. És significativa l'anàlisi sobre la relació estructural entre empresa gran i empresa petita: la diferència entre església (empresa gran, amb història i amb voluntat monopolista) i secta (empresa petita i nova, i per tant amb un marketing agressiu per prendre-li quota de mercat a l'empresa gran)

3. l'anàlisi de les estructures eclesials:

- distribució de poder a partir d'una organització piramidal,
- professionalització,
- imatge de marca i publicitat
- i competència (violenta i sovint bèl·lica) pel mercat,

4. gènere i organitzacions eclesials: el masclisme de les religions organitzades (probablement per les seves dificultats conceptuals i pràctiques amb la gestió social del sexe contemporani)

7.1.- creences i societat

Les creences són funcionals a la vida de totes les societats (i de tots els individus): tots creiem en alguna cosa, per això es diu que les creences són un universal cultural.

1.- les creences sobrenaturals

Durant molts segles, les creences religioses (transcendentals) han estat importantíssimes a la vida de les societats i dels individus. Per tant, la importància històrica i social de les religions de **caràcter transcendent** sol centrar l'anàlisi de la relació entre creences i societat en elles.

La clau de les religions està en el més enllà.

- El **negoci** (en el sentit **més noble** de la paraula negoci) consisteix en el més enllà.
- El **producte** consisteix en oferir la màxima seguretat on l'ésser humà té la màxima inseguretat: el més enllà; a canvi l'ésser humà (per comprar el producte) s'ha d'adherir a la religió i entrar en l'església corresponent (per tant oferir la seva obediència personal i organitzativa)
- El **benefici** esperat és la màxima seguretat: la felicitat en el més enllà. El **cost** assumit és el sacrifici (o la obediència a l'església corresponent) a la vida terrenal.

2.- la secularització

Avui, en un món hedònic, les creences religioses més aviat no tenen bona relació amb una societat definida per la modernitat i la ciència, i a occident estem al davant d'un triple fenomen:

1.- la **secularització** (la secularització és la pèrdua d'importància social de la religió), i a canvi avui creixen les religions laïques, seculars (sobretot relacionades amb el món de l'espectacle: música, esports, etc.), que funcionen tant en els dos sentits de la religió: sentit de religare (unió d'un grup) com en el de relegere (donar sentit a la vida).

Per tant, multidimensió de l'organització religiosa contemporània amb el que en podríem dir les noves religions laïques. Un exemple pot ser l'esport:

- Hi ha fe individual
- Religió col·lectiva
- Esglésies (els clubs): amb poder interior (directives, eleccions) i poder exterior (o lluita pel poder

exterior: guanyar la competició), professionals, competència pel mercat, símbols, rituals i sentiment de pertinença, etc.

Tanmateix, la secularització religiosa té un efecte social ambivalent:

- **d'una banda, la desaparició d'un important factor de violència i intransigència moral (i també física),**
- **d'altra banda, la pèrdua d'un important agent de control social i d'identificació col·lectiva i la dificultat de trobar-ne un recanvi laïc (si més no, de moment).**

2. i una **vivència de les creences "a la carta"**: l'individu contemporani no es sotmet del tot a cap organització religiosa i tria els aspectes que més l'interessen.

3. **el fonamentalisme**: nous factors de violència (bèl·lica en unes societats i moral en d'altres)

7.2.- estructura social, creences i control social

població:

- En períodes de alta mortalitat i baixa esperança de vida, la religió pren un paper més important en la societat. Aquest factor és degut al discurs de la religió: normalment el negoci és el més enllà, es a dir, sacrificar-se i prendre obediència personal i organitzativa en el món real per tal de rebre el benefici esperat, el plaer en el més enllà. D'aquesta manera, si vivim menys temps, el cel està més a prop, i és més rendible el sacrifici: major importància de la fe religiosa.
- En canvi, en societats de baixa mortalitat, els individus viuen més anys. Per tant, segons el criteri del punt anterior, la religió perd importància ja que tenim la oportunitat de gaudir d'una vida llarga i hedonista. Un exemple podria ser la nova visió del sexe com un factor de comunicació i plaer, i no com un acte purament reproductiu.
- D'altra banda, les migracions constitueixen un important factor de barreja tant cultural com religiosa. Vivim, a més, en una època de procés de globalització. Aquesta barreja migratòria pot fer que la religió (en tant que asseguradora d'unes poblacions cada cop més insegures) arribi a ser una força destructiva i desencadenar en violència. Per exemple, els casos de violència entre islàmics i cristians.

economia:

La religió també va molt lligada al tipus d'economia que predomina. Per exemple, en una economia de subsistència, la religió és molt important. Aquest fet és degut a què en una economia de subsistència la vida és dura, precària i la cultura de sacrifici. Per tant, sacrificar-se en aquesta vida no suposa un canvi bruscat en la seva rutina, i d'aquesta manera, es pot gaudir d'un més enllà de felicitat eterna. A més, cal afegir que amb economies de subsistència l'esperança de vida és breu, cosa que també dóna un major poder a l'Església (religió i població).

En economies industrials i terciàries la religió és menys important perquè la riquesa és la població es pot permetre una vida amb més plaer que no pas en economies de subsistència, i no val la pena renunciar a tot aquests béns que tenim avui per optar a un més enllà gloriós que no sabem del cert. També cal afegir que amb aquesta economia la esperança de vida augmenta.

política:

El pas de la política com emanació religiosa (de déu o dels déus: Franco, caudillo de España per la gràcia de Dios) als estats laïcs i amb llibertat religiosa:

Històricament, podem considerar que en el camp de la política la religió ha sofert un important canvi: anteriorment gairebé totes les polítiques es basaven en el mandat d'un líder pel poder que els hi havia conferit Déu, de manera que també els pensaments d'aquests líders tenien un fonament en la fe religiosa i impulsaven la seva promoció a la resta de la societat.

En canvi, donat el procés de secularització (pèrdua d'importància social de la religió) que s'està donant, avui dia la immensa majoria d'estats són laics, i estableixen llibertat religiosa per tots els ciutadans.

cultura:

Aquest procés de secularització té una important base davant de tots els fets que podem observar en la cultura contemporània.

És a dir, antigament, en una societat de subsistència, la majoria de la població treballava per sobreviure i no tenia temps per dedicar hores a l'estudi ni a l'ensenyament, ja que no tenien cap possibilitat de plaer, tenien una vida molt curta.

Per tant, podem afirmar que el nivell de culturalització era molt més baix que el que tenim avui dia. És aquí on podem desxifrar la aportació de l'alienació de Marx: l'home s'inventa Déu per al por, i després l'invent el domina. En definitiva, davant del desconeixement envers el món que ens envolta, els éssers humans necessitem creure en alguna cosa que ens protegeix, i que no depenem únicament de les nostres accions diàries. En aquest context apareix una força major: Déu. En canvi, amb l'arribada de la industrialització, actualment podem gaudir d'una vida molt més hedonista. És per això que els nivells d'escolarització han augmentat espectacularment. I d'aquesta manera es dona una forta paradoxa entre la cultura racionalista, científica i utilitària i la religió, que careix de fonaments per relacionar-la amb el pensament contemporani.

Fe/Religió/Església i control social

La incidència de la Religió en el control social mereix una anàlisi que imagini com a mínim un triple escenari (obviïssimament se'n podrien dibuixar molts més, però per a la pretensió analítica d'aquest text poden ser suficients):

1. escenari 1: societats de gran component religiós eclesial (poder de l'església sobre la política): teocràcies: baixa esperança de vida, economia de subsistència agrícola, escassa ideologia científico-tècnica, previsible poder social de la religió, etc); o en societats on la religió és un factor d'identitat política (gran poder social de la religió)
2. escenari 2: la religió i les esglésies en societats de baix/escàs/nul component religiós (societats secularitzades: alta esperança de vida, preferentment urbanes, economia terciaritzada, important presència ideològica de la ciència i la tècnica, previsible menor poder social de les esglésies –secularització- etc)
3. escenari 3: el joc de majories i minories religioses en l'àmbit estrictament eclesial de les societats de baix o nul component religiós (el poder interior de les organitzacions religioses –esglésies-)

Escenari 1: societats teocràtiques

La **normalitat** té en aquestes societats un fort component religiós (sovint és el poder religiós el que dicta –o com a mínim influeix en- l'establiment del patró cultural).

Oposició: Tanmateix, hi ha els diferents que aspiren a instaurar un nou poder religiós... i amb ell una nova normalitat (vindrien a ser **l'oposició**). La fórmula organitzativa amb que ho fan sol ser també la secta (per contraposició a les esglésies).

Minoria és la comunitat singular o secta tolerada (és a dir, la diferència religiosa que no posa en qüestió l'ordre)

Desviació i depreci són les dues cares de la fredor religiosa (els tebis, els descreguts, els no practicants, etc): són **depreciats** si se'ls viu com a diferents passius i **desviats** si se'ls viu com a diferents actius

Delinqüència, Les organitzacions eclesials toleren molt malament la competència, tendeixen a criminalitzar les diferències (la dissidència religiosa), a través de considerar-les herètiques – l'heretgia és el delictes religiós- i excomunicar-les i/o exterminar-les. Les etiquetes més utilitzades en aquesta lògica són les denominacions d'heretgia o de "secta"

normalitat	oposició	Minoria	desviació	depreci	delinqüència
Identificació amb la creença majoritària	dissidències que volen establir una nova fe	totes les dissidències que només volen ser respectades	tebis, descreguts no practicants	tebis, descreguts no practicants	totes les dissidències (sectes, heretgies, excomunionis)

Escenari 2: la religió a les societats laïques

La societat secular (laica o aconfessional) és el **normal** i l'església o esglésies són allò **diferent (i per tant minoritari)**: Les relacions església-societat seran de **normalitat** quan l'església s'adapta a les normes i valors de la societat..... i seran **diferents** en el cas contrari:

oposició: Pretensió de modificar la normalitat civil: quan l'església o esglésies volen canviar el poder. Exemples actuals poden ser la pretensió de modificar les normalitats civils imposant-ne de religioses (campanyes contra el divorci, l'avortament, l'educació sexual a les escoles, etc.). Un bon exemple històric seria el de 1936 quan l'església es va oposar al Govern legítim d'Espanya i va recolzar l'aixecament feixista de l'oligarquia i part de l'exèrcit).

minoria quan l'església vol que se'ls respecti els seus status: per exemple l'ensenyament de la religió a les escoles, el salari als capellans, els concerts amb les escoles confessionals, etc. També entren en aquest concepte les confessions no majoritàries quan reivindiquen el seu status (reconeixements per part de l'estat, construcció de mesquites, per exemple)

depreci:

suposadament les esglésies no sostenen els valors laïcs de la societat, per exemple els valors sexuals –l'exemple més clar és el celibat dels sacerdots catòlics-. El depreci es podria concretar en diversos indicadors, un dels quals poden ser els acudits que hi circulen.

desviació: quan l'església o esglésies trenquen normes o costums o reglaments o directrius tècniques: per exemple, la seva insistència en que la gent no prengui mesures anticonceptives,

delinqüència. Les esglésies poden delinquir (amb diversos graus de criminalització per part de la societat) quan s'enfronten amb les lleis (per exemple les croades dels bisbes contra la legislació d'un parlament) . En un tema anterior s'ha vist que hom criminalitza al mateix Papa de roma per un delicte contra la salut pública.

També cal comptar amb les sectes noves que per tal d'obtenir quota de mercat duen a terme una estratègia de marketing agressiu que pot violar la llibertat civil; i en aquest cas se les sol criminalitzar (amb una sanció moral afegida que és la de ser etiquetades amb la ironia de "sectes destructives".

normalitat	oposició	Minoria	desviació	depreci	delinqüència
laica	Pretensió de modificar la normalitat civil	Manteniment de status religiosos Confessions no majoritàries	creients en una societat laica sectes	creients en una societat laica sectes	si trenca lleis sectes amb marketing agressiu

Escenari 3.- els àmbits religiosos de les societats laïques

L'església com una microsocietat (la religió no és una societat, ho són les esglésies): allà hi ha **normals** (els fidels normals, els capellans normals etc...) i també **diferents** que poden tenir relacions de:

oposició (des del punt de vista dels diferents: si volen canviar les lleis o els dogmes o l'estructura organitzativa de l'església)

minoria

des del punt de vista des diferents; si només volen tenir un status diferenciat i veure'l respectat; i des del punt de vista dels normals si entre els fidels i capellans normals n'hi ha que els respecten, etc.

depreci: si es considera que els diferents són uns desgraciats, pecadors, esgarriats i se'ls menysprea

desviació si es considera que trenquen reglaments, costums o normes-no-lllei de l'església en qüestió

criminalització (i per tant excomunicació, és a dir, exclusió) si se'ls considera que trenquen normes-lllei (per exemple el codi de dret canònic).

També cal comptar amb la competència en el mercat (suposadament lliure) de l'organització de les creences: les noves sectes i les confessions minoritàries que exigeixen el seu espai.

normalitat	oposició	Minoria	desviació	depreci	delinqüència
Religiositat normal definida pel poder eclesial	dissidències que volen restablir la pureza doctrinal	dissidències que només volen ser respectades	tebis, descreguts no practicants	tebis, descreguts no practicants	el codi canònic és la llei: dissidències (sectes, excomunion):
	competència en el mercat de les creences organitzades Sectes confessions no majoritàries				

Traca final: canvi cultural i control social

La manera de viure (la cultura) va variant a mesura que varien la població, l'economia i la política. I amb aquests canvis va canviant el que és normal i el que és diferent.

Per tant, hi ha innumbrables qüestions en l'estil de vida que passen de ser normals a ser diferents (i a la inversa) segons els canvis culturals.

Una mínima visió de síntesi ha de partir de que els canvis culturals tenen les arrels en l'estructura social; per exemple, avui:

- La revolució demogràfica (població)
 - la industrialització, la post industrialització i la terciarització (economia)
 - i l'estat empresa de serveis, i més o menys del benestar (política)
- estan transformant l'estil de vida, és a dir la cultura.

L'anàlisi d'aquest procés de canvi pot ser el següent:

1.- Estem passant d'un estil de vida:

- de morir aviat (demografia),
- amb una gestió social del sexe bàsicament reproductor (demografia),
- i produir per anar subsistent (economia),
- rural i immòbil (la gent no es movia: habitat),
- sotmesa (política: règims absolutistes):

és a dir a dir, un estil de vida més aviat comunitari i marcat per la limitació (i la por i la submissió, així com també l'esforç).

Ergo, una cultura marcada per la limitació i la por:

- sol ser un estil de vida rígid (poc flexible) i unes definicions del que és normal i del que és diferent homogènies (amb poca acceptació de la variabilitat):
- per tant amb molta pressió social (control) cap a la conformitat en la manera de viure.
- El control social sol ser molt uniforme i molt potent. En especial, cal destacar el poder del control informal, que flueix fàcilment en estructures comunitàries..
- D'altra banda la moral religiosa intervé decisivament en la definició del que és normal i diferent per la força social de les esglésies.
- En conseqüència, i com a hipòtesi de treball, es pot formular que les relacions socials entre normals i diferents solen ser preferentment les de la triple D: depreci, desviació i delinqüència.
- Aquestes tres relacions solen ser les predominants en pràcticament tots els continguts de la cultura (el treball, la salut, l'alimentació, l'habitat, la vida familiar, les creences, etc)
- Ara bé, probablement les evidències empíriques més clares es troben en les diferències sexuals: per exemple, en el cas de l'homosexualitat, les relacions de depreci són fàcilment observables en aquestes societats; així mateix, l'homosexualitat també sol ser considerada desviada, i criminalitzada i eventualment definida com delinqüència.
- En concret, i pel que fa a la delinqüència, els processos de criminalització i definició de delinqüència d'aspectes de l'estil de vida s'expliquen perquè poden ser viscuts com a agressions a un bé tan estratègic com és l'estil de vida dels normals.

2.- a un estil de vida

- de viure molt temps (demografia)
- amb una gestió social del sexe basat en la comunicació i el plaer (demografia)
- de produir i consumir molt (economia)
- urbà i mòbil (la gent es mou molt: habitat)
- lliure (política: democràcia)

és a dir, a un estil de vida més aviat associatiu (no comunitari) i marcat per la llibertat i la creixent importància de l'individu així com per l'hedonisme.

Ergo, una cultura marcada per la llibertat i l'hedonisme:

- sol tenir un estil de vida flexible (poc rígid) i unes definicions del que és normal i del que és diferent més heterogènies (i per tant amb més acceptació de la variabilitat).
- per tant, la pressió social cap a la conformitat normal en la manera de viure és menor.
- El control social pot seguir essent potent (sobre tot el formal) però és menys uniforme (sobre tot l'informal)
- D'altra banda la moral religiosa intervé menys en aquestes definicions del que és normal i diferent com a conseqüència de la secularització i la pèrdua de la importància social de la religió.
- En conseqüència es poden donar processos de descriminalització de les diferències en l'estil de vida, perquè van deixant de ser viscudes com agressions a béns estratègics (és a dir, van deixant de ser perillosos o molestos): els exemples més clars poden tornar a trobar-se en l'ampliació de les fronteres de la normalitat sexual.
- En conseqüència, i com a hipòtesi de treball, es pot formular que en les relacions socials entre normals i diferents es poden donar també les d'oposició i minoria (sense excloure les de la triple D: depreci, desviació i delinqüència).
- Més encara: les cinc relacions del model es poden donar simultàniament en pràcticament tots els continguts de la cultura
- Ara bé, probablement les evidències empíriques més clares es segueixen trobant en el sexe: continuant amb l'exemple de l'homosexualitat, segueixen essent observables les relacions de depreci, desviació i criminalització; tanmateix també es donen les d'oposició (canvi en la normalitat sexual) i les de minoria (drets civils dels gays).

El canvi en l'estil de vida abasta tots els seus aspectes i per tant la seva fenomenologia és enorme. Tanmateix, es poden considerar les següents característiques de la cultura contemporània pel seu efecte en el control social i les relacions entre normals i diferents.

1.- la cultura avui es urbana i associativa; no comunitària

Cal començar amb la distinció entre comunitat i associació. Segons Töennies, les relacions socials poden ser:

- Relacions de comunitat: són les relacions que funcionen a partir de l'afecte, solen ser expressives i no utilitàries, la finalitat de la relació és l'altre –"l'alter"- (per exemple, estimar-lo o odiar-lo), es solen donar quan i on la gent es coneix i es reconeix, i lògicament són pròpies de petites comunitats (per exemple el barri o la vida rural. En les societats on predominen les relacions de comunitat, el **control social informal** és més eficient que el formal de cara a assegurar la conformitat dels normals i el control (valgui la redundància) dels diferents.
- Relacions d'associació: són les relacions que funcionen a partir de la raó i el càlcul, solen ser utilitàries i no expressives, la finalitat de la relació és exterior a la mateixa ("l'alter" no és més que un mitjà per aconseguir la finalitat), es solen donar en contextos de desconeixement i anonimat, i en societats grans (per exemple, la vida a la gran ciutat). En les societats on predominen les relacions d'associació, és el **control social formal** el que resulta més eficient de cara a assegurar la conformitat dels normals i el control dels diferents (sense comunitat, el control informal no funciona).

Efectes en el control social:

1.- la dissolució dels llaços comunitaris té molt a veure amb el neguit dels nostres temps (de fet, aquesta és una de les anàlisis de Beck): el caràcter utilitari i contractual a les relacions socials, l'anonimat i la massificació aïllen l'individu i el fan solitari. Això explica la pèrdua de capacitat del control informal, així com la seva creixent heterogeneïtat, i per tant també explica la multiplicitat de definicions de normalitat i diferència.

2.- A més, les relacions d'associació són el terreny més adequat per a l'emergència de d'interès privat i individual (l'extinció de l'interès general: la cultura del "greuge" individual)

3. Els dos efectes precedents (la preeminència de les relacions d'associació i el greuge individual) porten a la gàbia de ferro de la que parlava Weber ("*una nit polar de foscor gelada, en la qual la racionalització creixent de la vida humana atrapa als individus en una gàbia de ferro de control racional*"), a la corporatització, i en definitiva a l'alienació.

4.- i lògicament porten al creixement de l'anòmia (en el sentit que va teoritzar Emile Durkheim, no pas Merton)

5.- Efectes específics en les relacions entre normals i diferents i la delinqüència:

5.1.- Hi pot haver un menor control de la vida privada on tothom és lliure de fer el que vulgui (per la menor potència i heterogeneïtat del control informal comunitari); per tant molta permeabilitat en les fronteres del que és normal i diferent i les seves relacions: l'individu defineix molt més que abans

A canvi hi pot haver un major control formal associatiu de la vida pública, i per tant poden estar més definides les fronteres del que és normal i diferent –amb eventual criminalització dels diferents que fan por o molesten-

5.2.- Una cultura associativa i no comunitària fa més probable el creixement de la delinqüència utilitària més que l'expressiva (ull que l'expressiva no desapareix, tal com s'acaba d'assenyalar en el paràgraf anterior en parlar de la criminalització dels diferents que fan por o molesten)

5.3.- Una cultura associativa i no comunitària fa menys probable l'apropiació social de l'espai públic i més probable la irresponsabilitat sobre el mateix (un exemple és el que vull es denominen "incivilitats") i per tant és l'escenari ideal de les relacions de "finestres trencades"

2.- homogeneïtzació i heterogeneïtzació

Un altre impacte dels canvis culturals en el control social és una paradoxa contemporània: la cultura mai abans havia estat tan homogeneïtzada en un moment en el que simultàniament hom assisteix a la reivindicació de l'heterogeneïtat.

- L'homogeneïtzació cultural va molt lligada a la globalització econòmica que ha anat acompanyada d'un procés d'expansió dels models culturals del món desenvolupat (sobre tot els del centre de l'imperi) arreu del món. Totes les societats estan integrant nous costums, hàbits i llenguatges fruit de la globalització. Per exemple, les empreses de comunicació viuen un procés de concentració accelerat acumulant-se en les mateixes mans la indústria de la informació, dels continguts i de la distribució. Això va de la mà de grans processos de difusió cultural –per exemple internet- i d'una potent aculturació, "la aldea global".
- L'heterogeneïtzació cultural és inevitable per la coexistència de diversos estils de vida (resultat tant dels enormes fluxos migratoris com de l'allargament de l'esperança de vida) , de la reivindicació dels marges i de les minories, així com també de l'epifania de l'individualisme).

Homogeneïtzació i heterogeneïtzació barregen normals i diferents i comporten divergències i fins i tot contradiccions en el control social. Això impacta en les relacions entre normals i diferents (en una mateixa relació entre normals i diferents es poden establir simultàniament les cinc relacions del model)

3.- una cultura d'individus plurisocialitzats

La socialització és l'aprenentatge de la cultura, i avui la socialització és molt diversa. Per tant, una altra modificació cultural, **que afecta al control social**, es dona precisament en la socialització: hem passat de ser una societat d'individus monosocialitzats (bàsicament a la família) a ser una societat d'individus pluri, hetero o fins i tot contradictòriament socialitzats (família i escola; i també amics, mitjans de comunicació, lleure, etc.).

Aquest canvi és rellevant per:

1.- el pas de la monosocialització a la plurisocialització significa un increment de la indeterminació de la socialització (és més difícil de controlar)

2.- el pas de la monosocialització a la plurisocialització significa un increment de les probabilitats de conflicte cultural (per exemple, el que s'aprèn a la família pot ser contradictori amb el que s'aprèn amb el grup d'amics)

3.- finalment, el pas de la monosocialització a la plurisocialització significa la multiplicitat de les definicions del que és normal i diferent i una major indeterminació de les seves relacions (cada cop més es poden donar simultàniament les cinc relacions del model)

4.- Cultura i subcultura: efectes en el control social

Les dues característiques precedents (l'homogeneïtzació i l'heterogeneïtzació, i la plurisocialització) confirmen la vigència i la capacitat explicativa de les teories de les subcultures.

Incrementen les probabilitats de que apareguin grups diferents (per raó d'edat, d'ètnia, d'hàbitat, de relació amb el treball, etc.). I incrementen les probabilitats de que aquest grups diferents visquin relacions de depreci, desviació i àdhuc criminalització.

Per tant, incrementen les probabilitats de que agrups desenvolupin un estil de vida propi (una cultura):

- amb el que els seus membres es cohesionen i s'identifiquen, i estableixen mecanismes propis de control informal
- i al mateix temps, en "establir aquest grup com una entitat particular i distinta" els dóna força defensar-se de la societat normal normal i també per atacar-la.

Es per això que comportaments que dins de la subcultura formen part de les seves relacions normals, apareixen com a diferents (i sovint són depreciats i/o directament criminalitzats) en les relacions d'aquest grup amb la resta de la societat (els normals).

5.- una societat hedonista

Els canvis demogràfics i econòmics ens han fet més hedonistes: vivim més temps i tenim més diners. Això ja ho hem analitzat. Ara en tractar de l'estil de vida cal tornar-hi i parlar del pas

- d'un estil de vida rigorós i sever (marcat per la importància de la transcendència) i dominat per les cosmologies religioses,
- a un estil de vida confortable i hedonista (amb religions laiques o a la carta) i preocupat per les seguretats terrenals.

Sense emetre cap judici de valor, la sociologia constata que d'una cultura hedonista se'n solen desprendre majors dificultats previsibles de disciplina social, i que per tant es va redefinint el control social

6.- societat i cultura de masses

En definitiva, es pot parlar de que les societats occidentals contemporànies tenen cultura de masses: són societats on les relacions informals, pròpies dels grups primaris (la comunitat de Tönnies) han estat reemplaçades per relacions contractuals, pròpies dels grups secundaris.

La societat de masses es caracteritza per l'anonimat i la massificació, la mobilitat, l'especialització i segmentació dels rols i status, i les conseqüents dificultats per al **control social**.